

Socialni razgledi

ISBN 978-961-6031-94-3

Ljubljana, januar 2010

Izdajatelj: UMAR, Ljubljana, Gregorčičeva 27**Odgovarja:** mag. Boštjan Vasle, direktor**Urednica:** mag. Tanja Čelebič**Avtorice in avtorji Socialnih razgledov 2009 so:**

Lidija Apohal Vučkovič (Dostopnost socialno-varstvenih storitev, Stanovanja)

dr. Alenka Kajzer (Trg dela in zaposlovanje)

mag. Tanja Čelebič (Uvod, Dostopnost vzgojno-varstvenih ustanov in izobraževanja, Kultura, Statistična priloga)

mag. Barbara Ferik (Dohodki in izdatki prebivalstva); Matjaž Hanžek (Diplomanti, izobrazbena struktura odraslega prebivalstva in mobilnost prebivalstva, Socialnoekonomske posledice brezposelnosti in revščine)

mag. Maja Kersnik (Denarni prejemki prebivalstva iz javnih sredstev, Družbena kohezija in revščina, Izdatki za socialno zaščito)

Saša Kovačič (Dohodki in izdatki prebivalstva)

mag. Rotija Kmet Zupančič (Internet)

Tomaž Kraigher (Prebivalstvo)

dr. Ivo Lavrač (Stanovanja)

dr. Ana Murn (Javnofinančni izdatki povezani s socialnim razvojem)

Janja Pečar (Trg dela in zaposlovanje, Socialnoekonomske posledice brezposelnosti in revščine)

Sonja Primožič (Mediji)

Eva Zver (Dostopnost zdravstvenih storitev, Izdatki za dolgotrajno oskrbo).

Uredniški odbor: Lidija Apohal Vučkovič, mag. Marijana Bednaš, Lejla Fajič, dr. Alenka Kajzer, mag. Rotija Kmet Zupančič, Janez Kušar, mag. Boštjan Vasle**Strokovni sodelavci in sodelavke:** Milena Ilić, Rihard –Tomaž Inglič, Stanka Intihar, mag. Apolonija Oblak Flander, Janja Povhe, Rade Pribakovič, Irena Svetin, Tatjana Škrbec, Erika Žnidaršič, Tina Žnidaršič.

Lektoriranje: Helena Škrlep

Tehnična podpora: Irena Rink, Ana-Marija Pucelj

Oblikovanje grafikonov: Marjeta Žigman

Oblikovanje: Katja Korinšek, Pristop

Računalniška postavitev: Ema Bertina Kopitar, Javor Čeh

Tisk: ZMAS d.o.o.

Naklada: 270 izvodov

© Razmnoževanje publikacije ali njenih delov ni dovoljeno. Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

308(497.4)

SOCIALNI razgledi 2009 / [avtorice in avtorji Lidiya Apohal
Vučkovič ... [et al.] ; urednica Tanja Čelebič]. - Ljubljana :
UMAR, 2010

ISBN 978-961-6031-94-3

1. Apohal Vučkovič, Lidiya 2. Čelebič, Tanja, 1976-
249974784

Kazalo

UVOD	7
POVZETEK	9
I. KAKO ŽIVIMO	11
1. PREBIVALSTVO.....	13
2 TRG DELA IN ZAPOSLOVANJE	17
2.1 Delovna aktivnost.....	17
2.2 Brezposelnost	20
2.2.1 Gibanje registrirane brezposelnosti.....	20
2.2.2 Regionalna razsežnost registrirane brezposelnosti.....	21
2.3 Vpliv razmer na trgu dela na število prejemnikov socialnih transferov	23
2.4 Protikrizni ukrepi politike trga dela	25
3 DOHODKI IN IZDATKI PREBIVALSTVA	27
3.1 Razpoložljivi dohodek in potrošnja gospodinjstev.....	27
3.2 Plače	28
3.3 Pokojnine.....	34
3.4 Denarni prejemki prebivalstva iz javnih sredstev	36
3.5 Izdatki prebivalstva	37
3.6 Zadolženost	39
4 DOSTOPNOST STORITEV IN DOBRIN	41
4.1 Dostopnost zdravstvenih storitev	41
4.1.1 Zmogljivost zdravstvene mreže	42
4.1.2 Izdatki za zdravstvo.....	45
4.2 Dostopnost socialnovarstvenih storitev	48
4.2.1 Socialnovarstvena mreža	48
4.2.2 Izdatki za dolgotrajno oskrbo	49
4.3 Stanovanja.....	51
4.4 Dostopnost vzgojno-varstvenih ustanov in izobraževanja	52
4.4.1 Vključenost v izobraževanje	53
Vključenost otrok v organizirane oblike predšolske vzgoje in varstva	53
Vključenost mladih v osnovne in srednje šole ter terciarno izobraževanje	54
4.4.2 Diplomanti, izobrazbena struktura odraslega prebivalstva in mobilnost prebivalstva	57
4.4.3 Izdatki za izobraževanje	61
4.5 Kultura.....	62
4.6 Mediji.....	64
4.7 Internet	66
5 DRUŽBENA KOHEZIJA IN REVŠČINA	67
5.1 Družbena kohezija	67
5.2 Revščina	71
5.2.1 Denarna (relativna) revščina	71
5.2.2 Materialna prikrajšanost.....	72
5.2.3 Socialnoekonomske posledice brezposelnosti in revščine	74
6 JAVNOFINANČNI IZDATKI, POVEZANI S SOCIALNIM RAZVOJEM	76
6.1 Javnofinančni izdatki po namenih	76
6.2 Izdatki za socialno zaščito	80
II. STATISTIČNA PRILOGA	83
LITERATURA IN VIRI	131

Kazalo tabel

Tabela 1:	Komponente razvoja prebivalstva Slovenije, 1995–2008.....	14
Tabela 2:	Pričakovano trajanje življenja in umrljivost dojenčkov v Sloveniji, 1995–2008	15
Tabela 3:	Starostna sestava prebivalstva Slovenije, 1995–2009.....	15
Tabela 4:	Osnovne predpostavke in rezultati projekcije prebivalstva Slovenije, do leta 2060, v primerjavi s stanjem leta 1995 in 2005	16
Tabela 5:	Stopnje delovne aktivnosti po starostnih skupinah, Slovenija, 2000–2008, v %	17
Tabela 6:	Rast števila delovno aktivnih po dejavnostih ¹ , Slovenija, 2007–2009, v %.....	19
Tabela 7:	Stopnje registrirane brezposelnosti, skupaj in glede na spol, Slovenija, 2000–2008, v %.....	20
Tabela 8:	Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah, 2000–2009 (I.–VI.), v %.....	21
Tabela 9:	Deleži posameznih skupin registriranih brezposelnih po regijah, 2009 (I.–VI.), v %	22
Tabela 10:	Brezposelni po vzroku (% med vsemi brezposelnimi), po regijah, 2009 (I.–VI.)	23
Tabela 11:	Vključitev brezposelnih v programe aktivne politike zaposlovanja (APZ), Slovenija, (I.–XI.) 2008– (I.–XI.) 2009.....	26
Tabela 12:	Realna rast bruto plače na zaposlenega v zasebnem in javnem sektorju, Slovenija, 2001–2008 in I.–XI. 2009, v %	28
Tabela 13:	Ravni povprečnih nominalnih bruto plač na zaposlenega po dejavnostih do bruto plače zasebnega sektorja, zasebni sektor = 100, Slovenija, 2000–2008, v %.....	29
Tabela 14:	Ravni nominalnih povprečnih bruto plač na zaposlenega po dejavnostih do bruto plače javnega sektorja, javni sektor = 100, Slovenija, 2000–2008, v %	29
Tabela 15:	Struktura zaposlenih po izobrazbi, skupaj ter za zasebni in javni sektor, Slovenija, 2000, 2002 in 2008, v %	30
Tabela 16:	Interdecilni količnik, kazalnik porazdelitve bruto plač po sektorjih in skupinah dejavnosti, Slovenija, 2000–2008	31
Tabela 17:	Interdecilni količnik in delež zaposlenih z nizkimi plačami, kazalniki porazdelitve bruto plač, EU, 2006	32
Tabela 18:	Minimalna bruto plača, povprečna bruto plača zasebnega sektorja in razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, Slovenija, 2000–2008.....	33
Tabela 19:	Stopnje rasti števila upokojencev po vrstah pokojnin, 2000–2008, Slovenija, v %.....	35
Tabela 20:	Struktura upokojencev po vrstah pokojnin, 2000–2008 in I.–XI. 2009, Slovenija, v %.....	35
Tabela 21:	Struktura novih starostnih upokojencev po starostnih skupinah, Slovenija, 2000 in 2008, v %	35
Tabela 22:	Povprečne nominalne neto starostne pokojnine in neto plače ter razmerje starostne invalidske in družinske pokojnine do neto plače, Slovenija, 2000–2008 in I.–X. 2009	35
Tabela 23:	Dodatek za socialno ogrožene, število prejemnikov, povprečna višina in skupna sredstva, Slovenija, 2009.....	37
Tabela 24:	Struktura izdatkov za življenjske potrebščine, po petih potrošnih razredih, Slovenija, 2000 in 2007, v %.....	38
Tabela 25:	Shajanje gospodinjestev s svojimi dohodki, EU-27, 2008, v %	40
Tabela 26:	Obremenjenost gospodinjestev s posojili in zamude pri plačilih, delež glede na dohodek, Slovenija, 2008, v %	41
Tabela 27:	Izdatki za zdravstvo, Slovenija, 2003 in 2007, ter ocena izdatkov za leto 2008	46
Tabela 28:	Število oskrbovancev v domovih za starejše na 100 prebivalcev, starih 65 let in več, Slovenija, 2000–2008.....	48
Tabela 29:	Izdatki za dolgotrajno oskrbo po virih sredstev in po namenu, 2003–2007	50
Tabela 30:	Gospodinjstva s slabim stanjem stanovanja, Slovenija, 2005–2007, v %	51
Tabela 31:	Breme stanovanjskih stroškov za gospodinjstva, Slovenija, 2005–2007, v %	52
Tabela 32:	Število in struktura vpisanih v terciarno izobraževanje, po vrstah programov, Slovenija, 2000/2001–2008/2009	55
Tabela 33:	Izobrazbena struktura prebivalstva, starega 25–64 let, Slovenija, 2000–2008, v %.....	58
Tabela 34:	Včlanjenost prebivalstva v knjižnice, obisk in izposoja knjižničnega gradiva, skupaj in splošne knjižnice, 2000–2007.....	63
Tabela 35:	Skupna prodana in tiskana naklada dnevnikov, Slovenija, drugo četrletje, 2005–2009, število.....	64
Tabela 36:	Uporaba in dostop do interneta, Slovenija, 2004–2009 ¹ , v %.....	66
Tabela 37:	Kazalniki družbene kohezije, Slovenija in EU-27, 2008	67
Tabela 38:	Subjektivna zaznava kriminalitete; občutki ogroženosti in osebna izkušnja s kriminaliteto, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %.....	69
Tabela 39:	Subjektivni občutki sreče, Slovenija, 2000–2008, v %	70

Tabela 40:	Zadovoljstvo z življenjem, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %	70
Tabela 41:	Zaupanje ljudem, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %	71
Tabela 42:	Zaupanje institucijam, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %	71
Tabela 43:	Nekateri kazalniki tveganja revščine, 2005–2008, Slovenija	72
Tabela 44:	Stopnje materialnega prikrajšanja (odstotek ljudi, ki izkazujejo pomanjkanje treh kazalnikov materialne prikrajšanosti) in stopnje tveganja relativne revščine, EU-25, 2008, v %	73
Tabela 45:	Stopnja materialne prikrajšanosti med prebivalstvom, ki živi nad pragom revščine, in med revnim prebivalstvom, EU-27, 2008, v %	74
Tabela 46:	Skupni izdatki sektorja država, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000–2008, v %	78
Tabela 47:	Struktura izdatkov sektorja država v letu 2007, izraženih v deležu BDP, EU-27, 2007, v %	79
Tabela 48:	Izdatki za posamezna področja socialne zaščite na prebivalca, Slovenija in povprečje EU-25, 2000, 2006 in 2007 (v SKM)	80

Kazalo slik

Slika 1:	Selitveni prirast državljanov in tujcev, Slovenija, 1995–2008	13
Slika 2:	Število rojstev in celotni koeficient rodnosti v Sloveniji, 1979–2008	14
Slika 3:	Starostno specifične stopnje rodnosti, Slovenija, 1981, 1991, 2001 in 2007	15
Slika 4:	Starostna sestava prebivalstva Slovenije po osnovni projekciji, 1995–2060	16
Slika 5:	Stopnja delovne aktivnosti v starosti 15–64 let, EU-27, 2008, v %	18
Slika 6:	Število delovno aktivnih tujcev v Sloveniji, 30. junij 2007–30. september 2009	18
Slika 7:	Povprečna vrednost odgovora na vprašanje, ali je dobro ali slabo za gospodarstvo, da k nam prihajajo živet priseljenci, nekatere evropske države, 2006	19
Slika 8:	Povprečno letno število registrirano brezposelnih, Slovenija, 2000–2008, v 1000	20
Slika 9:	Stopnja brezposelnosti, po spolu, Slovenija, januar 2007–julij 2009, v %	20
Slika 10:	Število prejemnikov nadomestila za brezposelnost (DN) in denarne pomoči za brezposelnost (DP) ter število registriranih brezposelnih, Slovenija, 2000–2008	23
Slika 11:	Delež prejemnikov denarnega nadomestila (DN) in denarne pomoči (DP) za primer brezposelnosti in skupnem številu registriranih brezposelnih, Slovenija, 2008–2009, v %	24
Slika 12:	Delež prejemnikov denarnega nadomestila za primer brezposelnosti med vsemi registriranimi brezposelnimi, po regijah, 2008 (I.–VI.) in 2009 (I.–VI.), v %	24
Slika 13:	Število prejemnikov denarne socialne pomoči po mesecih, Slovenija, januar 2007–oktober 2009	25
Slika 14:	Število upravičencev do denarne socialne pomoči kot delež prebivalstva v regiji, junij 2008 in junij 2009, v %	25
Slika 15:	Kategorije razpoložljivega dohodka na strani virov in porabe v deležu razpoložljivega dohodka, Slovenija in EU-27, 2008, v %	27
Slika 16:	Doseganje evropske ravni potrošnje gospodinjestev in NPISG, EU-27, 2008, v %, PPS na prebivalca	28
Slika 17:	Porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače, skupaj, zasebni in javni sektor, Slovenija, 2000 in 2008	31
Slika 18:	Delež zaposlenih z niskimi plačami, razmerje vrednosti mediane do prvega decila v zasebnem sektorju, Slovenija, 2000–2008	33
Slika 19:	Razmerje minimalne plače do povprečne plače v zasebnem sektorju, države EU z institutom minimalne plače, 2007, v %	34
Slika 20:	Število zaposlenih in upokojujencev ter razmerje med njimi, Slovenija, 1992–2008	34
Slika 21:	Delež sredstev za denarne prejemke v BDP, Slovenija, 2000–2008, v %	36
Slika 22:	Struktura sredstev za denarne prejemke po ciljnih skupinah, Slovenija, 2008, v %	36
Slika 23:	Struktura števila denarnih prejemkov po ciljnih skupinah, Slovenija, 2008, v %	37
Slika 24:	Delež obveznosti v BDP, v %, gospodinjstva in NPISG, 2001 in 2008, EU	39
Slika 25:	Število zaposlenih zdravnikov na 100.000 prebivalcev v Sloveniji in nekaterih evropskih državah, 1998–2007	42
Slika 26:	Število diplomantov medicine na 100.000 prebivalcev v Sloveniji v letu 2008 in državah OECD, 2007	42
Slika 27:	Delež tujih zdravnikov ¹ v skupnem prirastu števila zaposlenih zdravnikov v obdobju 2000–2007 in v skupnem številu zaposlenih zdravnikov ² v letu 2007, Slovenija in nekatere države OECD, v %	43
Slika 28:	Povprečna ležalna doba v akutni bolnišnični obravnavi, Slovenija in nekatere evropske države, 2007, v dnevih	43
Slika 29:	Razkorak med stopnjo hospitalizacije in stopnjo potreb prebivalcev po akutni bolnišnični obravnavi na 1000 prebivalcev, Slovenija, 2003–2008	45

Slika 30:	Povprečne letne realne stopnje rasti javnih in zasebnih izdatkov za zdravstvo in BDP, Slovenija in nekatere evropske države, 2003–2007, v %.....	46
Slika 31:	Delež zasebnih izdatkov za zdravstvo v celotnih izdatkih in njihova struktura glede na vir financiranja, Slovenija in države OECD, 2007, v %	47
Slika 32:	Delež neposrednih izdatkov gospodinjstev za zdravstvo (izdatki iz žepa) v končni potrošnji gospodinjstev, Slovenija in države OECD, 2007, v %	47
Slika 33:	Celotni (javni in zasebni) izdatki za zdravstvo kot delež v BDP in v USD SKM na prebivalca, države EU-27, 2007	47
Slika 34:	Število oskrbovancev v socialnovarstvenih zavodih, po vrstah, Slovenija, 2000–2008.....	48
Slika 35:	Delež prebivalstva, starega 65 let ali več, vključen v dolgotrajno oskrbo v institucijah in na domu, nekatere evropske države, 2005, v %	49
Slika 36:	Kumulativni realni indeksi rasti izdatkov za dolgotrajno oskrbo v Sloveniji, 2003–2007 (2003 = 100)	49
Slika 37:	Kumulativni realni indeksi rasti celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo v letih v Sloveniji in v nekaterih evropskih državah, 2003–2007 (2003=100).....	50
Slika 38:	Celotni izdatki za dolgotrajno oskrbo, izraženi v deležu BDP, EU-25, 2006, v %	50
Slika 39:	Gibanje cen rabljenih stanovanj, indeks 2005 = 100, Slovenija, 2003–2008.....	52
Slika 40:	Vključenost otrok, starih 1–2 leti in 3–5 let, v vrtce, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %	53
Slika 41:	Število vpisanih v osnovne šole in projekcije tega števila pri teoretični starosti (6–14 let) za vpis v osnovno šolo, Slovenija, 2000–2020	54
Slika 42:	Vključenost mladih, starih 15–19 let, v srednješolsko izobraževanje, EU-27, 2007, v %	54
Slika 43:	Razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalcev v starosti 20–29 let, EU-27, 2007	55
Slika 44:	Vključenost odraslih, starih 25–64 let, v formalno ali neformalno izobraževanje, skupaj in po izbranih socioekonomskih značilnostih, Slovenija, 2007, v %	56
Slika 45:	Stopnja dokončanja srednješolskega izobraževanja, Slovenija in države OECD, 2007, v %.....	57
Slika 46:	Število diplomantov na 1000 prebivalcev, starih 20–29 let, EU-27, 2007	58
Slika 47:	Izobrazbena struktura prebivalstva v starosti 25–64 let, EU-27, 2008, v %	58
Slika 48:	Povezanost izbranih evropskih držav glede na korelacijski koeficient mobilnosti, 2006	60
Slika 49:	Indeks inercije izobrazbe zakoncev, evropske države, 2006	60
Slika 50:	Celotni javni izdatki za izobraževanje, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2006, v %	61
Slika 51:	Celotni javni izdatki za izobraževanje, po ravneh izobraževanja, izraženi v deležu BDP, Slovenija, 2000–2007, v %	61
Slika 52:	Celotni javni izdatki za izobraževanje, skupaj in terciarna raven, EU-27, 2006, v %.....	62
Slika 53:	Število obiskovalcev muzejev in število obiskovalcev razstav, Slovenija, 2004–2008	62
Slika 54:	Število obiskovalcev gledaliških predstav in koncertov v matični hiši gledališča, Slovenija, 2004 - 2008	63
Slika 55:	Število gledalcev slovenskih in tujih dolgometažnih filmov v kinematografih, Slovenija, 2000–2008 ...	63
Slika 56:	Število naslovov izdanih knjig (del), po izvoru, Slovenija, 2000–2008.....	64
Slika 57:	Zanimanje za teme v nekaterih plačljivih dnevnikih časopisih, Slovenija, 2008, v %	65
Slika 58:	Čas, namenjen spremljanju medijev, po njihovi vrsti (časopisi, TV, radio), Slovenija, 2008, v %	65
Slika 59:	Delež gospodinjstev z dostopom do interneta, EU-27, 2009, v %.....	67
Slika 60:	Neenakost v dohodkih, izmerjena z Ginijevim količnikom, EU-27, 2008, v %	68
Slika 61:	Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev, EU-27, obdobje 2005–2007	68
Slika 62:	Število zapornikov na 100.000 prebivalcev, EU-27, obdobje 2005–2007	69
Slika 63:	Prometne nesreče s smrtnim izidom na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2007	69
Slika 64:	Število samomorov na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2007	70
Slika 65:	Celotna umrljivost in brezposelnost po upravnih enotah Slovenije, povprečje 2005–2007	75
Slika 66:	Celotna umrljivost in osnova za dohodnino po upravnih enotah Slovenije, povprečje 2005–2007	75
Slika 67:	Izdatki sektorja država, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2008, v %	76
Slika 68:	Delež izdatkov za socialno zaščito, izraženih v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2007, v %	76
Slika 69:	Izdatki za socialno zaščito, izraženi v deležu BDP, 2007, EU-27, v %	80
Slika 70:	Viri sredstev za socialno zaščito, Slovenija in EU-27, 2007, v %	81

Kazalo zemljevidov

Zemljevid 1: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah, 2009 (I.–VI.), v %.....	22
--	----

Uvod

Publikacija *Socialni razgledi* je doslej izšla dvakrat, vsakokrat je zajemala dveletno obdobje in predstavila glavne značilnosti socialnega razvoja (tema *Kako živimo* in izbrana aktualna tema). Ker je tema *Kako živimo* zanimiva vsako leto, še zlasti pa sta spremljanje in analiza socialnega razvoja pomembna v obdobju večjih družbenoekonomskih sprememb, smo se odločili, da publikacijo izdamo tudi v vmesnem letu in v njej predstavimo samo to temo. *Socialni razgledi 2009* so prva tovrstna publikacija in pomenijo nadaljevanje publikacij *Socialni razgledi 2006 in 2008* ter štirih predhodnih z naslovom *Poročilo o človekovem razvoju* (Human Development Report), ki so izšle v letih 1998, 1999, 2000–2001 in 2002–2003.

Tema *Kako živimo* je namenjena analitičnemu prikazu socialnih razsežnosti razvoja v Sloveniji, ki so prav tako pomembne kakor ekonomske. Pri tem gospodarsko rast in razvoj, merjeno v bruto domačem proizvodu na prebivalca, razumemo kot osnovo in potreben pogoj za izboljšanje kakovosti življenja in družbene blaginje. Vendar pa bruto domači proizvod na prebivalca ni zadostno merilo življenjskih pogojev državljanov in socialnega razvoja, na kar opozarjajo tudi Stiglitz in drugi (2009). Čeprav je raven BDP praviloma povezana z mnogimi kazalniki življenjskih pogojev, pa visok BDP na prebivalca ne zagotavlja nujno kakovosti teh pogojev za vse prebivalce. V *Socialnih razgledih* prikazujemo socialne razsežnosti razvoja. Z izbranimi objektivnimi statističnimi podatki in kazalniki opisujemo objektivne pogoje življenja, ki jih dopolnjujemo z izbranimi podatki o subjektivnih zaznavah življenja na osnovi javnomnenjskih anket. V *Socialnih razgledih 2009* večinoma prikazujemo gibanja od leta 2000, s poudarkom na spremembi v zadnjem letu, večinoma je to leto 2008. Prikazana gibanja pa se nanašajo na obdobje pred krizo, zato še ne odsevajo njenega vpliva na socialno stanje. Za umestitev Slovenije v mednarodni prostor z vidika socialnega razvoja smo se odločili, da poleg sprememb v času prikazemo tudi mednarodne primerjave naše države z državami EU-27.

Socialne razglede 2009 sestavlja šest poglavij. Prvo z naslovom *Prebivalstvo* prikazuje gibanje prebivalstva in opozarja na prihodnje demografske trende, ki bodo pomembno vplivali na različna področja (trg dela, izobraževanje, socialnovarstveno mrežo in potrebo po dolgotrajni oskrbi, zdravstvenih storitvah ipd.). Od položaja posameznika na trgu dela je močno odvisen njegov socioekonomski položaj. Gibanje zaposlenosti in brezposelnosti podrobno prikazuje drugo poglavje *Trg dela in zaposlovanje*. Analizo nadaljujemo s poglavjem *Dohodki in izdatki prebivalstva*, iz katerega so razvidna gibanja raznih vrst dohodkov, izdatkov in prejemkov prebivalstva, s poudarkom na plačah in pokojninah ter porazdelitvi dohodkov, kar je kazalnik neenakosti v družbi. Dohodek in njegova porazdelitev vplivata na življenjski standard prebivalcev. Četrto poglavje z naslovom *Dostopnost storitev in dobrin* je zelo celovito, v njem pa prikazujemo dostopnost tistih dobrin in storitev (zdravstva, socialnega varstva, vzgojno-varstvenih ustanov in izobraževanja, stanovanj, interneta, kulture in medijev), ki določajo življenjsko raven prebivalcev. V petem poglavju *Družbena kohezija in revščina* z uporabo različnih kazalnikov predstavimo družbeno kohezijo. Opišemo tudi novi kazalnik materialne prikrajšanosti ter vpliv brezposelnosti in revščine na zdravje prebivalstva. Zadnje poglavje se osredotoča na celoto javnih izdatkov, ki so pomembni z vidika socialnega razvoja, po metodologiji, ki se razlikuje od tiste, uporabljene za prikaz izdatkov za storitve in dobrine v poglavju o dostopnosti. Publikacijo zaključujemo s statistično prilogo, ki s podatki dopolnjuje posamezna poglavja.

V poglavjih in statistični prilogi so navedeni statistični podatki in kazalniki Statističnega urada RS (SURS), Evropskega statističnega urada (EUROSTAT), Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (CJMMK) pri Fakulteti za družbene vede ter iz nekaterih drugih virov. Publikacija temelji večinoma na podatkih, ki so bili dosegljivi do konca novembra 2009.

Vsem zunanjim strokovnjakom in strokovnjakinjam, ki so nam pomagali pri pripravi publikacije, se ob tej priložnosti zahvaljujemo.

Povzetek

Socialni razgledi so doslej izhajali vsako drugo leto s temo *Kako živimo* in izbrano temo. Tokrat predstavljamo prvo vmesno publikacijo, ki prikazuje samo temo *Kako živimo*. *Socialne razgledi 2009* sestavlja šest poglavij: *Prebivalstvo, Trg dela in zaposlovanje, Dohodki in izdatki prebivalstva, Dostopnost storitev in dobrin, Družbena kohezija in revščina ter Javnofinančni izdatki, povezani s socialnim razvojem*. V nadaljevanju predstavljamo glavne ugotovitve in izzive po posameznih poglavjih.

Število prebivalcev Slovenije se je v zadnjih letih precej povečalo, predvsem zaradi selitvenega prirasta. Ta je bil posledica gospodarske konjunktore in z njo povezanih povečanih potreb na trgu dela po širitvi EU. Od leta 2006 je število prebivalcev znova naraščalo tudi zaradi pozitivne naravne rasti. Junija 2009 je imela Slovenija tako že 2,042.335 prebivalcev. Število rojstev, ki je upadalo več kakor dvajset let, se od leta 2004 spet povečuje. Pri tem pa postaja starost žensk ob rojstvu otrok vse višja. Po drugi strani se pričakovano trajanje življenja podaljšuje in umrljivost dojenčkov, ki je med najnižjimi v Evropi, se je v obdobju 2000–2008 skoraj prepolovila. V strukturi prebivalstva se tako povečuje delež starega prebivalstva (65 let in več). Po Eurostatovih demografskih projekcijah se bo število prebivalstva čez nekaj let začelo zmanjševati, staranje prebivalstva pa se bo še pospešilo. Pričakovane demografske spremembe zato zahtevajo sistematične ukrepe v prebivalstveni in zaposlitveni politiki ter politiki javnih financ.

Po daljšem obdobju izboljševanja so se razmere na trgu dela v zadnjem četrtletju 2008 pod vplivom krize začele poslabševati. V obdobju 2000–2008 je število delovno aktivnih naraščalo, brezposelnost pa se je zmanjševala, kar je vplivalo tudi na upad števila prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči za brezposlene. S krizo so se ugodni trendi prekinili. Število zaposlenih se je zmanjšalo, brezposelnih pa povečalo, kar je vplivalo na povečanje števila prejemnikov denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči. Podobni trendi veljajo za statistične regije. V letu 2009 se je število brezposelnih bolj povečalo v regijah s podpovprečno stopnjo brezposelnosti, zaradi česar so se medregionalne razlike zmanjšale, vendar ob bistveno višji stopnji registrirane brezposelnosti. Država se je na krizo odzvala z interventnima zakonoma za ohranjanje delovnih mest in povečanim številom vključenih brezposelnih v programe aktivne politike zaposlovanja in s tem preprečila še večje povečanje brezposelnosti. Zakona sta bila za ohranjanje delovnih mest pomembna, lahko pa v nekaterih podjetjih odložita nujno potrebne procese prestrukturiranja. Ker ne pričakujemo hitrega izboljšanja razmer na trgu dela, je velik izziv za politiko tega trga povečanje števila vključenih brezposelnih in zaposlenih v programe izobraževanja in usposabljanja ter programe javnih del, ki naj bi okrepili njihovo zaposljivost, drugi izziv pa je postopno preoblikovanje ukrepov za ohranjanje delovnih mest, ki bi morali biti začasni in namenjeni premagovanju krize.

V obdobju 2000–2008 se je dohodek prebivalstva povečeval hitreje od potrošnje. Struktura razpoložljivega dohodka slovenskih gospodinjstev se v tem obdobju ni bistveno spremenila – v primerjavi s povprečjem EU-27 večji delež dohodka pridobimo z zaposlitvijo in manjšega z lastnino. Med letoma 2000 in 2008 se je doseganje povprečnega dohodka na prebivalca EU-27 izboljšalo. Realna bruto **plača** na zaposlenega se je v obdobju 2000–2008 povečala povprečno letno za 2,3%, rast pa je bila v zasebnem sektorju hitrejša kakor v javnem. V zasebnem sektorju so v rasti plač velike razlike po dejavnostih in razkorak se še povečuje, medtem ko je bila ta rast v javnem sektorju po dejavnostih enakomernejša. V zasebnem sektorju se je v zadnjih letih povečal delež zaposlenih z nizkimi plačami. Neustrezen usklajevalni mehanizem minimalne plače je povzročil znižanje razmerja minimalne plače glede na povprečno bruto plačo zasebnega sektorja, zaradi česar je bilo treba v letu 2008 izvesti izredno uskladitev. Nadaljnji visoki dvigi minimalne plače v skladu z zahtevami sindikatov bodo izpostavili neustrezno strukturo v porazdelitvi plač, saj se bo povečal proces zgoščanja nizkih plač. Izziv sedanje plačne politike bo zato, kako izpeljati obdobje prilagajanja novim zahtevam po višji tehnološki zahtevnosti proizvodnje in bolj stimulativni politiki plač. Število **upokojenecv** narašča hitreje od števila zavarovancev, ki vplačujejo v pokojninsko blagajno. V strukturi prejemnikov po vrstah pokojnin iz obveznega zavarovanja se je v obdobju 2000–2008 povečal delež starostnih upokojenecv. Povprečna starost ob upokojitvi se sicer povečuje, je pa še vedno relativno nizka. Razmerje neto starostne pokojnine do neto plače se je v obdobju 2000–2007 zniževalo, leta 2008 se je zadržalo razmerje iz preteklega leta, v prvih desetih mesecih leta 2009 pa se je rahlo povečalo. Podatki o **izdatkih prebivalstva** kažejo, da se je leta 2007 v primerjavi z letom prej razmerje v potrošnji gospodinjstev med V. in I. kvintilom sicer zmanjšalo, v primerjavi z letom 2000 pa so se razlike v potrošnji povečale. Petina gospodinjstev z najvišjo potrošnjo je leta 2007 porabila 4,2-krat več kakor petina z najnižjo potrošnjo. Gospodinjstva z najvišjo potrošnjo (IV. In V. kvintil) namenijo največji delež izdatkov za promet in nato za hrano, ostala pa za hrano, ki ji sledi skupina stanovanja. **Zadolževanje slovenskih gospodinjstev** se je v drugi polovici leta 2008 začelo umirjati. Leta 2008 so bila kljub razmeroma hitremu zadolževanju v zadnjih letih med najmanj zadolženimi v EU.

Dostopnost javnih storitev in dobrin splošnega pomena se na večini področij izboljšuje, marsikdaj zaradi plačila iz zasebnih virov, obstajajo pa še nekateri problemi. V sistemu **zdravstvenega varstva** se je obremenjenost gospodinjstev z izdatki za zdravstvo v zadnjih letih povečala. V strukturi zasebnih izdatkov za zdravstvo je delež izdatkov gospodinjstev iz žepa že presegel izdatke iz prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja. Na primarni ravni je v javni mreži še naprej problematična predvsem regionalna pokritost s splošnimi zdravniki in zagotavljanje preventivne dejavnosti, čakalne dobe so dolge zlasti v zobozdravstvu za odrasle. Z dodatnim vlaganjem v skrajševanje čakalnih dob pa se je v obdobju

2003–2008 izboljšala dostopnost do storitev v akutni bolnišnični obravnavi. Dostopnost storitev in programov **socialnega varstva** se prav tako izboljšuje. Kljub povečevanju potreb po dolgotrajni oskrbi zaradi staranja prebivalstva se s širjenjem zmogljivosti domov za starejše izboljšuje tudi dostopnost institucionalne oskrbe, še naprej pa Slovenija v primerjavi z drugimi evropskimi državami zaostaja zlasti pri razvoju oskrbe na domu. Izdatki za dolgotrajno oskrbo se realno vseskozi povečujejo, zadnji dve leti predvsem iz zasebnih virov. Delež celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo v BDP se giblje na ravni povprečja 25 evropskih držav. **Stanovanjske razmere** se na splošno izboljšujejo, a so za prebivalstvo v nižjih dohodkovnih skupinah in za najemnike še vedno precej neugodne. Približno polovica gospodinjstev z nizkimi dohodki in najemniki težko poravnava stanovanjske stroške. Stanovanjski sklad se še naprej povečuje, problem pa so visoke cene stanovanj, ki niti gospodinjstvom s povprečnimi dohodki ne omogočajo, da bi z nakupom ali najemom na trgu prišla do primerne stanovanja. Gibanja glede vključenosti v **izobraževanje**, dokončanja izobraževanja in spreminjanja izobrazbene strukture so večinoma ugodna. Glavni izzivi pa so zagotavljanje dovolj velikih zmogljivosti v vrtcih, zmanjševanje vpliva socioekonomskih dejavnikov na učne dosežke učencev in zmanjševanje razlik v vključenosti odraslih v izobraževanje glede na socioekonomske značilnosti (starost, dosežena formalna izobrazba, status aktivnosti, poklic). Tudi gibanja na področju **knjige in knjižnic** so na splošno ugodna. Včlanjenost v knjižnice, obisk in izposoja knjižničnega gradiva na prebivalca so se v obdobju 2000–2007 povečali, kar pa zadeva obisk kulturnih ustanov, je izziv povečanje ogledov muzejev in razstavišč. Dostop gospodinjstev do **interneta** se je v zadnjih letih močno povečal, zlasti delež gospodinjstev s širokopasovno povezavo, ki je na ravni povprečja EU. Vse večji je tudi delež uporabnikov interneta, v zadnjem letu izraziteje tudi v skupinah, v katerih ima Slovenija še premalo izkoriščeno možnost za širitev uporabe interneta (manj izobraženi, starejši od 35 let). Iz **medijev** je še do pred nekaj leti večina ljudi črpala informacije o dnevnikih dogodkih predvsem iz tiskanih medijev, v zadnjem času pa tudi zaradi večje dostopnosti interneta vse več ljudi spremlja dnevnoinformativne dogodke po spletnih medijih, posledica česar je zmanjševanje naklade dnevnikov. Spremljanju novic in drugih aktualnih dogodkov smo pripravljene nameniti vedno manj časa, kar članki na spletnih straneh, ki so praviloma krajši in z manj podrobnostmi, tudi omogočajo.

Na osnovi Leakenskih kazalnikov lahko sklepamo, da je družbena kohezija v Sloveniji razmeroma visoka, saj se uvrščamo v sam vrh EU-držav. Tako smo imeli leta 2008 najnižjo dohodkovno neenakost, najnižji delež gospodinjstev z otroki, v katerih ni nihče delal in najnižji delež mladih, ki so opustili šolanje. K zmanjševanju dohodkovne neenakosti je precej prispeval razmeroma učinkovit sistem socialnih transferjev, saj bi bila revščina brez te pomoči socialne države skoraj dvakrat višja. Tudi nekateri drugi kazalniki kakovosti življenja v Sloveniji (npr. stopnja kriminalitete, število umorov in ubojev, pa tudi šibak občutek ogroženosti prebivalstva v neposrednem življenjskem okolju) kažejo na dokaj ugodno uvrstitev države v EU. Močno pa Slovenija presega povprečje EU po številu prometnih nesreč s smrtnim izidom in po samomorilnosti. Tudi zaupanje drugim ljudem in zaupanje v institucije kot kazalnik socialnega kapitala je v Sloveniji nizko. Po kazalniku sreče in zadovoljstva pa se uvrščamo v sredino držav EU. Novi kazalnik materialne ogroženosti prebivalstva, ki nam podrobneje opiše, kako ljudje dejansko živijo, kaže, da se je materialna prikrajšanost, (čeprav je v primerjavi z EU razmeroma nizka) v letu 2008 povečala. Ocenjujemo, da je k temu precej prispevala visoka inflacija v letih 2007 in 2008. Tudi tveganje revščine, čeprav je bilo med najnižjimi v EU, se je leta 2008 nekoliko povečalo. Še naprej pa ostajajo z revščino močno ogrožene in zato tudi najranjlivejše nekatere skupine prebivalstva (brezposelni, stari, enostarševske družine z otroki, najemniki stanovanj itd.), na katere bo treba biti v finančni krizi in pri povečani brezposelnosti še posebno pozoren, saj brezposelnost močno pogloblja revščino, ta pa povečuje tveganje za samomore in umrljivost.

Delež javnofinančnih izdatkov v BDP, ki so neposredno in posredno povezani s socialnim razvojem, se v zadnjih letih zmanjšuje, posebno za socialno zaščito. S slabima dvema tretjinama deleža vseh javnofinančnih izdatkov v BDP je Slovenija v letu 2007 (po metodologiji nacionalnih računov in namenski razvrstitvi) pokrila **izdatke, ki so neposredno in posredno povezani s socialnim razvojem** (za socialno zaščito, zdravstvo, izobraževanje ter rekreacijo in kulturo). Čeprav so izdatki za te namene v primerjavi z drugimi visoki, so bili v letu 2007 nižji od povprečja EU-27 (Slovenija: 28,3 % BDP; EU-27: 30,8 % BDP) in nižji kakor v predhodnih dveh letih. Med izdatki so največji tisti za socialno zaščito, vendar so se od leta 2003 v deležu BDP močno znižali in so krepko nižji od povprečja EU-27. Podobno so nižji od povprečja EU-27 izdatki za zdravstvo. Delež izdatkov za izobraževanje je višji od povprečja EU-27, a se je po letu 2005 zmanjševal. Če dejansko želimo družbo znanja, večjega zniževanja izdatkov ne smemo pričakovati, smiselno pa je preveriti učinkovitost posameznih programov izobraževanja glede na potrebe gospodarstva in razvoj družbe. Tudi po metodologiji ESSPROS se je leta 2007 v Sloveniji **delež izdatkov za socialno zaščito v BDP** zmanjšal, vendar so sredstva po kupni moči za ta namen ohranila raven iz preteklega leta. Največji del sredstev socialne zaščite v Sloveniji, prav tako kakor v EU-27, gre področju starost ter bolezni in zdravstveno varstvo; po strukturi virov za te namene pa se Slovenija od EU-27 precej razlikuje, saj pri nas največ prispevajo zavarovanci sami, v EU-27 pa delodajalci. Izziv reforme socialne zaščite je zato nedvomno velik, saj bomo morali ob zdaj primerjalno nizkih izdatkih za socialno zaščito in zdravstvo ter ob pričakovanem povečevanju potreb prihodnjih generacij po teh izdatkih zagotoviti sisteme, ki bodo javnofinančno vzdržni.

kako živimo

1. Prebivalstvo

Prebivalstvo je hkrati pogoj in cilj gospodarskega in socialnega razvoja. Je osnovni vir delovne sile, različni kontingenti prebivalstva pa so hkrati ciljni predmet socialne, zdravstvene, zaposlitvene, izobraževalne in drugih politik, ki vplivajo na kakovost življenja, tako pa povratno na demografski razvoj sam. Slednji je po eni strani posledica preteklih dogajanj v gospodarstvu in politikah, ki uravnavajo kakovost življenja, po drugi strani pa pogoj za nadaljnji gospodarski razvoj in okvir, ki določa cilje politik. Lahko rečemo, da so demografske značilnosti prebivalstva eden od sintetičnih kazalnikov uspešnosti drugih komponent razvoja, čeprav demografski razvoj ni odvisen samo od njih. Ima tudi svoje lastne, od nedemografskih komponent razvoja neodvisne vzroke. Analiza socialnih razsežnosti razvoja v Sloveniji se zato prav gotovo začne pri prikazu osnovnih značilnosti prebivalstva. Število prebivalcev Slovenije se je v zadnjih letih precej povečalo, predvsem zaradi visokega selitvenega prirasta, v prihodnjih letih pa lahko pričakujemo pospešeno staranje.

Slovenija je junija 2009 imela 2,042.335 prebivalcev¹, potem ko se je njihovo število nekaj let pospešeno povečevalo. Osnovni vzrok tega povečevanja je bil visok selitveni prirast, a je bil v veliki meri sezonski. Povezan je bil z visoko gospodarsko rastjo po vstopu Slovenije v EU v letu 2004, dodatno pa s prevzemom evra v letu 2007. Podjetja so vse pogosteje najemala tuje delavce, predvsem zaradi pomanjkanja nekaterih poklicnih profilov, zlasti gradbenih, tako da se je v tem času število v Sloveniji zaposlenih tujcev podvojilo². Visoka gospodarska rast, ki je omogočila, da se je v obdobju 2004–2008 število registriranih brezposelnih znižalo za tretjino, je bila verjetno tudi eden od vzrokov za prelom v dinamiki števila rojstev. To je bilo leta 2006 prvič po desetih letih spet višje od števila umrlih, tako da je od tega leta število prebivalcev naraščalo tudi zaradi pozitivne naravne rasti. V obdobju 1991–2004 je število

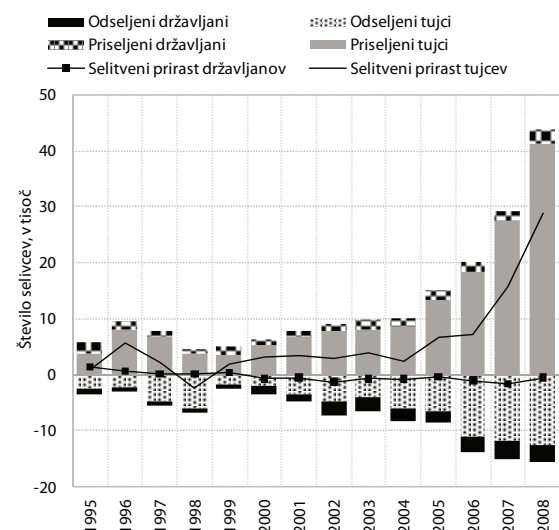
¹ Z decembrom 2008 je SURS začel uporabljati novo, z EU usklajeno statistično definicijo prebivalstva. Po njej se štejejo kot prebivalci Republike Slovenije osebe s prijavljenim stalnim ali začasnim prebivališčem v Republiki Sloveniji ne glede na državljanstvo, ki v Sloveniji prebivajo ali imajo namen prebivati eno leto ali več in niso začasno odsotne v tujini eno leto ali več. Po stari definiciji, ki je veljala v obdobju 1995–2008, pa so se kot prebivalci Slovenije upoštevali državljani Republike Slovenije s prijavljenim stalnim prebivališčem pri nas, brez tistih, ki so v tujini odsotni več kakor tri mesece in so svoj odhod v tujino prijavili v upravni enoti svojega stalnega prebivališča; tujci z dovoljenjem za stalno ali začasno bivanje v Sloveniji, ki so imeli pri nas prijavljeno stalno oziroma začasno prebivališče; ter osebe, ki sta jim bila po zakonu o azilu priznana pravica do azila in status begunca v Republiki Sloveniji. Junija 2008 je bilo npr. po novi definiciji v Sloveniji 2,023.358 prebivalcev, to je 16.041 ali 0,8 % manj kakor po stari definiciji, ki je vključevala tudi tujce, v Sloveniji prisotne manj kakor eno leto.

² To kaže porast izdanih dovoljenj za tujce, ki jih je bilo leta 2008 v povprečju 81.113 ali 2,04-krat več kakor leta 2004.

prebivalcev Slovenije le počasi naraščalo in šele v letu 2005 preseglo dva milijona.

Že vrsto let se število prebivalcev Slovenije povečuje predvsem zaradi selitvenega prirasta. Ta je bil v obdobju 1993–2004 razmeroma nizek, okrog 1,2 na 1.000 prebivalcev, od leta 2005 pa se je postopoma povečeval³ in v letu 2008 dosegel 18.584 ali 9,2 na 1000 prebivalcev⁴. Začasni podatki za prvi dve četrletji 2009 kažejo, da se je v prvem četrletju selitveni prirast prebivalstva Slovenije še povečeval, v drugem četrletju pa zmanjšal na polovico leta 2008 v istem obdobju⁵. Število priseljenih v Slovenijo presega število odseljenih le pri tujcih, medtem ko je selitveni prirast državljanov RS že vse od leta 2000 rahlo negativen⁶. Tudi obseg selitev tujcev močno presega obseg selitev državljanov. Večina priseljenih tujcev prihaja iz držav naslednic SFRJ, največ iz BiH, v Slovenijo pa se priselijo predvsem iz ekonomskih

Slika 1: Selitveni prirast državljanov in tujcev, Slovenija, 1995–2008

Vir: SURS, preračuni UMAR.

³ Selitveni prirast se je v letih 2005 in 2006 povečal na več kakor 6.000 ali 3,2 na 1.000 prebivalcev. Povečalo se je število priselitev in odselitev, kar se je nadaljevalo tudi v naslednjih letih. V letu 2007 se je selitveni prirast (po definiciji selitev in prebivalstva, ki je vključevala začasno prisotne tujce) povečal že na 14.250 ali 7,0 na 1000 prebivalcev in v letu 2008 (po isti definiciji) na 28.331 ali 13,9 na 1000 prebivalcev.

⁴ Po novi definiciji, ki izključuje selivce, prisotne v državi ali odsotne iz nje manj kakor eno leto.

⁵ Poleg poslabšanih gospodarskih razmer, ki so ustavile zaposlovanje tujcev, se slednje zmanjšuje tudi zaradi zaostrenih pogojev pridobivanja dovoljenj za prebivanje, saj je, odkar je Slovenija postala pogodbenica Schengenskega sporazuma, prihajalo tudi do zlorab, ko so tujci s slovenskim dovoljenjem za prebivanje v Republiki Sloveniji, s katerimi lahko potujejo ali prebivajo do tri mesece na območju drugih držav pogodbenic Schengenskega sporazuma, tam delali, zaposlili za azil ali se prijavili kot iskalci zaposlitve.

⁶ Povprečni selitveni koeficient državljanov v obdobju 2000–2008 je bil –0,4 na 1000 prebivalcev.

Tabela 1: Komponente razvoja prebivalstva Slovenije, 1995–2008

	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Število prebivalcev (v tisoč)	1987,5	1990,3	2001,1	2008,5	2019,4	2039,4
Živorajeni	19,0	18,2	18,2	18,9	19,8	21,2
Umrli	19,0	18,6	18,8	18,2	18,6	18,3
Priseljeni	5,9	6,2	15,0	20,0	29,2	43,8
Odseljeni	3,4	3,6	8,6	13,7	14,9	15,5
Naravni prirast (na 1.000 prebivalcev)	0,0	-0,2	-0,3	0,4	0,6	1,4
Selitveni prirast (na 1.000 prebivalcev)	1,3	1,3	3,2	3,1	7,1	13,9
Celotna rodnost	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5

Vir: SURS, preračuni UMAR.

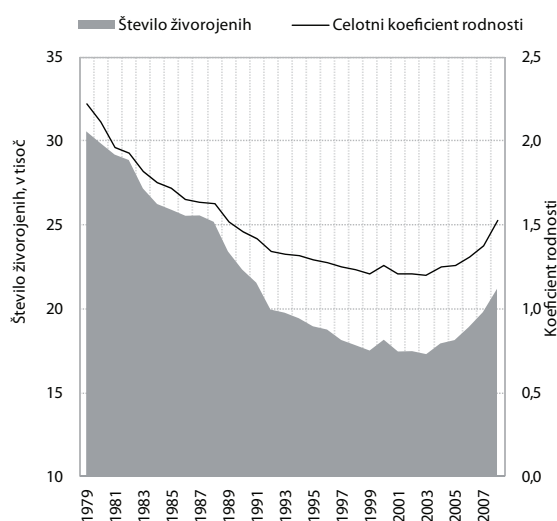
razlogov, precejšen del zaradi sezonske zaposlitve v gradbeništvu, kmetijstvu in gostinstvu. Večina selivcev je moških, starih 20–29 let, in več kakor 50 % selivcev ima nižjo izobrazbo⁷. Priseljencev iz drugih držav članic EU v Slovenijo je okrog 10 % vseh priseljenih, v letu 2008 jih je bilo 2.646.

Število rojstev se od leta 2004 ponovno povečuje.

Potem ko se je od leta 1979 do leta 2003 zmanjšalo s 30.604 na 17.321, stopnja celotne rodnosti pa z 2,22 (kar je še zagotavljalo razširjeno obnavljanje generacij) na 1,20, se je od leta 2004 do leta 2008 število rojstev v Sloveniji začelo povečevati, kljub temu da se kontingent žensk v rodni dobi zaradi nizkega števila rojstev v preteklosti še zmanjšuje. V letu 2008 se je v Sloveniji rodilo 21.213 otrok (1.390 več kakor leta 2007), stopnja celotne rodnosti pa se je povečala na 1,53 (leto poprej je bila 1,38). S povečevanjem števila rojstev se povečuje število

prvorojencev in vseh nadaljnjih novorojenih otrok. V obdobju 1997–2005 je bilo število rojstev nižje od števila umrlih (to se že več kakor deset let giblje okrog 18.500 na leto), tako da je bil naravni prirast v tem obdobju negativen. Od leta 2006 pa število živorojenih ponovno presega število umrlih (teh je bilo v letu 2008 18.308), tako da je naravni prirast spet pozitiven. V letu 2008 je bil 1,42 na 1000 prebivalcev. Število živorojenih je bilo, po razpoložljivih začasnih podatkih, višje od števila umrlih tudi v prvem in drugem četrtletju 2009. Dvig števila rojstev v obdobju 2004–2008 gotovo lahko pripišemo izboljšanim gospodarskim razmeram in posledično razmeram na trgu dela, delno pa tudi odlaganju rojstev v preteklosti zaradi študija, brezposelnosti, pomanjkanju stanovanj ipd. Rodnost pa se, potem ko je dosegla najnižjo raven v drugi polovici devetdesetih let, že nekaj let povečuje tudi v večini drugih evropskih držav, čeprav ostaja nižja od ravni, ki omogoča enostavno obnavljanje generacij.

Slika 2: Število rojstev in celotni koeficient rodnosti v Sloveniji, 1979–2008

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Z odlaganjem rojstev postaja starost žensk ob rojstvu otrok vse višja.

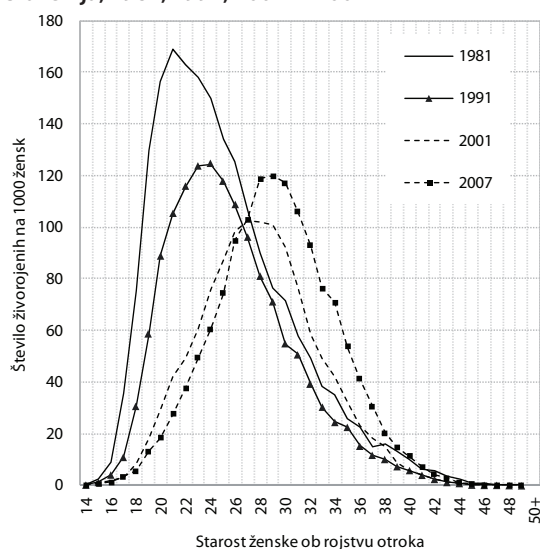
Rast celotne rodnosti v zadnjih treh letih lahko pripišemo temu, da se pospešeno povečuje rodnost žensk v starosti 31–36 let, upadanje rodnosti žensk, mlajših od 26 let, pa se počasi umirja. Stopnje rodnosti žensk v starosti 27 let ali več naraščajo vse od leta 1990. Pri tem se povečuje tudi starost žensk, pri kateri je stopnja rodnosti najvišja. Sredi devetdesetih let je bila ta pri 26 letih, od leta 2004 pa pri starosti 29 let. Povečujeta se tudi povprečna starost žensk ob rojstvu vseh otrok in ob rojstvu prvega otroka v koledarskem letu⁸. Slovenija se s tem vedno bolj približuje državam z visoko povprečno starostjo ob rojstvu otrok.

Pričakovano trajanje življenja se je podaljšalo tudi v letu 2008, umrljivost dojenčkov pa ostaja med najnižjimi v Evropi.

Pričakovano trajanje življenja se po krajšem zastoju v začetnem obdobju tranzicije od leta 1994 stalno podaljšuje. V letu 2008 je doseglo pri moških

⁷ V letu 2007 je imelo srednjo izobrazbo 40 % priseljenih, višjo ali visoko izobrazbo pa le 3 %.

⁸ V letu 2007 je bila prva 29,9 leta (kar je bilo 1,7 leta več kakor leta 2000 oziroma 2,7 leta več kakor leta 1995), druga pa 28,2 leta (1,7 leta več kakor leta 2000 oziroma 3,3 leta več kakor leta 1995).

Slika 3: Starostno specifične stopnje rodnosti, Slovenija, 1981, 1991, 2001 in 2007

Vir: SURS.

75,4 leta, pri ženskah pa 82,3 leta. Razlika med spoloma se zmanjšuje, a je še vedno visoka. Slovenija se po tem kazalniku še naprej uvršča za stare članice EU ter za Ciper in Malto, pričakovano trajanje življenja pa se povečuje v večini evropskih držav. Slovenija je prav tako še naprej med državami z najnižjo umrljivostjo dojenčkov. Ta je bila v letu 2008 enaka kakor leta 2007 (2,8 umrlega dojenčka do dopolnjenega prvega leta starosti na 1.000 živorojenih), kar je najnižja raven tega kazalnika

v Sloveniji doslej. Umrljivost dojenčkov se v Sloveniji že vrsto let znižuje, predvsem zaradi izboljševanja posebnih preventivnih ukrepov prenatalnega in neonatalnega zdravstvenega varstva. Leta 1980 je umrlo še 15,3 dojenčka na 1000 živorojenih, v drugi polovici devetdesetih pa med 4,5 in 5,5.

S podaljševanjem pričakovanega trajanja življenja in upadom števila otrok zaradi nizke rodnosti se nadaljuje povečanje deleža starega prebivalstva.

Število otrok v starosti 0–14 let se v letu 2008 prvič od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja ni več zmanjšalo, temveč se je celo nekoliko povečalo, še naprej pa se zmanjšuje njihov delež v starostni sestavi prebivalstva. Po drugi strani se hitro povečujeta število prebivalcev v starosti 65 let in več ter delež starega prebivalstva v starostni sestavi. Leta 2003 je bilo število prebivalcev v starosti 65 let in več prvič večje od števila otrok. Indeks staranja, ki je razmerje med tema starostnima skupinama prebivalcev, je presegel 100. Do leta 2008 se je povečal že na 117,1. Število prebivalcev v starosti 15–64 let (po statistični konvenciji ga opredeljujemo kot delovno sposobno prebivalstvo) se zaradi pozitivnega selitvenega prirasta počasi povečuje, njihov delež v starostni sestavi prebivalstva pa se že od leta 2005 znižuje. Ker se število prebivalcev v starosti 65 let in več povečuje hitreje od števila prebivalcev v starosti 15–64 let, se povečuje tudi razmerje med starim in delovno sposobnim prebivalstvom (koeficient starostne odvisnosti starega prebivalstva), a je še vedno nižje kakor v EU, kjer je leta 2007 bilo v povprečju 25,2 starega prebivalca na 100 delovno sposobnih.

Tabela 2: Pričakovano trajanje življenja in umrljivost dojenčkov v Sloveniji, 1995–2008

		1995	2000	2005	2006	2007	2008
Pričakovano trajanje življenja (v letih)	Moški	70,3	71,9	74,1	74,8	74,6	75,4
	Ženske	77,8	79,1	81,3	81,9	81,8	82,3
	Razlika	7,5	7,2	7,2	7,1	7,2	6,9
Umrljivost dojenčkov (na 1.000 živorojenih)		5,5	4,9	4,1	3,4	2,8	2,8

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Tabela 3: Starostna sestava prebivalstva Slovenije, 1995–2009

		1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009 ¹
Starostna sestava prebivalstva (v %)	0–14 let	18,4	15,9	14,2	14,0	13,9	13,8	14,0
	15–64 let	69,3	70,1	70,3	70,2	70,1	70,0	69,5
	65 let in več	12,3	14,0	15,5	15,7	16,0	16,2	16,5
Koeficient starostne odvisnosti starega prebivalstva		17,8	19,9	22,0	22,4	22,9	23,2	23,7
Indeks staranja		67,0	87,8	108,7	112,4	115,1	117,1	118,0
Letna rast (v %)	Prebivalstvo	-0,1	0,2	0,2	0,4	0,5	1,0	1,0
	0–14 let	-2,2	-2,6	-1,4	-1,2	-0,1	0,4	1,2
	15–64 let	-0,1	0,5	0,1	0,3	0,3	0,8	0,7
	65 let in več	3,4	2,2	2,2	2,2	2,3	2,1	2,0

Vir: SURS, preračuni UMAR.

 Opomba: ¹ Po novi definiciji prebivalstva.

Tabela 4: Osnovne predpostavke in rezultati projekcije prebivalstva Slovenije, do leta 2060, v primerjavi s stanjem leta 1995 in 2005

Leto		1995	2005	2010	2015	2020	2030	2040	2050	2060
Predpostavke projekcije prebivalstva										
Pričakovano trajanje življenja (v letih)	- moški	70,3	74,1	75,1	76,1	77,1	78,9	80,6	82,2	83,7
	- ženske	77,8	81,3	82,2	83,0	83,7	85,1	86,4	87,6	88,8
Celotni koeficient rodnosti		1,3	1,26	1,33	1,35	1,37	1,40	1,44	1,48	1,52
Selitveni prirast		2507	6436	5177	5015	4435	3436	3313	3043	2254
Prebivalstvo 30. 6. (v tisoč)		1987,5	2001,1	2036,6	2054,1	2057,6	2020,0	1954,4	1873,4	1773,3
V %: 0-14 let		18,4	14,2	13,9	14,1	14,1	12,7	12,1	12,8	12,8
15-64 let		69,3	70,3	69,5	67,8	65,2	61,8	58,7	54,6	53,8
65 let in več		12,3	15,5	16,6	18,1	20,7	25,5	29,3	32,6	33,4
Indeks rasti (leto 2008 = 100)										
Prebivalstvo skupaj		97,5	98,1	99,9	100,7	100,9	99,1	95,8	91,9	87,0
0-14 let		129,5	100,9	99,9	102,3	103,1	90,9	83,6	84,9	80,3
15-64 let		96,5	98,6	99,2	97,7	94,0	87,5	80,4	71,7	66,9
65 let in več		74,1	93,7	102,5	112,6	128,9	156,1	173,0	184,9	179,2

Vir: SURS, preračuni UMAR.

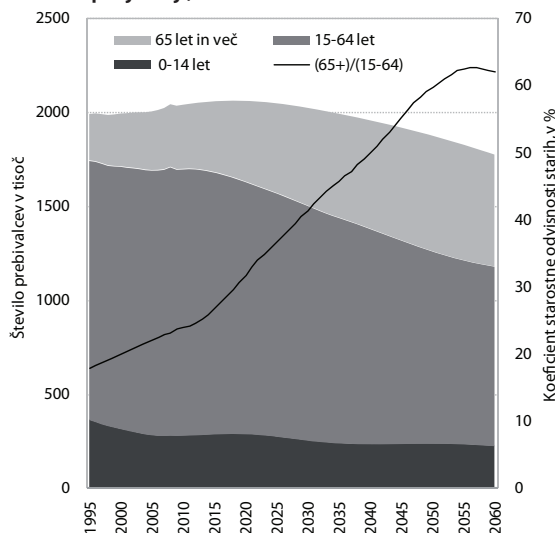
Pričakujemo, da se bo čez nekaj let število prebivalstva Slovenije začelo zmanjševati. Nova Eurostatova projekcija prebivalstva Slovenije⁹ predvideva, da bi se pričakovano trajanje življenja še povečevalo, stopnja celotne rodnosti in selitveni koeficient pa bi po osnovni različici ostala nizka. Število prebivalcev bi raslo še do leta 2019 (na 2,058 tisoč), nato pa bi začelo upadati in se do leta 2060 zmanjšalo na manj od 1,8 milijona.

Staranje prebivalstva je v Sloveniji še počasno, a kmalu se bo pospešilo. Takrat bodo začele stopati v kontingent starega prebivalstva številčne generacije, rojene po drugi svetovni vojni, kontingent delovno sposobnega prebivalstva pa se bo začel zmanjševati. Razmerje med delovno sposobnim in starim prebivalstvom se bo po projekcijah do leta 2013 poslabšalo na 4 : 1. Po letu 2020 bo padlo na manj od 3 : 1 in po letu 2040 na manj od 2 : 1. Tega vse bolj neugodnega razmerja ne bo mogoče popraviti niti z večjo rodnostjo niti s povečanim priseljevanjem. Možnosti za povečano število rojstev so v Sloveniji omejene. Zaradi upada rojstev v preteklih 25 letih in zato vedno manj žensk v rodni dobi se bo število rojstev še zniževalo, kar bi bilo mogoče ustaviti le ob zelo visokem selitvenem prirastu in hkrati visokem povečanju rodnosti¹⁰. Priseljevanje bo omejeno s prihodnjimi razmerami na trgu delovne sile. Če bo zaradi zmanjševanja obsega delovno sposobnega prebivalstva priseljevanje v Slovenijo ostalo visoko, se bo povečeval tudi delež priseljenega prebivalstva. Po Eurostatovi projekciji prebivalstva iz leta 2008, ki predvideva povprečni selitveni prirast okrog 3.500 oseb na leto, se s sedanjih 13 % lahko do leta 2050 poveča na okrog 20 %, odvisno od razmerja med priseljenimi

⁹ To je na svojih spletnih straneh objavil tudi SURS.¹⁰ Glej tudi Kraigher (2005).

in odseljenimi ter od razvoja drugih demografskih komponent priseljenega prebivalstva¹¹.

Slika 4: Starostna sestava prebivalstva Slovenije po osnovni projekciji, 1995-2060

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Pričakovane demografske spremembe zahtevajo sistematične ukrepe v prebivalstveni in zaposlitveni politiki ter politiki javnih financ. Z ukrepi družinske in zaposlitvene politike bi bilo treba spodbujati družine, da bi se odločale za več otrok, in odstranjevati ovire, ki jim to zdaj preprečujejo. Z ukrepi migracijske politike pa bi bilo treba uravnavati imigracijske in emigracijske tokove glede na prihodnje potrebe trga dela ter

¹¹ Glej isto.

poskrbeti za ustrezno socialno integracijo priseljencev. Povečati bo treba produktivnost dela in konkurenčnost gospodarstva ter povečati stopnjo delovne aktivnosti, še posebno v starosti, ko bodo posamezniki sicer že dosegli prve starostne pogoje za upokožitev. To bi ugodno vplivalo na financiranje pokojninskih izdatkov, pa tudi na predvidene razmere na trgu dela. Z usklajevanjem stroškov za socialno zaščito z javnofinančnimi možnostmi in s povečanim deležem zasebnih zavarovalnih shem bo treba omogočiti dolgoročno vzdržnost javnofinančnih izdatkov za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo. Vse te ukrepe je poleg Strategije razvoja Slovenije že leta 2006 priporočila tudi Evropska komisija.

2. Trg dela in zaposlovanje

Položaj posameznika na trgu dela pomembno določa njegov ekonomsko-socialni položaj v družbi. Gibanja na trgu dela so povezana z gospodarsko aktivnostjo, ki se je v prvih treh četrtletjih 2008 močno upočasnila in v zadnjem četrtletju 2008 upadla. Gospodarska kriza se je z zamikom začela kazati tudi na trgu dela. V tem poglavju prikazujemo gibanje zaposlenosti in brezposelnosti v obdobju 2000–2008, za leto 2009 pa uporabljamo razpoložljive mesečne registrske podatke. Zaradi vpliva gospodarske krize na socialni položaj prebivalstva prikazujemo tudi gibanje števila prejemnikov nadomestil za brezposelnost in denarne socialne pomoči, ki je močno povezano s stanjem na trgu dela. Razmere na trgu dela so se v obdobju 2000–2008 izboljševale, proti koncu leta 2008 pa so se začele poslabševati zaradi vpliva gospodarske krize.

2.1 Delovna aktivnost

V poglavju najprej prikazujemo gibanje stopnje delovne aktivnosti v Sloveniji po anketi o delovni sili (ADS), ki je vir mednarodno primerljivih podatkov o stopnjah delovne aktivnosti in brezposelnosti. Ker se anketa o delovni sili v Sloveniji izvaja četrtletno in so podrobni podatki praviloma razpoložljivi z več kakor petmesečnim časovnim odlogom (od poteka četrtletja), smo za prikaz gibanj na področju delovne aktivnosti v Sloveniji za obdobje 2007–2009 uporabili podatke o delovni aktivnosti, temelječi na registru delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), ki se objavljajo mesečno, 45 dni po koncu meseca.

V obdobju 2000–2008 se je stopnja delovne aktivnosti prebivalstva (starostna skupina 15–64 let)¹² poveče-

¹² Leta 2000 je Evropska komisija za merilo cilja povečati zaposlenost postavila stopnjo delovne aktivnosti prebivalstva v sta-

vala. S pospešitvijo gospodarske rasti v letu 2004 se je močno povečala tudi stopnja delovne aktivnosti in je naraščala tudi v letu 2008, ko se je gospodarska rast upočasnila. V opazovanem obdobju 2000–2008 se je stopnja delovne aktivnosti povečala za 5,5 o. t. za moške (72,7 % v letu 2008), za ženske pa za 5,8 o. t. (na 64,2 % v letu 2008). Kakor je razvidno iz tabele 5, se je stopnja delovne aktivnosti glede na starost najbolj povečala v starejših starostnih skupinah. Kljub povečanju te stopnje v starostni skupini 55–64 let, kjer je cilj lizbonske strategije povečanje na 50 % do leta 2010, ima Slovenija še vedno eno najnižjih stopenj delovne aktivnosti starejših v EU¹³.

Okvir 1: Razlika med anketno in registrirano brezposelnostjo

V Sloveniji imamo o delovni aktivnosti prebivalstva na voljo več vrst statističnih informacij. Po anketi o delovni sili (ADS) so delovno aktivni vsi, ki so v zadnjem tednu pred anketiranjem opravili kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali družinsko blaginjo. V SRDAP pa so upoštevane zaposleni in samozaposleni, ki so obvezno socialno zavarovani, ne glede na to, ali imajo zaposlitev s polnim ali skrajšanim delovnim časom. Niso pa vključeni tisti, ki delajo po podjemnih pogodbah (pogodbi o delu), avtorskih pogodbah ali za neposredno plačilo, pomagajoči družinski člani, samozaposleni, ki ne plačujejo socialnega zavarovanja, in državljani Republike Slovenije s stalno zaposlitvijo v slovenskih predstavništvih, na gradbiščih, v tujini ipd.

Tabela 5: Stopnje delovne aktivnosti po starostnih skupinah, Slovenija, 2000–2008, v %

	15–24 let	25–49 let	50–64 let	55–64 let	15–64 let
2000	31,2	85,6	37,9	22,7	62,8
2001	30,3	86,7	40,5	25,5	63,8
2002	31,1	86,7	42,6	24,5	63,4
2003	28,6	85,6	40,9	23,5	62,6
2004	33,8	86,5	46,7	29	65,3
2005	34,1	86,3	47,4	30,7	66,0
2006	35,0	86,3	49,1	32,6	66,6
2007	37,6	87,6	49,5	33,5	67,8
2008	38,4	88,6	49,8	32,8	68,6
Razlika 2000/2008 v o. t.	7,2	3,0	11,9	10,1	5,8

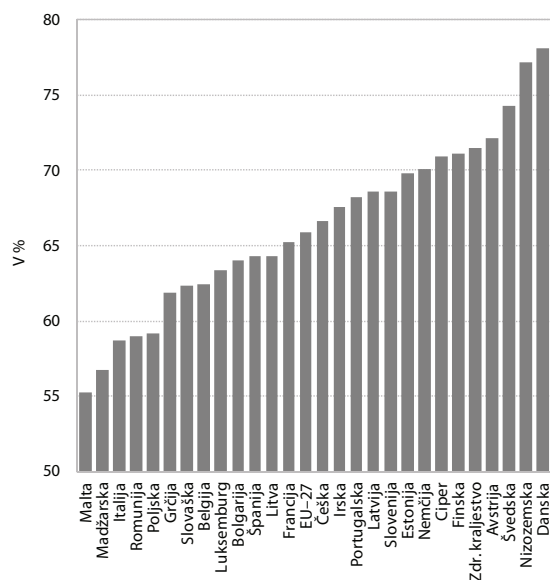
Vir: Eurostat.

rostni skupini 15–64 let. Zato smo analizirali stopnjo delovne aktivnosti te skupine. Omenjene podatke pridobimo z anketo o delovni sili. Analizo smo omejili na obdobje 2000–2008, saj so do konca novembra za leto 2009 razpoložljivi samo podrobni podatki za 1. četrtletje.

¹³ V letu 2008 so imele nižjo stopnjo delovne aktivnosti prebivalstva v starostni skupini 55–64 let samo tri države: Malta, Madžarska in Poljska.

Stopnja delovne aktivnosti v Sloveniji je nad povprečjem EU. Kakor je razvidno iz tabele 5, je v letu 2008 ta stopnja v starostni skupini 15–64 let znašala 68,6 %, kar je nad povprečjem EU-27. Stopnja delovne aktivnosti žensk (v starosti 15–64 let) je nad povprečjem EU, odkar jo merimo in je verjetno posledica njihove velike delovne aktivnosti že pred tranzicijo. Stopnja delovne aktivnosti moških je leta 2008 skoraj dosegla povprečje EU, čeprav je bil leta 2000 ta zaostanek še sorazmerno velik (3,6 o. t.).

Slika 5: Stopnja delovne aktivnosti v starosti 15–64 let, EU-27, 2008, v %

Vir: Eurostat.

V letu 2008 se je povečala zgolj stopnja delovne aktivnosti žensk. V letu 2008 se je število delovno aktivnih žensk (3,5 %) povečalo bolj od števila moških (2,4 %), čeprav je v obdobju 2000–2008 število delovno aktivnih žensk naraščalo počasneje od števila delovno aktivnih moških. Stopnja delovne aktivnosti moških je bila v letu 2008 celo nekoliko nižja kakor v letu 2007 (za 0,1 o. t.), kar lahko povežemo s tem, da je gospodarska kriza v letu 2008 bolj prizadela dejavnosti, ki zaposlujejo pretežno moško delovno silo. Stopnja delovne aktivnosti žensk se je leta 2008 povečala za 1,6 o. t., zaradi česar se je povečala tudi celotna stopnja delovne aktivnosti prebivalstva v starostni skupini 15–64 let.

Stopnja delovne aktivnosti je bila v prvi polovici leta 2009 nižja kakor v letu 2008. Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva je v prvem četrtletju 2009 znašala 66,7 %, kar je 0,4 o. t. manj kakor v prvem četrtletju 2008, v drugem četrtletju 2009 pa je bila za 0,7 o. t. nižja kakor v istem obdobju leta 2008.

Pohitri rasti v letu 2007 in prvih treh četrtletjih leta 2008 se je zaposlenost v zadnjem četrtletju 2008 začela zmanjševati.¹⁴ Visoka rast zaposlenosti, ki se je začela v

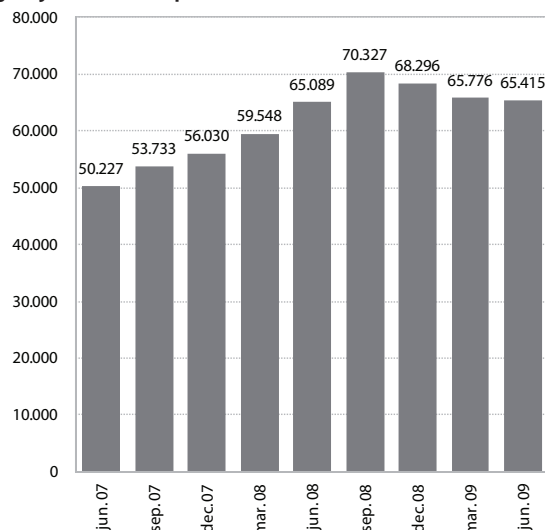
¹⁴ Zaradi mesečne razpoložljivosti podatkov o delovno aktivnih,

letu 2007 in je na medletni ravni znašala več kakor 3 %, se je nadaljevala tudi v prvih treh četrtletjih leta 2008, v zadnjem četrtletju 2008 pa se je močno upočasnila. Število formalno delovno aktivnih (zaposlenih in samozaposlenih) je naraščalo vse do oktobra, novembra pa začelo upadati. Decembra se je zelo zmanjšalo v vseh dejavnostih predvsem zaradi izteka pogodb o zaposlitvi za določen čas. Decembra 2008 je bilo število delovno aktivnih na medletni ravni višje za 1,8 %, septembra pa je bilo še višje za okoli 3 %.

Zmanjšanje števila delovno aktivnih se je nadaljevalo tudi v prvi polovici leta 2009. Kakor je razvidno iz tabele 6, se je njihovo število zmanjševalo predvsem v dejavnostih zasebnega sektorja, najbolj v predelovalnih (C), kar je bila posledica usihanja domačih in tujih naročil, posebno po oktobru 2008. V predelovalnih dejavnostih se je od junija 2008 do junija 2009 najbolj zmanjšalo število delovno aktivnih v proizvodnji kovinskih izdelkov razen strojev in naprav in v proizvodnji električnih naprav. V slednji bi bilo zmanjšanje števila zaposlenih še večje, če ne bi bil januarja 2009 sprejet interventni zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa. Po podatkih o vloženih prošnjah za omenjeno subvencijo je več kakor 50 % delovno aktivnih v proizvodnji električnih naprav prešlo na krajši delovni čas v obdobju marec–september 2009.

Število delovno aktivnih tujcev v Sloveniji se je v letih 2007 močno povečalo, proti koncu leta 2008 pa se je začelo zmanjševati. Zaradi neskladij na trgu dela in velikega povprašavanja po delu je hitro rast števila

Slika 6: Število delovno aktivnih tujcev v Sloveniji, 30. junij 2007–30. september 2009

Vir: SURS.
Opomba: Podatki so začasni.

v katerih odseva vpliv gospodarske krize na trg dela, v nadaljevanju prikazujemo gibanje števila delovno aktivnih po registru delovno aktivnih prebivalcev.

Tabela 6: Rast števila delovno aktivnih po dejavnostih¹, Slovenija, 2007–2009, v %

	2007	2008	I.–VI. 2009 / I.–VI. 2008
SKUPAJ	3,5	2,9	-1,2
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	7,1	-1,8	-6,0
B Rudarstvo	-5,0	-5,2	-7,5
C Predelovalne dejavnosti	0,9	-0,5	-8,3
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	0,7	-1,1	2,5
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja	4,7	4,7	2,7
F Gradbeništvo	12,9	12,2	3,1
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	3,4	3,5	0,1
H Promet in skladiščenje	5,3	5,4	-0,9
I Gostinstvo	3,7	1,7	1,3
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	6,3	4,8	4,2
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	3,4	4,2	2,9
L Poslovanje z nepremičninami	8,6	9,6	7,4
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	6,4	7,1	5,3
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	8,7	5,2	-0,9
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	-0,3	1,3	0,9
P Izobraževanje	0,7	1,5	2,7
Q Zdravstvo in socialno varstvo	0,8	2,7	2,3
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	4,1	6,5	1,9
S Druge dejavnosti	1,8	1,3	4,5
T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem	0,8	6,4	10,2

Vir: SURS, preračuni UMAR.
Opomba: ¹SKD 2008.

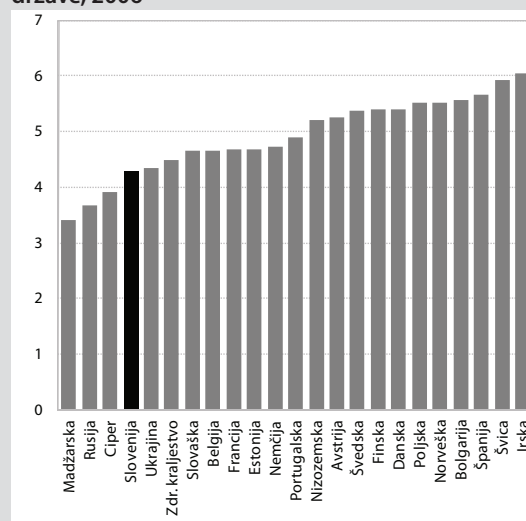
delovno aktivnih v letih 2007 in 2008 spremljalo tudi povečano zaposlovanje tujcev. Podatki o številu delovno aktivnih tujcev po registru delovno aktivnih kažejo, da se je v drugi polovici leta 2007 in v prvih treh četrtletjih leta 2008 celotno število delovno aktivnih povečalo predvsem z večjim zaposlovanjem tujcev. V zadnjem četrtletju 2008 pa se je to število začelo, podobno kakor celotno število delovno aktivnih, zmanjševati. Delež delovno aktivnih tujcev v skupnem številu delovno aktivnih se je v Sloveniji v zadnjih dveh letih gibal med 6 in 8 %.

Okvir 2: Mnenje anketirancev v izbranih evropskih državah, ali je dobro ali slabo za gospodarstvo, da prihajajo v njihovo državo živeti priseljenci iz drugih držav

V evropski družboslovni raziskavi (European Social Survey), ki se je leta 2006 izvajala v 25 državah, so anketirance med drugim povprašali po mnenju o tem, ali je dobro ali slabo za gospodarstvo, da prihajajo k njim živeti priseljenci iz drugih držav. Anketiranci so se lahko odločili za vrednosti od 0 (slabo) do 10 (dobro). Kakor je razvidno iz slike, se Slovenija uvršča med države, katerih anketiranci so se leta 2006 bolj nagibali k odgovoru, da je priseljevanje tujcev slabo

za naše gospodarstvo (na to vprašanje so popolni odgovori le za 23 držav).

Slika 7: Povprečna vrednost odgovora na vprašanje, ali je dobro ali slabo za gospodarstvo, da k nam prihajajo živeti priseljenci, nekatere evropske države, 2006

Vir: ESS.

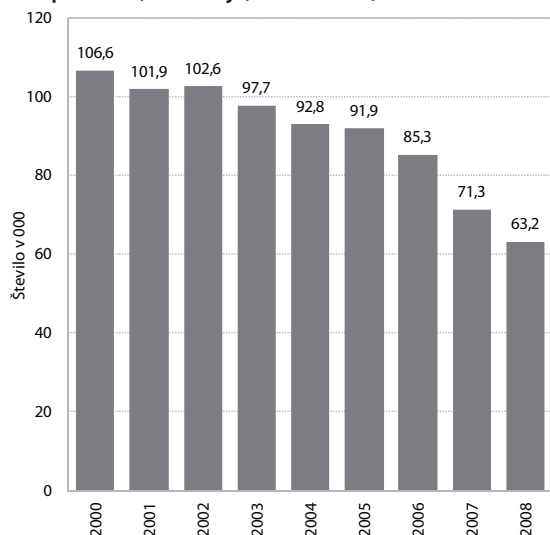
2.2 Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2000–2008 znižala po obeh načinih merjenja.¹⁵ Stopnja brezposelnosti po anketi o delovni sili se je znižala s 7 % v letu 2000 na 4,4 % v letu 2008. Podobne trende kaže tudi stopnja registrirane brezposelnosti, katere gibanje zaradi razpoložljivosti mesečnih podatkov in majhnega časovnega odloga pri njihovi objavi prikazujemo v nadaljevanju, čeprav omogoča le analizo stopenj brezposelnosti glede na spol ter števila glede na demografske in druge značilnosti registriranih brezposelnih.

2.2.1 Gibanje registrirane brezposelnosti

Število brezposelnih se je v obdobju 2000–2008 znižalo in doseglo najnižje število v septembru 2008, v zadnjem četrtletju 2008 pa je začelo naraščati. Zmanjševanje števila brezposelnih se je pospešilo z letom 2004, ko je prišlo do pospešitve gospodarske rasti in povečanega zaposlovanja. Čeprav je število registriranih brezposelnih oktobra 2008 začelo naraščati, je bilo povprečno letno število registriranih brezposelnih v letu 2008 za 11,4 % nižje kakor v letu 2007. Pod vplivom gospodarske krize je število registriranih brezposelnih začelo naraščati v

Slika 8: Povprečno letno število registrirano brezposelnih, Slovenija, 2000–2008, v 1000

Vir: ZRSZ.

¹⁵ V Sloveniji brezposelnost merimo na dva načina. Prvi način je s številom registriranih brezposelnih (brezposelni, ki so prijavljeni na Zavodu RS za zaposlovanje). Drugi način je z anketo o delovni sili (ADS), ki daje mednarodno primerljive podatke o delovni aktivnosti prebivalstva. V ADS je kot brezposelna oseba opredeljena oseba, ki v zadnjem tednu pred anketiranjem (i) ni delala (bila zaposlena ali samozaposlena) in ni opravila nikakršnega dela za plačilo, vendar aktivno išče delo (v zadnjih 4 tednih se je zglasila na zavodu za zaposlovanje ali poslala prošnjo) in je takoj oz. v naslednjih dveh tednih pripravljena sprejeti delo.

zadnjem četrtletju 2008 in se do konca novembra 2009 povzpelo na 95.446, kar je za 50,6 % več kakor novembra 2008.

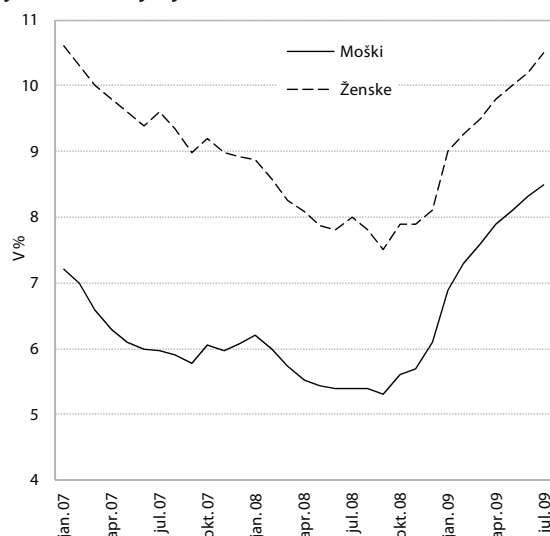
V obdobju 2000–2008 se je zmanjševala tudi stopnja brezposelnosti. Povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti se je v obdobju 2000–2008 znižala z 11,8 % na 6,7 %. Stopnja registrirane brezposelnosti žensk je v opazovanem obdobju višja od stopnje brezposelnosti moških. Razlika med stopnjama brezposelnosti moških in žensk se je do leta 2006 povečevala, v letih 2007 in 2008 pa se je zmanjšala. Kakor je razvidno iz tabele 7, je bila stopnja registrirane brezposelnosti žensk v obdobju 2000–2008 vedno višja od stopnje registrirane brezposelnosti moških, a razlika se je po letu 2006 zmanjševala. Ker so bile z gospodarsko krizo najprej prizadete dejavnosti, ki zaposlujejo pretežno moško delovno silo, so se prej omenjena gibanja nadaljevala tudi v letu 2009. Delež žensk med registriranimi brezposelnimi se je znižal pod 50 % že februarja 2009.

Tabela 7: Stopnje registrirane brezposelnosti, skupaj in glede na spol, Slovenija, 2000–2008, v %

	Moški	Ženske	Skupaj
2000	10,6	13,1	11,8
2001	10,1	12,6	11,2
2002	10,0	12,7	11,3
2003	9,4	12,6	10,9
2004	8,8	12,1	10,3
2005	8,6	12,1	10,2
2006	7,7	11,5	9,4
2007	6,2	9,6	7,7
2008	5,6	8,1	6,7

Vir: SURS.

Slika 9: Stopnja brezposelnosti, po spolu, Slovenija, januar 2007–julij 2009, v %

Vir: SURS.

2.2.2 Regionalna razsežnost registrirane brezposelnosti

Tudi na ravni regij se je nadaljevalo dolgoletno zmanjševanje stopnje registrirane brezposelnosti, kar je konec leta 2008 prekinila gospodarska kriza.

Gibanja na trgu dela v regijah po letu 2000 in vse do zadnjega četrletja 2008 kažejo na pretežno naraščanje števila delovno aktivnega prebivalstva in tudi delovnih mest¹⁶ ter na upadanje števila brezposelnih. Stopnja registrirane brezposelnosti se je v letu 2008 glede na leto 2000 v vseh regijah zmanjšala, najbolj v podravski (za 9 o. t.). V vseh regijah se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva (najbolj v notranjsko-kraški) in v večini regij tudi število delovnih mest (najbolj v osrednjeslovenski). Zaradi finančne in gospodarske krize ter močnega sezonskega vpliva v tretjem četrletju je do bistvenega preobrata prišlo konec leta 2008. Septembra 2008 je večina regij dosegla najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti, že naslednji mesec pa je ta porasla v vseh regijah in od takrat stalno raste. V prvih šestih mesecih leta 2009 se je medletno najbolj povečala v koroški regiji (3,1 o. t.; slovensko povprečje: 1,7 o. t.). Nadpovprečno je brezposelnost naraščala tudi v regijah, za katere je bila v preteklosti značilna nizka stopnja (gorenjska, goriška, jugovzhodna Slovenija). Zato so se začele zmanjševati medregionalne razlike v stopnji registrirane brezposelnosti ob višji ravni le-te v vseh regijah.

Brezposelnost je različno prizadela posamezne skupine brezposelnih, zato se je spremenila tudi njih-

ova struktura. Število brezposelnih narašča, ker so mnogi izgubili zaposlitev iz poslovnih razlogov ali ker jim delodajalci niso podaljšali zaposlitve za določen čas, pa tudi zaradi manjšega zaposlovanja. Zaradi večjega števila odpuščenih delavcev se je struktura iskalcev zaposlitve po regijah začela spreminjati. Rast brezposelnih je bila medletno v prvem polletju 2009 večja med moškimi kakor ženskami, ker je gospodarska kriza prizadela predvsem dejavnosti, ki zaposlujejo pretežno moško delovno silo. V večini regij je dobra polovica brezposelnih moških. Največ (54,3 %) jih je bilo v prvem polletju 2009 v goriški regiji, največjo medletno rast v prvem polletju 2009 pa je imela koroška regija, kjer se je število moških brezposelnih povečalo za dve tretjini, to pa je skoraj dvakrat toliko kakor v slovenskem povprečju. Brezposelnosti so bolj izpostavljeni še mladi in tisti z nižjimi stopnjami izobrazbe. Brezposelnih do 30. leta starosti je največ na Koroškem (35,3 % vseh), največjo rast pa je imela gorenjska regija (skoraj 80 %). Brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe je v povprečju 40 % vseh brezposelnih, več od polovice vseh brezposelnih v regiji pa je v jugovzhodni Sloveniji (52,6 %) in pomurski regiji (50,4 %). Število te kategorije brezposelnih se je najbolj povečalo v gorenjski regiji (za 63,1 %). Zaradi priliva drugih skupin brezposelnih se je v prvem polletju 2009 medletno zmanjšal delež dolgotrajno brezposelnih (z 51,8 % v prvem polletju 2008 na 38 % v prvem polletju 2009). Hkrati je to edina skupina brezposelnih, ki se ji je v tem obdobju zmanjšalo število. Ker se bo rast brezposelnosti po napovedih nadaljevala, konec leta pričakujemo ponovno povečanje števila dolgotrajno brezposelnih.

Tabela 8: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah, 2000–2009 (I.–VI.), v %

Regije	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (I.–VI.)	Sprememba v o. t. ¹	
											2000– 2009 (I.–VI.)	2008 (I.–VI.) –2009 (I.–VI.)
Slovenija	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4	7,7	6,7	8,5	-3,2	1,7
Osrednjeslovenska	8,8	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,2	5,9	5,0	6,3	-2,5	1,1
Obalno-kraška	8,8	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,2	6,3	5,2	6,6	-2,3	1,1
Gorenjska	9,7	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	6,4	4,9	4,4	6,5	-3,2	2,2
Goriška	5,9	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,2	4,9	4,3	6,4	0,4	2,1
Savinjska	13,1	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	11,6	9,4	8,0	9,7	-3,4	1,6
Jugovzhodna Slovenija	10,4	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,6	7,0	6,3	8,4	-2,0	2,1
Pomurska	16,7	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	15,7	13,4	12,2	14,6	-2,1	2,1
Notranjsko-kraška	10,4	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,0	5,4	4,9	6,6	-3,8	1,6
Podravska	18,1	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	12,7	10,4	9,1	11,3	-6,9	2,0
Koroška	9,9	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,1	8,1	7,3	10,3	0,3	3,1
Spodnjeposavska	13,4	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	10,5	8,9	7,7	9,4	-4,0	1,5
Zasavska	14,9	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,0	9,7	8,2	10,2	-4,7	1,9

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Opomba: ¹ Zaradi zaokroževanja je izračun ponekod na videz netočen.

¹⁶ Delovno aktivno prebivalstvo po kraju dela.

Zemljevid 1: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah, 2009 (I.–VI.), v %

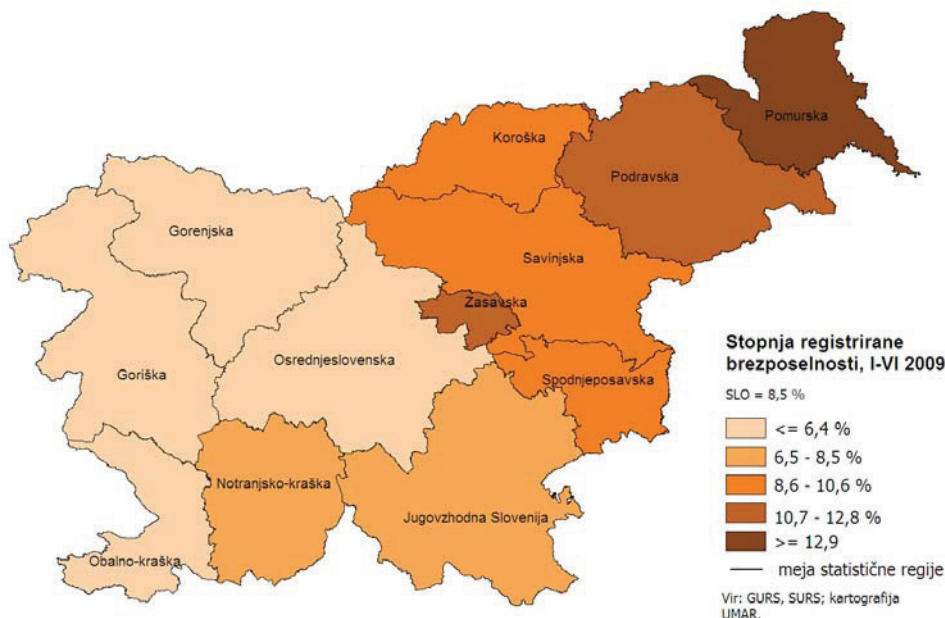

Tabela 9: Deleži posameznih skupin registriranih brezposelnih po regijah, 2009 (I.–VI.), v %

Statistična regija	Mladi do 30 let	I. in II. stopnja izobrazbe	Terciarna izobrazba	Ženske	Moški	Nad 40 let	Nad 50 let	Dolgotrajno brezposelni
Slovenija	28,3	40,1	9,6	49,5	50,5	51,6	30,8	38,0
Osrednjeslovenska	23,3	36,6	14,1	47,0	53,0	55,5	34,7	39,5
Obalno-kraška	24,1	38,0	11,9	46,4	53,6	56,4	36,7	33,3
Gorenjska	25,3	42,2	9,1	49,7	50,3	55,4	35,2	24,5
Goriška	28,0	38,8	12,1	45,7	54,3	50,7	31,8	31,8
Savinjska	32,2	37,5	8,0	51,7	48,3	47,6	27,9	39,0
Jugovzhodna Slovenija	30,2	52,6	7,7	50,5	49,5	49,9	28,3	41,3
Pomurska	28,5	50,4	6,6	49,2	50,8	52,9	31,7	45,5
Notranjsko-kraška	29,8	42,1	10,5	46,5	53,5	52,3	33,0	30,9
Podravska	29,7	35,6	8,6	51,3	48,7	50,1	28,2	38,3
Koroška	35,3	35,7	9,8	51,1	48,9	44,5	23,0	35,3
Spodnjeposavska	25,5	44,0	8,5	50,2	49,8	55,0	33,6	46,1
Zasavska	34,0	41,3	5,6	50,6	49,4	46,3	25,4	37,5

Vir: ZRSZ, preračuni UMAR.

Glede na vzroke za brezposelnost se povečuje število tistih, ki so izgubili delo zaradi izteka zaposlitve za določen čas – največji porast ima goriška (skoraj 90 %), največji delež takih med brezposelnimi pa koroška regija (43,6 %). Poleg teh narašča število brezposelnih, ki so trajno presežni delavci – najbolj v gorenjski regiji (skoraj

za 80 %), največ – okoli četrteine vseh brezposelnih jih je v notranjsko-kraški regiji. Povečuje se še število brezposelnih zaradi stečajev podjetij. V gorenjski regiji jih je bilo v enem letu kar za 184,8 % več in največji delež te skupine brezposelnih ima obalno-kraška regija (10,5 %).

Tabela 10: Brezposelni po vzroku (% med vsemi brezposelnimi), po regijah, 2009 (I.–VI.)

Statistična regija	Stečajniki	Iskalci prve zaposlitve	Iztek zaposlitve za določen čas	Trajni presežki
Slovenija	6,6	14,2	36,7	19,0
Osrednjeslovenska	6,7	13,7	33,0	23,5
Obalno-kraška	10,5	10,1	32,5	20,6
Gorenjska	7,7	8,4	39,1	22,4
Goriška	8,5	11,1	39,4	22,5
Savinjska	6,7	14,1	36,6	18,7
Jugovzhodna Slovenija	5,0	18,9	33,8	18,4
Pomurska	6,5	17,6	31,4	13,0
Notranjsko-kraška	4,7	11,2	41,1	24,7
Podravska	6,1	15,5	41,6	15,4
Koroška	6,1	13,6	43,6	18,4
Spodnjeposavska	5,5	12,7	36,3	18,5
Zasavska	4,0	13,5	35,1	21,5

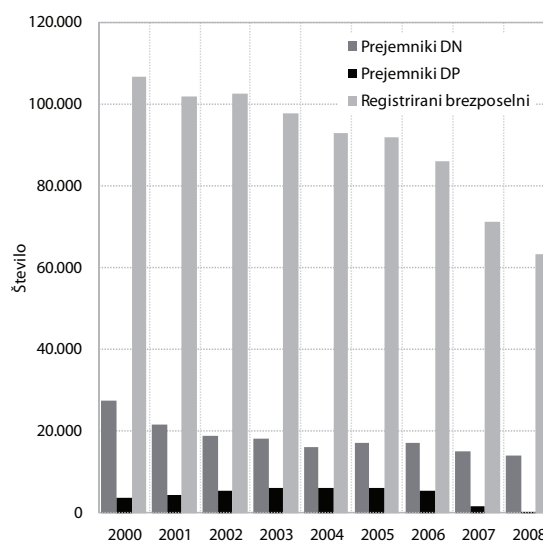
Vir: ZRSZ, preračuni UMAR.

2.3 Vpliv razmer na trgu dela na število prejemnikov socialnih transferov

Med brezposelnostjo zagotavljata dohodkovno varnost brezposelnih zavarovanje za primer brezposelnosti in pravica do denarne socialne pomoči. Socialno varnost brezposelnih naj bi v Sloveniji zagotavljalo nadomestilo za primer brezposelnosti, vendar so pogoji za upravičenost do pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti razmeroma strogi. Skledar (2009) ugotavlja, da je zlasti pri krajših obdobjih zavarovanja trajanje pravice v Sloveniji krajše kakor v večini držav EU. Upravičenost do denarne socialne pomoči obstaja, če si posameznik ne more zagotoviti preživetja sam, zato je tesno povezana z razmerami na trgu dela. Denarna socialna pomoč je namenjena zagotovitvi temeljnega vira za preživetje v obdobju, ko si upravičenci ne morejo zagotoviti preživetja drugače.

Gibanje števila prejemnikov denarnega nadomestila in denarne pomoči v obdobju 2000–2008 je bilo neposredno povezano z gibanjem registrirane brezposelnosti. Število prejemnikov denarnih nadomestil se je v obdobju 2000–2008, ko je brezposelnost postopno upadala, zmanjševalo in se znižalo približno za polovico (s 27.264 na 14.166). Delež prejemnikov denarnih nadomestil med registriranimi brezposelnimi je od leta 2000, ko je znašal 25,6 %, upadel v letu 2008 na 22,4 %. Nasprotno se je število denarnih pomoči za primer brezposelnosti, ki jih je izplačeval ZRSZ, povečevalo vse do leta 2005, nato pa se je zaradi navedene zakonske spremembe začelo hitro zniževati (s 6.201 v letu 2005 na le še 200 v letu 2008).

Slika 10: Število prejemnikov nadomestila za brezposelnost (DN) in denarne pomoči za brezposelnost (DP) ter število registriranih brezposelnih, Slovenija, 2000–2008

Vir: MDDSZ; ZRSZ.

Število prejemnikov nadomestil za brezposelnost se je začelo proti koncu leta 2008 hitro povečevati.

K temu je verjetno prispevalo predvsem veliko povečanje izpostavljenosti starejših brezposelnosti¹⁷, ki so v skladu z zakonom upravičeni do daljšega časa prejemanja nadomestil za brezposelnost. Število prejemnikov denarnega nadomestila se je do septembra 2008 zmanjševalo (13.604 prejemnikov oz. 22,9 %

¹⁷ Izpostavljenost brezposelnosti je merjena kot razmerje med prilivom starejših od 50 let v brezposelnost in številom delovno aktivnih v tej starostni skupini. Več glej (UMAR, Ekonomski izzivi 2009).

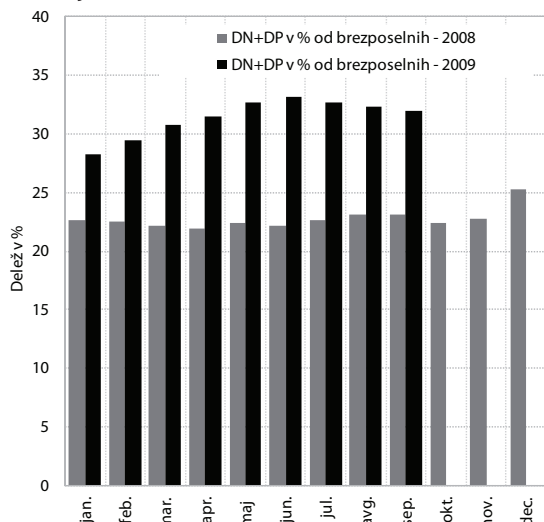
Okvir 3: Pravica do denarnega nadomestila v času brezposelnosti in pravica do denarne socialne pomoči

Pravico do denarnega nadomestila v času brezposelnosti ureja Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Po osamosvojitvi so bili pogoji za prejemanje dvakrat zaostreni: najprej v letu 1998, ko se je skrajšalo obdobje možnega prejemanja, in znova v letu 2006, ko so bili zaostreni pogoji glede obveznosti sprejema dela. Zakon določa, da lahko pravico do denarnega nadomestila ob izpolnjevanju splošnih pogojev uveljavi zavarovanec, čigar delovno razmerje je pred prenehanjem pri enem ali več delodajalcih trajalo vsaj 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih. Ta pogoj otežuje pridobitev nadomestila brezposelnim, ki so bili predhodno zaposleni za določen čas z več ali daljšimi prekinitvami, in tudi dostop do nadomestila predvsem mlajšim, ki imajo zelo pogosto zaposlitve za določen čas. Osnova za odmero denarnega nadomestila je povprečna mesečna plača zavarovanca, ki jo je prejemal v dvanajstih mesecih pred nastankom brezposelnosti. Denarno nadomestilo zavarovanca znaša prve tri mesece prejemanja 70 %, v naslednjih mesecih pa 60 % od omenjene osnove. Trajanje pravice je odvisno od obdobja predhodnega zavarovanja (oziroma zaposlitve) in lahko znaša od 3 mesecev (za zavarovanje od 1 do 5 let) do 24 mesecev (za zavarovanje, starejše od 55 let, in za zavarovanje nad 25 let). Leta 2006 je bila pravica do denarne pomoči za brezposelne ukinjena, zaradi česar se število prejemnikov denarne pomoči za brezposelne hitro znižuje. Navedeni zakon je do leta 2006 urejal tudi pravico do denarne pomoči v času brezposelnosti, z zakonsko spremembo v letu 2006 pa je bila ta pravica ukinjena oziroma združena s pravico do denarne socialne pomoči, ki jo lahko upravičenci uveljavljajo pri centrih za socialno delo. Upravičenci, ki so ob spremembi zakonodaje pravico že imeli, jo ohranijo do izteka roka, za katerega jim je bila dodeljena.

Upravičenci, ki so brez dohodkov ali imajo dohodke nižje od minimalnega dohodka, prejmejo denarno socialno pomoč v višini razlike med svojimi dohodki in minimalnim dohodkom. Po Zakonu o socialnem varstvu so do pomoči upravičeni državljani Republike Slovenije, ki imajo stalno prebivališče v Sloveniji, in tujci, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji, vendar le pod pogojem, da si zase in za svoje družinske člane sredstev v višini minimalnega dohodka ne morejo zagotoviti iz razlogov, na katere niso mogli oziroma ne morejo vplivati.

brezposelnih), od oktobra pa se postopno zvišuje. Občutneje se je začelo zviševati decembra 2008, ko je bilo prejemnikov že 16.666, do junija 2009 pa 28.684. Narašča tudi delež prejemnikov denarnega nadomestila med brezposelnimi, ki se je do junija 2009 povečal že na 33,1 %, ko je dosegel najvišjo raven po spremembi zakona leta 2006, potem pa se je delež nekoliko zmanjšal (na 32,0 % septembra).¹⁸

Slika 11: Delež prejemnikov denarnega nadomestila (DN) in denarne pomoči (DP) za primer brezposelnosti v skupnem številu registriranih brezposelnih, Slovenija, 2008–2009, v %

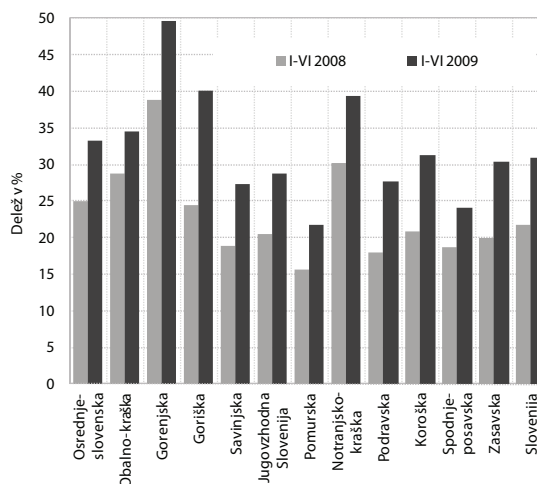
Vir: ZRZS; izračuni UMAR.

¹⁸ V povprečju leta 2008 je ta delež znašal 22,4 %.

V prvi polovici leta 2009 se je število prejemnikov nadomestil za brezposelnost povečalo po vseh regijah.

Medletno se je njihovo število v prvem polletju leta 2009 najbolj povečalo v goriški regiji (za 144,1 %), skoraj polovica vseh brezposelnih pa je bila v prvem polletju 2009 do denarnega nadomestila upravičena v gorenjski regiji, kar je največ med statističnimi regijami.

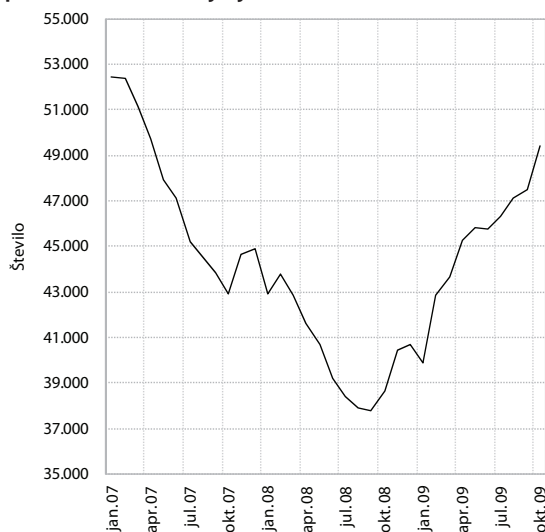
Slika 12: Delež prejemnikov denarnega nadomestila za primer brezposelnosti med vsemi registriranimi brezposelnimi, po regijah, 2008 (I.–VI.) in 2009 (I.–VI.), v %

Vir: ZRZS; izračuni UMAR.

Zaostrovanje razmer na trgu dela vpliva tudi na naraščanje števila prejemnikov denarne socialne pomoči. Po septembru 2008, ko je bilo število prejemnikov (37.799) najnižje, odkar je v celoti v veljavi novi sistem, se je spet začelo povečevati, kar v jesenskih in zimskih mesecih lahko pripišemo sezonskim vplivom. Toda še naprej je naraščalo tudi v spomladanskih mesecih 2009, ko se je navadno že sezonsko začelo zniževati. V januarju in februarju 2009 je bilo število še nižje kakor v istih mesecih leta 2008, v marcu 2009 je v primerjavi z marcem 2008 že rahlo poraslo (za 1,9 %), po zadnjem podatku za oktober 2009 pa je bilo za oktober izplačanih že 49.404 denarnih socialnih pomoči, kar je 27,9 % več kakor oktobra 2008. V letu 2009 običajnega poletnega sezonskega zmanjšanja števila prejemnikov denarne socialne pomoči (DSP) ni bilo. Vzrok dviganja števila je predvsem več brezposelnih, delno pa tudi nižji dohodki zaposlenih. V juniju 2009 je bilo število prejemnikov denarnega nadomestila za brezposelnost za 173 % višje kakor decembra 2008. Delež prejemnikov denarne socialne pomoči, ki so zaposleni, ostaja razmeroma nizek (pod 3 %).

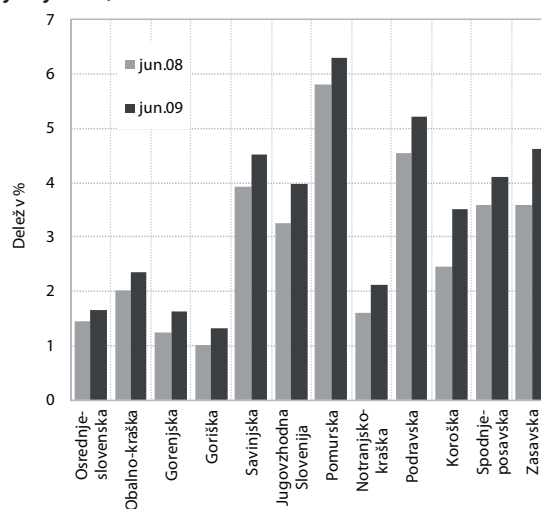
Slika 13: Število prejemnikov denarne socialne pomoči po mesecih, Slovenija, januar 2007–oktober 2009

Vir: MDDSZ.

Število prejemnikov denarne socialne pomoči narašča po vseh regijah. Najbolj se je njihovo število povečalo v koroški (za 37 % na medletni ravni junija) in goriški (za 35 %). Kakor je razvidno iz slike 14, je bil delež upravičencev do denarne socialne pomoči v skupnem številu prebivalcev v regiji junija največji v pomurski regiji, kjer se je brezposelnost močno povečala v zadnjem četrtletju leta 2009.

Slika 14: Število upravičencev do denarne socialne pomoči kot delež prebivalstva v regiji, junij 2008 in junij 2009, v %

Vir: MDDSZ; SURS, izračuni UMAR.

2.4 Protikrizni ukrepi politike trga dela

Država se je na poslabšanje stanja na trgu dela odzvala z ukrepi politike trga dela. Okrepila je izvajanje programov aktivne politike zaposlovanja, ki zajemajo svetovanje in pomoč pri zaposlitvi, usposabljanje in izobraževanje, spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja ter programe za povečanje socialne vključenosti. Sprejeta sta bila interventna zakona, namenjena predvsem ohranjanju delovnih mest. Na osnovi podatkov o vključenih v obe shemi po obeh zakonih s konca novembra ocenjujemo, da je bilo ohranjenih okoli 28 tisoč delovnih mest, vendar se je lahko ponekod s tem samo odložilo nujno potrebno prestrukturiranje podjetij.

Januarja 2009 je bil sprejet Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, ki predvideva subvencije ob morebitnem skrajšanju delovnega časa na 36 oz. 32 ur na teden. Podjetja lahko ob skrajšanju delovnega časa pridobijo subvencijo v višini 60–120 EUR na mesec za delavca, ki je vključen v shemo skrajšanja delovnega časa. Zakon pa ne opredeljuje pogojev, ki bi pridobitev subvencije povezali s krizo. Sredi julija 2009 je bila tako sprejeta njegova dopolnitev, s katero je bil podaljšan čas prejemanja subvencije za dodatnih šest mesecev (skupaj 12 mesecev) in skrajni rok za vlaganje prošnje za subvencijo – s 30. 9. 2009 na 31. 3. 2010. Do konca novembra 2009 je bilo v shemo vključenih 846 podjetij s 64.729 zaposlenimi, kar je 7,5 % delovno aktivnih v septembru.

Konec maja je bil sprejet Zakon o delnem povračilu nadomestila plač, ki ureja delno povračilo izplačanih nadomestil plač zaposlenim na »začasnem čakanju na delo«. To je drugi intervencijski zakon za ohranjanje delovnih mest. Delodajalec lahko napoti na čakanje največ 50 % svojih delavcev. Delodajalec delavcu izplačuje nadomestilo plače v višini 85 % njegove povprečne plače v zadnjih treh mesecih. Država povrne delodajalcu 50 % nadomestila. Delavci na čakanju imajo pravico in obveznost, da 20 % časa porabijo za usposabljanje. Programe usposabljanja mora delavcu zagotoviti delodajalec, država pa stroške zanje sofinancira v višini 500 EUR na delavca. Do konca novembra 2009 je ZRZS sklenil pogodbo s 408 podjetji za vključitev v shemo 14.541 zaposlenih, kar je približno 1,7 % delovno aktivnih v septembru. Zanimanje za to shemo je v prvih treh mesecih bistveno manjše od zanimanja za shemo subvencioniranja skrajšanega delovnega časa.

Število vključenih brezposelnih v programe aktivne politike zaposlovanja se je v letu 2009 močno povečalo, predvsem vključenih v programe spodbujanja zaposlovanja in samozaposlovanja. Programi aktivne politike zaposlovanja se v Sloveniji od leta 2007 izvajajo s štirimi programskimi sklopi. Za obdobje 2007–2013 so bile začrtane nove usmeritve in štiri glavni sklopi programov APZ: (i) svetovanje in pomoč pri zaposlitvi, (ii) usposabljanje in izobraževanje, (iii) spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja ter (iv) povečevanje socialne vključenosti. Po tej shemi se programi izvajajo tudi med gospodarsko krizo. Število vključenih v programe APZ se je v prvih enajstih mesecih 2009

povečevalo bolj od števila registrirano brezposelnih, vendar pri tem z vidika izhoda iz krize ni spodbudno, da se je najmanj povečalo število vključenih v programe izobraževanja in usposabljanja (glej tabelo 11). Z vidika krize kot priložnosti za pridobivanje novega znanja je preniżek predvsem delež vključenih v programe izobraževanja in usposabljanja. Do oktobra je s pomočjo programov APZ, ki pomenijo takojšnjo zaposlitev, zaposlitev dobilo preko 12 tisoč oseb, kar je skoraj tretjina vseh brezposelnih, ki so v tem času dobili delo.

Politika trga dela je v letu 2010 soočena z izzivi na področju izobraževanja in usposabljanja brezposelnih in zaposlenih v času krize in preoblikovanja ukrepov za ohranjanje delovnih mest. Gospodarsko krizo je smiselno izkoristiti za pridobivanje novih znanj in zaradi tega je potrebno povečati število vključenih brezposelnih in zaposlenih v programe izobraževanja in usposabljanja, ki bodo povečali njihovo zaposljivost. Ker ne pričakujemo hitrega izboljšanja razmer na trgu dela, je treba čimprej razmisliti o preoblikovanju ukrepov za ohranjanje delovnih mest, ki bi morali biti začasni in namenjeni premagovanju težav podjetij pri premagovanju krize.

Tabela 11: **Vključitev brezposelnih v programe aktivne politike zaposlovanja (APZ), Slovenija, (I.–XI.) 2008–(I.–XI.) 2009**

	Število brezposelnih, vključenih v programe APZ		Indeks rasti (I.–XI. 2008/ I.–XI. 2009)
	I.–XI. 2008	I.–XI. 2009	
SKUPAJ	26.111	48.032	184,0
Svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve	5.052	9.686	191,7
1.2 Pomoč pri iskanju zaposlitve	4.899	9.219	188,2
Usposabljanje in izobraževanje	11.676	19.156	164,1
2.1 Programi institucionalnega izobraževanja in NPK ¹	4.376	8.774	200,5
2.2 Programi praktičnega izobraževanja	5.239	7.120	135,9
2.3 Programi izobraževanja	2.061	3.262	158,3
Spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja	4.873	14.633	300,3
3.1 Spodbujanje samozaposlovanja	3.962	10.801	272,6
3.2 Subvencije za zaposlitev težje zaposljivih brezposelnih oseb	911	2.573	282,4
3.4 Spodbujanje prilagodljivosti delovne sile in podjetij	-	1.259	-
Programi za povečanje socialne vključenosti	4.510	4.557	101,0
4.1 Spodbujanje socialnega vključevanja delovne sile	4.510	4.557	101,0

Vir: ZRZS.

Opomba: ¹Nacionalna poklicna kvalifikacija.

3. Dohodki in izdatki prebivalstva

Dohodki in izdatki prebivalstva kažejo na osnovno raven njegove blaginje in na možnost zadovoljevanja njegovih potreb. Razpoložljivi dohodek prebivalstva kaže na njegovo materialno preskrbljenost v družbi, gibanje potrošnje in zadolževanje pa tudi na spreminjanje vzorcev trošenja. Ti se spreminjajo zaradi spreminjajočih se potreb gospodinjestev, ki izhajajo iz njihovega načina življenja ter ekonomskega in družbenega razvoja. Za življenjsko raven prebivalstva so najpomembnejši vir plače. Njihova realna rast je tista, ki najbolj zagotavlja povečanje te ravni. Pomembno pa je tudi, kakšna je porazdelitev plač kot najpomembnejšega vira, saj se z večjo enakomernostjo porazdelitve izboljšuje življenjska raven tudi večjemu delu prebivalstva. To potrjujejo kazalniki, ki opredeljujejo stopnjo neenakosti. Višji dohodek in blaginja omogočata gospodinjstvom nakup kakovostnejše hrane in izboljšanje razmer za prebivanje, kar prispeva k večji skrbi za zdravje in boljšemu zdravstvenemu stanju, več izdatkov za dobrine in storitve, kakršne so rekreacija, kultura in izobraževanje, pa omogoča gospodinjstvom kakovostnejše preživljanje prostega časa ter stalno nabiranje novega znanja in izkušenj. Večina dohodkov gospodinjestev v Sloveniji so plače in drugi prejemki od dela. Porazdelitev zaposlenih po višini plače, pri čemer so se razlike v obdobju 2000–2008 povečale, vpliva tudi na večje razlike med potrošnimi kvintili.

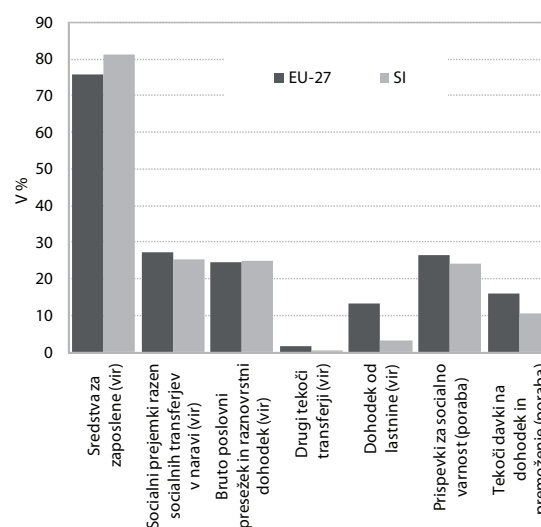
3.1 Razpoložljivi dohodek in potrošnja gospodinjestev

Glede na povprečni razpoložljivi dohodek na prebivalca¹⁹ Slovenija še vedno precej zaostaja za povprečjem EU, čeprav se mu vsako leto bolj približa. Leta 2008 smo v Sloveniji dosegli 71,6 % dohodka na prebivalca EU-27. V primerjavi z letom 2000 smo napredovali za 22 o. t.

Struktura razpoložljivega dohodka²⁰ kaže, da v Sloveniji pridobimo večji delež dohodka z zaposlitvijo in manjšega z lastnino kakor v povprečju EU-27. Razpoložljivi dohodek gospodinjestev dobimo, če od bruto dohodkov (t. i. viri; glej tudi opombo pod sliko 15) odštejemo davke, prispevke in druge transferje oz. nekatera plačila (t. i. poraba). Največja kategorija razpoložljivega dohodka so sredstva za zaposlene,

sledita pa bruto poslovni presežek in raznovrstni dohodek (gre za dohodek s. p.-jev in kmetov ter dohodek iz stanovanjske dejavnosti gospodinjestev) ter socialni prejemki. Najobsežnejša kategorija na strani porabe so socialni prispevki, sledijo tekoči davki na dohodek in premoženje. Na strani virov, pa tudi porabe se srečamo s kategorijama dohodek od lastnine (prejeti in plačani) ter drugi tekoči transferji (npr. prejete zavarovalne škode in plačane zavarovalne premije, takse ipd.). Delež sredstev za zaposlene v razpoložljivem dohodku je v Sloveniji višji od povprečja EU-27, kar pomeni, da gospodinjstva v Sloveniji večji delež dohodka pridobijo iz zaposlitve, manjšega pa iz drugih virov. Predvsem je opazna razlika pri deležu dohodka od lastnine (dividende, obresti, najemnine od zemljišč ipd.), ki je v letu 2008 v Sloveniji predstavljal 3,1 %, v povprečju EU-27 pa 13,4 % razpoložljivega dohodka gospodinjestev. Tako pri nas odpade na tekoče davke na dohodek in premoženje tudi manjši delež razpoložljivega dohodka, kar je najverjetneje posledica manjšega premoženja gospodinjestev in razlik v sistemih njegove obdavčitve. Struktura razpoložljivega dohodka slovenskih gospodinjestev se med letoma 2000 in 2008 sicer ni bistveno spremenila.

Slika 15: Kategorije razpoložljivega dohodka na strani virov in porabe v deležu razpoložljivega dohodka, Slovenija in EU-27, 2008, v %

Vir: EUROSTAT – Nacionalni računi; preračuni UMAR.

Opomba: Prikazane so neto vrednosti komponent razpoložljivega dohodka (vir pomeni, da je komponenta pri virih višja kakor pri porabi); preračun iz nominalnih podatkov. Razpoložljivi dohodek = (prejeta sredstva za zaposlene + socialni transferji + bruto poslovni presežek in raznovrstni dohodek + prejeti dohodek od lastnine + prejeti drugi tekoči transferji + prejeti prispevki za socialno varnost) – (socialni prispevki + davke na dohodek in premoženje + raznovrstni tekoči transferji + plačani dohodek od lastnine + plačani drugi tekoči transferji + plačana sredstva za zaposlene + plačani socialni transferji).

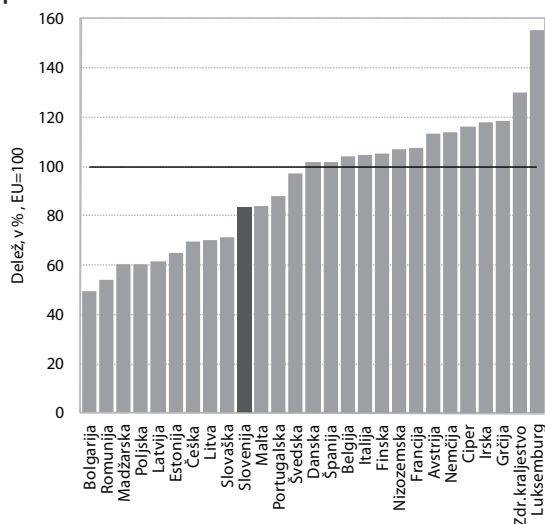
Po visoki rasti leto prej se je rast potrošnje leta 2008 umirila. V letu 2007 je potrošnja gospodinjestev realno porasla za 6,7 %, kar je enako kakor v letu 1999, ko smo imeli doslej najvišjo rast potrošnje zaradi uvedbe DDV; zdaj je k temu prispevala gospodarska konjunktura, tako pa večji dohodki in optimizem potrošnikov. Kljub visoki

¹⁹ Gre za preračun iz podatkov v tekočih cenah, saj podatki v SKM (standardu kupne moči) za razpoložljivi dohodek niso na voljo. Tako pa tudi te informacije ne smemo primerjati z informacijo o doseganju evropske ravni potrošnje (v SKM).

²⁰ Po metodologiji sistema nacionalnih računov (SNA), ki je mednarodno primerljiva.

rasti v preteklih nekaj letih so gospodinjstva izdatke za nakup trajnih dobrin realno povečala za 17,1 %. Vidno več kakor v preteklih letih so porabila tudi za prehrano zunaj in počitnice. Ker se je potrošnja povečevala hitreje od dohodka, posojilni pogoji pa so bili ugodni, so se gospodinjstva še naprej zadolževala, neto najetih je bilo za 456 mio. evrov potrošniških posojil, kar je največ doslej. V letu 2008 se je tako rast dohodka (s 4,8 % na 3,1 %) in potrošnje umirila (realno 2,1 %), predvsem v drugi polovici leta so že upadli nakupi trajnih dobrin (glej tudi poglavje o zadolženosti). Prispevek dobrin in storitev, ki so prej najbolj prispevale k rasti (transport; hoteli, kavarne, restavracije; pohištvo in gospodinjska oprema ter rekreacija in kultura), se je zdaj vidno zmanjšal. Za nakup vozil so gospodinjstva porabila le še 3,6 % več kakor leto prej (takrat dobro petino več), za pohištvo in stanovanjsko opremo pa 2,8 % manj (leta 2007 za desetino več, tudi zaradi večjih investicij v stanovanja in opremljanje novih stanovanj). Leta 2008 so gospodinjstva najela za slabo tretjino zneska potrošniških posojil iz leta 2007.

Slika 16: Doseganje evropske ravni potrošnje gospodinjstev in NPIŠG¹, EU-27, 2008, v %, PPS na prebivalca

Vir: EUROSTAT – Nacionalni računi; preračuni UMAR.
Opomba: ¹Neprofitne institucije za storitve gospodinjstvom.

Leta 2008 so gospodinjstva v Sloveniji v povprečju potrošila manjši delež dohodka kakor gospodinjstva v EU-27²¹. V Sloveniji je ta delež znašal 84,0 %, kar je za 6,2 o. t. manj od povprečja EU-27. To je lahko posledica razmeroma večjih stanovanjskih investicij slovenskih gospodinjstev (nakup stanovanja se šteje kot investicija in ni potrošnja) v zadnjih letih in večjega razmaha možnosti za varčevanje (alternativne oblike bančnemu varčevanju, ki jih v tujini poznajo že dlje časa). Leta 2008 smo sicer dosegli 83,3 % potrošnje na prebivalca EU-27

²¹ Nagnjenost k potrošnji je razmerje med potrošnjo in razpoložljivim dohodkom.

(preračun iz SKM), kar je celo 2,2 o. t. več od leta pred tem in 5,7 o. t. več od leta 2000, saj sta se oba, potrošnja in dohodek na prebivalca, v Sloveniji povečevala hitreje kakor v povprečju EU.

3.2 Plače

Realna bruto plača na zaposlenega²² se je v obdobju 2000–2008 povečala povprečno letno za 2,3 %, ob nekoliko hitrejši rasti plač v zasebnem sektorju (2,6 %) in počasnejši v javnem sektorju²³ (1,6 %). V celotnem obdobju razen let 2001 in 2008 je bruto plača v javnem sektorju ves čas zaostajala za rastjo bruto plače zasebnega sektorja. V letu 2008 se je povprečna bruto plača na zaposlenega povečala za 2,5 %, ob počasnejši rasti bruto plače v zasebnem sektorju (2 %) in hitrejši rasti plač v javnem (3,9 %). Pogajanja o plačni reformi javnega sektorja so bila vzrok za zelo zadržano rast plač tega sektorja v preteklem obdobju, v letu 2008 pa se je novi sistem že začel uveljavljati, zaradi česar so se zelo povečale, in to ravno med gospodarsko krizo, medtem ko je v rasti plač zasebnega sektorja že zaznati padec gospodarske aktivnosti. Tako je v prvih enajstih mesecih leta 2009 rast realne bruto plače na zaposlenega v javnem sektorju približno šestkrat višja od rasti bruto plače zasebnega sektorja.

Tabela 12: Realna rast bruto plače na zaposlenega v zasebnem in javnem sektorju, Slovenija, 2001–2008 in I.–XI. 2009, v %

Leto	Realna rast bruto plače na zaposlenega, v %		
	Skupaj	Zasebni sektor	Javni sektor
2001	3,2	2,3	5,1
2002	2,0	2,3	1,1
2003	1,8	2,1	1,0
2004	2,0	3,1	-0,7
2005	2,2	2,8	0,9
2006	2,2	2,8	1,0
2007	2,2	3,2	0,5
2008	2,5	2,0	3,9
I.–XI. 2009	2,7	1,0	6,3
2001–2008	2,3	2,6	1,6

Vir: SURS, SKD 2002, za leto 2009 SKD 2008, preračuni UMAR.

²² Vir za podatek o bruto plači na zaposlenega je SURS-ova raziskava ZAP/M, ki vključuje vse pravne osebe, ne zajema pa samostojnih podjetnikov in pri njih zaposlenih oseb, oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost, in kmetov.

²³ Plače javnega sektorja so seštevek dejavnosti javne uprave, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva ter dejavnosti drugih osebnih in skupnih storitev, čeprav je posebno v zadnjih dveh del zasebnega sektorja. Po SKD 2002 so to dejavnosti od L do O.

Tabela 13: **Ravni povprečnih nominalnih bruto plač na zaposlenega po dejavnostih do bruto plače zasebnega sektorja, zasebni sektor = 100, Slovenija, 2000–2008, v %**

Leta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zasebni sektor	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kmetijstvo	96,7	94,2	92,8	89,4	87,8	86,7	86,8	87,8	88,6
Ribištvo	93,6	87,7	84,5	85,1	83,8	84,5	86,5	87,3	84,1
Rudarstvo	123,2	126,0	126,6	128,4	131,8	133,2	132,0	132,1	139,2
Predelovalne dejavnosti	90,9	90,7	91,0	90,9	91,2	92,4	92,5	92,3	92,1
Oskrba z električno, plinom, vodo	123,5	127,0	128,6	129,2	130,8	136,8	137,0	136,1	137,5
Gradbeništvo	89,9	87,9	87,3	88,0	88,3	86,9	87,5	87,2	86,9
Trgovina	97,5	96,3	95,7	95,7	95,6	94,7	94,8	95,4	95,4
Gostinstvo	84,8	83,9	82,4	81,5	80,7	78,4	77,7	77,0	77,6
Promet	117,4	118,1	116,5	117,3	117,2	115,7	113,7	112,4	112,4
Finančno posredništvo	157,2	159,1	156,9	159,8	158,5	160,0	162,7	163,2	160,1
Nepremičnine, najem in poslovne storitve	117,1	118,6	119,4	117,9	116,6	113,2	111,6	111,8	113,0

Vir: SURS, SKD 2002, preračuni UMAR.

Tabela 14: **Ravni nominalnih povprečnih bruto plač na zaposlenega po dejavnostih do bruto plače javnega sektorja, javni sektor = 100, Slovenija, 2000–2008, v %**

Leta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Javni sektor	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Javna uprava	106,1	106,1	102,0	102,9	100,5	100,8	100,5	101,5	103,8
Izobraževanje	95,7	97,2	98,0	99,2	101,4	103,1	104,5	104,4	101,8
Zdravstvo in socialno varstvo ¹	97,4	96,4	99,1	98,5	97,2	95,8	95,1	94,3	96,4
Druge osebne in skupne storitve	106,5	104,1	99,9	98,3	101,3	98,4	97,1	97,0	94,0

Vir: SURS, SKD 2002, preračuni UMAR.

Opomba: ¹V letu 2002 je SURS pravilno prenestil zaposlene invalide v dejavnosti, kjer so zaposleni, medtem ko so bili prej vsi zajeti v dejavnosti zdravstva in socialnega varstva ter so predstvaljali okoli petino zaposlenih v dejavnosti. V njihovi izobrazbeni strukturi prevladuje nižja izobrazba, zaradi česar je bila plača invalidov okoli 60 % povprečne plače dejavnosti, tako da je njihova premestitev močno vplivala na raven bruto plače v dejavnosti.

Razlike v rasti plač zasebnega sektorja so po dejavnostih velike in se še povečujejo. V celem obdobju je bila najnižja bruto plača v zasebnem sektorju v dejavnosti gostinstva, kjer je v letu 2008 dosegla 1.018 evrov, medtem ko je bila v dejavnosti finančnega posredništva ves čas najvišja in je v letu 2008 znašala že 2.101 evrov, kar pomeni, da je bila višja za več kakor dvakrat od dosežene v gostinstvu (2,06 : 1). V letu 2000 je bil ta razkorak manjši (1,85 : 1). Prav ti dve dejavnosti sta kot ekstremni opazni tudi v večini držav članic EU.

V javnem sektorju je bila v tem obdobju rast plač po dejavnostih bolj enakomerna, razlike med njimi so bile bistveno manjše in se tudi niso povečevale. Dejavnosti z najvišjo in najnižjo povprečno bruto plačo nista vedno isti. V letu 2008 je bila najvišja povprečna bruto plača v dejavnosti javne uprave s 1.691 evri ter je za dobrih 10 % višja od najnižje v dejavnosti drugih osebnih in skupnih storitev (kjer je le tretjina zaposlenih v javnem sektorju) s 1.532 evri povprečne bruto plače. Leta 2000 je bila najvišja bruto plača prav v dejavnosti drugih osebnih in

skupnih storitev ter je bila za dobrih 11 % višja od takrat najnižje bruto plače v dejavnosti izobraževanja. Do leta 2007 se je raven bruto plače do povprečne v javnem sektorju povečevala edino v dejavnosti izobraževanja, in to zaradi podpisanega Aneksa h kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja, ki je omogočil vsakoletni julijski dvig plač v tej dejavnosti za okoli 3 % v obdobju 2002–2006. Z uvedbo novega plačnega sistema v letu 2008 so se razmerja med ravnimi plač v javnem sektorju spremenila v korist javne uprave ter dejavnosti zdravstva in socialnega varstva.

Tako velike razlike med povprečnimi bruto plačami po dejavnostih so deloma tudi posledica zelo različne izobrazbene strukture zaposlenih v slednjih. V javnem sektorju je struktura zaposlenih po izobrazbi enotnejša, večina zaposlenih ima visoko ali srednjo izobrazbo, le okoli 10 % jih ima nižjo izobrazbo, v zasebnem sektorju pa je glavina s srednjo izobrazbo, dejavnosti pa se med seboj močno razlikujejo po deležu zaposlenih z visoko izobrazbo. V obdobju od 2000 do 2008 se je delež

Tabela 15: **Struktura zaposlenih po izobrazbi, skupaj ter za zasebni in javni sektor, Slovenija, 2000, 2002 in 2008, v %**

	2000			2002			2008		
	Visoka	Srednja	Nižja	Terциarna	Srednja	Nižja	Terциarna	Srednja	Nižja
Skupaj	18,0	59,1	22,9	19,4	59,2	21,4	23,6	57,9	18,6
Zasebni sektor	11,5	62,6	25,9	12,4	62,8	24,8	16,2	62,0	21,8
od tega									
industrija (C do F)	8,2	57,5	34,4	8,8	57,9	33,3	10,9	58,9	30,2
Proizvodne storitve (GHI)	9,2	75,4	15,4	9,8	75,6	14,7	13,1	73,6	13,3
Poslovne storitve (JK)	31,9	53,9	14,3	33,3	53,2	13,4	38,4	49,1	12,4
Javni sektor (L do O)	39,6	47,4	12,9	43,4	46,9	9,7	48,2	44,1	7,7

Vir: SURS, SKD 2002, preračuni UMAR.

zaposlenih z visoko izobrazbo najbolj povečal v javnem sektorju, primerjano od leta 2002 (kar je pravilneje zaradi statističnih sprememb²⁴) pa se je še bolj povečal v poslovnih storitvah.

Povprečna bruto plača v javnem sektorju je bila v letu 2008 za okoli 24 % višja od povprečne bruto plače v zasebnem sektorju, kar odseva tudi razlike v strukturi zaposlenih po izobrazbi. Izobrazba namreč večinoma določa kakovost delovnega mesta in njegovo vrednotenje. V zasebnem sektorju ima podobno strukturo zaposlenih kakor v javnem skupina dejavnosti poslovnih storitev (J in K). V letu 2008 je znašala povprečna slovenska bruto plača 1.391 evrov, v zasebnem sektorju 1.312 evrov, v javnem pa 1.629 evrov. Na ravni povprečja zasebnega sektorja so bile plače v industriji (1.226 evrov) in proizvodnih storitvah (1.283 evrov), precej višja je bila v skupini poslovnih storitev (1.635 evrov), saj je struktura zaposlenih izrazito boljša od povprečja sektorja.

Struktura zaposlenih po izobrazbi močno vpliva na porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače²⁵. V dejavnostih, kjer je delež zaposlenih z nizko izobrazbo velik, so zaposleni po višini bruto plače zgoščeni v spodnjem delu porazdelitve (to je v industriji in v skupini dejavnosti proizvodnih storitev). V letu 2008 (september) je v spodnji polovici porazdelitve 50 % zaposlenih v dejavnosti industrije (C do F) prejelo bruto plačo od 512 evrov (minimalna plača) do 1.046 evrov, v proizvodnih storitvah pa do 1.075 evrov. V dejavnostih, kjer je delež zaposlenih z visoko izobrazbo večji in delež z nižjo

izobrazbo precej manjši, je porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače enakomernejša, kar velja za skupino poslovnih storitev in javni sektor. Pri tem je treba omeniti, da je v skupini poslovnih storitev tudi dejavnost poslovanja z nepremičninami, najemi in poslovnimi storitvami (K po SKD2002), ki je zelo heterogena (vsebuje raziskovanje in razvoj, pa tudi čiščenje stavb). V poslovnih storitvah je v spodnji polovici porazdelitve 50 % zaposlenih prejelo od 512 evrov do 1.338 evrov, v javnem sektorju pa do 1.527 evrov. Oblika porazdelitve se zelo plastično opredeli z interdecilnim količnikom, ki meri razmerja med prvim decilom, mediano in devetim decilom. Enakomerna porazdelitev je v primeru približno enakega razmerja med mediano ter prvim in devetim decilom. Razmerje med devetim in prvim decilom se je v Sloveniji v letu 2008 glede na leto 2000 povečalo s 3,46 na 3,66, in to bolj zaradi rasti višjih plač, saj se od mediane bolj odmika deveti decil kakor prvi. Ta tendenca je zaznana v zasebnem sektorju, medtem ko se v javnem odmiki od mediane zmanjšujejo.

V zasebnem sektorju so se v porazdelitvi plač razlike povečale tudi v letu 2008, primerjano na leto 2007, medtem ko so se v javnem sektorju zmanjševale. Povečevanje razlik v plačah zasebnega sektorja potrjujejo že omenjeni podatki o povečevanju razlik med povprečnimi bruto plačami po dejavnostih zasebnega sektorja. Povečanje vrednosti interdecilnega količnika (9. decil/1. decil) v tem obdobju je značilno za skupini industrije in proizvodnih storitev, medtem ko v skupini poslovnih storitev tega širjenja razponov ni, tudi zato ne, ker je dosežena vrednost interdecilnega količnika v tej skupini zelo visoka – verjetno zaradi že omenjene velike heterogenosti dejavnosti poslovanja z nepremičninami, najemi in poslovnimi storitvami (K po SKD2002). V dejavnostih javnega sektorja, kjer je struktura zaposlenih po izobrazbi še veliko boljša kakor v skupini poslovnih storitev, je vrednost interdecilnega količnika (9. decil/1. decil) nižja, predvsem zato, ker se tu bruto plače urejajo centralizirano. Povečanje vrednosti interdecilnega količnika v obdobju do leta 2007 je delno tudi posledica realnega povečevanja bruto plače

²⁴ V letu 2002 je SURS pravilno premestil zaposlene invalide v dejavnosti, kjer so zaposleni, medtem ko so bili prej vsi zajeti v dejavnosti zdravstva in socialnega varstva ter so predstavljali okoli petino zaposlenih v dejavnosti. Njihova izobrazba je bila nižja, to pa je vplivalo tudi na strukturo v dejavnosti in vsem sektorju.

²⁵ SKD 2002, raziskava ZAP-STRU/L, zaposlene osebe po višini bruto plače enkrat na leto (za september) upošteva vse pravne osebe, zaposlene za polni delovni čas, ne zajema pa samostojnih podjetnikov in pri njih zaposlenih oseb, oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost, ter kmetov (upoštevani vsi zaposleni).

Tabela 16: Interdecilni količnik, kazalnik porazdelitve bruto plač po sektorjih in skupinah dejavnosti, Slovenija, 2000–2008

Slovenske bruto plače, skupaj									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	3,46	3,51	3,46	3,57	3,51	3,47	3,48	3,61	3,66
mediana/1. decil	1,70	1,72	1,71	1,72	1,69	1,67	1,69	1,73	1,73
9. decil/mediana	2,04	2,04	2,03	2,08	2,08	2,08	2,06	2,08	2,12
Zasebni sektor (od A do K)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	3,22	3,30	3,22	3,32	3,28	3,31	3,36	3,44	3,55
mediana/1. decil	1,61	1,61	1,60	1,63	1,59	1,58	1,60	1,66	1,67
9. decil/mediana	2,00	2,05	2,01	2,04	2,07	2,10	2,10	2,07	2,13
Skupina področij: Industrija (C + D + E + F)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	2,97	2,97	2,94	3,06	2,98	2,95	3,00	3,14	3,17
mediana/1. decil	1,56	1,55	1,54	1,59	1,54	1,53	1,56	1,62	1,62
9. decil/mediana	1,90	1,91	1,91	1,93	1,94	1,92	1,92	1,94	1,96
Skupina področij: Proizvodne storitve (G + H + I)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	3,08	3,14	3,00	3,02	2,94	3,04	3,17	3,20	3,27
mediana/1. decil	1,59	1,59	1,57	1,57	1,53	1,51	1,55	1,60	1,61
9. decil/mediana	1,94	1,98	1,91	1,93	1,93	2,01	2,04	2,01	2,03
Skupina področij: Poslovne storitve (J + K)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	4,85	4,84	4,79	4,91	4,87	4,71	4,61	4,71	4,76
mediana/1. decil	2,13	2,13	2,09	2,13	2,10	2,04	2,02	2,06	2,08
9. decil/mediana	2,28	2,28	2,29	2,31	2,32	2,3	2,28	2,28	2,29
Javni sektor (od L do O)									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9. decil/1. decil	3,46	3,45	3,28	3,24	3,22	3,31	3,36	3,39	3,13
mediana/1. decil	1,85	1,87	1,80	1,81	1,77	1,78	1,79	1,83	1,78
9. decil/mediana	1,86	1,84	1,82	1,79	1,82	1,86	1,87	1,86	1,76

Vir: SURS, SKD 2002, raziskava ZAP-STRU/L, zaposlene osebe po višini bruto plače, enkrat na leto, za september, preračuni UMAR.

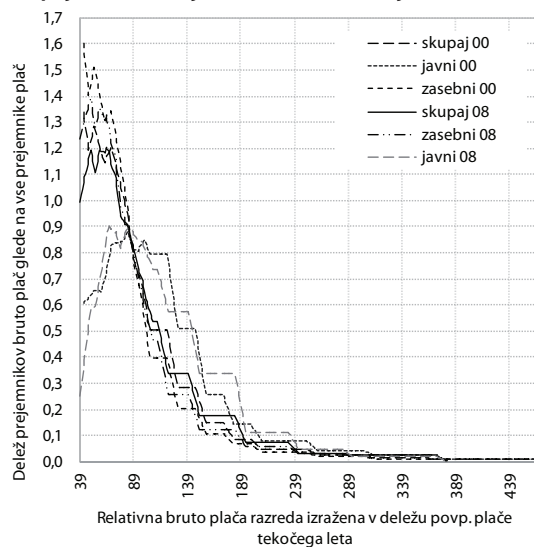
v izobraževanju do vključno leta 2006²⁶, medtem ko so bruto plače v preostalih dejavnostih stagnirale. V letu 2008 je v bruto plačah za javni sektor že upoštevan učinek prve četrtine odprave plačnih nesorazmerij, kar je vplivalo na zmanjšanje razlik med plačami.

V EU je po anketnih podatkih o porazdelitvi zaposlenih po višini bruto plače za leto 2006²⁷ značilno, da imajo države severne Evrope vrednost razmerja med devetim in prvim decilom okoli 2,5. Druga skrajnost so Latvija, Portugalska in Romunija, kjer se ta vrednost giblje med

²⁶ V letu 2002 podpisani Aneks h kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja je omogočil vsako leto v juliju dvig plač v tej dejavnosti za okoli 3 % in je veljal v obdobju od 2002 do 2006.

²⁷ SKD 2002, EUROSTAT-ova anketa upošteva le podjetja, ki imajo deset ali več zaposlenih, ne upošteva pa podatkov za dejavnosti A in B ter L po SKD 2002. Zato ni čisto primerljiva s SURS-ovo raziskavo ZAP-STRU/L o zaposlenih po višini bruto plače (enkrat na leto za september), ki upošteva vse pravne osebe, zaposlene za polni delovni čas, ne zajema pa samostojnih podjetnikov in pri njih zaposlenih oseb, oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost, ter kmetov.

Slika 17: Porazdelitev zaposlenih po višini bruto plače, skupaj, zasebni in javni sektor, Slovenija, 2000 in 2008

Vir: SURS, SKD 2002; preračuni UMAR.

Opomba: Na osi x je zaradi primerljivosti obeh let namesto višine plač za preračun vzeto razmerje do povprečne plače.

Tabela 17: Interdecilni količnik in delež zaposlenih z niskimi plačami, kazalniki porazdelitve bruto plač, EU, 2006

	9. decil/1. Decil	mediana/1. decil	9. decil/mediana	Delež nizkih plač v %
Belgija	2,5	1,4	1,8	7,0
Bolgarija	4,5	1,8	2,5	27,1
Češka	3,1	1,7	1,8	16,3
Danska	2,3	1,4	1,6	8,0
Nemčija	3,7	2,0	1,8	19,6
Estonija	4,1	1,9	2,1	21,5
Irska	3,6	1,9	1,9	21,5
Grčija	3,6	1,7	2,2	16,8
Španija	3,4	1,6	2,1	15,2
Francija	2,9	1,5	1,9	8,8
Italija	2,8	1,6	1,8	13,3
Ciper	4,2	1,9	2,2	21,5
Latvija	6,0	2,5	2,4	30,9
Litva	4,6	2,1	2,2	27,7
Luksemburg	3,4	1,6	2,1	15,2
Madžarska	4,5	2,0	2,3	23,5
Malta	2,5	1,5	1,6	11,2
Nizozemska	3,0	1,6	1,8	13,9
Avstrija	3,3	1,7	2,0	14,5
Poljska	4,1	1,9	2,1	21,9
Portugalska	5,3	1,8	3,0	20,3
Romunija	5,6	2,3	2,5	26,7
Slovenija	3,3	1,7	2,0	16,4
Slovaška	3,5	1,7	2,0	17,4
Finska	2,4	1,4	1,7	6,0
Švedska	2,5	1,5	1,6	10,5
Združeno kraljestvo	3,9	1,9	2,0	21,6

Vir: EUROSTAT, The 2006 Structure of Earnings Survey (SES).

Opombi: Podjetja z desetimi zaposlenimi ali več, SKD2002, dejavnosti od C do O brez L.

5 in 6. Kar v 11 državah od 27 se vrednost razmerja med devetim in prvim decilom giblje med 3 in 4, vključno s Slovenijo.

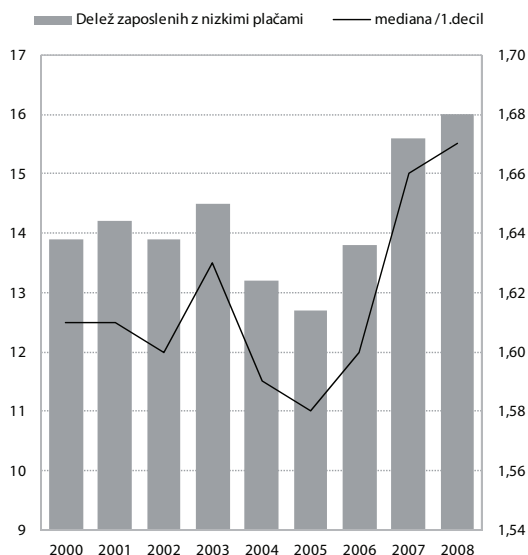
V zasebnem sektorju se je delež zaposlenih z niskimi plačami v zadnjih letih povečal. Delež zaposlenih z niskimi plačami²⁸ je relativni kazalnik in je odvisen od vrednosti mediane, tako pa od načina porazdelitve zaposlenih po višini bruto plače. Čim večja je zgoščenost plač v spodnjem delu porazdelitve, bolj sta blizu vrednosti spodnjega decila in mediane, zato se tudi delež zaposlenih z niskimi plačami zmanjšuje. Do 2005 se je s pospešenim uskladitvenim mehanizmom minimalne plače povečala zgoščenost v spodnjem delu porazdelitve zaposlenih po višini plače v zasebnem sektorju in tako se je tudi delež zaposlenih z niskimi plačami zmanjšal (2005 je bil 12,7-odstoten). Po tem letu je minimalna

²⁸ Po metodologiji OECD so to zaposleni, ki imajo plačo enako ali nižjo od 66 % vrednosti mediane.

plača zaradi manj ugodnega uskladitvenega mehanizma naraščala počasneje od povprečne bruto plače v zasebnem sektorju in nizke plače blizu minimalne plače so se ravno tako povečevale počasneje, zaradi česar se je razpon med vrednostjo mediane in prvega decila povečal (2008 je bil 16-odstoten). V EU se po anketnih podatkih o porazdelitvi zaposlenih po višini bruto plače za leto 2006 podatek o deležu zaposlenih z niskimi plačami giblje med 6 % za Finsko in 30,9 % za Latvijo. Dvanajst držav EU ima nižjo vrednost od Slovenije, ki tako sodi nekam v sredino²⁹. V grafu je očitna soodvisnost med gibanjem deleža zaposlenih z niskimi plačami ter razmerjem med vrednostjo prvega decila in mediano v porazdelitvi zaposlenih zasebnega sektorja v Sloveniji.

²⁹ Podatek o deležu zaposlenih z niskimi plačami je po EURO-STAT-ovih podatkih nekoliko višji od podatkov SURS-a, ker upošteva le podjetja z več kakor desetimi zaposlenimi, SURS pa upošteva vsa podjetja.

Slika 18: Delež zaposlenih z nizkimi plačami, razmerje vrednosti mediana do prvega decila v zasebnem sektorju, Slovenija, 2000–2008

Vir: SURS, SKD 2002, raziskava ZAP-STRU/L, zaposlene osebe po višini bruto plače, enkrat na leto, za september; preračuni UMAR.

Institut minimalne plače lahko pomembno vpliva na stopnjo neenakosti v plačah, ki se oblikujejo po kolektivnih pogodbah. Namen določanja minimalne plače je zagotavljanje osnovne varnosti zaposlenega, da za svoje delo za polni delovni čas dobi ustrezno plačilo. Poleg določanja ravni se socialni partnerji dogovorijo tudi o uskladitvenem mehanizmu, ki ni nujno tak, kakršen velja za izhodiščne in osnovne plače po kolektivnih pogodbah. V letu 2008 je minimalna plača zaradi dvakratne uskladitve ohranila razmerje do

povprečne bruto plače zasebnega sektorja, doseženo v preteklem letu. Do 2003 je bil uskladitveni odstotek za minimalno plačo višji od inflacije za rast bruto domačega proizvoda, zaradi česar se je razmerje do povprečne bruto plače zasebnega sektorja ves čas povečevalo, saj je minimalna plača rasla hitreje od povprečne. V nadaljnjih dveh letih pa je bila uskladitev minimalne plače rahlo višja od inflacije in tudi od uskladitve plač po kolektivnih pogodbah zasebnega sektorja, tako se je razlika med minimalno in povprečno plačo še zmanjševala, vendar počasneje kakor v preteklih letih. Od leta 2006 se je minimalna plača, kakor izhaja iz sprejetega Zakona o minimalni plači, usklajevala z inflacijo, upoštevano kot podlago za pripravo državnega proračuna, in ni bilo varnostne zaklopke ob hitrejši dejanski inflaciji od upoštevane v uskladitvi. V letu 2006 je minimalna plača zaostajala za nominalno rastjo bruto plače zasebnega sektorja za dobri dve o. t. in v letu 2007 za slabe štiri in pol o. t. ter leta 2007 realno celo upadla za več kakor odstotek. Zaradi takih gibanj minimalne plače se je tudi razmerje do povprečne plače močno znižalo, v obeh letih skupaj za skoraj tri o. t. Zato se je v letu 2008 minimalna plača uskladila dvakrat (marca in avgusta). V letu 2009 se je v avgustu uskladila za 1,4 % in se v povprečju leta glede na preteklo leto povečala za 3,7 %. Zaradi dvakratne uskladitve je dosežena raven minimalne plače konec leta 2008 doprinesla k povprečni rasti v letu 2009 3,1 o. t., medtem ko je avgustovska uskladitev doprinesla k povprečni rasti 0,6 o. t. Razmerje med minimalno plačo in povprečno bruto plačo zasebnega sektorja naj bi se na osnovi ocene plačnega gibanja v zasebnem sektorju do konca leta nekoliko izboljšalo in doseglo okoli 44 %.

Slovenija sodi po kazalniku razmerja minimalne plače do povprečne plače v zasebnem sektorju v zgornjo polovico držav EU, ki imajo razmerje višje od 40 %.

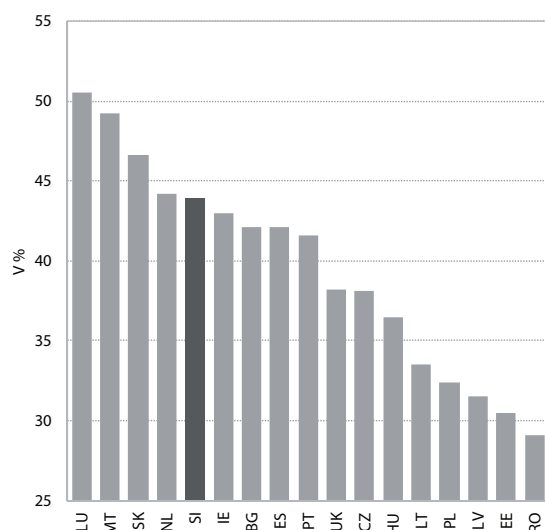
Tabela 18: Minimalna bruto plača, povprečna bruto plača zasebnega sektorja in razmerje minimalne plače do povprečne bruto plače zasebnega sektorja, Slovenija, 2000–2008

Leto	Minimalna plača	Nominalna rast minimalne plače, v %	Realna rast minimalne plače, v %	Povprečna bruto plača zasebnega sektorja	Nominalna rast bruto plače zasebnega sektorja, v %	Realna rast bruto plače zasebnega sektorja, v %	Razmerje minimalne plače do povprečne plače
2000	322	-	-	741	-	-	43,5
2001	366	13,5	4,7	822	10,9	2,3	44,5
2002	408	11,5	3,7	904	10,0	2,3	45,1
2003	445	9,0	3,2	969	7,1	1,4	45,9
2004	476	7,0	3,3	1.035	6,8	3,1	46,0
2005	499	4,9	2,3	1.080	5,4	2,8	46,2
2006	516	3,3	0,8	1.138	5,4	2,8	45,3
2007	529	2,5	-1,1	1.217	6,9	3,2	43,5
2008	571	8,0	2,2	1.312	7,8	2,0	43,5

Vir: SURS, SKD 2002, preračuni UMAR.

Opomba: Z letom 2005 je zajetje prejemnikov plač večje, ker so upoštevana tudi podjetja z dvema in enim zaposlenim.

Slika 19: Razmerje minimalne plače do povprečne plače v zasebnem sektorju, države EU z institutom minimalne plače, 2007, v %

Vir: EUROSTAT, SKD 2002, dejavnosti C do K.

Opomba: Za Estonijo je podatek za leto 2006, za Belgijo in Grčijo ni podatka.

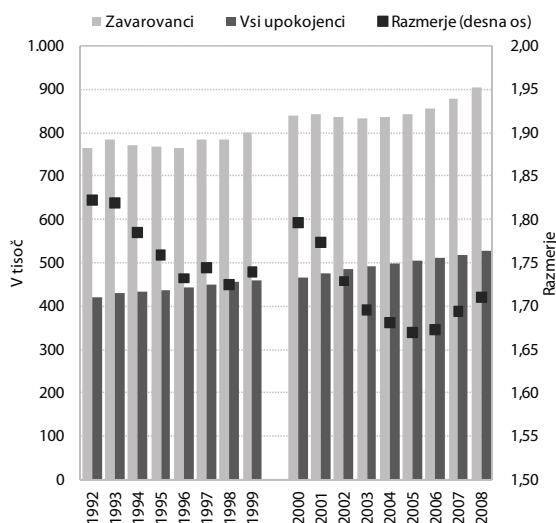
3.3 Pokojnine

Število vseh upokojevcev narašča hitreje od števila zavarovancev³⁰, ki vplačujejo v pokojninsko blagajno, zato pride v letu 2008 na enega upokojevca le še 1,71 zavarovanca. Leta 2008 je bilo 527.933 prejemnikov vseh vrst pokojnin iz obveznega zavarovanja (starostnih, invalidskih, družinskih in vdovskih), zavarovancev pa 904.667. V obdobju 2000–2008 so upokojevci naraščali s povprečno letno stopnjo rasti 1,5 %, zavarovanci pa s povprečno letno stopnjo 1 %. Razmerje med številom upokojevcev in številom zavarovancev se je znižalo z 1,8 v letu 2000 na 1,7 v letu 2008. V predhodnem obdobju od 1992 do leta 1999 je število vseh vrst upokojevcev naraščalo nekoliko počasneje s povprečno letno stopnjo 1,3 %, medtem ko se je število zavarovancev na leto povečevalo za okoli 0,8 %, tako da se je tudi v tem obdobju razmerje zniževalo, a bilo je višje, ker število zavarovancev ni bilo zajeto v celoti³¹.

³⁰ Večina od okoli 95 % zavarovancev je delovno aktivnih, to so zaposleni pri pravnih osebah, zaposleni pri zasebnikih, zasebniki in kmetje, preostalih 5 % pa so prostovoljni zavarovanci, brezposelni, učenci in druge kategorije.

³¹ Vir podatkov za zaposlene in samozaposlene osebe je SURS. Z letom 2005 je za pridobivanje teh podatkov prešel na Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP). S spremenjenim virom se je število oseb povečalo za okoli 25.000. Na podlagi svojih preračunov o zaposlenih pri pravnih osebah je SURS prikazal podatke iz novega vira od leta 2000. Primerjave za nazaj, dlje od leta 2000, so mogoče le na osnovi starih podatkov, in sicer le za relativni prikaz razmerja med upokojevci in zavarovanci.

Slika 20: Število zaposlenih in upokojevcev ter razmerje med njimi, Slovenija, 1992–2008

Vir: ZPIZ.

V obdobju 2000–2008 je razmerje zavarovancev do upokojevcev v prvi polovici zanihalo bolj navzdol, v drugi polovici pa je začelo naraščati. Do leta 2006 je število upokojevcev naraščalo hitreje od števila zavarovancev, zaradi česar se je tudi razmerje med njima zniževalo (leta 2000 1,8 in leta 2006 1,67 zavarovanca na 1 upokojevca). V zadnjih dveh letih se je zaradi hitrejšega zaposlovanja, ki je bilo posledica gospodarske konjunktore, razmerje rahlo povečalo v korist zavarovancev in v letu 2008 doseglo 1,71. V letu 2009 se je v prvih desetih mesecih leta 2009 število upokojevcev povečalo za 1,9 %, medtem ko se je število zavarovancev zaradi krize močno zmanjšalo in razmerje se ponovno znižuje.

Povrstah pokojnin iz obveznega zavarovanja se gibanje prejemnikov zelo razlikuje. V obdobju 2000–2008 je število starostnih upokojevcev raslo po povprečni letni stopnji 2,5 % in značilno je postopno naraščanje. Leta 2008 se je njihovo število povečalo za 3,1 % (leta 2000 je bila rast še 2,1-odstotna glede na predhodno leto). Število invalidskih in družinskih upokojevcev upada, medtem ko število vdovskih narašča. Z letom 2000 so bili vdovski upokojevci izločeni iz vrste družinskih upokojevcev, zaradi česar njihovo gibanje do leta 2003 zaradi postopnega prehoda ni primerljivo. Primerjano od leta 2004, je rast teh upokojevcev zelo velika, čeprav se nekoliko umirja.

V strukturi prejemnikov po vrstah pokojnin iz obveznega zavarovanja se delež starostnih upokojevcev v obdobju 2000–2008 povečuje. V letu 2008 je bil njihov delež že 65-odstoten, medtem ko je bil v letu 2000 še 60-odstoten, kar je seveda posledica stalnega naraščanja prejemnikov starostne pokojnine. Tako imajo v strukturi prejemniki invalidskih in družinskih pokojnin čedalje manjši delež, prejemniki vdovskih pokojnin pa naraščajočega. Po podatkih za prvih enajst mesecev leta 2009 se je ta trend nadaljeval.

Tabela 19: Stopnje rasti števila upokojencev po vrstah pokojnin, 2000–2008, Slovenija, v %

	Starostni	Invalidski	Družinski	Vdovski	Skupaj
2000	2,1	0,4	0,4	-	1,6
2001	2,1	-0,1	-3,1	596,4	1,5
2002	2,6	-0,1	-3,1	101,1	2,0
2003	2,4	-0,2	-3,5	43,2	1,7
2004	2,0	-0,9	-3,5	26,3	1,2
2005	2,2	0,1	-3,7	19,0	1,4
2006	2,4	-0,6	-4,8	13,0	1,2
2007	3,1	-1,7	-5,9	14,8	1,5
2008	3,1	-1,2	-4,5	11,6	1,8
2000-2008	2,4	-0,5	-3,5	103,2	1,5

Vir: ZPIZ.

Tabela 20: Struktura upokojencev po vrstah pokojnin, 2000–2008 in I.–XI. 2009, Slovenija, v %

	Starostni	Invalidski	Družinski	Vdovski	Skupaj
2000	60,3	20,9	18,6	0,1	100,0
2001	60,7	20,6	17,8	1,0	100,0
2002	61,0	20,2	16,9	1,9	100,0
2003	61,5	19,8	16,0	2,7	100,0
2004	62,0	19,4	15,3	3,4	100,0
2005	62,4	19,1	14,5	4,0	100,0
2006	63,1	18,8	13,6	4,4	100,0
2007	64,1	18,2	12,6	5,0	100,0
2008	65,0	17,7	11,9	5,5	100,0
I.–XI. 2009	65,8	17,1	11,2	5,9	100,0

Vir: ZPIZ.

Tabela 22: Povprečne nominalne neto starostne pokojnine in neto plače ter razmerje starostne invalidske in družinske pokojnine do neto plače, Slovenija, 2000–2008 in I.–X. 2009

	Neto starostna pokojnina	Stopnje rasti v %	Neto plača	Stopnje rasti v %	Razmerje med neto starostno pokojnino in neto plačo	Razmerje med neto invalidsko pokojnino in neto plačo	Razmerje med neto družinsko pokojnino in neto plačo
2000	379,17	-	503,63	-	75,3	61,1	53,0
2001	411,92	8,6	562,74	11,7	73,2	59,4	51,4
2002	449,17	9,0	617,37	9,7	72,8	59,1	51,1
2003	471,66	5,0	663,80	7,5	71,1	57,6	49,9
2004	492,40	4,4	701,90	5,7	70,2	56,7	49,2
2005	508,28	3,2	735,73	6,1	69,1	55,4	48,0
2006	530,80	4,4	773,42	5,1	68,6	55,1	47,8
2007	559,55	5,4	834,50	5,9	67,1	53,7	46,0
2008	603,72	7,9	899,80	7,8	67,1	53,8	46,3
I.–X. 2009	619,56	7,3	920,47	3,7	67,3	54,0	46,5

Vir: ZPIZ.

Opomba: Z letom 2005 je zajetje prejemnikov plač večje, ker so upoštevana tudi podjetja z dvema in enim zaposlenim.

Novi starostni upokojenci so ob upokojitvi čedalje starejši, kar je vpliv z letom 2000 uveljavljene pokojninske reforme. Pri novih upokojenkah se jih je več od polovice upokojilo leta 2000, še preden so bile stare 54 let, v letu 2008 pa se jih je velika večina upokojila med 55. in 59. letom. Pri novih upokojencih se jih je leta 2000 več od polovice upokojilo pri starosti med 55. in 59. letom, leta 2008 pa med 60. in 64. letom. Postopno naraščanje starosti novih upokojencev je vplivalo na višanje njihove povprečne starosti. Leta 2000 je bila starost novih upokojenk 56 let in 1 mesec, leta 2008 pa 57 let in 7 mesecev. Pri novih upokojencih je bila starost leta 2000 61 let in leta 2008 61 let in 11 mesecev. Postopne spremembe pri pogojih za upokojitev, to je povišanje polne upokojitvene starosti in podaljšanje delovne dobe za vstop v upokojitev, so vplivale na počasnejšo rast števila novih upokojencev. Tako se dolgoročno zavira zniževanje razmerja med zaposlenimi in upokojenci, saj če bi reforme ne bilo, bi se zaposleni upokojevali prej in bi bilo naraščanje števila upokojencev precej večje.

Tabela 21: Struktura novih starostnih upokojencev po starostnih skupinah, Slovenija, 2000 in 2008, v %

	Ženske		Moški	
	2000	2008	2000	2008
Do 54 let	57,3	6,9	9,3	6,8
55 do 59 let	36,2	71,3	56,2	24,8
60 do 64 let	5,6	19,6	29,9	58,6
Od 65 let naprej	0,9	2,2	4,6	9,8
Skupaj	100	100	100	100

Vir: ZPIZ.

V letu 2008 in še bolj v prvih desetih mesecih leta 2009 se je razmerje neto starostne pokojnine do neto plače povečevalo. Počasnejša rast povprečnega zneska neto starostne pokojnine glede na rast neto plače, je v obdobju 2000 do 2007 vplivala na znižanje razmerja med neto starostno pokojnino in neto plačo. Delno je bila to posledica dohodninskih sprememb v letih 2005 in 2007, ko so se samo zaradi razbremenitve dohodninskih stopenj neto plače povečale v povprečju za dve o. t. Pri pokojninah pa ni bilo tako, ker v valorizacijskih mehanizmih za pokojninske osnove in pokojnine ni bilo vgrajeno prilagajanje spremenjenim povprečnim dohodninskim stopnjam. Razmerje neto starostne pokojnine do neto plače se je v obdobju 2000–2007 zniževalo, leta 2008 se je zadržalo razmerje iz preteklega leta, v prvih desetih mesecih leta 2009 pa se je rahlo povečalo. Že konec leta 2008, še bolj pa v letu 2009, je gospodarska kriza močno umirila rast plač v zasebnem sektorju in z vladnimi ukrepi v letu 2009 tudi v javnem, kar pa ni zaznati pri pokojninah, na katerih rast vpliva valorizacijski mehanizem s časovnim odlogom. Podobno gibanje je pri drugih vrstah pokojnin, tj. invalidskih in družinskih.

Septembra 2008 je okoli 55 % starostnih upokojencev prejelo pokojnino v višini do povprečnega zneska starostne pokojnine, septembra 2001 pa je bilo takih okoli 54 %. Rahlo poslabšanje v porazdelitvi prejemnikov starostnih pokojnin deloma odslikava tudi poslabšanje porazdelitve slovenskih plač.

3.4 Denarni prejemki prebivalstva iz javnih sredstev

Denarne prejemke prebivalstva smo analizirali na osnovi zbirke podatkov o vseh denarnih prejemkih, ki se v Sloveniji izplačujejo iz javnih sredstev, državnega in občinskih proračunov ter iz skladov socialnega zavarovanja. Podatke o denarnih prejemkih prebivalstva zbiramo na Umarju od leta 1992 (zbirka ZDPU). Enota opazovanja so denarni prejemki, predpisani z zakonom, ki jih posamezni prebivalec prejme osebno ali na svoj bančni račun (nedenarni prejemki v zbirko niso všteti³²) in so razvrščeni v 14 ciljnih skupin³³.

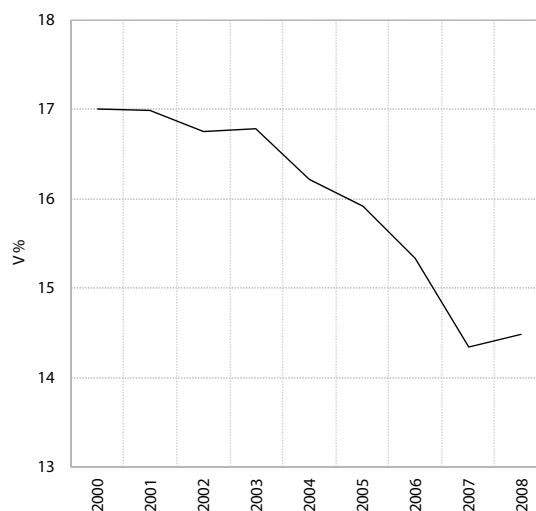
Za denarne prejemke smo leta 2008 namenili 5,3 mrd. evrov, natančneje 5,377.546 tisoč evrov, kar je 14,48 % BDP. Povprečna letna realna rast sredstev v obdobju 2000–2008 je bila 0,9 %. V letu 2008, glede na leto poprej,

³² Med prejemke prav tako niso vštete različne socialne storitve ali kakršne koli subvencije ali druge materialne ali finančne ugodnosti, ki jih posamezni prebivalec lahko prejme posredno (npr. prek subvencij ustanovam) ali neposredno (npr. kot oprostitve plačil).

³³ To so: brezposelni, šolajoči se, starši, upokojenci, svojci, revni, invalidi, vojni invalidi, bolni, veterani, žrtve vojnega nasilja, osebe s posebnimi zaslugami, osebe, potrebne pomoči drugega, in kmetje.

je bila realna rast sredstev za denarne prejemke 2,6 % (v letu 2007 pa le 0,5 %). V obdobju 2000–2008 je bila hitrejša rast le še v letu 2003. Delež sredstev za denarne prejemke v bruto domačem proizvodu se je v letu 2008, po upadanju v obdobju 2000–2007, rahlo povečal.

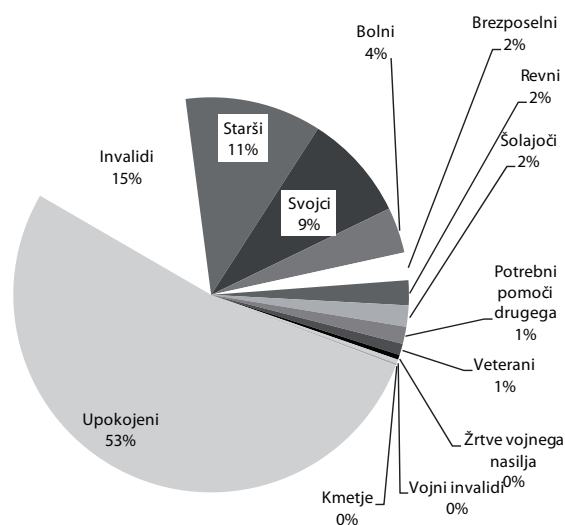
Slika 21: Delež sredstev za denarne prejemke v BDP, Slovenija, 2000–2008, v %

Vir: Zbirka denarnih prejemkov ZDPU, preračuni Umar.

Po strukturi in deležu v bruto domačem proizvodu smo leta 2008 namenili največ sredstev upokojencem. V obdobju 2000–2008 se struktura sredstev po ciljnih skupinah ne spreminja bistveno; še vedno namenimo največ sredstev upokojencem (52,53 %). Tudi po deležu sredstev v BDP so na prvem mestu upokojenci (s 7,61 % BDP).

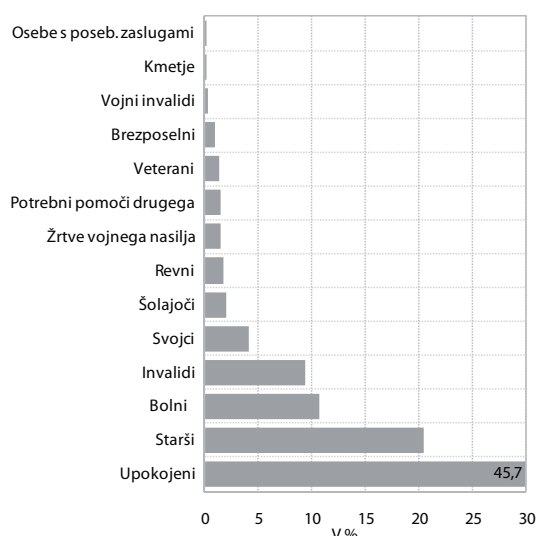
Slika 22: Struktura sredstev za denarne prejemke po ciljnih skupinah, Slovenija, 2008, v %

Vir: Zbirka denarnih prejemkov ZDPU, preračuni Umar.

Tudi po številu prejetih prejemkov so na prvem mestu upokojeanci. V letu 2008 je država iz javnih sredstev zagotavljala 68 različnih denarnih prejemkov, kar je enako kakor leto poprej. Prebivalci, razvrščeni v 14 ciljnih skupin, so po stanju december 2008 mesečno ali v enkratnem znesku prejeli vsega skupaj 2,235.538 denarnih prejemkov, kar je bilo 1,1 % več kot leta 2007. Največ so jih prejeli upokojeanci, sledijo jim starši, bolni in invalidi.

Slika 23: Struktura števila denarnih prejemkov po ciljnih skupinah, Slovenija, 2008, v %

Vir: Zbirka denarnih prejemkov ZDPU, preračuni Umar.

V drugi polovici leta 2009 je 103.638 socialno ogroženih prebivalcev dobilo enkratno socialno pomoč. Za blažitev socialnoekonomске krize in izboljšanje socialne varnosti prebivalstva Slovenije je

Tabela 23: Dodatek za socialno ogrožene, število prejemnikov, povprečna višina in skupna sredstva, Slovenija, 2009

Prejemniki	Število nakazil	Povprečna višina (ocena), v evrih	Sredstva, v evrih
starševskih nadomestil	579	104	60.440,00
starševskega dodatka	1.955	120	234.600,00
denarnega nadomestila za brezposelnost	5.610	91	512.480,00
denarne socialne pomoči	42.621	172	7.310.240,00
prejemniki pokojnin ¹	52.873	107	5.666.299,46
Skupaj	103.638	133	13.784.059,46

Vir: RAIS.

Opomba: ¹Vključno s prejemniki nadomestil za invalidnost.

Državni zbor RS 15. julija 2009 sprejel Zakon o posebnem dodatku za socialno ogrožene, na podlagi katerega je bil 103.638 prejemnikom³⁴ nakazan poseben dodatek za socialno ogrožene. Sredstva v višini 13.784.059,46 evra je za ta namen zagotovila Republika Slovenija iz državnega proračuna. Dodatki so se izplačevali v štirih višinah (po 80, 120, 160 in 200 evrov), odvisno od višine prejemkov upravičenca, do njih pa so bili upravičeni prejemniki denarne socialne pomoči, prejemniki pokojnin in dodatkov k pokojninam, prejemniki nadomestil za invalidnost³⁵, prejemniki starševskih nadomestil in starševskega dodatka. V povprečju je vsak prejemnik dobil okrog 133 evrov.

3.5 Izdatki prebivalstva

Povprečno slovensko gospodinjstvo je leta 2007 porabilo 19.282 evrov, kar je realno za 0,7 % več kakor leto prej³⁶, pri čemer so se bolj povečali izdatki za nepotrošne dobrine³⁷. Za življenjske potrebščine so gospodinjstva namenila skoraj enak znesek, za izdatke, ki niso del potrošnih dobrin, pa 3,8 % več. Največji delež med življenjskimi potrebščinami namenjajo za skupino hrana in promet; pri tem so se izdatki za hrano realno zmanjšali za dobre 4 %, izdatki za promet pa so realno ostali enaki. Struktura izdatkov se spreminja počasi, zato v primerjavi z letom 2006 ni bistvenih razlik – opaziti je le zmanjšanje deleža izdatkov za promet³⁸ in povečanje deleža za stanovanje. Že drugo leto zapored so se najbolj povečali izdatki za skupino zdravje³⁹ (realno za 11,0 %), najbolj pa zmanjšali za skupino izobraževanje (za 10,1 %). Pri tem je delež drugih izdatkov za stanovanje in hišo padel na najnižjo raven v zadnjih štirih letih, izdatki pa so se povečali za 2,4 %. To je lahko posledica visoke rasti izdatkov za stanovanje že v preteklih nekaj letih (povprečno realno približno za 15 % letno) in pa same metodologije APG⁴⁰.

³⁴ Praviloma so to posamezniki, v nekaterih primerih pa tudi družine.

³⁵ Na podlagi Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb.

³⁶ Če gledamo izdatke na člana gospodinjstva, so se realno povečali za 1,3 %. Gospodinjstva namreč postajajo vse manjša, zato se tudi izdatki, gledano na gospodinjstvo, le počasi povečujejo. Izdatke v tem poglavju prikazujemo glede na povprečno gospodinjstvo, saj so podatki po kvintilih na voljo le v tej obliki.

³⁷ Drugi izdatki, ki niso del potrošnih dobrin, gre za skupino izdatki za stanovanje in hišo ter drugi izdatki.

³⁸ Kjer gre verjetno tudi za vpliv nižjih cen (delež, preračunan iz realnih podatkov, pri katerih so kot deflator uporabljene cene skupine promet, je namreč enak kakor leta 2008).

³⁹ Pri čemer v to skupino ne spada zdravstveno zavarovanje, k rasti so večinoma prispevali izdatki za samoplačniške zdravstvene storitve (predvsem zobozdravstvene), terapevtske naprave in opremo.

⁴⁰ Podatki iz APG za referenčno leto (npr. 2007) so namreč izračunani na podlagi podatkov iz obdobja treh zaporednih let (npr. 2006–2008), tako da se lahko v teh podatkih že čuti vpliv padanja potrošnje in zadolževanja proti koncu leta 2008.

Tabela 24: **Struktura izdatkov za življenjske potrebščine, po petih potrošnih razredih, Slovenija, 2000 in 2007, v %**

Vrsta izdatkov	Delež posameznih vrst izdatkov (%)											
	2000		2007		2000		2007		2000		2007	
Leto	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Kvintil	I.		II.		III.		IV.		V.		Skupaj	
Skupaj izdatki za življenjske potrebščine	94,8	91,4	91,3	88,3	91,2	85,7	90,5	84,7	88,2	82,0	90,3	85,0
Hrana in brezalkoholne pijače	28,4	22,0	24,8	19,1	21,9	16,8	19,9	14,6	17,2	11,7	20,8	15,2
Alkohol in tobak	3,1	3,6	2,9	3,2	2,4	2,8	2,6	2,3	2,1	1,5	2,5	2,3
Obleka in obutev	5,7	4,1	6,2	5,1	7,7	6,9	8,1	6,7	8,9	7,8	7,8	6,7
Stanovanje, voda, elektrika, plin in drugo gorivo	15,6	18,6	12,4	15,8	11,3	12,5	9,9	10,2	7,5	7,6	10,2	11,2
Pohištvo, oprema, storitve za gospodinjstva	7,5	6,0	6,3	7,2	6,7	6,8	6,5	6,7	6,4	5,9	6,6	6,4
Zdravje	2,3	2,3	1,8	1,8	1,6	1,7	1,5	1,4	1,4	1,4	1,6	1,6
Transport	8,0	8,6	11,8	11,0	13,9	12,4	15,4	16,1	19,2	18,5	15,2	14,9
Komunikacije	3,2	5,4	2,9	5,0	2,8	4,7	2,7	4,3	2,5	3,7	2,7	4,4
Rekreacija in kultura	7,5	7,1	7,3	7,6	7,8	7,8	8,5	8,5	8,7	10,2	8,2	8,7
Izobraževanje	0,3	0,4	0,6	0,4	0,7	0,7	0,9	0,7	0,9	1,2	0,8	0,8
Hoteli in gostinske storitve	3,0	3,1	4,9	2,7	4,6	2,9	4,9	3,6	4,7	3,8	4,6	3,4
Različne dobrine in storitve	10,3	10,2	9,4	9,5	9,8	9,9	9,4	9,6	8,8	8,9	9,3	9,4
Drugi izdatki, ki niso del potrošnih dobrin	8,8	11,7	8,8	14,3	9,5	15,3	11,8	18,0	2,8	4,4	5,3	8,6
Izdatki za stanovanje, hišo	6,6	8,0	6,2	10,3	6,6	11,3	8,6	12,6	2,8	4,4	3,2	5,2
Drugi izdatki ¹	2,2	3,7	2,6	4,1	2,9	4,0	3,2	5,4	0,0	0,0	2,1	3,4
Skupaj izdatki	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: SURS – APG.

Opomba: Z upoštevanjem denarne vrednosti lastne proizvodnje; I. kvintil predstavlja 20 % gospodinjstev, ki imajo med vsemi gospodinjstvi najnižjo porabo, V. kvintil pa petino gospodinjstev, ki ima najvišjo porabo. ¹ Davki in samoprispevki, varčevanje, denarni prenos in darila, življenjsko zavarovanje, prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, denarne kazni za prekrške in nadomestilo škode.

Gospodinjstva z najvišjo potrošnjo (IV. in V. kvintil) namenijo največji delež izdatkov za promet in nato za hrano, druga gospodinjstva pa za hrano, ki ji sledi skupina stanovanje. V primerjavi z letom prej so leta 2007 prvi trije kvintili porabili za skupini stanovanje in hrana večji delež dohodka, preostala dva pa manjšega. Za hrano je prvi kvintil porabil 22 % sredstev (leta 2000 28,4 %), kar je enako kakor leto prej, peti pa le 11,7 % (17,2 % leta 2000), kar je 0,4 o. t. manj od leta 2006. To pomeni, da se je po tem kazalniku položaj gospodinjstev v višjih potrošnih kvintilih v primerjavi z letom prej izboljšal, saj so lahko razmeroma več namenjala za luksuzne dobrine in storitve. Tudi delež izdatkov, ki niso del potrošnih dobrin, s kvintili raste, kar pomeni, da gre v gospodinjstvih z višjo potrošnjo (ki načelno pomeni tudi višji dohodek⁴¹) večji delež izdatkov v te namene.

Petina gospodinjstev z najvišjo potrošnjo je leta 2007 porabila 4,2-krat več (skoraj 34 tisoč EUR) kakor petina z najnižjo potrošnjo (le 8 tisoč EUR)⁴². V primerjavi z letom 2006 je bila rast potrošnje najvišja v prvem kvintilu (realno za 5,6 %). Potrošnja povprečnega gospodinjstva je bila za 3,4 % višja kakor leta 2000, pri čemer je v prvem kvintilu realno ostala na podobni ravni, v drugem se je zmanjšala kar za 6,2 %, v preostalih pa povečala za 3,9 %, 6,4 % in celo za 8 % v najvišjem kvintilu⁴³. Razlika med potrošnjo petega in prvega kvintila se je v primerjavi z letom prej znižala (razmerje je bilo 4,4), v primerjavi z letom 2000 pa izraža višjo neenakost v potrošnji (takrat je razmerje znašalo 3,9). Gospodinjstva se najbolj približajo pri izdatkih za skupini stanovanje (pretežno nujni življenjski stroški) in alkohol (1,7-krat višja potrošnja

⁴¹ Naj opozorimo, da gre tu za potrošne kvintile (glej tudi opombo pod tabelo 24) in ne za razdelitev potrošnje po dohodkovnih kvintilih; sklepamo pa, da največ v absolutnih zneskih trošijo najbogatejša gospodinjstva itd. (glede na svoj dohodek pa najbogatejša gospodinjstva največ privarčujejo).

⁴² Še enkrat na tem mestu opozarjamo, da so izdatki analizirani glede na povprečno gospodinjstvo in da bi bili lahko rezultati drugačni, če bi bili na voljo podatki glede na člana gospodinjstva. Gospodinjstva namreč postajajo vse manjša, torej se potrošnja na gospodinjstvo povečuje počasneje od potrošnje na člana gospodinjstva, kar lahko nakazuje, da potrošnja na gospodinjstvo med leti sčasoma ne bo več povsem primerljiva.

⁴³ To bi bilo lahko tudi posledica sprememb v velikosti gospodinjstev v sedmih letih, saj je mogoče, da na novo osnovana gospodinjstva z manj člani padejo v višji potrošni razred.

petega kvintila nasproti prvemu), najbolj pa je neenaka pri skupini izobraževanje, za kar gospodinjstva v petem kvintilu porabijo na leto 393 EUR, v prvem pa le 28 EUR (razmerje se je sicer s 23,6 leta 2006 zmanjšalo na 13,9). Je pa razmerje med tistimi, ki potrošijo največ, in tistimi, ki potrošijo najmanj, leta 2007 v primerjavi z letom 2006 nižje pri vseh skupinah življenjskih potrebščin, razen pri skupini rekreacija in kultura ter pri izdatkih, ki niso del potrošnih dobrin. V primerjavi z letom 2000 je neenakost v izdatkih nižja v skupinah hrana, alkohol, stanovanje, promet, komunikacije in različne dobrine med življenjskimi potrebščinami ter izdatki za stanovanje med nepotrošnimi izdatki.

3.6 Zadolženost

Če prejeta sredstva ne zadoščajo za nakup dobrine in storitev, se morajo gospodinjstva zadolževati. Dolžniki pa so lahko kljub temu, da nimajo posojil, npr. če zamujajo s plačevanjem življenjskih stroškov. Za izračun kazalnikov zadolženosti se uporabljajo večinoma agregatni (makro) podatki (npr. razmerje med obveznostmi in finančnimi sredstvi, razpoložljivim dohodkom ali BDP), za merjenje prezadolženosti pa mikropodatki; tu gre predvsem za anketne podatke, kjer gospodinjstva sama ocenijo svoj položaj (ena izmet takih anket je npr. Anketa o življenjskih pogojih EU-SILC).

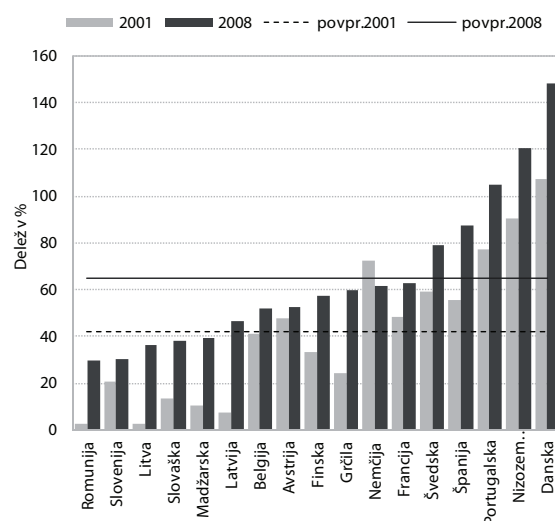
Po nekaj letih razmeroma visokega zadolževanja gospodinjstev se je to v drugi polovici leta 2008 začelo umirjati. To je predvsem posledica umirjanja trošenja za trajne dobrine, delno zaradi začetka gospodarske krize, delno pa ocenjujemo, da gre za normalni potrošni cikel trajnih dobrin (glej poglavje o razpoložljivem dohodku in potrošnji). Leta 2009 (do konca novembra) so se gospodinjstva zadolževala večinoma za stanovanja (v višini nekaj več od 469 mio. EUR, kar je 30 % manj kakor v istem obdobju leta 2008), medtem ko je neto vrednost potrošniških posojil dosegla le 14 mio. EUR (tj. dobro desetino lanske vrednosti). Do konca novembra so gospodinjstva najela za slabo polovico manj posojil kakor v enajstih mesecih leta 2008.

Leta 2008 so bila slovenska gospodinjstva, kljub razmeroma hitremu zadolževanju v zadnjih letih, še vedno med najmanj zadolženimi v EU. Med letoma 2001 in 2008 se je povprečna zadolženost (ki jo tu merimo kot delež obveznosti v BDP) članice EU zelo povečala (najbolj v vzhodnoevropskih državah, od katerih so gospodinjstva nekaterih, npr. Latvije in Slovaške, postala najbolj zadolžena v EU). Vzroke za razmeroma nižjo zadolženost Slovenije bi lahko iskali v nižjem deležu stanovanjskih posojil⁴⁴, ki se odplačujejo daljši čas v višjih vrednostih, po letu 2004 (od takrat so

⁴⁴ Ki je med najnižjimi v EU (nižji je le še v Romuniji in Bolgariji); v Sloveniji je ob koncu leta 2008 znašal 45,9 %, povprečni delež držav EU pa 66 %.

na voljo podatki) tudi nismo doživeli tako zelo močnega naraščanja posojil (t. i. kreditni bum) kakor npr. v baltskih državah (kjer se je obseg posojil od leta 2004 do 2008 povečal za 5- do 8-krat, v Sloveniji pa za dobrih 2-krat). Te države tudi po BDP na prebivalca po kupni moči veliko bolj zaostajajo za povprečjem EU kakor Slovenija, zato je bilo njihovo trošenje povezano tudi s pridobivanjem dobrin, ki so si jih slovenska gospodinjstva lahko privoščila že prej.

Slika 24: Delež obveznosti v BDP, v %, gospodinjstva in NPIŠG, 2001 in 2008¹, EU

Vir: EUROSTAT – Finančni računi, preračuni UMAR.

Opombe: ¹Prikazane so evropske države, za katere so bili na voljo podatki. Prikazano je navadno povprečje.

Povezava med agregatno zadolženostjo in prezadolženostjo ni enopomenska. Pri prezadolženosti gre poleg najemanja dolga za nesposobnost plačevanja življenjskih stroškov, kar privede do zamujanja pri plačilu računov in nabiranje te vrste dolga. Tako ima lahko zaradi tega v določeni državi, v kateri je dolg na agregatni ravni razmeroma nižji, večji delež gospodinjstev težave pri odplačevanju dolga.

Pri tveganju prezadolženosti⁴⁵ lahko slovenska gospodinjstva primerjamo s povprečjem EU. Gre za četrtno gospodinjstev, ki so po podatkih Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC) leta 2008 zelo težko (v Sloveniji 9 %, v EU 8 %) ali težko (18 %; 14 %) shajala s svojimi dohodki. Leta 2008 je v tej anketi 67 % slovenskih gospodinjstev poročalo, da ni imelo odplačil na obroke; dvanajstim odstotkom vseh gospodinjstev so nakupi na obroke in potrošniška posojila predstavljala veliko breme (največjemu deležu iz drugega dohodkovnega kvintila),

⁴⁵ Naj opozorimo, da nimamo uradne definicije prezadolženosti in tudi ne definicije tveganja prezadolženosti. Slednjega tu ocenjujemo na podlagi dveh kazalnikov (seštevek deleža gospodinjstev iz prvega in drugega stolpca v tabeli 25) – kot delež gospodinjstev, ki se je izrekel, da ima zelo velike ali velike težave shajati s svojim dohodkom.

Tabela 25: Shajanje gospodinjstev s svojimi dohodki, EU-27, 2008, v %

	Zelo težko shajajo s svojimi dohodki	Težko shajajo s svojimi dohodki	S svojimi dohodki shajajo z manjšimi težavami	Z dohodki shajajo razmeroma lahko	Z dohodki shajajo lahko	Z dohodki shajajo zelo lahko	Zamude pri plačilih (hipotekarno in potrošniško posojilo, najemnina, življenjski stroški)
Bolgarija	31	33	29	6	2	0	35
Grčija	20	35	27	13	5	1	24
Romunija	19	31	33	12	4	1	13
Ciper	19	29	37	11	4	0	25
Latvija	24	22	36	13	4	1	6
Madžarska	17	27	43	11	1	0	16
Poljska	18	21	39	18	4	1	16
Portugalska	13	26	38	20	2	0	14
Italija	13	24	34	23	6	1	8
Malta	14	21	37	19	7	1	11
Slovaška	12	23	42	20	3	1	5
Španija	13	17	31	26	12	1	7
Češka	8	20	39	25	7	1	4
EU-27	8	18	41	21	10	1	16
Litva	10	15	30	28	13	4	10
Irska	6	19	56	16	3	0	8
Evrsko območje	9	14	28	29	16	4	9
Slovenija	9	14	36	28	9	3	11
Belgija	7	14	23	27	23	5	7
Francija	3	13	40	30	12	2	10
Združ. kraljestvo	6	10	28	37	12	6	5
Estonija	5	10	27	29	22	7	7
Nizozemska	3	8	29	51	8	1	9
Avstrija	3	8	14	15	47	13	4
Finska	4	5	11	44	19	17	6
Švedska	3	5	12	23	35	23	4
Danska	3	5	20	37	22	13	10
Luksemburg	2	5	14	46	24	9	6
Nemčija	2	5	14	31	38	10	2

Vir: Eurostat – Anketa o življenjskih pogojih (EU-SILC).

Opombe: Države so razvrščene po seštevku deležev stolpca 1 in 2, kar je na tem mestu ocena tveganja prezadolženosti.

s plačili pa zamuja le 2 % gospodinjstev, medtem ko stanovanjski stroški predstavljajo veliko breme dobri tretjini gospodinjstev (dobri polovici gospodinjstev v prvem dohodkovnem kvintilu)⁴⁶.

Od oktobra 2008 je v Sloveniji mogoč osebni stečaj, medtem ko se splošna razprava o problemu prezadolženosti še ni razvila. Problem prezadolženosti je pravno urejen z Zakonom o osebnem stečaju, uveden je bil kreditni biro SISBON⁴⁷, pred leti pa tudi

redno poročanje nebančnih posojilodajalcev Uradu za varstvo potrošnikov, ki lahko delno pripomore k preprečevanju najemanja posojil na črnem trgu in tako prezadolženosti. Decembra 2007 je bil sprejet Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP), ki se je začel uporabljati oktobra 2008 in v katerem je tudi pravna definicija prezadolženosti (dolgoročna plačilna nesposobnost – prezadolženost – nastane, če je vrednost potrošnikovega premoženja manjša od vsote njegovih obveznosti). Do septembra 2009 je bilo izdanih nekaj manj od 300 sklepov o začetku postopka osebnega

vanje pogodbenih obveznosti ter so dodatna informacija za določitev kreditne sposobnosti, od katere je odvisna odobritev posla in pogoji za posamezno storitev.

⁴⁶ Po podatkih Politbarometra (11/2009) zaradi odplačevanja posojil naj 28 % vprašanih ne bi moglo pravočasno poravnati sprotih stroškov za osnovne življenjske potrebščine.

⁴⁷ Podatki, ki se zbirajo, se nanašajo na zadolženost in izpolnje-

Tabela 26: Obremenjenost gospodinjstev s posojili in zamude pri plačilih, delež glede na dohodek, Slovenija, 2008, v %

	Kolikšno breme predstavljajo za gospodinjstva nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila			Zamude gospodinjstev pri odplačevanju nakupov na obroke ali nestanovanjskih posojil v zadnjih 12 mesecih iz finančnih razlogov		Gospodinjstvo ni imelo odplačil na obroke
	Veliko breme	Srednje veliko breme	Niso breme	Da	Ne	
Dohodek gospodinjstva – skupaj	12	18	4	2	31	67
1. kvintil	11	9	1	3	19	79
2. kvintil	16	16	2	4	31	65
3. kvintil	13	22	3	3	35	62
4. kvintil	11	24	4	1	38	61
5. kvintil	7	22	9	1	37	62

Vir: Eurostat – Anketa o življenjskih pogojih (EU-SILC).

Opomba: Gospodinjstva so razvrščena glede na skupni dohodek v pet kvintilov, v prvem je 20 % najrevnejših, v petem pa najpremožnejših gospodinjstev.

stečaja. Nimamo pa »nacionalne strategije« ugotavljanja in spremljanja širine problema ter spopadanja s posledicami prezadolženosti, institucije, ki se kakor koli ukvarjajo s problemom, pa niso povezane. To bi prineslo zavezo o zbiranju podatkov v že razpoložljivih virih, kar bi olajšalo oceno prezadolženosti, na podlagi katere bi se lahko izbrali najustreznejši ukrepi za odpravo problema. Ne nazadnje zaradi pomanjkanja podatkov Slovenija ni bila vključena v nobeno raziskavo iz prezadolženosti (Ferk, 2007), Mednarodni denarni sklad (IMF, 2006) pa je Slovenijo pozval k pripravi obsežnejših podatkov o zadolženosti gospodinjstev, vključno s kazalnikoma koncentracije in servisiranja dolga.

4. Dostopnost storitev in dobrin

Dostopnost storitev in dobrin splošnega pomena pomembno vpliva na življenjske razmere prebivalstva in družbeno kohezijo.

Dostopnost dobrin in storitev splošnega pomena (zdravstvo, socialno-varstvene storitve, izobraževanje, stanovanja, kultura, mediji in internet) pomembno vpliva na možnosti prebivalstva za kakovostno bivanje. Z vidika zagotavljanja splošne zdravstvene blaginje vseh prebivalcev je pomembno dostopno in kakovostno zdravstvo. Dostopnost stanovanj pomembno vpliva na življenjski standard, predvsem pri mladih pa tudi na odločitve o družini. Cene nakupa in najema stanovanj vplivajo na odločitve za najemništvo ali nakup ter na možnosti za ustvarjanje premoženjske funkcije, ki jo ima stanovanje, pa tudi na razpoložljivi dohodek, ki posamezniku ostane, ko pokrije stroške, povezane s stanovanjem, in ki ga lahko nameni za druge dobrine in storitve (prostočasne dejavnosti, kulturne dobrine, kakovostna prehrana ipd.), od česar je prav tako odvisna kakovost bivanja posameznika.

Naslednji vpliv je možnost prebivalstva, da varčuje. Dostopnost socialnovarstvenih storitev kaže na možnost kakovostnega bivanja starejših in nekaterih drugih skupin prebivalstva (osebe s posebnimi potrebami ipd.). Na družbeno blaginjo in družbeno kohezijo pomembno vpliva tudi dostopnost izobraževanja, kulture, medijev in interneta. Bolje izobraženi imajo v povprečju višje dohodke in verjetnost, da bo posameznik brezposeln, je višja pri nizko izobraženih (s končano največ osnovnih šolo), vse to pa vpliva tudi na stopnjo tveganja revščine. Kaže se tudi povezanost med doseženo izobrazbo in zdravstvenim stanjem, zadovoljstvom posameznika in osebnostnim razvojem. Udeležba v kulturnih dejavnostih predstavlja tudi način kakovostnega preživljanja prostega časa. Poleg tega vpliva na vrednote in vrednotni sistem v družbi, na kulturno identiteto, kulturno ozaveščenost in družbeno odgovornost ter spodbuja k strpnosti in pluralizmu. Zaradi medijev širša javnost lahko sledi političnim in drugim pomembnim dogodkom doma in po svetu. Bistvena dejavnika kakovosti življenja in blaginje prebivalstva sta tudi dostop in uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT), zlasti interneta. Dostopnost IKT, predvsem interneta, močno poveča dostop do različnih informacij, pa tudi do storitev splošnega pomena. Gibanja glede dostopnosti storitev in dobrin so v zadnjih letih na splošno ugodna, marsikje pa se kažejo nekateri problemi.

4.1 Dostopnost zdravstvenih storitev

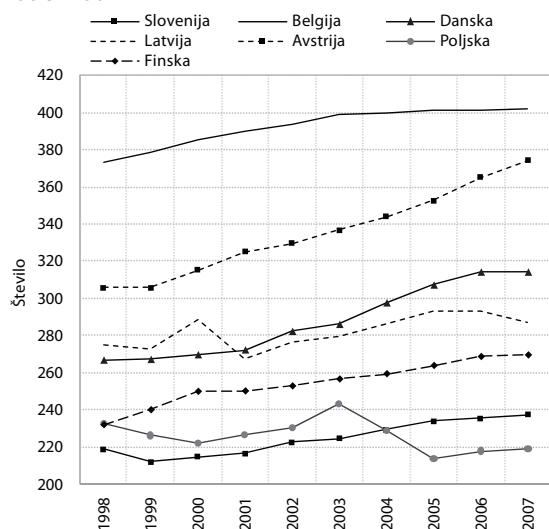
Dostopnost zdravstvenih storitev lahko spremljamo z več vidikov, ki jih večinoma analiziramo v nadaljevanju. Prvi vidik je preskrbljenost prebivalstva z zdravniki in drugimi zdravstvenimi zmogljivostmi, pri čemer je pomembna še enakomerna regionalna dostopnost, drugi vidik je ustrezna dostopnost do programov zdravstvenih storitev na različnih ravneh zdravstvene dejavnosti,

kar je med drugim povezano z ukrepi za skrajševanje čakalnih dob. Tretji vidik je finančna dostopnost zdravstvenega varstva, pri čemer je pomembna pokritost z zdravstvenim zavarovanjem, razmerje med javnimi in zasebnimi izdatki za zdravstveno varstvo ter ustrezen obseg celotnih izdatkov za zdravstvo, ki neposredno ali posredno vpliva na vse vidike dostopnosti zdravstvenih storitev, vključno z možnostjo uvajanja (dostopnostjo) novih medicinskih tehnologij in novih zdravil.

4.1.1 Zmogljivost zdravstvene mreže

Število zdravnikov v Sloveniji se počasi povečuje, vendar se zaostanek za evropskim povprečjem ohranja. Potem ko se je v letu 2007 rast števila zaposlenih zdravnikov v Sloveniji vendarle nekoliko okrepila, je bila v letu 2008 ponovno zelo nizka. Število zaposlenih zdravnikov se je povečalo le za 40 in doseglo 4854, kazalnik na 100.000 prebivalcev, ki ga primerjamo z evropskimi državami, pa je znašal 238,8 (v letu 2007 237,6). V povprečju je bilo v državah EU-27 v letu 2007 zaposlenih 322,4 zdravnika na 100.000 prebivalcev. Slovenija močno zaostaja predvsem po številu splošnih zdravnikov. V letu 2006 je bilo na 100.000 prebivalcev le 48,8 splošnega zdravnika⁴⁸; povprečje EU-25 pa je 96,7. Teh zdravnikov torej najbolj primanjkuje, predvsem pa je problematična ustreza regionalna pokritost. V ta namen je ZZS v zadnjih letih zagotovil prednostno financiranje dodatnih timov splošnih zdravnikov ter otroških in šolskih dispanzerjev za območja s podpovprečno preskrbljenostjo, tako da so bili v letu 2008 v vseh območnih enotah ZZS doseženi minimalni standardi.

Slika 25: Število zaposlenih zdravnikov na 100.000 prebivalcev v Sloveniji in nekaterih evropskih državah, 1998–2007

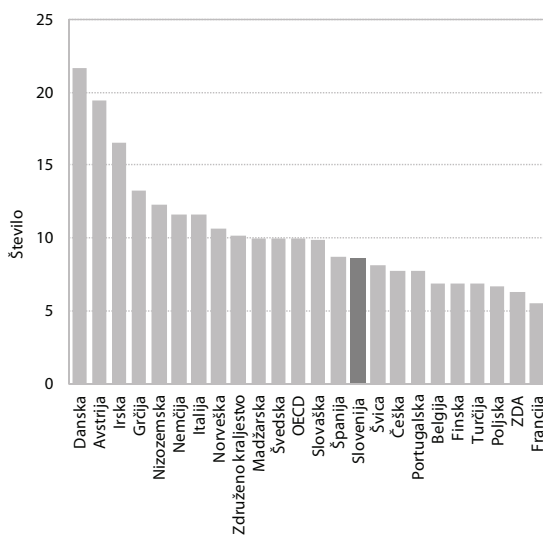
Vir: Eurostat.

⁴⁸ Vir: WHO, Health-for-all Database.

Primerjave z evropskimi državami kažejo še na visok zaostanek pri specialistih anesteziologih in ginekologih, ki se prav tako kaže v praksi.

Število diplomantov medicine je še prenizko, priliv tujih zdravnikov v Slovenijo pa je razmeroma skromen. Glavni razlogi za nizko število zdravnikov na 100.000 prebivalcev so: v preteklosti premajhen vpis na medicinsko fakulteto, pa tudi premajhen razpis in neustrezno načrtovanje specializacij, dolga specialistična doba⁴⁹ in dokaj majhen priliv tujih zdravnikov, ki je povezan še s strogimi pogoji za pridobitev licence.⁵⁰ V Sloveniji je v letu 2008 diplomiralo 175 študentov medicine oziroma 8,5 na 100.000 prebivalcev, kar je največje število diplomantov od leta 2000 (povprečje kazalnika za obdobje 2000–2008 je znašalo komaj 6,9), vendar primerjava z državami OECD kljub temu pokaže na zaostajanje za povprečjem (9,9 v letu 2007) in za večino bolj razvitih evropskih držav. V letu 2010 se bo s prilivom prvih diplomantov z Medicinske fakultete Univerze v Mariboru to razmerje nekoliko izboljšalo⁵¹ – po naši oceni bo kazalnik dosegel vrednost okoli 9,5–10,0.

Slika 26: Število diplomantov medicine na 100.000 prebivalcev v Sloveniji v letu 2008 in državah OECD, 2007

Vir: OECD Health Data 2009, IVZ: Zdravstveni statistični letopis 2008.

Nekatere države so pomanjkanje zdravnikov začele odpravljati tudi z ublažitvijo pogojev za pridobitev licence in tako v zadnjih letih močno povečale zaposlovanje

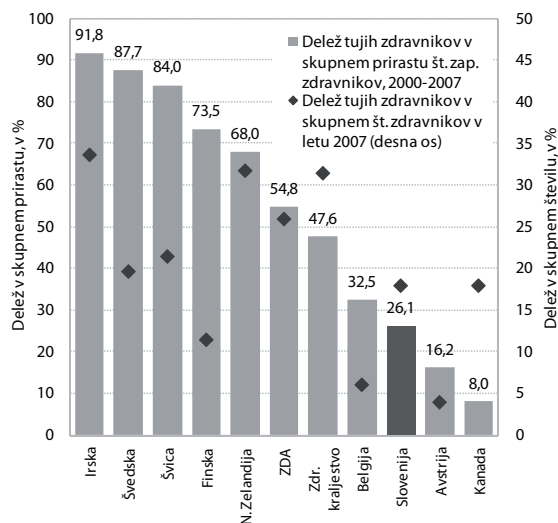
⁴⁹ Po podatkih Zdravniške zbornice Slovenije je dolžina specializacij 3–6 let, vendar ob upoštevanju prekinitev zaradi porodniških dopustov, boleznin ipd. trajajo v povprečju 3,5–7 let.

⁵⁰ Pogoji za pridobitev licence so poleg nostrifikacije diplome tudi znanje slovenskega jezika in opravljen strokovni izpit v RS.

⁵¹ Prvih 89 študentov medicine se je vpisalo na mariborsko medicinsko fakulteto leta 2004/2005.

tujih zdravnikov⁵². Med evropskimi državami, za katere imamo podatke, so v tem smislu najvidnejše Irsko, Švedsko, Švica, Finska in Združeno kraljestvo, v katerih je bilo v obdobju 2000–2007 v skupnem prirastu števila zaposlenih zdravnikov več kakor 50 % tujcev; v Sloveniji je ta delež dosegel dobrih 26 %. Največ novih tujih zdravnikov se je pri nas v navedenem obdobju zaposlilo v splošni medicini, sledijo specialisti interne medicine, anesteziologi, specialisti družinske medicine in pediatri. Glede na navedene podatke po specialnostih lahko sklepamo, da z zaposlitvijo tujcev v Sloveniji vendarle deloma odpravljamo problem dostopnosti do zdravstvenih storitev na tistih področjih, na katerih zdravnikov najbolj primanjkuje. Po državljanstvu je v Sloveniji največ tujih zdravnikov iz drugih držav nekdanje Jugoslavije. V skupnem številu vseh zaposlenih zdravnikov pa je v letu 2008 delež tujih zdravnikov znašal 17,9 % in delež tujih zobozdravnikov 24,9 %; glede na leto 2000 sta se navedena deleža povečala za 1,1 oziroma 3,0 odstotne točke.

Slika 27: Delež tujih zdravnikov¹ v skupnem prirastu števila zaposlenih zdravnikov v obdobju 2000–2007 in v skupnem številu zaposlenih zdravnikov² v letu 2007, Slovenija in nekatere države OECD, v %

Vir: OECD Health Data 2009; za Slovenijo Zdravniška zbornica. Opombe: ¹ Med tujci so upoštevani: tujci po državi rojstva, tuji državljani in lastni državljani, če so diplomirali v tujini. ² Delež tujih zdravnikov v skupnem številu zdravnikov (desna os) je za Slovenijo podatek za leto 2008, za Švedsko pa za leto 2006.

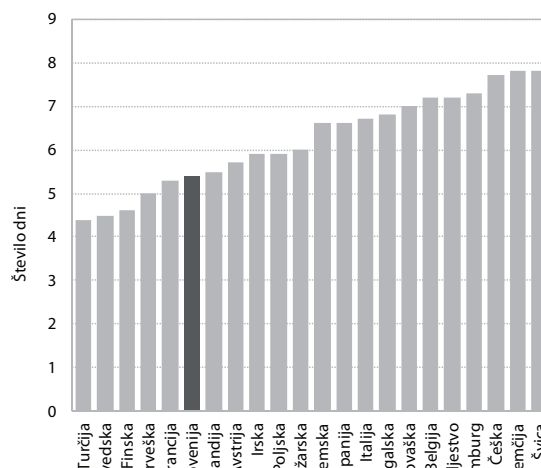
Število zobozdravnikov na 100.000 prebivalcev se je po nekaj letih rasti v letu 2008 znižalo na 59,8 (v letu 2007 je bilo 60,9). Njihovo absolutno število je upadlo za 18 zobozdravnikov (na 1216). V primerjavi s povprečjem EU (59,9 v letu 2007) po tem kazalniku sicer ne zaostajamo – deloma je boljše razmerje kakor pri zdravnikih povezano

⁵² Po metodologiji OECD so k tujim zdravnikom (angl. *foreign-trained physicians*), tudi za Slovenijo, poleg tujcev po državi rojstva in tujih državljanov prišteti državljani, ki so diplomirali v tujini.

tudi z razvitostjo zasebnosti v zobozdravstvu. V letu 2008 je bilo med zobozdravniki že 48,6 % zasebnikov s koncesijo in 11,8 % čistih zasebnikov.⁵³ Vendar pa je glede dostopnosti zobozdravstva treba opozoriti na dolge čakalne dobe v javni mreži, zlasti za odrasle, in na podatek, da je dobra petina zavarovancev brez izbranega zobozdravnika.⁵⁴

Število akutnih bolniških postelj⁵⁵ se je v letu 2008 v Sloveniji nekoliko povečalo. V letu 2008 smo imeli 473,2 bolniške postelje na 100.000 prebivalcev⁵⁶ (468,3 v letu 2007); od tega 382,5 akutnih postelj (378,4 v letu 2007); povprečje EU pa je za vse postelje po zadnjem podatku znašalo 570,2 (leto 2007) in za akutne postelje 389,4 (leto 2005). V Sloveniji je sicer v letih 2000–2007 število vseh bolniških postelj na 100.000 prebivalcev zelo hitro upadalo; znižalo se je kar za 15,8 % (v povprečju letno za 2,1 %), medtem ko se je v povprečju EU znižalo le za 9,7 % (v povprečju letno za 1,3 %). Pri tem je upadanje zajelo

Slika 28: Povprečna ležalna doba v akutni bolnišnični obravnavi, Slovenija in nekatere evropske države, 2007, v dnevih

Vir: OECD Health Data 2009; za Slovenijo: podatki ZZZS, povzeto po Marušič, D., in Ceglar, J., 2009. Opomba: Za Irsko, Nizozemsko, Španijo, Italijo in Belgijo je podatek za leto 2006.

⁵³ Podatki Zdravniške zbornice. Vključeni so tudi zobozdravniki specialisti.

⁵⁴ Resolucija o nacionalnem programu zdravstvenega varstva 2008–2013, januar 2008.

⁵⁵ Akutna bolnišnična obravnava vključuje diagnostiko in kurativo, ki se nanašata na zdravstveno oskrbo v stacionarni ustanovi (bolnišnici). Sem ne sodijo specialistična ambulantna dejavnost, dialize, psihiatrična dejavnost, transplantacije, terciarna dejavnost, neakutna bolnišnična obravnava (podaljšano bolnišnično zdravljenje, zdravstvena nega in paliativna oskrba), rehabilitacijska obravnava, bolnišnična obravnava zdravih novorojenčkov in invalidne mladine, spremstvo oseb v bolnišnični obravnavi in obravnava klinično mrtvih darovalcev organov.

⁵⁶ Podatki se nanašajo na število vseh postelj v bolnišnicah (ne le akutnih); vključena sta tudi Diagnostični center Bled in MC Medicor (IVZ).

predvsem število akutnih bolniških postelj, kar je bilo v skladu s politiko skrajševanja povprečne ležalne dobe v bolnišnicah in uveljavljanjem dnevne bolnišnice. V Sloveniji se je v letih 2003 do 2007 povprečna ležalna doba v akutni bolnišnični obravnavi znižala s 6,5 na le 5,4 dni (izračun na podlagi podatkov ZZS: povzeto po Marušič, D., in Ceglar, J., 2009), kar nas med evropskimi državami, za katere razpolagamo s podatki, že uvršča med tiste z nizko povprečno ležalno dobo.⁵⁷ Dostop do zdravstvenih storitev v akutni bolnišnični obravnavi se je v navedenem obdobju v povprečju izboljšala (glej nadaljevanje), zato lahko sklepamo, da v Sloveniji dinamika zniževanja števila akutnih bolniških postelj in skrajševanja ležalne dobe vendarle ni bila prehitra, saj je prispevala tudi k večji stroškovni učinkovitosti bolnišnic (delež izgub bolnišnic se je zmanjšal).

Razpoložljivost zdravstvenih zmogljivosti je odvisna zlasti od ustrezne regulacije delovanja zasebnih in javnih izvajalcev zdravstvenih storitev. V Sloveniji se je med izvajalci zdravstvenih storitev delež zasebnosti v preteklih letih krepil predvsem v javni mreži, pri čemer je največ zasebnikov med splošnimi zdravniki (in zobozdravniki). Po podatkih ZZS je bilo splošnih zdravnikov zasebnikov v javni mreži v letu 2008 že več od četrte (27,6%), število zasebnih zdravnikov specialistov pa nekaj nad desetino (11,8%). Pri tem je treba poudariti, da v rasti deleža zasebnikov v javni mreži odseva tudi upadanje števila zaposlenih zdravnikov v javnih zdravstvenih zavodih. Po drugi strani je čistih zasebnikov brez koncesije, ki bi z zasebnim vlaganjem lahko pomembno prispevali k ponudbi zdravstvenih storitev v Sloveniji, izjemno malo – v letu 2008 jih je bilo le 210 (od tega 156 zobozdravnikov). Hkrati je v javnem zdravstvu odsotnost ustrezne politike podeljevanja koncesij, ki bi morala biti zasnovana na predhodno določeni mreži izvajalcev javne zdravstvene službe, že vplivala na kadrovske težave pri zagotavljanju dostopnosti do zdravstvenih storitev zlasti na primarni ravni; posledice se najbolj kažejo v premajhnem obsegu izvajanja preventive, fizioterapije in problemih pri organizaciji dežurstev na primarni ravni. V povezavi s tem je pereče vprašanje nadaljnjega delovanja zdravstvenih domov, ki na nekaterih območjih niso sposobni zagotoviti celovite oskrbe prebivalstva na primarni ravni.

Obvladovanje čakalnih dob in boljša dostopnost zdravstvenih storitev na različnih ravneh zdravstvene dejavnosti je v zadnjih letih ena od osrednjih usmeritev ZZS. Že nekaj let je posebna pozornost posvečena čim bolj enakomerni dostopnosti programov zdravstvenih storitev na različnih ravneh zdravstvene dejavnosti. V Strateškem razvojnem programu 2008–2013 je predvideno tudi uvajanje dodatnih (novih oblik) finančnih spodbud, nadaljnja širitev izbranih programov

in uveljavljanje nekaterih prednostnih programov.

Na primarni ravni so čakalne dobe predvsem v zobozdravstvu, pri izvajanju preventivnih programov pa so potrebne dodatne spodbude. Na primarni ravni⁵⁸ sta, kakor že navedeno, problematični predvsem enakomerna regionalna preskrbljenost z zdravniki in zobozdravniki ter zagotavljanje nekaterih storitev, zlasti preventivnih. Stopnja obiskov na 1000 prebivalcev, starih 20 let, se v preventivni dejavnosti splošne medicine v zadnjih letih ni prav nič izboljšala, v povprečju zadnjih petih let se giblje okoli 62. Čakalne dobe so predvsem v zobozdravstvu. Posebna pozornost in dodatne spodbude so bile v letu 2008 na primarni ravni namenjene tudi prednostnim preventivnim programom. Med ukrepi za izboljšanje dostopnosti in učinkovitosti na primarni ravni je še izdajanje zdravil na obnovljivi recept, ki bo veljal eno leto. Za zdaj se predpisuje samo za hormonsko kontracepcijo – že pri tem naj bi bilo glede na število žensk, ki jo prejemajo, na leto okoli 330.000 obiskov pri zdravnikih manj (Poslovno poročilo ZZS za leto 2008).

Čakalne dobe so še vedno predolge predvsem v ortopediji in ortodontiji. Na sekundarni⁵⁹ in terciarni⁶⁰ ravni ZZS zadnja leta natančno spremlja čakalne dobe in število čakajočih za posamezne specialistične ambulantne storitve in za programe akutne bolnišnične obravnave, podatki pa so tudi podlaga za dogovarjanje o širitvi programov. Čakalne dobe so, kljub precejšnjemu zmanjšanju v letu 2008, še vedno najdaljše v ortopediji (endoproteza kolena 25 mesecev, kolka pa 17 mesecev), zelo dolge pa so tudi v ortodontiji (za aparat 22 mesecev). Na večini drugih področij zdravstvenih storitev čakalna doba v letu 2008 ni bila daljša od šestih mesecev. V letu 2008 je bilo za skrajšanje čakalne dobe namenjenih dodatnih 15,57 milijona evrov. Glede na leto 2007 se je pri desetih programih skrajšala, pri 15 programih pa podaljšala (Poslovno poročilo ZZS za leto 2008).

Na področju akutne bolnišnične obravnave je ZZS glede na leto 2007 za več kakor dvakrat povečal število prospektivno⁶¹ načrtovanih primerov, večinoma pri storitvah z daljšo čakalno dobo ter pri porodih in zdravljenju rakavih bolnikov, kjer sicer ni čakalne dobe, vendar je potrebe mogoče ustrezno načrtovati. Delež prospektivnih primerov v akutni bolnišnični obravnavi je leta 2007 znašal 14,4%, v letu 2008 pa že 32%. Vendar

⁵⁷ Po podatkih za vse bolnišnične obravnave (ne le akutne) se je povprečna ležalna doba v Sloveniji znižala z 8,3 dneva v letu 2003 na 6,8 dneva v letu 2007, primerljivo EU povprečje pa je v letu 2006 znašalo 9 dni. Podatki WHO Health-for-all Database.

⁵⁸ Zdravstveno varstvo na primarni ravni obsega dejavnost osnovnega zdravstvenega varstva (splošne ambulante, otroški in šolski dispanzer, ginekološki dispanzer, zobozdravstvena dejavnost in lekarniška dejavnost). Zdravstvene storitve na primarni ravni so dostopne brez napotnice.

⁵⁹ Sekundarna raven obsega dejavnost specialističnih ambulant in bolnišnično dejavnost. Potrebna je napotitev od zdravnika primarne ravni (spletna stran IVZ: definicije).

⁶⁰ Terciarna raven obsega opravljanje dejavnosti klinik in inštitutov ter drugih pooblaščenih javnih zdravstvenih zavodov. Potrebna je napotitev s primarne ravni.

⁶¹ Pri prospektivno načrtovanih primerih je vnaprej načrtovano plačilo vrste in količine posameznih storitev.

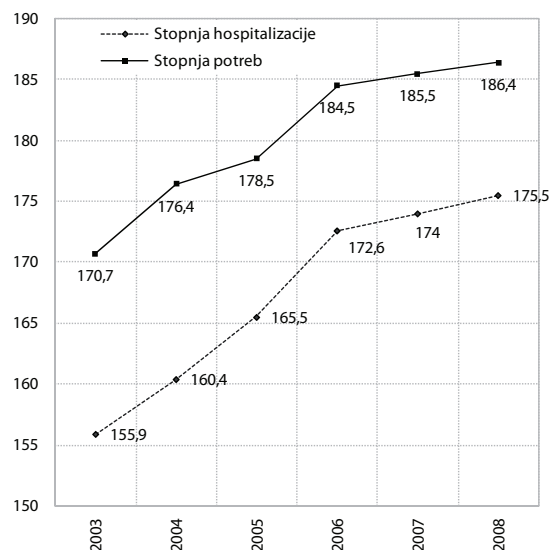
pa prospektivni program pri večini storitev ni bil v celoti uresničen zaradi premajhnih zmogljivosti ali nezadostne učinkovitosti izvajalcev. Kot novo finančno spodbudo je ZZS v letu 2008 prvič predvidel tudi plačilo do 20 % preseženega načrta pri operacijah endoproteze kolena in kolka, vendar te možnosti niso izkoristili vsi izvajalci oziroma so jo nekateri le v omejenem obsegu (Poslovno poročilo ZZS za leto 2008).

Dostopnost v akutni bolnišnični obravnavi se je v obdobju 2003–2008 izboljšala. Za to področje nam podatki od leta 2003, ko je bil uveden model plačevanja po skupinah primerljivih primerov, omogočajo sprotno spremljanje akutnih obravnav in čakajočih nanje, tako pa ustreznejšo porazdelitev sredstev oziroma njihovo ciljno usmerjanje v skrajševanje čakalnih dob in povečanje dostopnosti. Za obdobje 2003–2008 lahko ugotovimo, da se je število akutno obravnavanih bolnikov povečalo za več kakor deset odstotkov, število čakajočih na akutno obravnavno pa zmanjšalo za skoraj tretjino. Na podlagi navedenih podatkov sta avtorja Marušič in Ceglar (2009) za Slovenijo poskusno izračunala kazalnik potreb prebivalcev⁶² po akutni bolnišnični obravnavi, in sicer kot razmerje med številom realiziranih akutnih obravnav pri vseh izvajalcih javne zdravstvene mreže v določenem letu in številom čakajočih na te obravnave ob začetku naslednjega leta na 1000 prebivalcev. Ker

je akutna bolnišnična obravnava navadno tudi končna obravnava bolnika, bi bil ta kazalnik lahko tudi ustrezen kazalnik odzivnosti zdravstvenega sistema. Od leta 2003 do 2008 so se tako ugotovljene potrebe povečale za 9,2 % oziroma v povprečju na leto za 1,8 % (kazalnik se je zvišal s 170,7 na 186,4), porast pa gre pripisati predvsem večjemu obsegu realiziranih akutnih obravnav, ki so se v istem obdobju okrepile za 12,6 % (oziroma za 2,4 % letno). Ugotovimo lahko, da se je razkorak med stopnjo hospitalizacije (število realiziranih akutnih obravnav na 1000 prebivalcev) in stopnjo potreb v navedenem obdobju zmanjšal za 2,9 odstotne točke, kar kaže, da se dostopnost v akutni bolnišnični obravnavi v povprečju izboljšuje. Trend naraščanja obeh kazalnikov se je sicer v letih 2007 in 2008 nekoliko umiril, še vedno pa je bila rast realizacije višja od rasti tako izračunanih potreb prebivalstva (Marušič, D., in Ceglar, J., 2009).

Nova ureditev vodenja nacionalnih čakalnih seznamov naj bi prispevala k skrajšanju čakalnih dob in k večji dostopnosti zdravstvenih storitev. ZZS za zagotovitev čim boljše informiranosti zavarovanih oseb in možnost izbire že od leta 2004 vodi in objavlja podatke o pogodbeno dogovorjenih čakalnih dobah s posameznimi izvajalci in o povprečnih realiziranih čakalnih dobah. Od aprila 2009 bi morali izvajalci zdravstvenih storitev podatke o čakalni dobi voditi in poročati v skladu z novo zakonodajo, ki je bila za to področje sprejeta v letu 2008. Spremljanje čakalnih dob in vodenje čakalnih seznamov ureja Zakon o pacientovih pravicah⁶³ ter Pravilnik o čakalnih dobah za posamezne zdravstvene storitve⁶⁴ in vodenju čakalnih seznamov. Pravilnik med drugim določa najdaljše dopustne čakalne dobe za posamezne zdravstvene storitve pri izvajalcih zdravstvenih storitev v mreži javne zdravstvene službe (6 mesecev naj bi bila spremljiva čakalna doba, če ne gre za nujni primer) in prednostne kriterije za uvrščanje pacientov na čakalni seznam. Čakalne seznime morajo voditi izvajalci, ti pa podatke nato poročajo v nacionalni čakalni seznam, ki se vodi na Inštitutu za varovanje zdravja; vendar poročanje izvajalcev v skladu z novo zakonodajo zaradi zahtevnih tehničnih rešitev v letu 2009 še ni v celoti zaživel.

Slika 29: Razkorak med stopnjo hospitalizacije in stopnjo potreb prebivalcev po akutni bolnišnični obravnavi na 1000 prebivalcev, Slovenija, 2003–2008

Vir: Marušič, D., in Ceglar, J., 2009; podatki ZZS.

⁶² Mednarodno uveljavljenega kazalnika za spremljanje potreb prebivalcev po zdravstvenih storitvah še ni, vendar pa se v analizah potreb navadno spremljajo podatki o stopnji hospitalizacije in podatki o spremembah v številu čakajočih na akutno bolnišnično obravnavo. Razlog, da ni kazalnika, ki bi se uveljavil na mednarodni ravni, je predvsem v različnih evidencah in definicijah čakajočih.

4.1.2 Izdatki za zdravstvo

Nizka rast javnih izdatkov za zdravstvo se je v Sloveniji nadaljevala tudi v letu 2007, v letu 2008 pa se je okrepila, predvsem zaradi dviga plač v zdravstvu. Realna rast celotnih izdatkov za zdravstvo v obdobju 2003–2007 je bila izrazito nizka, v povprečju letno komaj 2,5-odstotna in je močno zaostala za rastjo BDP (5,3 % realno letno), pri čemer so se javni izdatki za zdravstvo letno v povprečju realno povečali le za 2,3 %, zasebni izdatki pa za 2,8 % (neposredni izdatki gospodinjstev

⁶³ Uradni list, št. 15/08.

⁶⁴ Uradni list, št. 91/08.

Tabela 27: Izdatki za zdravstvo, Slovenija, 2003 in 2007, ter ocena izdatkov za leto 2008

	V mio. EUR			Struktura, v %			Deleži v BDP, v %			Skupna realna rast v letih 2003–2007, v %	Povprečna letna realna rast v letih 2003–2007, v %
	2003	2007	2008 ¹	2003	2007	2008 ¹	2003	2007	2008 ¹		
IZDATKI ZA ZDRAVSTVO	2.174,9	2.701,7	3.029,6	100,0	100,0	100,0	8,7	7,8	8,2	10,2	2,5
JAVNI IZDATKI	1.564,9	1.935,1	2.169,3	72,0	71,6	71,6	6,2	5,6	5,8	9,7	2,3
Centralna država	96,9	126,6	n.p.	4,5	4,7	n.p.	0,4	0,4	n.p.	15,9	3,8
Lokalna država	13,0	14,4	n.p.	0,6	0,5	n.p.	0,1	0,0	n.p.	-1,7	-0,4
Skladi socialne varnosti	1.455,0	1.794,1	n.p.	66,9	66,4	n.p.	5,8	5,2	n.p.	9,4	2,3
ZASEBNI IZDATKI	610,0	766,6	860,4	28,0	28,4	28,4	2,4	2,2	n.p.	11,5	2,8
Zavarovalnice	280,2	347,7	n.p.	12,9	12,9	n.p.	1,1	1,0	n.p.	10,1	2,4
Gospodinjstva	258,6	372,6	n.p.	11,9	13,8	n.p.	1,0	1,1	n.p.	27,8	6,3
Družbe (brez zavarovalnic)	70,7	45,3	n.p.	3,3	1,7	n.p.	0,3	0,1	n.p.	-43,2	-13,2
Neprofitne institucije	0,5	1,0	n.p.	0,0	0,0	n.p.	0,0	0,0	n.p.	63,0	13,0

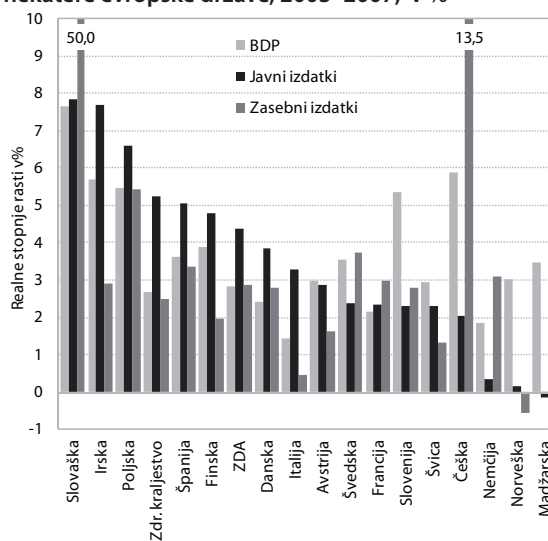
Vir: podatki za leti 2003 in 2007: SURS; podatki za leto 2008: Poročilo o poslovanju ZZSZ v letu 2008.

Opombe: ¹Za leto 2008 ocena ZZSZ. Pri oceni je upoštevana mednarodna metodologija sistema zdravstvenih računov.

za 6,3 %). Nizka rast javnih izdatkov je bila v navedenem obdobju deloma povezana z ukrepi za obvladovanje izdatkov za zdravila (povprečna letna realna rast javnih izdatkov za zdravila je bila v navedenem obdobju le 0,1-odstotna), predvsem pa z nizko rastjo plač zdravnikov in drugih zaposlenih v zdravstvu zaradi prehodnega obdobja ob uvedbi novega plačnega sistema. Po drugi strani so imeli v večini evropskih držav med visoko gospodarsko rastjo še višjo rast izdatkov za zdravstvo. Pritiski na vedno večja vlaganja v zdravstveno varstvo so namreč v zadnjih letih povezani predvsem z uvajanjem (in dostopnostjo) novih medicinskih tehnologij in novih zdravil, seveda pa k hitri rasti dodatno prispevajo demografski trendi in naraščajoče povpraševanje po zdravstvenih storitvah. V Sloveniji se je v obdobju 2003 do 2007 ob nizki rasti plač v zdravstvu še nekoliko zaostрил problem pomanjkanja zdravnikov in medicinskega osebja, po drugi strani pa so se ustvarjeni prihranki⁶⁵ v tem obdobju začeli bolj sistematično usmerjati v dodatne programe za izboljšanje dostopnosti do storitev na vseh ravneh in v skrajševanje čakalnih dob v akutni bolnišnični obravnavi. Hitro narašča tudi uporaba novih (bioloških, dragih) zdravil v Sloveniji. V letu 2008 je delež sredstev obveznega zdravstvenega zavarovanja za biološka in druga draga zdravila predstavljal 12,3 % (v letu 2007 9,9 %) ⁶⁶. V letu 2008 so se po oceni ZZSZ

javni izdatki za zdravstvo okrepili realno za 6,1 %, in sicer najbolj v povezavi z dvigom plač zaposlenih v zdravstvu zaradi odpravljanja plačnih nesorazmerij v javnem sektorju. V primerjavi z letom 2007 so se odhodki ZZSZ za plače realno povečali za 5,3 % (Poslovno poročilo ZZSZ za leto 2008).

Slika 30: Povprečne letne realne stopnje rasti javnih in zasebnih izdatkov za zdravstvo in BDP, Slovenija in nekatere evropske države, 2003–2007, v %

Vir: OECD Health Data 2009; za Slovenijo SURS (objava 26. 10. 2009). Podatki po mednarodni metodologiji sistema zdravstvenih računov.

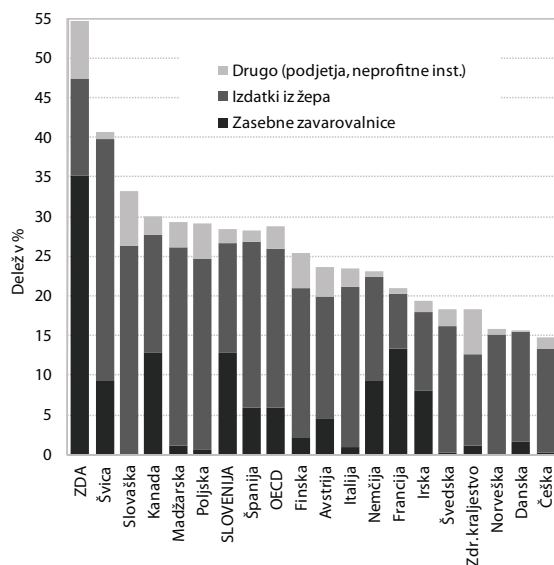
⁶⁵ V letih 2005–2007 so bili prihranki ZZSZ doseženi z zmanjšanjem absentizma ter obvladovanjem cen zdravil in medicinsko-tehničnih pripomočkov; poleg prihrankov pri odhodkih so bili ob visoki gospodarski rasti doseženi še višji prihodki (zaradi rasti zaposlovanja in plač v zasebnem sektorju).

⁶⁶ Po podatkih ZZSZ je povprečni strošek za drago zdravilo (zdravilo, ki presega 1000 EUR na bolnika na leto) v letu 2008 znašal 6313 EUR na bolnika.

V Sloveniji dostopnost zdravstvenih storitev čedalje bolj povečujemo z izdatki iz žepa. Po dolgem obdobju nizke rasti javnih naložb v zdravstvo je delež skupnih zasebnih izdatkov za zdravstvo v Sloveniji v letu 2007 znašal 28,4 % (po prvi oceni se je na tej ravni ohranil tudi v letu 2008), kar že presega evropsko povprečje. Izrazito bolj kakor izdatki iz prostovoljnega zavarovanja so se zlasti v letu 2007 povečali neposredni izdatki gospodinjstev (oz. izdatki iz žepa; angl. *out-of-pocket expenditure*). Tako je v strukturi zasebnih izdatkov za zdravstvo v letu 2007 delež neposrednih izdatkov gospodinjstev znašal 48,6 % (42,8 % v letu 2006) in je že višji od deleža izdatkov iz naslova prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj (45,4 %). V primerjavi z državami EU je delež neposrednih izdatkov slovenskih gospodinjstev sicer še vedno nizek (v povprečju držav EU predstavljajo neposredni izdatki gospodinjstev v strukturi zasebnih izdatkov približno 75 %), kar je posledica našega sistema dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj iz katerih se doplačuje razlika do polne vrednosti zdravstvenih storitev.

Kot kazalnik agregatnega vpliva izdatkov iz žepa na gospodinjstva se uporablja tudi razmerje izdatkov za zdravstvo iz žepa v končni potrošnji gospodinjstev. V Sloveniji se je v letu 2007 ta kazalnik zvišal na 2,1 % (1,9 % v letu 2006; v letih 2000–2006 je v povprečju znašal 1,8 %), kar v primerjavi z drugimi državami EU ni visoko, vendar je kljub sistemu dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja že blizu državam, ki takšne ureditve ne poznajo. Vsekakor moramo pri obremenjenosti gospodinjstev z izdatki za zdravstvo v Sloveniji

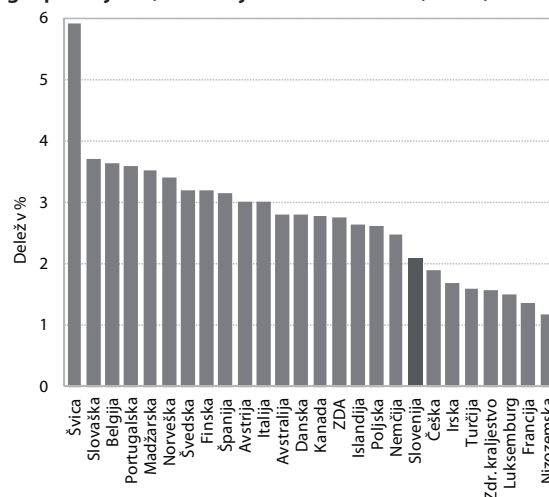
Slika 31: Delež zasebnih izdatkov za zdravstvo v celotnih izdatkih in njihova struktura glede na vir financiranja, Slovenija in države OECD, 2007, v %

Vir: OECD Health Data 2009; za Slovenijo SURS (objava 26. 10. 2009). Podatki po mednarodni metodologiji sistema zdravstvenih računov.

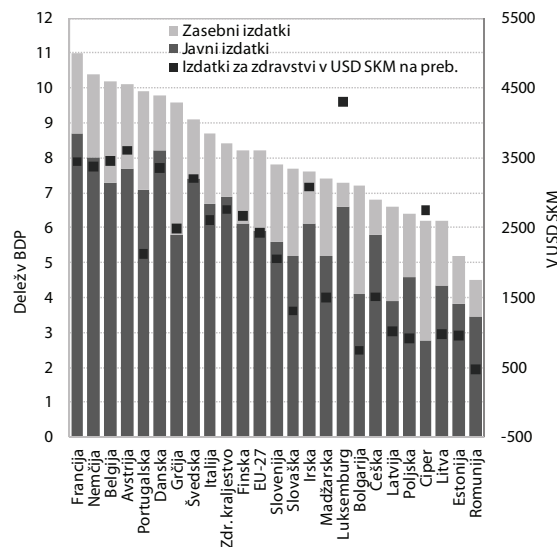
upoštevati tudi rast zavarovalnih premij za dopolnilno zdravstveno zavarovanje⁶⁷.

Slika 32: Delež neposrednih izdatkov gospodinjstev za zdravstvo (izdatki iz žepa) v končni potrošnji gospodinjstev, Slovenija in države OECD, 2007, v %

Vir: OECD Health Data 2009; za Slovenijo SURS (objava 26. 10. 2009). Podatki po mednarodni metodologiji sistema zdravstvenih računov.

Slika 33: Celotni (javni in zasebni) izdatki za zdravstvo kot delež v BDP in v USD SKM na prebivalca, države EU-27, 2007

Vir: OECD Health Data 2009, WHO The World Health Report 2009; za Slovenijo SURS (objava 26. 10. 2009). Podatki po mednarodno primerljivi metodologiji sistema zdravstvenih računov (SHA).

⁶⁷ Premije dopolnilnega zavarovanja se od marca 2006 do marca 2009 po podatkih Vzajemne realno niso zvišale. Povprečno rast premij za vsa dopolnilna zavarovanja lahko računamo šele od uvedbe izravnalne sheme dopolnilnega zavarovanja, s katero se med zavarovalnicami izravnavajo razlike v stroških zdravstvenih storitev, zdravil in medicinskih pripomočkov, ki izhajajo iz različnih struktur zavarovancev posameznih zavarovalnic glede na starost, spol in zdravstveno stanje.

Relativno izraženi izdatki za zdravstvo glede na BDP so v letu 2007 upadli pod povprečje EU, pa tudi preračun teh izdatkov na prebivalca pokaže na zaostajanje za razvitejšimi evropskimi državami. V letu 2007 se je delež izdatkov za zdravstvo v BDP znižal na 7,8 % (8,3 % v letu 2006), v letu 2008 pa se je po oceni ponovno zvišal na 8,2 %, kar je že nekaj let raven povprečja držav EU-27. Pričakujemo sicer lahko, da bo visoki padec BDP v letu 2009 povzročil precejšnje »izboljšanje« tega osrednjega kazalnika. Izraženo v USD SKM je Slovenija v letu 2007 namenila 2096 USD SKM na prebivalca (2056 USD SKM v letu 2006), kar je sicer več od novih članic EU (razen Malte), vendar kljub temu nižje od povprečja držav EU-27 (2432 USD SKM v letu 2006).

4.2 Dostopnost socialnovarstvenih storitev

Na dostopnost socialnovarstvenih storitev vpliva zlasti zmogljivost socialnovarstvene mreže in vključenost prebivalstva v izvajanje storitev, regionalna razporeditev teh zmogljivosti in finančna dostopnost storitev. Glede na razpoložljive statistične podatke v *Socialnih razgledih* spremljamo vključenost v izvajanje storitev javne službe socialnega varstva in gibanje izdatkov za storitve, ki so plačljive, tj. izdatkov za dolgotrajno oskrbo (druge socialnovarstvene storitve so v okviru javne službe brezplačne).

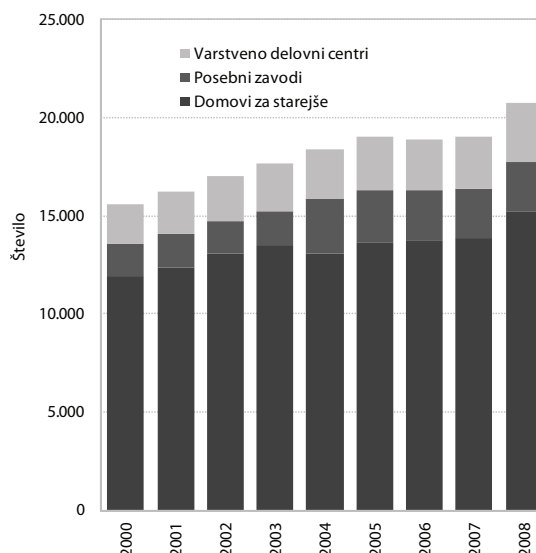
4.2.1 Socialno varstvena mreža

Mreža institucij socialnega varstva se je v letu 2008 v primerjavi s predhodnim letom pomembno razširila, povečuje se tudi raznovrstnost ponudbe in prostorska porazdelitev zmogljivosti, kar vse izboljšuje dostopnost. Število in teritorialna razporeditev centrov za socialno delo in posebnih socialnih zavodov sta sicer ostala enaka (kar velja za celotno obdobje od leta 2000). Tako kakor je bilo značilno že za prejšnja leta, pa se širi mreža domov za starejše, število izvajalcev pomoči na domu in varstvenodelovnih centrov, pa tudi programov, ki jih izvajajo nevladne organizacije.

Najhitreje se tako kakor vsa leta poprej širijo zmogljivosti varstvenodelovnih centrov za odrasle s posebnimi potrebami. Vanje je bilo v letu 2008 vključenih 3016 oskrbovancev, kar je 15 % več kakor v letu 2007, v primerjavi s letom 2000 pa se je njihovo število povečalo za 53 %. Širi se tudi mreža različnih programov socialnega varstva, ki jih pretežno izvaja nevladni sektor, in obseg njihovega sofinanciranja iz javnih virov (materinski domovi in varne hiše, stanovanjske skupine za osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju, terapevtske skupnosti in drugi programi za odvisnike od prepovedanih drog, centri za psihosocialno pomoč žrtvam nasilja, centri za otroke in mladostnike s težavami

v odraščanju itd.). Zmanjšuje pa se število oskrbovancev posebnih socialnovarstvenih zavodov, ki so namenjeni institucionalni oskrbi odraslih s posebnimi potrebami, in sicer zaradi načrtno politike deinstitucionalizacije za te skupine prebivalstva.

Slika 34: Število oskrbovancev v socialnovarstvenih zavodih, po vrstah, Slovenija, 2000–2008

Vir: SURS.

Opomba: Do vključno leta 2003 so se oskrbovanci dislociranih enot domov za starejše, ki so bile namenjene posebnim oblikam varstva odraslih, statistično šteli k domovom za starejše, od leta 2004 pa jih SURS prišteva k posebnim socialnovarstvenim zavodom. Zato se je v letu 2004 statistično zmanjšalo število oskrbovancev v domovih za starejše, povečalo pa število tistih v posebnih zavodih.

Zmogljivosti za izvajanje dolgotrajne oskrbe so se v letu 2008 povečale bolj kakor v predhodnih letih. Odprtih je bilo precej novih domov za starejše ali dislociranih enot obstoječih domov, kar je izboljšalo dostopnost in povečalo število oskrbovancev v njih. V tem letu je bilo tako v domovih za starejše že 15.235 oskrbovancev, kar je

Tabela 28: Število oskrbovancev v domovih za starejše na 100 prebivalcev, starih 65 let in več, Slovenija, 2000–2008

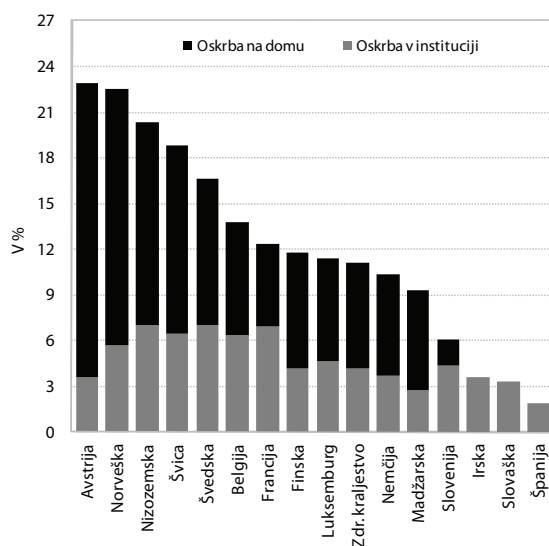
Leto	Število oskrbovancev	Število prebivalcev, starih 65 let in več	Število oskrbovancev na 100 prebivalcev, starih 65 let in več
2000	11.905	281.406	4,2
2001	12.346	288.548	4,3
2002	13.051	294.654	4,4
2003	13.498	300.155	4,5
2004	13.098	306.484	4,3
2005	13.641	312.874	4,4
2006	13.699	319.631	4,3
2007	13.856	326.847	4,2
2008	15.235	334.029	4,6

Vir: SURS, preračuni UMAR.

10 % več kakor leto poprej in 28 % več kakor leta 2000. V skladu z Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 naj bi bilo do leta 2010 vključenih v domove za starejše vsaj 5 % prebivalcev, starih 65 let ali več, dejansko pa je vključenost v letu 2008 znašala 4,6 %. Tudi izvajanje pomoči na domu se je razširilo⁶⁸, vendar v letu 2008 storitev še vedno ni bila zagotovljena v štirih občinah (leta 2007 v šestih). Število uporabnikov pomoči na domu se povečuje počasneje od števila oskrbovancev domov za starejše: v letu 2008 jih je bilo 5.780, kar je dobre 3 % več kakor leto prej. Pri zagotavljanju te storitve je cilj navedene resolucije še precej oddaljen, saj naj bi do leta 2010 v izvajanje vključili 3 % prebivalcev, starih 65 let ali več, v letu 2008 pa je bila dosežena vključenost okrog 1,7 %.

Na področju dolgotrajne oskrbe Slovenija v primerjavi z drugimi evropskimi državami zaostaja zlasti pri razvoju oskrbe na domu. Višje deleže vključenosti starejšega prebivalstva v institucionalno oskrbo imajo zlasti razvite severnoevropske države, čeprav Slovenija na tem področju ne spada med države s skromnim obsegom zmogljivosti. Izrazit primanjkljaj pa je tudi iz primerjalnih podatkov opazen pri vključenosti v oskrbo na domu. V vseh državah, za katere so dostopni podatki, je v to oskrbo vključen precej večji delež starejšega prebivalstva kakor v instituciji, v Sloveniji pa je obratno: vključenost v oskrbo na domu je precej

Slika 35: Delež prebivalstva, starega 65 let ali več, vključen v dolgotrajno oskrbo v institucijah in na domu, nekatere evropske države, 2005, v %

Vir: OECD Health Data, SURS, IRSSV, preračun UMAR.
Opomba: Za nekatere države podatki za leto 2005 niso na razpolago. Kjer so na letni ravni spremembe v posamezni državi sorazmerno majhne, so v primerjavo vključeni zadnji dosegljivi podatki. To velja za Francijo (zadnji podatek za institucionalno oskrbo za leto 2003), Belgijo (za obe obliki zadnji podatek za leto 2004), Slovenijo (zadnji podatek za oskrbo na domu za leto 2008, za leto 2005 ni podatka), Združeno kraljestvo (za obe obliki zadnji podatek za leto 2004) in Avstrijo (za obe obliki zadnji podatek za leto 2003). Za nekatere države (Irsko, Slovaška, Španija) o oskrbi na domu ni podatka.

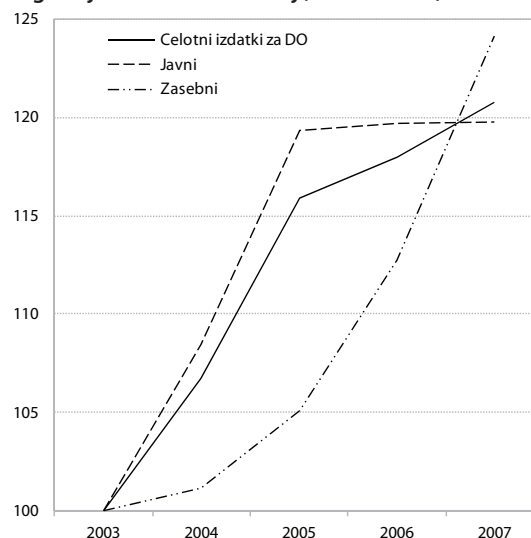
⁶⁸ V letu 2008 je bilo teh izvajalcev 78 (trije več kakor leto prej).

manjša od vključenosti v institucionalno oskrbo. V teh državah zato oskrba na domu igra pomembno vlogo pri skupni preskrbljenosti starejšega prebivalstva s storitvami dolgotrajne oskrbe, nasprotno pa v Sloveniji njena nerazvitost vpliva na pomanjkljive možnosti za zadovoljitev potreb in povečuje pritisk za sprejem v domove za starejše.

4.2.2 Izdatki za dolgotrajno oskrbo

V letu 2007 so se povečali predvsem izdatki za dolgotrajno oskrbo iz zasebnih virov. Rast celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo⁶⁹ (v nadaljevanju DO) se je v letu 2007 umirila na realno 2,4 %. Potem ko so v letih 2004 in 2005 hitro naraščali predvsem javni izdatki za DO, se je v letih 2006 in zlasti v 2007 okrepila rast izdatkov iz zasebnih virov (v letu 2006 so se realno povečali za 7,2 % in v letu 2007 za 10,1 %). Močno so porasli zasebni izdatki za storitve zdravstvene DO, pa tudi zasebni izdatki za storitve socialne DO – predvsem doplačila za nastanitev in prehrano v domovih za starejše, ki so se povečala zaradi porasta zmogljivosti, pa tudi zaradi možnosti izbire višjega (dražjega) standarda oskrbe v novih domovih. Hkrati je k porastu zasebnih izdatkov za storitve socialne DO v letih 2006 in 2007 prispevalo tudi povečanje izdatkov gospodinjstev za pomoč na domu. Za leto 2007 lahko to rast deloma pripišemo spremembam sistema financiranja družinskega pomočnika oziroma znatnemu zmanjšanju javnih izdatkov v ta namen. Prav to je po drugi strani vplivalo na izrazito nizko rast javnih izdatkov za storitve socialne DO, ki je bila v

Slika 36: Kumulativni realni indeksi rasti izdatkov za dolgotrajno oskrbo v Sloveniji, 2003–2007 (2003 = 100)

Vir: SURS, preračuni UMAR.

⁶⁹ Celotni izdatki za dolgotrajno oskrbo vključujejo izdatke za dolgotrajno zdravstveno oskrbo (ti spadajo tudi k izdatkom za zdravstvo) in izdatke za dolgotrajno socialno oskrbo.

Tabela 29: Izdatki za dolgotrajno oskrbo po virih sredstev in po namenu, 2003–2007

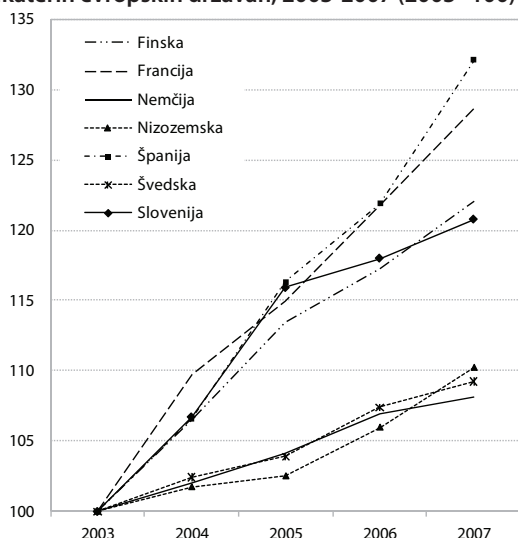
	V mio. EUR			Delež v BDP, v %			Struktura, v %			Realna rast, v %	Realna rast, v %	Povp. letna realna rast, v %
	2003	2006	2007	2003	2006	2007	2003	2006	2007	07/06	07/03	03–07
Dolgotrajna oskrba	260	334	354	1,04	1,08	1,02	100,0	100,0	100,0	2,4	20,8	4,8
Po virih sredstev												
javni viri	198	258	267	0,79	0,83	0,77	76,1	77,1	75,4	0,1	19,7	4,6
zasebni viri	62	76	87	0,25	0,25	0,25	23,9	22,9	24,6	10,1	24,1	5,5
Po namenu												
zdravstvena oskrba	157	206	218	0,62	0,66	0,63	60,3	61,7	61,5	2,1	23,4	5,4
socialna oskrba	103	128	136	0,41	0,41	0,39	39,7	38,3	38,5	2,8	16,9	4,0

Vir: SURS, prva objava 26. 10. 2009.

letu 2007 komaj 0,1-odstotna. Rast javnih izdatkov za storitve zdravstvene DO⁷⁰ se je glede na predhodno leto malenkost okrepila. V celotnih izdatkih za DO se je v letu 2007 v strukturi po virih financiranja povečal delež zasebnih izdatkov (na 24,1 %), v strukturi po namenu pa delež izdatkov za storitve socialne oskrbe (na 38,5 %).

Kumulativno so se v obdobju 2003–2007 izdatki za dolgotrajno oskrbo v Sloveniji realno povečali kar za 20,8 % (oziroma v povprečju letno realno za 4,8 %). Podobno

Slika 37: Kumulativni realni indeksi rasti celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo v letih v Sloveniji in v nekaterih evropskih državah, 2003-2007 (2003=100)

Vir: OECD Health Data 2009, za Slovenijo SURS.

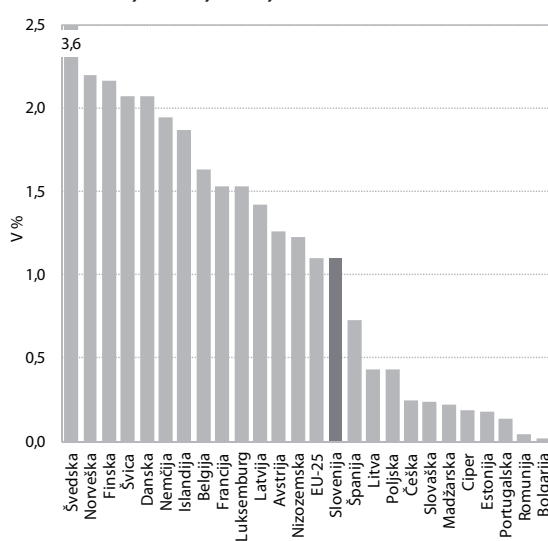
⁷⁰ Sredstva ZZZS, ki so namenjena storitvam dolgotrajne oskrbe v domovih za starejše in posebnih socialnih zavodih ter podaljšanemu bolnišničnemu zdravljenju in delu patronažne službe, ki izvaja DO na domu, ter sredstva SPIZ, ki so namenjena dodatkom za pomoč in postrežbo.

visoka rast celotnih izdatkov za DO je bila v navedenem obdobju na Finskem, višja pa na primer v Španiji in Franciji, medtem ko sta imeli nižjo rast Nemčija in Švedska, ki imata sicer že boljše razvit sistem dolgotrajne oskrbe.

Le slaba četrtnina celotnih izdatkov za DO je v Sloveniji namenjenih dolgotrajni oskrbi na domu, vendar se delež povečuje. Podatki kažejo, da v Sloveniji večina DO (zdravstvene in socialne) še vedno poteka v institucijah, vendar se delež izdatkov za dolgotrajno oskrbo na domu povečuje – v letu 2007 je predstavljal 23,3 %, glede na predhodno leto pa se je nekoliko povečal (za 0,7 o. t.).

Delež celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo v BDP se je v letu 2007 znižal na 1,02 % BDP (1,08 % v letu 2006),

Slika 38: Celotni izdatki za dolgotrajno oskrbo, izraženi v deležu BDP, EU-25, 2006, v %

Vir: Eurostat, SURS.

pri čemer so znašali 0,63 % BDP izdatki za dolgotrajno zdravstveno oskrbo in 0,39 % BDP izdatki za dolgotrajno socialno oskrbo. Delež celotnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo je v Sloveniji na ravni povprečja 25 evropskih držav, za katere so podatki na voljo; je nižji kakor v razvitejših članicah EU in višji kakor v večini novih članic.

4.3 Stanovanja

Stanovanjski fond se je v letu 2008 povečal. Ob koncu leta 2008 je stanovanjski sklad obsegal 830.047 stanovanj⁷¹, kar je za 6,7 % več kakor ob popisu 2002. V tem letu se je podobno kakor v prejšnjih povečal za okrog 1 %. Število dokončanih stanovanj se je v letu 2008 v primerjavi s prejšnjimi leti bistveno povečalo (za okrog 11 % več kakor v letu 2007), število stanovanj v gradnji, ki se je do leta 2008 stalno povečevalo, pa se je tokrat znižalo (število stanovanj v gradnji je bilo ob koncu leta 2008 za okrog 16 % manjše kakor ob koncu predhodnega leta). Povprečna površina stanovanj se v zadnjih letih rahlo povečuje (v letu 2008 je bila povprečna površina vseh stanovanj v stanovanjskem skladu 76,9 m², novozgrajenih pa 110 m²). Stanovanja v nemestnih naseljih so v povprečju nekaj nad 10 m² večja kakor v mestnih. Od vseh stanovanj jih je bilo enako kakor leto pred tem 20 % brez centralne kurjave, 7 % pa brez kopalnice.

Čeprav se stanovanjske razmere na splošno izboljšujejo, so za prebivalstvo v nižjih dohodkovnih skupinah in za najemnike še vedno precej neugodne. Rezultati statističnega raziskovanja EU-SILC kažejo, da v Sloveniji delež gospodinjev, ki živi v stanovanju, ki je v slabem stanju⁷², pada in je na ravni povprečja EU (EU-27: 18 % v letu 2007). Vendar so razmere zelo odvisne od tega, kakšni so dohodki gospodinjsva in ali gre za najemna ali lastniška stanovanja: v kvintilu gospodinjev z najnižjimi dohodki ima stanovanje v slabem stanju kar 28 % gospodinjev, enak odstotek pa je značilen za najemnike.

Približno polovica gospodinjev z nizkimi dohodki in približno polovica najemnikov težko poravnava stanovanjske stroške. Medtem ko je stanovanjske stroške ocenila kot veliko breme slaba tretjina vseh gospodinjev (31 %), kar je enak delež kakor v povprečju držav EU, je med gospodinjsvi z nizkimi dohodki in najemniki takšnih približno polovica: kar 49 % gospodinjev v kvintilu z najnižjimi dohodki in 53 % gospodinjev, ki so najemniki stanovanj, meni, da so stanovanjski stroški zanje veliko breme. V kvintilu

⁷¹ Zajeta so vsa stanovanja v Republiki Sloveniji. Po metodologiji SURS je stanovanje vsaka gradbeno povezana celota, ki je namenjena za stanovanje in ima eno ali več sob z ustreznimi pomožnimi prostori ali je brez njih ter ima vsaj en poseben vhod.

⁷² Gre za delež gospodinjev, ki ima v stanovanju težave s streho, ker pušča, z vlažnimi stenami/temelji/tlemi, s trhlili okenskimi okvirji ali trhlili tlemi.

Tabela 30: **Gospodinjstva s slabim stanjem stanovanja, Slovenija, 2005–2007, v %**

Gospodinjstva	2005	2006	2007
Skupaj	20	22	18
Glede na dohodek			
1. kvintil	27	31	28
2. kvintil	21	25	19
3. kvintil	19	19	16
4. kvintil	14	19	14
5. kvintil	12	14	11
Glede na stanovanjsko razmerje			
lastniki	18	22	17
najemniki	32	33	28
uporabniki	17	20	19

Vir: SURS.

z najvišjimi dohodki je težav bistveno manj, še vedno pa so tudi tu stanovanjski stroški veliko breme za 13 % gospodinjev. Čeprav so lastniki stanovanj manj obremenjeni s stroški kakor najemniki, je tudi njihova obremenitev precej visoka (stanovanjski stroški so veliko breme za 30 % lastnikov).

Visoke cene stanovanj gospodinjstvom s povprečnimi dohodki ne omogočajo nakupa primerne stanovanja. Cene stanovanj so v letu 2008 dosegle vrh in začele padati. Letni podatki sicer kažejo umirjanje intenzivne rasti cen rabljenih stanovanj, ki je bila značilna tudi za zadnje petletje, odkar njihovo gibanje sistematično spremljamo, vendar podrobnejši podatki povejo, da se je v tem letu zgodil obrat cikla, ki ga je sprožila recesija, tako da so cene do drugega četrtrletja 2009 že padle za več kakor 11 % od vrha v tretjem četrtrletju 2008. Povprečna cena rabljenih stanovanj je po podatkih GURS v letu 2008 dosegla 1900 evrov/m² (tj. 2,1 povprečne neto izplačane plače v letu 2008), vendar ta podatek skriva velike razlike med regijami, tako da je ta cena v Ljubljani, kjer je bila najvišja, dosegla 2700 evrov/m². Tudi skupni obseg stanovanjskih posojil se je v obdobju 200–2009 močno povečal – konec septembra 2009 je bil v primerjavi s koncem leta 2004 4,7-krat višji. Visoke cene stanovanj niti gospodinjstvom s povprečnimi dohodki ne omogočajo, da bi z nakupom ali najemom na trgu prišli do z našimi predpisi⁷³ opredeljenega primerne stanovanja. Zato država z raznimi ukrepi spodbuja nakup prek stanovanjskega sklada po nižjih cenah in neprofitni najem, vendar zaradi omejenih sredstev ne uspeva zadovoljiti potreb, saj hkrati obstaja precejšnja presežna ponudba tržnih stanovanj.

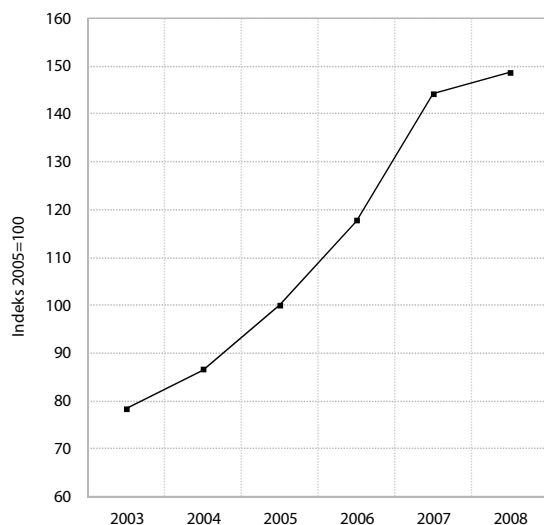
⁷³ Pravilnik o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem, Uradni list, št. 14/2004. Primerno stanovanje je opredeljeno s površinskimi normativi in gradbenimi standardi.

Tabela 31: Breme stanovanjskih stroškov za gospodinjstva, Slovenija, 2005–2007, v %

Gospodinjstva	2005			2006			2007		
	Veliko breme	Srednje veliko breme	Niso breme	Veliko breme	Srednje veliko breme	Niso breme	Veliko breme	Srednje veliko breme	Niso breme
Skupaj	32	57	10	34	54	11	31	56	13
Glede na dohodek									
1. kvintil	48	46	6	51	41	7	49	42	9
2. kvintil	40	54	6	41	51	8	36	55	9
3. kvintil	32	60	8	32	58	10	29	60	11
4. kvintil	23	66	11	26	62	12	22	63	15
5. kvintil	13	64	22	14	65	20	13	64	23
Glede na stanovanjsko razmerje									
Lastniki	31	59	10	33	55	11	30	57	13
Najemniki	53	41	6	59	36	5	53	41	6
uporabniki	22	63	15	27	58	15	24	60	16

Vir: SURS.

Slika 39: Gibanje cen rabljenih stanovanj, indeks 2005 = 100, Slovenija, 2003–2008

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Stanovanjska politika še naprej spodbuja lastništvo stanovanj. Večini starejše generacije je s privatizacijo in na druge načine uspelo zadovoljivo rešiti stanovanjski problem, pri čemer smo pri vrhu evropskih držav po deležu lastniško zasedenih stanovanj. Takih je več kakor 80 % stanovanj v Sloveniji, kar ima poleg slabosti za mobilnost prebivalstva in vzdrževanje stanovanjskega fonda tudi svojo dobro plat, saj večini prebivalstva omogoča dodatno socialno varnost, kajti to premoženje je večinoma hipotekarno neobremenjeno in ga je ob morebitni stiski mogoče spremeniti v dodatni dohodek. Vendar se tržna vrednost sicer enake tipske družinske hiše po ugotovitvah GURS razlikuje zaradi

lokacije tudi za več kakor desetkrat, kar pomeni, da je morebitna socialna vloga lastništva nepremičnin izrazito neenakomerna. Delež najemnih stanovanj je zelo nizek (manj od 10 % stanovanjskega fonda) in velik delež stanovanj je nenaseljen, na kar bi nedvomno lahko vplivala davčna politika. Pri nas je stanovanjska politika preveč usmerjena v spodbujanje lastništva, premalo pa v spodbujanje neprofitnega najemništva in omogočanje tržnega najema kot normalne gospodarske dejavnosti. To bi olajšalo prostorsko mobilnost prebivalstva in izboljšalo vzdrževanje stanovanjskega fonda. Sedanje razmeroma visoko⁷⁴ obdavčenje dohodkov fizičnih oseb iz najema se kaže v velikem deležu sive ekonomije. Delno bi legalizacijo najemnih razmerij lahko spodbudil predvideni davek na vrednost nepremičnin, če bi kot predvideno uvedel oprostitev v primeru prijavljenega bivanja.

4.4 Dostopnost vzgojno-varstvenih ustanov in izobraževanja

V mednarodnih analizah se dostopnost izobraževanja najpogosteje meri s kazalniki vključenosti v izobraževanje, ki kaže na to, da je imel posameznik možnost, da se vključi v izobraževanje. Redkeje se dostopnost izobraževanja meri z njegovim dokončanjem. Pomemben vidik dostopnosti so tudi izdatki za izobraževanje. Dodaten vidik pa predstavlja izobrazbena mobilnost prebivalstva.

⁷⁴ Dohodki od oddajanja stanovanj za fizične osebe niso cedularno obdavčeni kakor drugi dohodki od kapitala, ampak grede v skupno dohodninsko osnovo.

4.4.1 Vključenost v izobraževanje

V nadaljevanju prikazujemo vključenost otrok v organizirane oblike predšolske vzgoje in v osnovno šolo ter mladih v srednješolsko in terciarno izobraževanje. Poleg vključenosti slednjih je z vidika socialnega razvoja pomembna vključenost odraslih v izobraževanje in njihove socioekonomske značilnosti.

Vključenost otrok v organizirane oblike predšolske vzgoje in varstva

Vključenost otrok v organizirane oblike predšolske vzgoje lahko ugodno vpliva na njihov razvoj, dostopna predšolska vzgoja in varstvo pa prispevata tudi k usklajevanju delovnega in družinskega življenja.

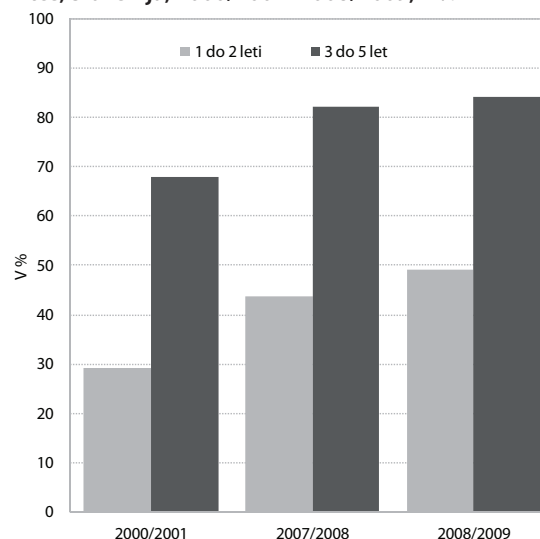
Vključenost v vrtnice je pomembna z vidika govornega, spoznavnega in socialnega razvoja otrok ter razvoja pripravljenosti za šolo (Gaber in Marjanovič Umek, 2009, str. 71). Mednarodne raziskave kažejo, da so otroci, ki so bili vključeni v vrtnice, v povprečju dosegli boljše rezultate v okviru mednarodne raziskave OECD PISA⁷⁵ (Lohmann in drugi, 2009, str. 41), raziskavi učinkov vključenosti otrok v vrtnice na Švedskem in Finskem pa sta pokazali, da so imeli v vrtnice vključeni posamezniki v šoli boljši učni uspeh (The Child Care Transition, 2008, str. 10); dolgoročni pozitivni učinki se kažejo tudi v boljših zaključnih rezultatih šolanja (Plevnik in drugi, 2009, str. 31). Otroci, ki prihajajo iz socialno manj spodbudnega okolja, imajo v organiziranih oblikah predšolske vzgoje možnost, da bolje razvijejo svoje sposobnosti in zmogljivosti, kakor bi jih, če v vrtnice ne bi bili vključeni. Raziskava, izvedena v Sloveniji, je pokazala, da ima vključenost v vrtnice⁷⁶ ugoden učinek na pripravljenost za šolo otrok, katerih starši imajo nizko izobrazbo. Vključenost v vrtnice predvsem spodbuja razvoj pripravljenosti za šolo otrok staršev z nizko izobrazbo oziroma nadomesti nekatere primanjkljaje v razvoju in učenju, ki so verjetno tudi posledica manj spodbudnega družinskega okolja (Gaber in Marjanovič Umek, 2009, str. 85). Zagotavljanje dostopnosti organiziranih oblik predšolske vzgoje in varstva je poleg njihovega ugodnega vpliva na razvoj otrok pomembno še zaradi usklajevanja dela in družinskega življenja, prispeva lahko k zaposlenosti žensk, mednarodne raziskave pa kažejo še na pozitivno korelacijo med dostopnostjo javnih organiziranih oblik predšolske vzgoje in stopnjo rodnosti (Lohmann in drugi, 2009, str. 41).

⁷⁵ Programme for International Student Assessment Programme for International Student Assessment. PISA je mednarodna raziskava o bralni, matematični in naravoslovni pismenosti, ki se izvaja pod okriljem OECD. V raziskavo so zajeti 15-letni učenci in dijaki ne glede na vrsto šole, ki jo obiskujejo.

⁷⁶ Ko kontroliramo otrokovo govorno kompetentnost in intelektualne sposobnosti.

Vključenost otrok v vrtnice se povečuje, vendar pa je v prihodnjih letih pričakovati povečano potrebo po zmogljivosti vrtnic. V šolskem letu 2008/2009 je bilo vanje vključenih 49,2 % otrok v starosti 1–2 let in 84,1% otrok v starosti 3–5 let. V primerjavi s predhodnim letom se je bolj povečala vključenost v vrtnice v prvi starostni skupini (1–2 let: za 5,5 o. t.). Po zadnjih mednarodno primerljivih podatkih, ki so na voljo za leto 2007, je delež otrok, vključenih v organizirane oblike predšolske vzgoje v Sloveniji, v starostni skupini 3–5 let znašal 79,5 %, s čimer je Slovenija za 0,7 o. t. presegala povprečje EU-27, vključenost v organizirane oblike predšolske vzgoje pa se je v zadnjem letu (2007) in v obdobju 2000–2007 povečala bolj od povprečja EU-27. Vključenost otrok v vrtnice se hitro povečuje, v obdobju 2000/2001–2008/2009 se je v prvi starostni skupini povečala za 20,0 o. t., v drugi pa za 16,2 o. t. Povečanje celotne stopnje rodnosti in števila rojenih⁷⁷ otrok v zadnjih letih ter sprejetje Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D), ki od leta 2008 zagotavlja brezplačni vrtnice za drugega otroka v vrtnicu, povečujejo potrebo po zmogljivostih v vrtcih. Ker se je število rojenih otrok v letu 2008 močno povečalo (za 10,1 % oziroma za 1.994), je v prihodnjih letih pričakovati še večji pritisk na vrtnice. Kot primer dobre prakse dostopnosti organiziranih oblik predšolske vzgoje in varstva naj omenimo Švedsko, kjer morajo občine poskrbeti za vpisno mesto v organiziranih oblikah predšolske vzgoje in varstva od enega leta do vpisa v predšolski program ali obvezno šolo, vpisno mesto pa mora biti brez izjeme in nepotrebne odlašanja zagotovljeno v 3 ali 4 mesecih po prejemu vloge za vpis otroka (Plevnik in drugi, 2009, str. 70).

Slika 40: Vključenost otrok, starih 1–2 leti in 3–5 let, v vrtnice, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %

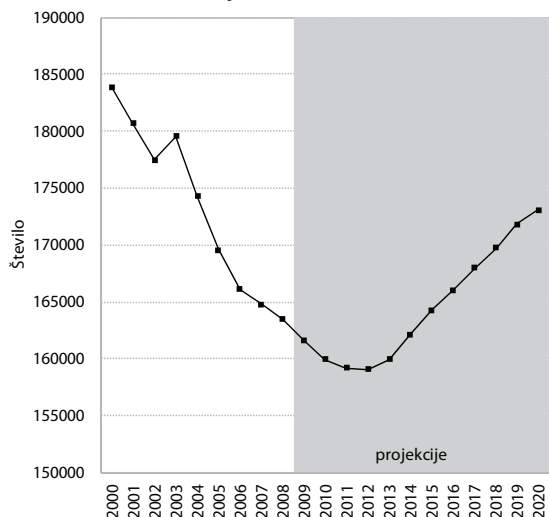
Vir: SURS; preračuni Umar.

⁷⁷ Gre za živorojene otroke.

Vključenost mladih v osnovne in srednje šole ter terciarno izobraževanje

Potem ko je število učencev v osnovnih šolah v obdobju 2000/2001–2008/2009 upadlo, čez nekaj let zaradi naraščajoče rodnosti v zadnjih letih pričakujemo porast števila vpisanih. Število vpisanih v osnovne šole⁷⁸ v letu 2008/09⁷⁹ je bilo 163.458, kar je za 0,8 % manj kakor predhodno leto, v primerjavi z letom 2000 pa za 11,1 %. V letu 2007 in v obdobju 2000–2007 se je zmanjšalo bolj od povprečja EU-27. To zmanjševanje je povezano z demografskimi spremembami (upadanje števila rojstev in tako generacij za vpis v osnovno šolo). Ker pa se število živorojenih otrok od leta 2004 povečuje, je čez nekaj let mogoče pričakovati več vpisanih v osnovne šole. Vsi učenci, ki so bili vpisani v osnovno šolo v letu 2008/2009, so bili vpisani v devetletko.

Slika 41: Število vpisanih v osnovne šole in projekcije tega števila pri teoretični starosti (6–14 let) za vpis v osnovno šolo, Slovenija, 2000–2020

Vir: SURS, EUROSTAT; preračuni UMAR.

Opomba: Podatki o številu vpisanih so za začetek šolskega leta. Od leta 2009 so prikazane projekcije števila vpisanih, in sicer Eurostatove projekcije prebivalstva za Slovenijo, EUROPOP 2008, srednja različica, konvergentni scenarij, konvergentno leto 2150. Metoda: ocena projekcije z dinamiko rasti kontingenta prebivalcev, starih 6–14 let.

Mednarodni položaj Slovenije v učnih dosežkih učencev je dober, vendar pa nanje močno vpliva socioekonomski položaj posameznika. Izsledki mednarodne raziskave Timms⁸⁰ 2007 kažejo, da v Sloveniji matematični dosežki učencev 4. in 8. razreda rahlo presegajo mednarodno povprečje⁸¹, na naravoslovnem področju pa je to preseganje večje.

⁷⁸ Zajeti so učenci, vpisani v osnovne šole in v osnovne šole s prilagojenim programom.

⁷⁹ Ob začetku šolskega leta.

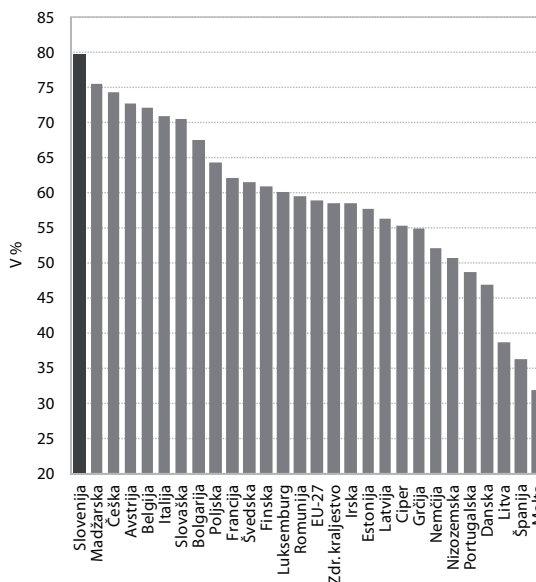
⁸⁰ Trends in International Mathematics and Science Study.

⁸¹ Raziskava je bila izvedena v 62 državah.

Ob razmeroma ugodnem mednarodno primerjalnem položaju Slovenije pa na učne dosežke učencev močno vpliva socioekonomski status staršev. Dosežki otrok z višanjem izobrazbe staršev⁸² naraščajo ter so najvišji pri otrocih s starši z univerzitetno izobrazbo in najnižji pri tistih, katerih starši imajo končano osnovno šolo. O razlikah v učnih dosežkih lahko sklepamo tudi iz podatkov nacionalnega preverjanja znanja v osnovnih šolah. V šolskem letu 2007/2008 so imeli najboljše dosežke pri matematiki učenci v osrednjeslovenski, goriški in notranjsko-kraški regiji, pri čemer imata prva in tretja regija nadpovprečni delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, najslabše pa so se odrezali učenci v pomurski regiji, ki ima obenem najvišji delež prebivalstva, starega 15 let ali več, z nižjo izobrazbo, sledita pa podravska in zasavska regija.

Število mladih, vpisanih v srednje šole, se iz demografskih razlogov zmanjšuje, vključenost v srednješolsko izobraževanje je visoka, vendar je v letu 2007 rahlo upadla. Vključenost mladih, starih 15–19 let, v srednješolsko izobraževanje⁸³ je bila leta 2007, za katero so na voljo zadnji mednarodno primerljivi podatki, najvišja med državami EU-27 in je, podobno kakor druga leta v obdobju 2000–2007, močno presegala njihovo povprečje (2007 Slovenija 79,7 % in EU-27 59,0 %), vendar pa se je v primerjavi s predhodnim letom rahlo zmanjšala. Število mladih, vpisanih v srednje šole, se zmanjšuje, kar je povezano z upadanjem velikosti

Slika 42: Vključenost mladih, starih 15–19 let, v srednješolsko izobraževanje, EU-27, 2007, v %

Vir: Eurostat, preračuni Umar.

Opomba: Zajeti so redno vpisani v programe Isced 3,4.

⁸² Upoštevana je najvišja dosežena izobrazba katerega koli od staršev.

⁸³ Isced 3,4.

Tabela 32: Število in struktura vpisanih v terciarno izobraževanje, po vrstah programov, Slovenija, 2000/2001–2008/2009

	Število vpisanih	Rast števila vpisanih, v %		Struktura vpisanih, glede na vrsto programa, v %		
	2008	2007–2008	2000–2008	2000	2007	2008
Skupaj	114.391	-0,9	25,0	100	100	100
Višješolski	16.263	-1,0	237,3	5,3	14,2	14,2
Visokošolski strokovni (bolonjski in stari)	34.923	-5,4	-12,0	43,4	32,0	30,5
Univerzitetni dodiplomski študij (bolonjski in stari)	51.674	-1,4	19,9	47,1	45,4	45,2
Specialistični	485	-2,0	155,3	0,2	0,4	0,4
Magistrski (bolonjski in stari)	9.052	19,0	142,6	4,1	6,6	7,9
Doktorski (bolonjski in stari)	1.994	26,0	n.p.	n.p.	1,4	1,7

Vir: SURS, preračuni Umar.

generacij mladih za ta vpis. V šolskem letu 2008/09⁸⁴ je bilo v srednje šole vpisanih 87.501 mladih, njihovo število pa se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo za 4,5 %, v primerjavi z letom 2000 pa za 16,5 %.

Struktura mladih, vpisanih v srednješolsko izobraževanje, glede na vrsto izobraževalnega programa se je v obdobju 2000/01–2007/08 precej spremenila. V letu 2008/09 se je nadaljeval upad deleža vpisanih v 2-letne nižje in 3-letne srednje poklicne programe iz obdobja po letu 2000/01; že nekaj let zapored se znižujeta deleža vpisanih v programe PTI (poklicno-tehniško izobraževanje) in v maturitetni tečaj, naraščata pa deleža vpisanih v gimnazije ter v 4-letne in 5-letne tehniške in druge strokovne programe.

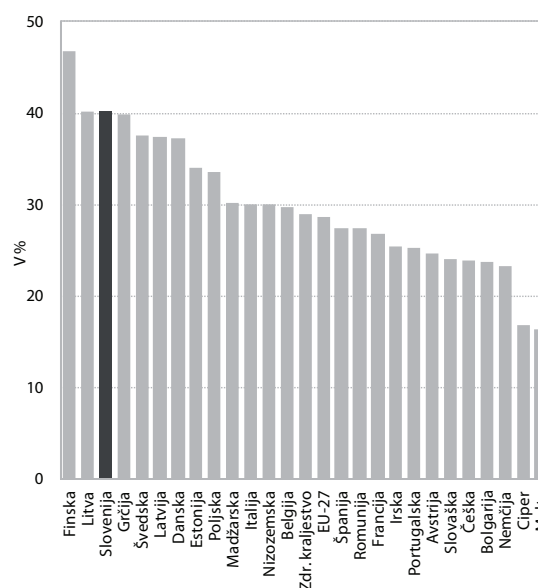
Delež mladih, vpisanih v programe, ki omogočajo neposreden vpis v terciarno izobraževanje, se povečuje in je v letu 2007 rahlo presegal povprečje EU-27. Z vidika dostopnosti terciarnega izobraževanja je pomembno, kolikšen delež mladih je vpisan v srednješolske programe, ki omogočajo neposreden vpis v to izobraževanje, in kolikšen delež mladih jih je končal. V letu 2008/2009⁸⁵ je delež mladih, vpisanih v te programe, znašal 83,7 % in se je v primerjavi s predhodnim letom povečal za 0,9 o. t. (gre za nadaljevanje pozitivne tendence iz preteklih let), v primerjavi z letom 2000/2001 pa se je povečal za 11,5 o. t. Delež vpisanih v programe, ki omogočajo neposreden vpis v terciarno izobraževanje⁸⁶, je bil v letu 2007 rahlo nad povprečjem EU-27 (Slovenija 81,8 % in EU-27 81,0 %), v primerjavi z letom 2006 in v obdobju 2000–2007 pa se je povečal hitreje od navedenega povprečja.

Število prijav⁸⁷ za visokošolski strokovni in univerzitetni dodiplomski študij je bilo v letu 2008/2009 prvič v obdobju 2000/2001–2008/2009 manjše od števila razpisanih vpisnih mest. Presežek prijav glede na razpisana vpisna mesta za visokošolski

strokovni in univerzitetni dodiplomski študij se zmanjšuje od leta 2004/2005, prvič pa je bilo prijav manj od razpisanih vpisnih mest v letu 2008/2009, in sicer za 7,8 %. Število razpisanih vpisnih mest se je v zadnjem letu povečalo za 2,9 % in je znašalo 25.647, število prijav pa se je zmanjšalo za 6,2 % in znašalo 23.658. V obdobju 2000/2001–2008/2009 se je število razpisanih vpisnih mest povečalo, kar je predvsem posledica povečevanja števila visokošolskih zavodov, število prijav pa se zmanjšalo, kar je povezano predvsem z demografskimi spremembami (upadanje velikosti generacij, vpisanih v srednje šole, in števila mladih, ki so končali srednjo šolo).

V letu 2008/2009 se je razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalstva v starosti 20–29 let rahlo povečalo. Znašalo je 40,0 in se je v primerjavi s predhodnim letom povečalo za 0,1,

Slika 43: Razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalcev v starosti 20–29 let, EU-27, 2007

Vir: Eurostat, preračuni Umar.

⁸⁴ Na začetku šolskega leta.⁸⁵ Ob začetku šolskega leta.⁸⁶ V programe Isced 5a ali programe Isced 5b.⁸⁷ Upoštevan je prvi prijavni rok.

kar je pomenilo nadaljevanje povečevanja iz preteklih let po letu 2000/2001. Slovenija po vrednosti razmerja med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalstva v starosti 20–29 let⁸⁸ precej presega povprečje EU-27 ter se po vrednosti kazalnika uvršča med vodilne države EU-27, poleg tega se je v letu 2007 in v obdobju 2000–2007 navedeno razmerje povečalo bolj od povprečja EU-27. Število vpisanih v terciarno izobraževanje se je v letu 2008/2009 drugo leto zapored zmanjšalo, v primerjavi z letom 2000/2001 pa je precej večje. Ugodna slika vključenosti v terciarno izobraževanje pa zakriva nekatere probleme (fiktivni vpis, nizka učinkovitost študija).

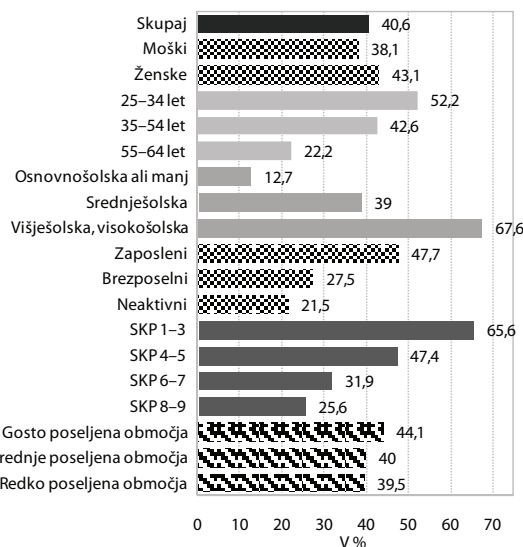
Vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje je razmeroma visoka, a že nekaj let zapored upada. V Sloveniji je bilo v letu 2008 po podatkih ankete o delovni sili (ADS) v formalno in neformalno izobraževanje⁸⁹ vključenih 13,9 % prebivalcev, starih 25–64 let, s čimer Slovenija presega povprečje EU-27 (9,6 %) ⁹⁰, vendar precej zaostaja za državami z najvišjimi stopnjami vključenosti v vseživljenjsko učenje (Danska, Finska in Združeno kraljestvo). Kljub razmeroma ugodnemu mednarodnemu položaju Slovenije velja opozoriti, da vključenost v vseživljenjsko učenje v zadnjih letih postopoma upada.

Vključenost odraslih v formalno ali neformalno izobraževanje je višja od povprečja EU-27. Vključenost odraslih, starih 25–64 let, v formalno ali neformalno izobraževanje po podatkih mednarodne ankete o izobraževanju odraslih⁹¹ je bila v letu 2007⁹² 40,6-odstotna in je presegala povprečje EU-27 za 4,6 o. t. Vključenost v formalno izobraževanje je bila 8,7-odstotna, kar je za 2,4 o. t. več od povprečja EU-27, v neformalno izobraževanje

pa 36,2-odstotna, kar je 3,5 o. t. več od povprečja EU-27. V Sloveniji so najpogostejše ovire v izobraževanju pri osebah, ki se niso izobraževale, a so si tega želele, da se izobraževanje ni ujemalo z urnikom dela (55,5 %), da je bilo predrago in si ga niso mogle privoščiti (48,5 %), družinske obveznosti (37,7 %), najredkejše pa se odrasli ni želele udeležiti nečesa, kar ga je spominjalo na šolo (7,3 %), ni imel potreb po izobraževanju (7,6 %) in starost ali zdravstveni razlogi (15,5 %).

Pri vključenosti odraslih, starih 25–64 let, v formalno ali neformalno izobraževanje se kažejo velike razlike glede na izbrane socioekonomske značilnosti. Vključenost žensk v formalno ali neformalno izobraževanje (v nadaljevanju izobraževanje) je višja od vključenosti moških, v letu 2007 je znašala 43,1 % in presegala vključenost moških za 5,0 o. t. Vključenost odraslih v izobraževanje s starostjo hitro upada. Vključenost starostne skupine 25–34 let je skoraj dvakrat višja od vključenosti najstarejše obravnavane starostne skupine (55–64 let). Razlogov za to je več. Starejši v primerjavi z mlajšimi pričakujejo od izobraževanja v povprečju manjše koristi, velik del izobraževanja je povezan s potrebami dela, stopnja delovne aktivnosti pa je pri starejših sorazmerno nizka. Pogosta ovira pri izobraževanju je tudi starost ali zdravstveni razlogi (to oviro pri izobraževanju je navedlo 31,6 % oseb, starih 55–64 let, ki se niso izobraževale, a so si tega želele). Pri vključenosti v izobraževanje so tudi velike razlike glede na doseženo izobrazbo – ta vključenost hitro narašča z višanjem dosežene izobrazbe; vključenost tistih z največ

Slika 44: Vključenost odraslih, starih 25–64 let, v formalno ali neformalno izobraževanje, skupaj in po izbranih socioekonomskih značilnostih, Slovenija, 2007, v %

Vir: Eurostat, Anketa o izobraževanju odraslih.

Opomba: Po SKP so zakonodajalci, visoki uradniki in menedžerji (SKP 1), strokovnjaki (SKP 2), tehniki in drugi strokovni sodelavci (SKP 3), uradniki (SKP 4), poklici za storitve, prodajalci (SKP 5), kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci (SKP 6), poklici za neindustrijski način dela (SKP 7), upravljalci strojev in naprav, industrijski izdelovalci in sestavljalci (SKP 8) ter poklici za preprosta dela (SKP 9).

⁸⁸ S kazalnikom razmerja med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalstva v starosti 20–29 let merimo sposobnost izobraževalnega sistema za vključitev v to izobraževanje. Z njim merimo splošno vključenost prebivalstva v terciarno izobraževanje. Izračun kazalnika: (število vpisanih v terciarno izobraževanje/število prebivalstva v starosti 20–29 let) * 100.

⁸⁹ Kazalnik meri vključenost prebivalstva, starega 25–64 let, v izobraževanje in usposabljanje v obdobju štirih tednov pred izvajanjem ankete o delovni sili. Izračunan je na osnovi letnega povprečja in se ne nanaša le na eno četrletje. Ta sprememba izračuna je bila uvedena oktobra 2006. Strokovnjaki Evropske komisije opozarjajo, da je kazalnik metodološko pomanjkljiv. Problematično je predvsem merjenje udeležbe v izobraževanju in usposabljanju v zadnjih tednih pred izvajanjem ankete, saj tako čas anketiranja močno vpliva na rezultat.

⁹⁰ Začasni podatek.

⁹¹ Anketa o izobraževanju odraslih je pilotna, opravljena je bila v obdobju 2005–2008 z referenčnim letom 2007. Anketa naj bi se izvajala na vsakih pet let. Meri vključenost odraslih v starosti 25–64 let v formalno in neformalno izobraževanje v zadnjih 12 mesecih pred anketiranjem ali v zadnjem koledarskem letu. V Sloveniji so anketiranci poročali o svojih izobraževalnih dejavnostih v zadnjih 12 mesecih pred anketiranjem. Zaradi metodoloških razlik v izračunavanju kazalnika podatki o vključenosti v izobraževanje po anketi o izobraževanju odraslih niso neposredno primerljivi s podatki po anketi o delovni sili.

⁹² Priказ podatkov je mogoč le za leto 2007.

končano osnovno šolo močno zaostaja za vključenostjo srednješolsko in terciarno izobraženih. Pri nižje izobraženih je delež oseb, ki so kot oviro navedli predrago izobraževanje in si ga niso mogli privoščiti, veliko večji kakor pri srednješolsko in terciarno izobraženih (nižje izobraženi: 68,1 %; srednješolsko: 48,9 %; terciarno: 33,2 %), kar je povezano tudi z nižjimi dohodki, ki jih prejemajo posamezniki z največ končano osnovno šolo. Nižje izobraženi kot oviro pri izobraževanju pogosto navajajo starost ali zdravstvene razloge, kar je povezano s sorazmerno visokim deležem nižje izobraženih v višjih starostnih skupinah. Pri vključenosti v izobraževanje glede na status aktivnosti je najvišja vključenost pri tistih, ki opravljajo intelektualno zahtevnejše poklice 1–3⁹³ po SKP, za katere je potrebna višja izobrazba, najnižja pa pri osebah, ki opravljajo poklice 8–9⁹⁴ po SKP. Pri vključenosti v izobraževanje se kažejo razlike tudi glede na gostoto poselitve, a so razmeroma majhne, k čemur prispeva tudi dnevna mobilnost prebivalstva s srednje in redko poseljenih območij na delo v večja urbana središča, kjer je hkrati zgoščena tudi ponudba izobraževanja.

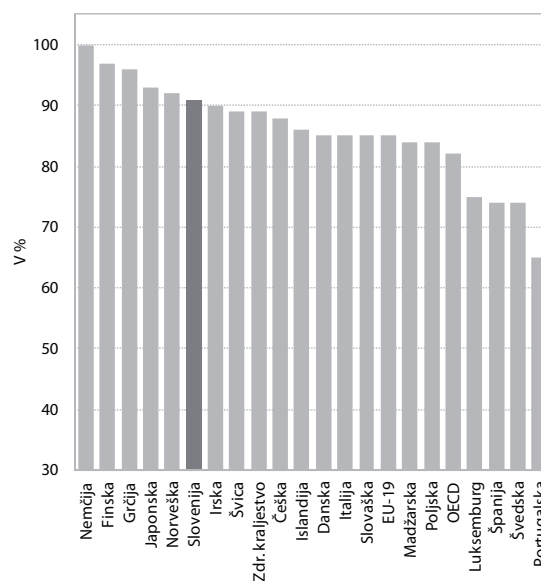
4.4.2 Diplomanti, izobrazbena struktura odraslega prebivalstva in mobilnost prebivalstva

Stopnja dokončanja srednješolskega⁹⁵ izobraževanja je visoka, vendar se je v letu 2007 zmanjšala. V letu 2007 je znašala 91 % in je za 7 o. t. presegala povprečje držav EU-19, ki so hkrati članice OECD. Vendar pa se je v primerjavi z letom 2006 zmanjšala za 6 o. t. Ob visoki stopnji dokončanja srednješolskega izobraževanja je delež zgodnjih osipnikov v primerjavi s povprečjem EU-27 precej nizek, v letu 2007 je znašal 4,3 % (EU-27: 15,2 %).

Število mladih, ki so končali srednjo šolo, se zaradi vse manjših generacij za vpis zmanjšuje. Posledica upadanja števila mladih, vpisanih v srednje šole, je upadanje števila mladih, ki končajo srednjo šolo. V letu 2007/2008 jo je končalo 21.762, to število pa se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšalo za 6,1 %, v primerjavi z letom 2000/2001 pa za 13,0 %.

S spreminjanjem strukture mladih, vpisanih v srednje šole, glede na vrsto programa se spreminja tudi struktura mladih, ki so končali srednješolsko izobraževanje. V obdobju 2000/01–2007/08 se je najbolj

Slika 45: Stopnja dokončanja srednješolskega izobraževanja, Slovenija in države OECD, 2007, v %

Vir: Education at a Glance 2009, 2009.

povečal delež tistih, ki so končali gimnazijski program⁹⁶, v letu 2007/08 je znašal 39,8 % in se je v primerjavi z letom 2000/01 povečal za 14,7 o. t. Okrepil se je tudi delež mladih, ki so končali poklicni tečaj, deleži mladih, ki so končali druge programe, pa so se zmanjšali. Povečanje deleža mladih, ki so končali gimnazijski program, lahko pripišemo večjim možnostim za nadaljevanje študija na terciarni ravni v primerjavi z mladimi, ki so končali druge izobraževalne programe.

Število diplomantov terciarnega izobraževanja se je v obdobju 2000–2008 precej povečalo. Zaradi povečanja števila visokošolskih zavodov in vpisnih mest na visokošolskem študiju in s tem dostopnosti terciarnega izobraževanja in stanja na trgu dela se je v preteklih letih povečeval vpis v terciarno izobraževanje in posledično tudi število diplomantov. V letu 2008 je bilo to število 17.221 in se je v primerjavi z letom 2007 povečalo za 3,2 %, v primerjavi z letom 2000 pa za 49,8 %. Precej se je povečalo tudi število diplomantov na 1000 prebivalcev, starih 20–29 let. V letu 2008 je znašalo 60,3, v primerjavi z letom 2000/2001 pa se je povečalo za 21,5. Slovenija se po številu diplomantov na 1000 prebivalcev, starih 20–29 let, uvršča v zgornjo polovico držav EU-27. Prav tako se uvršča v zgornjo polovico držav EU-27 po povečanju tega števila v obdobju 2000–2007.

Izobrazbena struktura prebivalstva se postopoma izboljšuje. Izboljševanje izobrazbene strukture odraslih, starih 25–64 let, je posledica visoke vključenosti v srednješolsko in terciarno izobraževanje. V obdobju 2000–2008 so se po podatkih ankete o delovni sili zmanjšali deleži prebivalstva, starega 25–64 let, z največ

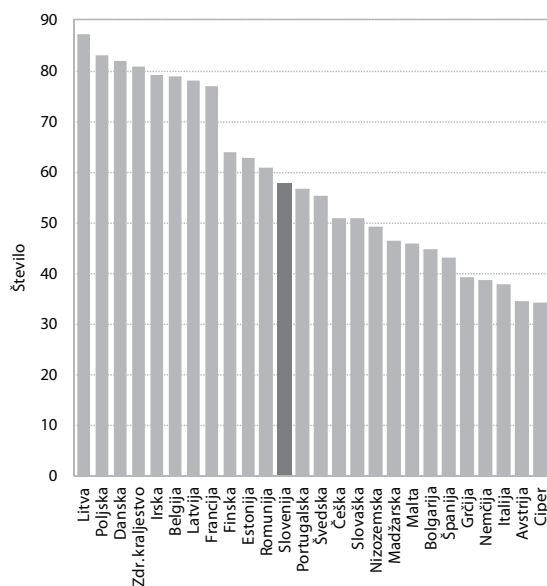
⁹³ Zakonodajalci, visoki uradniki in menedžerji (SKP 1), strokovnjaki (SKP 2), tehniki in drugi strokovni sodelavci (SKP 3).

⁹⁴ Upravljalci strojev in naprav, industrijski izdelovalci in sestavljalci (SKP 8) ter poklici za preprosta dela (SKP 9).

⁹⁵ Stopnja dokončanja srednješolskega izobraževanja je delež mladih, ki so končali to izobraževanje, v primerjavi s populacijo v tipični starosti dokončanja tega izobraževanja.

⁹⁶ Zajeti so mladi, ki so končali gimnazijo in maturitetni tečaj.

Slika 46: Število diplomantov na 1000 prebivalcev, starih 20–29 let, EU-27, 2007

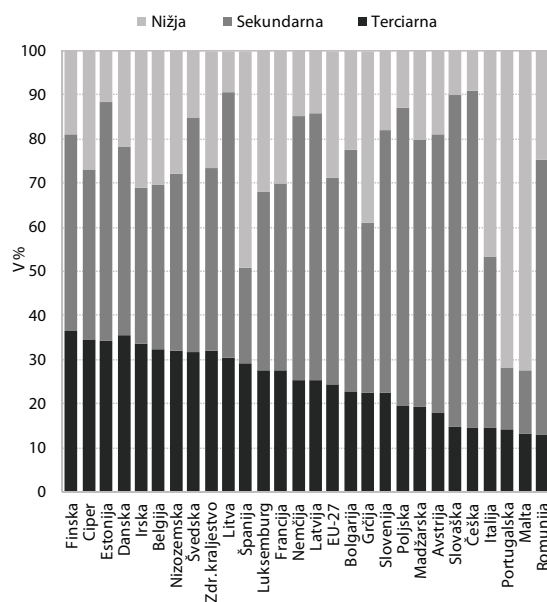
Vir: Eurostat.

končno osnovno šolo, rahlo so se zmanjšali tudi deleži prebivalstva z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo, srednjo splošno in višješolsko strokovno izobrazbo, povečali pa deleži prebivalstva s srednjo strokovno, visokošolsko dodiplomsko (visoko strokovno in univerzitetno dodiplomsko) in visokošolsko podiplomsko izobrazbo.

Slovenija se razlikuje od povprečja EU-27 po nižjem deležu odraslega prebivalstva z nižjo izobrazbo in s terciarno izobrazbo ter po višjem deležu prebivalstva s sekundarno izobrazbo. Po podatkih ankete o delovni sili je v letu 2008 delež prebivalstva z nižjo izobrazbo znašal 18,0 %, kar je za 10,5 o. t. manj od povprečja EU-27, delež prebivalstva s sekundarno izobrazbo je znašal 59,4 % in je presegal povprečje EU-27 za 12,3 o. t., medtem ko je

Slovenija po deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo z 22,6 % zaostajala za navedenim povprečjem za 1,6 o. t. V obdobju 2000–2008 se je delež prebivalstva z nižjo izobrazbo zmanjšal bolj od povprečja EU-27. Delež prebivalstva s sekundarno izobrazbo se je povečal manj, a je vsa leta v obravnavanem obdobju precej presegal povprečje EU-27. Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo se je povečal bolj od povprečja EU-27.

Slika 47: Izobrazbena struktura prebivalstva v starosti 25–64 let, EU-27, 2008, v %

Vir: Eurostat, ADS, preračuni UMAR, 2009.

Velikost izobrazbene mobilnosti kaže na dva družbena procesa: na družbene in ekonomske spremembe ter na demokratičnost družbe, ki vsakemu posamezniku omogoča pridobiti izobrazbo, za katero je sposoben in si jo želi. Vsako družbo sestavljajo bolj ali manj

Tabela 33: Izobrazbena struktura prebivalstva, starega 25–64 let, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2005	2006	2007	2008
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Brez šolske izobrazbe, nepopolna osnovna izobrazba (1–3 razrede)	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5
Nepopolna osnovna izobrazba (4–7 razredov)	3,3	2,1	2,0	1,7	1,8
Osnovna izobrazba	20,8	17,2	16,0	16,0	15,7
Nižja ali srednja poklicna izobrazba	28,2	28,3	28,2	28,2	27,9
Srednja strokovna izobrazba	25,5	27,9	27,8	27,6	27,5
Srednja splošna izobrazba	5,5	4,0	4,1	3,7	4,1
Višja strokovna, višješolska izobrazba, specialistična povišješolska izobrazba	7,3	6,4	6,5	6,4	6,4
Visoka strokovna izobrazba	2,1	3,2	3,9	4,1	4,4
Visoka univerzitetna izobrazba	5,6	9,1	9,4	10,0	10,2
Specialistična poviškošolska izobrazba, magisterij, doktorat	0,9	1,4	1,6	1,6	1,6

Vir: SURS, ADS; preračuni UMAR.

zaprti razredi na hierarhični lestvici družbene moči, bogastva, vpliva ali znanja. Prav tako je za vse družbe značilno, da razredi z več moči poskušajo ohraniti svoje privilegije, tako pa tistim z manjšim družbenim vplivom onemogočati, da bi jih nadomestili – torej ohraniti tako porazdelitev družbene moči, kakršna je. Prav tako si vsakdo poskuša izboljšati svoj položaj v družbi s prehodom v višji oziroma vplivnejši sloj/razred. In družbena mobilnost je proces, v katerem se posamezniki gibljejo iz enega razreda v drugega, iz enega sloja v drugega.

Ta dva procesa si ves čas nasprotujeta – eden poskuša ohraniti nespremenjeno stanje (kastni sistem npr.), drugi pa zahteva spremembe. Večina družb pa se uvršča nekje med eno in drugo skrajnostjo. Toda ne le družbena pravičnost, tudi modernizacija z vse večjimi potrebami po izobraženih ljudeh sili družbe v odpiranje zaprtih kastnih sistemov v odprte družbe, kjer je načelno vsem omogočen dostop do katere koli izobrazbe in družbenega položaja v skladu z njihovimi zmožnostmi. In velikost prehodov med (izobrazbenimi) razredi kaže tudi na odprtost in demokratičnost posamezne družbe – večji so prehodi, bolj je družba odprta. Zato je medgeneracijska mobilnost odvisna od odprtosti družbe in od hitrosti tehnoloških sprememb. Najpomembnejši del mobilnosti pa je izobrazbena mobilnost: prehajanje ljudi iz ene izobrazbene skupine v drugo, bodisi znotraj generacij bodisi med njimi.

Mnoge raziskave vrednot kažejo, da obstajajo skupni vzorci stališč ljudi, ki vplivajo na obnašanje in so močno povezani z nacionalno kulturo oziroma prevladujočim

vrednotnim sistemom (Poročilo o človekovem razvoju 2000-2001, 2001; Schwartz, 2007). Zato nas je zanimalo, ali na izobrazbeno mobilnost v posamezni državi značilno vplivajo prevladujoče vrednote ali je mobilnost odvisna od naključnih vplivov. Velikost te mobilnosti med drugim kaže, ali so bile v družbi velike spremembe v načinu proizvodnje (predvsem premiki na izobrazbeni lestvici med generacijami navzgor), ki so narekovale tudi spremenjeno strukturo izobrazbe prebivalstva. Prav tako lahko odprtost ali zaprtost družbenih razredov posredno ugotovljamo iz razlik v izobrazbi zakoncev.

Da bi ugotovili, ali so med evropskimi državami razlike oziroma podobnosti v izobrazbeni mobilnosti, smo uporabili podatke evropske raziskave vrednot (ESS – European Social Survey) za leto 2006, in sicer pet spremenljivk: izobrazba anketiranca, njegovega partnerja, očeta in matere ter spol anketiranca (za metodološka pojasnila). Povezanost izobrazbe med zakoncema (za generacijo staršev in generacijo anketirancev), povezanost očetove in materine izobrazbe s sinovo in hčerino smo ugotovljali z uporabo indeksa mobilnosti, korelacijskega koeficienta in indeksa inercije.

Že bežen pogled na sliko 48 kaže, da je izobrazbena mobilnost močno odvisna od prevladujočih vrednot in obstajajo očitni vzorci mobilnosti. Opazimo lahko, da so evropske države po podobnosti razdeljene v dve glavni skupini, ki ju lahko poimenujemo sredozemska in kontinentalno-nordijska. Le pri 15 državah so obstajali vsi podatki, da smo jih lahko uvrstili v analizo. A že teh 15 enot daje dovolj zgornjo sliko.

Okvir 4: Analiza izobrazbene mobilnosti prebivalstva na osnovi podatkov Evropske družboslovne raziskave

Pri analizi izobrazbene mobilnosti smo, da bi ugotovili, ali pri tem obstajajo razlike oziroma podobnosti med evropskimi državami, uporabili podatke iz evropske raziskave vrednot (ESS – European Social Survey) za leto 2006, in sicer pet spremenljivk: izobrazba anketiranca, njegovega partnerja, očeta in matere ter spol anketiranca. Odgovore o izobrazbi smo razporedili v pet razredov, in sicer: 1) največ končana osnovna šola, 2) triletna srednja šola, 3) gimnazija ali druga štiriletna srednja šola, 4) dveletna višja ali visoka šola, 5) končana fakultetna izobrazba ali več. Tako smo dobili 19 držav, kjer so naredili to raziskavo in imeli podatke vsaj za nekatere izmed teh kazalnikov.

Da bi ugotovili, kakšne so razlike med evropskimi državami v izobrazbeni mobilnosti in ali sploh so, smo uporabili tri mere: indeks mobilnosti, korelacijski koeficient in indeks inercije. Indeks mobilnosti pokaže, kakšno je razmerje med dejanskim in pričakovanim številom premikov posameznikov na izobrazbeni lestvici med generacijama; to je številom, ki bi ga dobili, če bi bila družba popolnoma odprta (teoretična frekvenca). Večja ko je vrednost indeksa mobilnosti, bolj je družba odprta. Korelacijski koeficient kaže nasprotno: bolj se njegova vrednost oddaljuje od 0 proti 1 ali -1, bolj je družba zaprta; torej je izobrazba otrok bolj odvisna od izobrazbe staršev. Indeks inercije je količnik med številom posameznikov, ki so ostali v istem izobrazbenem razredu kakor starši, v primerjavi s pričakovanim številom (teoretična frekvenca), ki bi ga dobili, če bi bila družba popolnoma odprta.

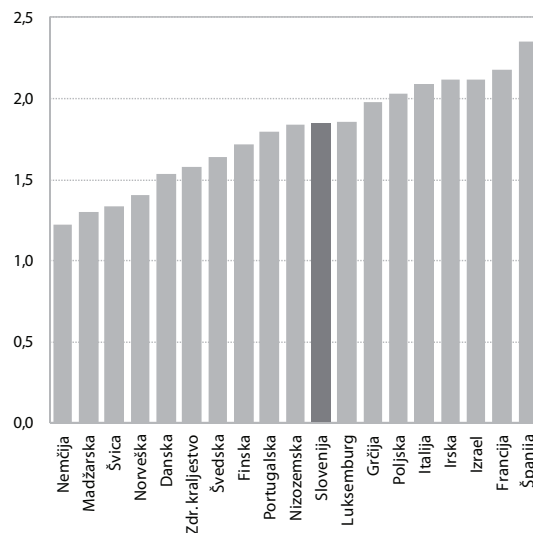
Da bi ugotovili, ali obstajajo kakšni vzorci podobnosti in razlik v izobrazbeni mobilnosti med evropskimi državami, smo uporabili statistično metodo večrazsežnostnega lestvičenja (cluster analiza, Wardova metoda evklidskih razdalj). Vanjo smo uvrstili vseh šest prej omenjenih vrst mobilnosti (oče-sin, mati-hči, oče-hči, mati-sin, anketiranec-partner in oče-mati). Podatke za analizo so predstavljali korelacijski koeficienti – torej vrednost, ki kaže na povezanost spremenljivk, kar pomeni zaprtost družbenih (izobrazbenih) razredov.

Slovenija se po vzorcu izobrazbene mobilnosti uvršča v kontinentalno skupino. Sredozemska skupina je sestavljena iz dveh podskupin; prva je »čisto sredozemska« (Španija, Francija in Grčija), druga pa nekoliko bolj mešana (poleg Izraela in Italije sta tu še Poljska in Irska – religija, tradicionalne vrednote). Kontinentalna skupina je nekoliko bolj heterogena, saj jo sestavljajo kar tri podskupine, kjer sta najopaznejši Švica in Nemčija. Kaže, da imata dokaj podoben vzorec mobilnosti, ki ju nekoliko oddaljuje od drugih dveh podskupin, kar so pokazale tudi nekatere druge analize (vzorci umrljivosti, vzorci želenih lastnosti otrok – Poročilo o človekovem razvoju). Drugo podskupino tvorijo tri nordijske države (Danska, Norveška in Nizozemska), tretjo pa nekakšen »ostanek« – Velika Britanija, Luksemburg in Slovenija. Sklepamo torej, da so izobrazbeni premiki med generacijami, pa tudi razlike v izobrazbi med zakoncema odvisne predvsem od vrednotnih vzorcev, ki v posamezni družbi prevladujejo. Družbe z večjo mobilnostjo dopuščajo večje in pogostejše prehode med različnimi socioekonomskimi in izobrazbenimi skupinami.

Cluster analiza pokaže le vzorce podobnosti enot, ki so v raziskavi, ne pa njihove vrednosti; torej katere izmed teh skupin so bolj in katere manj odprte. Da bi to ugotovili, smo upoštevali le povezave med zakonci: kakšne so razlike v njihovi izobrazbi. Predvidevamo namreč, da večje izobrazbene razlike med zakoncema pomenijo večjo odprtost izobrazbenih, tako pa tudi drugih razredov. Za to smo uporabili indeks inercije. Iz slike 49 vidimo, da so države, ki so se uvrstile v »sredozemsko« skupino, bolj tradicionalne oziroma bolj zaprte od nordijskih oziroma

držav iz kontinentalnega dela Evrope. Pri tem sta po odprtosti daleč v ospredju Nemčija in Švica, Slovenija pa je uvrščena na sredino med obema skupinama. Torej bi lahko sklepali, da je pri nas mobilnostni vzorec mešanica obeh skrajnosti.

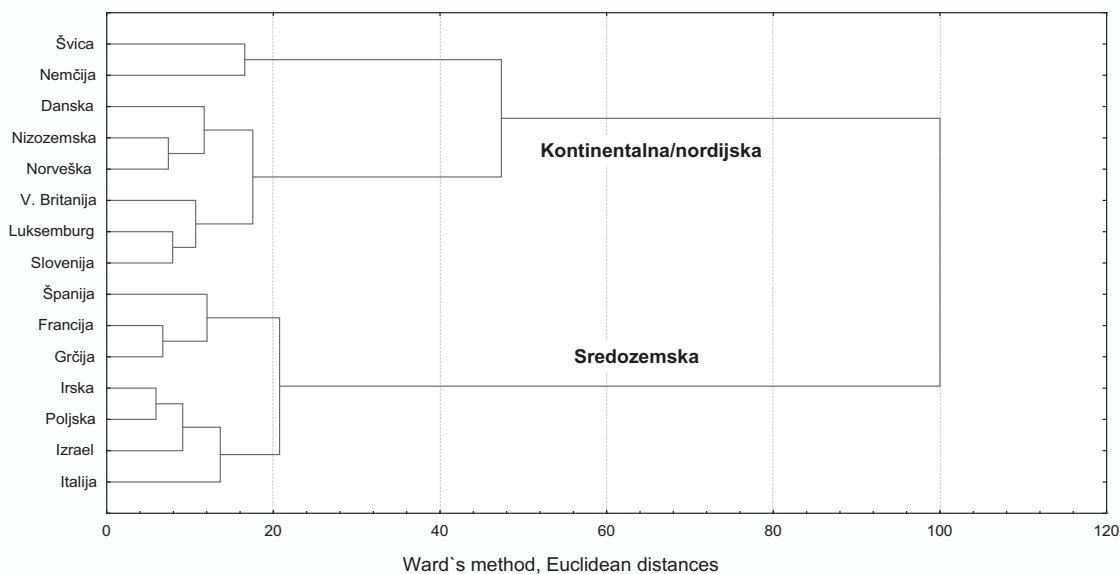
Slika 49: Indeks inercije izobrazbe zakoncev, evropske države, 2006

Vir: ESS, preračuni Umar.

Slika 48: Povezanost izbranih evropskih držav glede na korelacijski koeficient mobilnosti, 2006

Povezanost glede na korelacijski koeficient mobilnosti

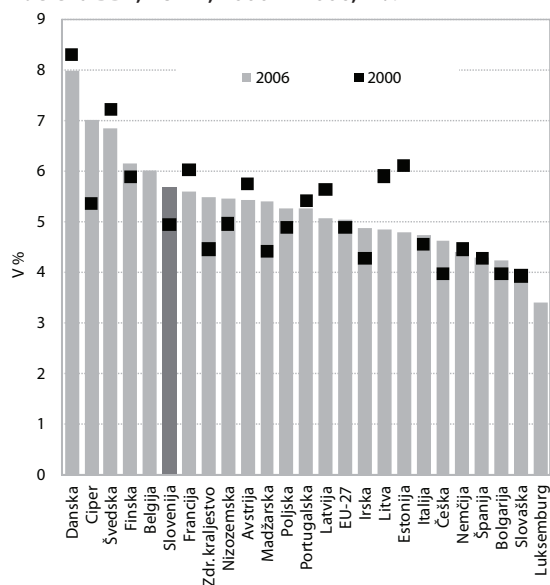

Vir: ESS, preračuni Umar.

4.4.3 Izdatki za izobraževanje

Celotni javni izdatki za izobraževanje⁹⁷, izraženi v deležu BDP, so se v zadnjih letih zmanjšali. V letu 2007 so znašali 5,19 % BDP⁹⁸ in so se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšali za 0,47 o. t. Upadanje celotnih javnih izdatkov za izobraževanje je povezano predvsem z demografskimi spremembami (z manjšanjem velikosti generacij za vpis v izobraževanje) in posledično z upadanjem števila vpisanih v formalno izobraževanje. Slovenija je v letu 2006, za katero so na mednarodni ravni na voljo zadnji podatki, podobno kakor v preostalih letih v obdobju 2000–2006 po deležu celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, izraženem v deležu BDP, presegala povprečje EU-27. Razmeroma visoki delež je povezan predvsem z visoko vključenostjo mladih v izobraževanje.

Slika 50: Celotni javni izdatki za izobraževanje, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2006, v %

Vir: EUROSTAT, SURS, preračuni UMAR.

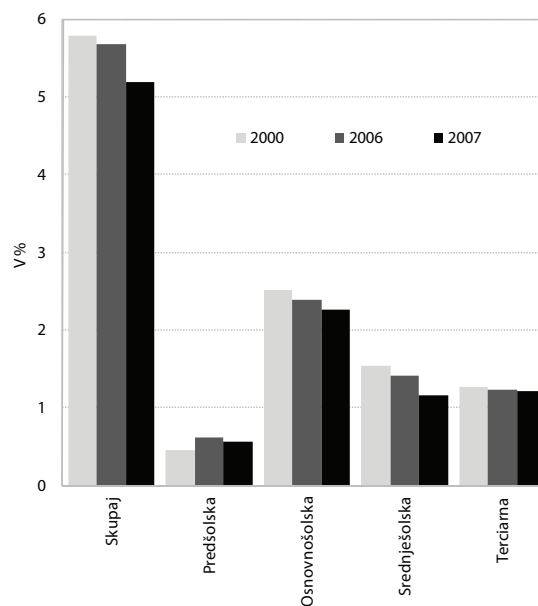
Celotni javni izdatki za izobraževanje so se v letu 2007 prvič po letu 2000 zmanjšali. Tega leta so se realno zmanjšali za 1,5 %, najbolj na ravni srednješolskega izobraževanja, kjer se je zmanjšalo tudi število vpisanih. Navedeni izdatki so se zmanjšali tudi na ravni predšolske vzgoje, čeprav se je število vpisanih povečalo. V obdobju 2000–2007 so se celotni javni izdatki za

⁹⁷ Celotni javni izdatki za izobraževanje zajemajo vse proračunske izdatke za formalno-stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih na ravni države in občin. Zajeti so javni izdatki neposredno za izobraževalne ustanove in transferji gospodinjstvom (študentske stipendije, subvencije za prehrano, vozovnice, bivanje, učbeniki ipd.). Finančni podatki za Slovenijo so zbrani po mednarodno primerljivi metodologiji z vprašalnikom UOE (skupni vprašalnik Unesca, OECD, Eurostata).

⁹⁸ Podatki o izdatkih za izobraževanje, izraženi v BDP, so izračunani glede na revizijo BDP, 16. 10. 2009.

izobraževanje povečali na vseh ravneh. Najbolj na ravni predšolske vzgoje, najmanj pa na ravni srednješolskega izobraževanja. Delež javnih izdatkov za izobraževanje v BDP se je v letu 2007 najbolj zmanjšal na ravni srednješolskega izobraževanja.

Slika 51: Celotni javni izdatki za izobraževanje, po ravneh izobraževanja, izraženi v deležu BDP, Slovenija, 2000–2007, v %

Vir: SURS, preračuni UMAR.

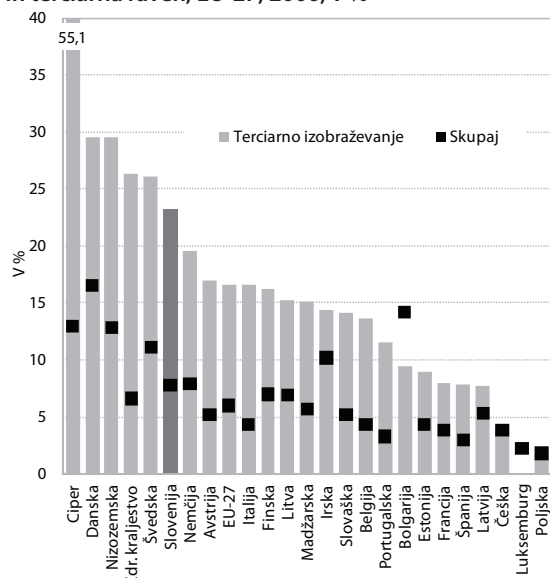
Opomba: Podatki o izdatkih za izobraževanje, izraženi v BDP, so izračunani glede na revizijo BDP, 16. 10. 2009.

Delež celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, namenjen za transfere gospodinjstvom, od leta 2001 upada. V letu 2007 je znašal 8,0 % in se je v primerjavi s predhodnim letom zmanjšal za 0,5 o. t., v primerjavi z letom 2000 pa za 5,5 o. t. Slovenija po deležu celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, namenjenih za transfere gospodinjstvom, presega povprečje EU-27. Podobno kakor večina drugih evropskih držav najvišji delež javnih izdatkov za transfere namenja na ravni terciarnega izobraževanja. V letu 2007 je ta delež znašal 22,8 %.

Delež zasebnih izdatkov za izobraževanje se v zadnjih letih ohranja na približno enaki ravni. V letu 2007 je znašal 13,2 % in se v primerjavi s predhodnim letom rahlo povečal. Delež zasebnih izdatkov za izobraževanje je najvišji na ravni terciarnega izobraževanja, sledi mu predšolska raven, osnovnošolska in srednješolska raven. V zadnjem letu se je ta delež povečal na predšolski in srednješolski ravni, na drugih dveh ravneh pa zmanjšal. V obdobju 2000–2007 se je delež zasebnih izdatkov zmanjšal na vseh ravneh izobraževanja, razen na osnovnošolski, kjer se je povečal. Slovenija je v letu 2006 po deležu zasebnih izdatkov presegala povprečje

EU-27, v obdobju 2000–2006 pa so se nasprotno od navedenega povprečja ti izdatki zmanjšali.

Slika 52: Celotni javni izdatki za izobraževanje, skupaj in terciarna raven, EU-27, 2006, v %

Vir: EUROSTAT.

4.5 Kultura

Na udeležbo v kulturnih dejavnostih vplivajo različni dejavniki: socioekonomske značilnosti (spol, starost, izobrazba, dohodek posameznika ipd.), individualne preference, kulturno okolje, v katerem je posameznik odraščal, in vzorci socializacije med odraščanjem, čas, ki ga ima posameznik na razpolago (Frateschi in Lazzaro, 2008), ponudba kulturnih dejavnosti, dobrin in storitev ter njihova krajevna dostopnost, mreža kulturnih ustanov in cena vstopnic.

V letu 2008 so se število zbirk⁹⁹, muzejskih predmetov in razstav povečali, število obiskovalcev pa zmanjšalo. V letu 2008 so se število muzejskih predmetov¹⁰⁰ in zbirk v muzejih in razstaviščih¹⁰¹ povečali, temu pa je sledilo povečanje števila razstav. Pričakovali bi, da se bo ob večji ponudbi razstav povečalo tudi število obiskovalcev, a ni bilo tako. Njihovo število se je v letu 2008 zmanjšalo za 1,8% in znašalo 2.454.878. Poleg obsega ponudbe vpliva

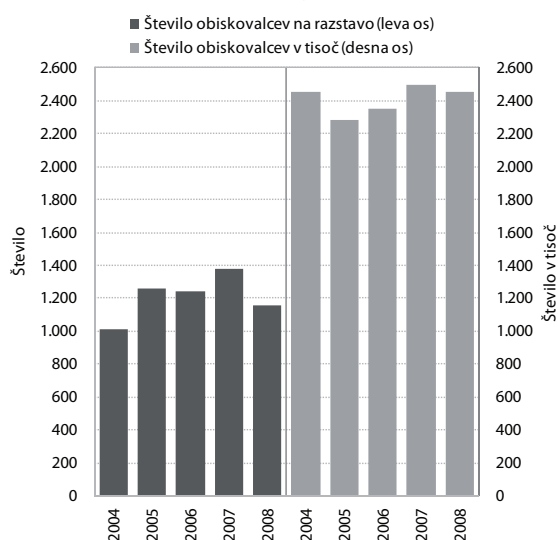
⁹⁹ Zbirke so vizualna/likovna, umetnostnozgodovinska, arheološka, zgodovinska, naravoslovna, tehniška/znanstvena, etnološka, splošna in druge.

¹⁰⁰ Muzejski predmeti so vizualni/likovni, umetnostnozgodovinski, arheološki, zgodovinski, prirodoslovni, tehniški in znanstveni ter etnološki.

¹⁰¹ Zajeti so muzeji, muzejske zbirke, posebni muzeji za likovno dediščino, likovna razstavišča oziroma galerije in druge vrste muzejev oziroma razstavišč. Muzejske zbirke so organizacijsko nesamostojne in delujejo v sestavi drugih poslovnih subjektov. Zajete so tiste ustanove, ki so poročale o svoji dejavnosti.

na obiskanost razstav tudi njihova vsebina in zanimanje ljudi za tematiko. V obdobju 2005¹⁰²–2008 se je povprečno število dni, odprtih za javnost v muzejih in razstaviščih, povečalo, kar je prispevalo k večji dostopnosti teh ustanov za obiskovalce. V obdobju 2004–2008 se je število razstav in obiskovalcev zmanjšalo.

Slika 53: Število obiskovalcev muzejev in število obiskovalcev razstav, Slovenija, 2004–2008

Vir: SURS, preračuni Umar.

Število gledaliških predstav in obiskovalcev se je v letu 2008 povečalo, število obiskovalcev koncertov pa se je kljub večjemu številu koncertov zmanjšalo. Število predstav v matični hiši gledališča¹⁰³ se je v letu 2008 povečalo, a je bilo še vedno za približno tretjino nižje kakor v letu 2004. Temu povečanju je v letu 2008 sledilo povečanje števila obiskovalcev – 867.220 (približno petina več kakor leta 2004). Na dostopnost predstav kaže tudi povprečno število sedežev v gledališčih, v obdobju 2005¹⁰⁴–2008 se je njihovo število povečalo. V zadnjem letu se je povečalo tudi število koncertov v matični hiši, nasprotno pa je število obiskovalcev precej upadlo in v letu 2008 znašalo 17.112.

Število gledalcev dolgometažnih filmov se je v letu 2008 povečalo. Na področju filmske produkcije se je v obdobju 2004–2008 število proizvedenih in prvič javno predvajanih¹⁰⁵ filmov močno povečalo (na 45 v letu 2008), predvsem zaradi močnega povečanja števila proizvedenih in prvič javno predvajanih kratkometražnih filmov. Število dolgometažnih filmov se je v obdobju 2004–2008 povečalo za enega, tako da jih je bilo osem v letu 2008, povečalo pa se je tudi število gledalcev slovenskih dolgometažnih filmov – v letu

¹⁰² Za leti 2005 in 2008 je podatek večleten.

¹⁰³ Zajete so tiste ustanove, ki so poročale o svoji dejavnosti.

¹⁰⁴ Večletni podatek.

¹⁰⁵ V letu 2004 se je spremenila metodologija. Od tega leta so zajeti proizvedeni in prvič javno predvajani filmi.

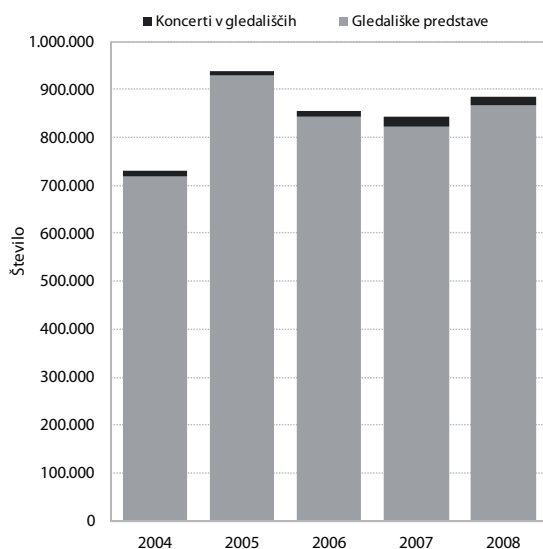
Tabela 34: Včlanjenost prebivalstva v knjižnice, obisk in izposoja knjižničnega gradiva, skupaj in splošne knjižnice, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Knjižnice, skupaj ¹								
Delež prebivalcev, včlanjenih v knjižnice, v %	50,3	51	50,5	54,1	52,4	63,9	66,3	63,1
Povprečno število obiskov na prebivalca	7,2	7,4	7,6	7,8	8,0	10,2	10,8	10,8
Število izposojenih enot knjižničnega gradiva na prebivalca	14,3	15,8	14,1	14,8	15,1	15,1	17,3	17,4
Splošnoizobraževalne knjižnice								
Delež prebivalcev, včlanjenih v splošnoizobraževalne knjižnice	24,7	24,4	24,7	25,3	26,6	25,7	26,8	26,0
Povprečno število obiskov na prebivalca	3,7	3,9	4,1	4,3	4,4	4,5	4,6	4,7
Število izposojenih enot knjižničnega gradiva na prebivalca	9,7	11	9,3	9,4	10,2	10,4	12,4	12,7

Vir: SURS, NUK; preračuni Umar.

Opomba: ¹ Zajete so narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), visokošolske oz. univerzitetne knjižnice, specialne knjižnice, splošne in šolske knjižnice. Pri šolskih knjižnicah so za leta 2005, 2006 in 2007 zajeti učenci, strokovni delavci in druge osebe.

Slika 54: Število obiskovalcev gledaliških predstav in koncertov v matični hiši gledališča, Slovenija, 2004–2008

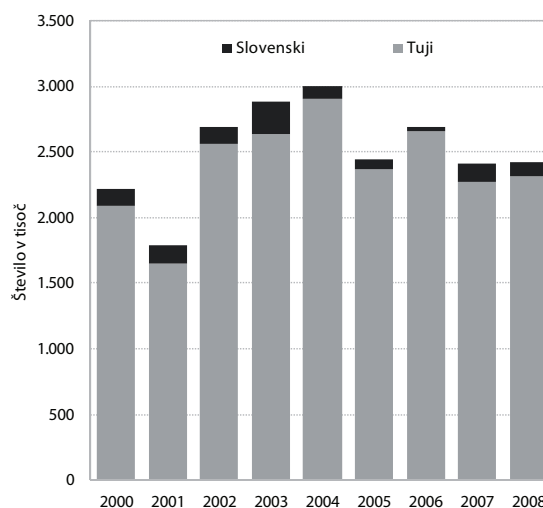

Vir: SURS, preračuni Umar.

2008 jih je bilo 2.417.994. Od vseh gledalcev si jih je v letu 2008 4,3 % ogledalo slovenski film. Število gledalcev dolgometražnih filmov se je v obdobju 2000–2008 povečalo zaradi povečanja števila gledalcev tujih filmov, medtem ko je število gledalcev slovenskih filmov upadlo.

Število naslovov izdanih knjig in brošur se je v letu 2008 močno povečalo, rast iz preteklih let se je nadaljevala. To kaže na večanje ponudbe in tako izbire za posameznika. Število naslovov izdanih knjig in brošur se je v zadnjem letu povečalo približno za četrtno in leta 2008 znašalo 6.358. To je pomenilo najhitrejšo medletno rast (v %) od leta 2002, odkar se je to število večalo. V letu 2008 je bilo od vseh naslovov izdanih knjig in brošur 70,5 % izvornih del, 29,5 % pa je bilo prevodov. V obdobju

Slika 55: Število gledalcev slovenskih in tujih dolgometražnih filmov v kinematografih, Slovenija, 2000–2008

Vir: Fivia, d. o. o., Filmski sklad RS.

2000–2008 se je število naslovov izdanih knjig in brošur precej povečalo. Relativno se je bolj povečalo število prevodov, absolutno pa število izvornih del.

Včlanjenost v knjižnice je v letu 2007 upadla, število izposojenih enot gradiva na prebivalca pa se je rahlo povečalo. Branje literature prispeva k splošni razgledanosti prebivalcev in povečuje (funkcionalno) pismenost¹⁰⁶. V letu 2007 se je zmanjšala včlanjenost

¹⁰⁶ Pismenost je v mednarodni raziskavi z naslovom Literacy in the Information Age (2000) opredeljena kot sposobnost za razumevanje in uporabo tiskanih informacij pri vsakdanjih dejavnostih doma, na delu in v skupnosti, da bi dosegli cilj ter razvijali svoje znanje in zmožnosti.

Tabela 35: Skupna prodana in tiskana naklada dnevnikov, Slovenija, drugo četrtletje, 2005–2009, število

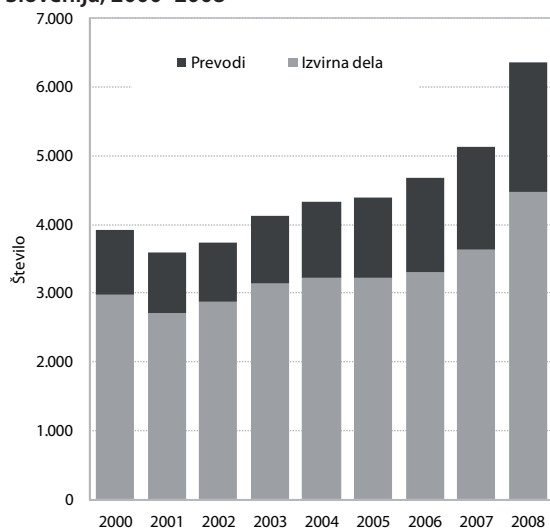
	2005	2006	2007	2008	2009
Skupna prodana naklada	277.375	270.549	263.595	255.970	237.031
Skupna tiskana naklada*	324.415	318.231	318.406	407.759	395.056

Vir: Slovenska oglaševalska zbornica, oktober 2009.

Opomba: V drugem četrtletju 2008 je vstopil na trg brezplačnik z visoko naklado, od tod njen visoki porast.

prebivalstva v vse vrste knjižnic¹⁰⁷, tudi v splošne. Nasprotno pa se je število izposojenih enot knjižničnega gradiva na prebivalca rahlo povečalo. V obdobju 2000–2007 so se povečali včlanjenost v knjižnice, število obiskov na prebivalca in število izposojenih enot knjižničnega gradiva na prebivalca v vseh knjižnicah.

Slika 56: Število naslovov izdanih knjig (del), po izvoru, Slovenija, 2000–2008

Vir: IZUM, NUK.

4.6 Mediji

Od julija 2008 do junija 2009¹⁰⁸ je bilo po zadnji Nacionalni raziskavi branosti¹⁰⁹ (NRB) 151 tiskanih medijev, ki so imeli naklado najmanj 10.000 prodanih izvodov, kar je skoraj desetino več kakor v letu 2002, ko je bila opravljena prva tovrstna raziskava. V zadnjem razpoložljivem obdobju so prenehale izhajati tri tiskane edicije, izhajati pa je začelo pet novih. Zadnja NRB je med drugim zajela osem dnevnikov (sedem plačljivih in en brezplačnik), v katerih je izhajalo 22 prilog (dve več kakor v predhodnem letu). Časopisne hiše izdajajo tudi

štiri večdnevne, 18 tednikov in sedem dvotednikov. Bralci lahko izbirajo med 66 mesečniki (dvema več kakor minulo leto), štirimi mesečniki in 22 brezplačniki, ki ne izhajajo vsak dan.

Kljub temu da je ponudba tiskanih medijev vse pestrejša, njihova naklada od leta 2005 vztrajno upada. V drugem četrtletju 2009 je skupna prodana¹¹⁰ naklada plačljivih dnevnikov¹¹¹ znašala 237.031 in se je medletno zmanjšala za 7,4 %, kar je pomenilo nadaljevanje upadanja iz preteklih let. Med plačljivimi dnevniki je najvišja prodana naklada v drugem četrtletju 2009 znašala približno 79.500, drugi dnevniki pa so imeli vsaj 30 % prodanih izvodov manj. Najbolj prodajani med tedniki je imel prodane naklade 105.500 (medletno 6,8 % manj), sledil mu je tednik z več od polovice manjšo prodano naklado. Za brezplačni dnevnik je podatek na voljo le za tiskano¹¹² naklado, ki je v drugem četrtletju 2009 za 28,5 % presežala tiskano naklado najbolj prodajanega plačljivega dnevnega časopisa. Tudi za priloge je na voljo le podatek o tiskani nakladi, in sicer je imela najbolj brana 184.000 tiskane naklade, kar je 7,0 % manj kakor v istem obdobju leta 2008.

Upad zanimanja za tiskane medije se kaže tudi v dosegu izida posamezne publikacije¹¹³. Analize NRB kažejo, da je do leta 2005 doseg posameznih izidov časopisov in revij naraščal, od takrat pa vztrajno pada. Tudi od julija 2008 do junija 2009 je njihov doseg izrazito padel. Dnevnikom se je zmanjšal kar do 30.000 glede na prvo polovico leta 2008. Na splošno imajo najvišji doseg ves čas priloge različnih dnevnikov (do 367.000), sledijo pa nekateri tedniki in dnevni časopisi. Ob splošnem upadanju bralcev predvsem za plačljive tiskane medije razmerja med tremi najbolj brani dnevniki, prilogami in tedniki ostajajo več ali manj enaka.

Po raziskavi Slovensko javno mnenje¹¹⁴ največ ljudi nameni časopisom manj od pol ure na dan, narašča pa

¹⁰⁷ Zajete so narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), visokošolske oz. univerzitetne knjižnice, specialne knjižnice, splošne in šolske knjižnice.

¹⁰⁸ Zadnje razpoložljivo obdobje.

¹⁰⁹ Valicon, julij 2009.

¹¹⁰ Prodana naklada pomeni naročniško in kolportajno (število izvodov, ki so bili dejansko prodani po objavljeni ceni) prodajo po Sloveniji in v tujini. V to kategorijo sodi tudi paketna prodaja.

¹¹¹ Slovenska oglaševalska zbornica, oktober 2009.

¹¹² Tiskana naklada pomeni število uporabnih izvodov, ki so bili prevzeti v tiskarni (po dobavnici) ali kakor izhaja iz računa, ki ga je tiskar izdal izdajatelju (Slovenska oglaševalska zbornica).

¹¹³ Doseg enega izida predstavljajo vsi, ki so neko edicijo brali ali prelistali v obdobju enega izida (v zadnjem tednu pri tednikih, v zadnjem mesecu pri mesečnikih itd.) (Valicon).

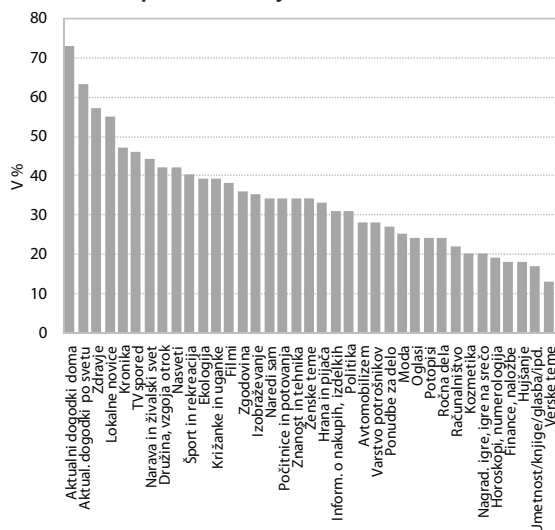
¹¹⁴ CJMMK, SJM 2008/2. 2009.

delež tistih, ki jih sploh ne berejo; politiki in aktualnim dogodkom največ bralcev nameni le do pol ure časa.

V letu 2008 je 46,3 % vprašanih odgovorilo, da berejo časopise manj od pol ure na dan, v predhodnih letih se je ta delež gibal okoli 43 %. Od leta 2004 počasi upada delež tistih, ki časopisom namenijo od pol ure do ene ure na dan (v letu 2008 23,8 %). Slaba petina oseb v letu 2008, podobno kakor v letu 2002, časopisov sploh ni brala. Po zadnjih podatkih¹¹⁵ jih najmanj berejo ljudje z nedokončano osnovno šolo, največ pa tisti z dvoletno višjo šolo.¹¹⁶ Med bralci časopisov ni velikega zanimanja za politične oziroma aktualne dogodke. Od časa za branje tiskanih medijev največ bralcev nameni politiki in aktualnim dogodkom manj od pol ure (v letu 2008 je delež teh znašal 62 %). Sicer pa upada delež tistih, ki tem dogodkom sploh ne namenijo nobene pozornosti (22 % v letu 2008).

Kljub temu da ljudje aktualnim oziroma političnim vsebinam v časopisih ne namenijo veliko časa, so to teme, ki jih v plačljivih dnevnikih najbolj zanimajo¹¹⁷. Nad 60 % vprašanih je namreč odgovorilo, da jih v dnevnikih zanimajo aktualni dogodki doma in po svetu, veliko zanimanja je tudi za lokalne novice in zdravje. Nasprotno ljudje v dnevnikih najredkeje (v manj od 20 %) iščejo novice o umetnosti, religiji, financah, hujšanju, nagradnih igrah in horoskopu.

Slika 57: Zanimanje za teme v nekaterih plačljivih dnevnikih Slovenija, 2008, v %

Vir: Redna letna raziskava stanja medijskega pluralizma v RS v letu 2008 na področju slovenskih tiskanih, radijskih in televizijskih medijev ter elektronskih publikacij, 2009.

Število radijskih in televizijskih programov narašča.

V letu 2008¹¹⁸ je delovalo 86 radijskih in 60 televizijskih programov, kar je štiri oziroma dva več kakor v letu 2007. Število radijskih in televizijskih programov je po letu 2006, ko jih je bilo na voljo le 63 oziroma 51, močno naraslo.

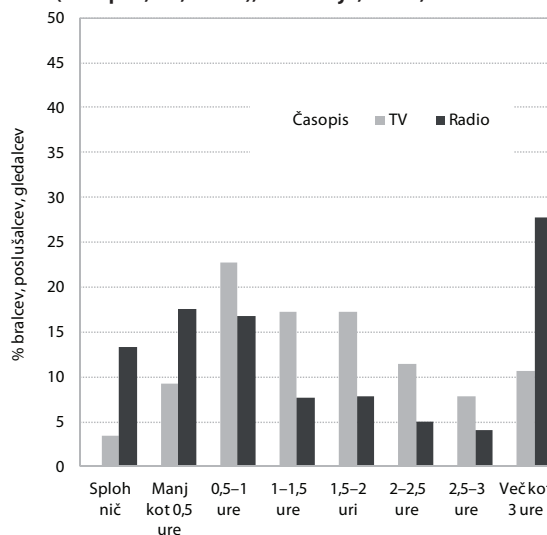
Navade poslušalcev radijskih programov in gledalcev televizijskih programov se precej razlikujejo.

Po podatkih SJM namreč največ oseb (okoli 22,8 %) nameni televiziji od pol ure do ene ure na dan, sledijo tisti z eno do 1,5 ure in tisti z 1,5 ure do dveh ur. Tistih, ki televizijo gledajo več kakor tri ure, je le okoli 10 %. Nasprotno se pri poslušanju radijskih programov kaže, da jih lahko spremljamo tudi ob delu. Tako je kar slabih 28 % vprašanih odgovorilo, da radio poslušajo več kakor tri ure na dan. Sledijo pa tisti, ki ga dnevno poslušajo do pol ure oz. do ene ure. Po zadnjih podatkih poslušanost radia s stopnjo izobrazbe upada.

Podobno kakor pri tiskanih medijih večina gledalcev in poslušalcev aktualnim in političnim vsebinam ne posveti veliko časa.

Pri gledanju televizije jih temu največ (dobrih 41 %) nameni od pol ure do ene ure, sledijo pa tisti, ki temu namenijo do pol ure časa. Pri poslušanju radijskih vsebin je skoraj polovica takšnih, ki resnim vsebinam namenijo manj od pol ure.

Slika 58: Čas, namenjen spremljanju medijev, po njihovi vrsti (časopisi, TV, radio), Slovenija, 2008, v %

Vir: SJM ESS, 2009.

Spremljanje novic in drugih aktualnih dogodkov se s tiskanih medijev, radia in televizije vse bolj seli na spletne strani. Veliko tiskanih in elektronskih medijev ima svojo spletno stran, na kateri ne objavljajo le vsebin s svojega programa in tiskanih izdaj, ampak gre za portale

¹¹⁵ CJMMK, SJM 2006/1. 2006.

¹¹⁶ Za podrobnejše podatke glej Socialni razgledi 2008, str. 57.

¹¹⁷ Redna letna raziskava stanja medijskega pluralizma v RS v letu 2008 na področju slovenskih tiskanih, radijskih in televizijskih medijev ter elektronskih publikacij, 2009.

¹¹⁸ Vir: SURS.

Tabela 36: **Uporaba in dostop do interneta, Slovenija, 2004–2009¹, v %**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gospodinjstva z dostopom do interneta, v %	47	48	54	58	59	64
Gospodinjstva s širokopasovno povezavo, v %	10	19	34	44	50	56
Uporabniki interneta ² , skupaj						
16–74 let	37	47	51	53	56	62
Glede na starost						
16–34 let	62	77	81	84	88	91
35–54 let	33	45	50	53	56	66
55–74 let	8 ³	11 ⁴	14	14	17	22

Vir: SURS.

Opombe: ¹ Podatki za vsa leta se nanašajo na prvo četrtletje leta. ² Tisti, ki so internet uporabljali v zadnjih treh mesecih. ³ Nenatančna ocena. ⁴ Manj natančna ocena.

z aktualnimi novicami. Doseg¹¹⁹ najbolj obiskanih spletnih strani z novicami se povečuje – v zadnjem času je spletna stran enega izmed slovenskih medijev celo najbolj brana slovenska spletna stran. Primerjava dosega najbolj branega dnevnega časopisa in najbolj obiskane spletne strani pokaže, da časopis (342.000 na izvod po zadnjih podatkih) krepko zaostaja za dosegom spletne strani z novicami (607.685 po zadnjih podatkih).

4.7 Internet

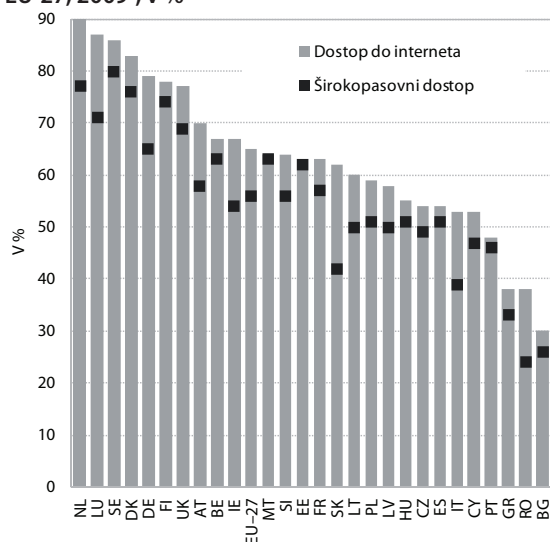
Dostop gospodinjstev do interneta se je v Sloveniji v zadnjih letih močno povečal, zlasti delež gospodinjstev s širokopasovno povezavo, kar je bilo sicer značilno tudi za EU kot celoto. Delež gospodinjstev, ki imajo dostop do interneta, je v letu 2009 dosegel 64 %, kar je 5 o. t. več kakor v predhodnem letu. Dostop do interneta se hitro povečuje od leta 2005 (takrat je znašal 48 %), do leta 2007 je bil tudi nekoliko nad povprečjem EU, v zadnjih dveh letih (2008 in 2009) pa je za njim rahlo (za 1 o. t.) zaostal. Spodbudno je, da se v zadnjih letih hitro krepki dostop do interneta po širokopasovnih povezavah, ki poleg večje zanesljivosti in učinkovitosti omogočajo uporabo vrste novih storitev (predvsem prenosa zvoka in slike). Delež gospodinjstev s širokopasovno povezavo¹²⁰ je v letu 2009 dosegel že 56 %, kar je skoraj trikrat več kakor v letu 2005. Hitro rast teh povezav je po letu 2005 spodbudila predvsem razvezava zanke ISDN-ADSL, s čimer se je povečalo število ponudnikov storitev xDSL. V zadnjih treh letih (po letu 2007), ko se je rast deleža gospodinjstev s povezavo xDSL že precej upočasnila, pa dobiva vse večji pomen kablanski dostop in cenovno čedalje ugodnejši dostop po UMTS. S postopno gradnjo tehnološko naprednejšega optičnega omrežja se je v zadnjem letu občutno povečal tudi za zdaj še skromni delež uporabnikov drugih širokopasovnih povezav (z 2 % v letu 2008 na 6 % v letu 2009). Slovenija je imela v letih od 2006 do 2008 nekoliko višji delež gospodinjstev

s širokopasovno povezavo kakor v povprečju EU, vendar se je prednost iz leta v leto zmanjševala, v letu 2009 pa se je slovenski delež izenačil s povprečnim v EU. Dostop do interneta glede na gostoto poseljenosti kaže na manjšo dostopnost v redkeje naseljenih krajih, kar je pričakovano, mednarodne primerjave pa kažejo, da je v Sloveniji delež gospodinjstev z internetno povezavo v takšnih naseljih¹²¹ višji kakor v povprečju EU.

Slovenija je v obdobju 2004–2009¹²² precej napredovala tudi glede uporabe interneta, premik v zadnjem letu pa je bil še strukturno ugoden. Po nekoliko upočasnjeni širitvi rabe interneta v letih 2007 in 2008, ko se je povečal tudi zaostanek Slovenije za povprečjem EU, se je delež uporabnikov interneta¹²³ v starosti 16–74 let v letu 2009 ponovno izraziteje povzpел, in sicer za 6 odstotnih točk na 62 %. Tako se je znižal tudi razkorak do EU, kjer je bil ta delež leta 2009 65-odstoten. Napredek v zadnjem letu je bil še strukturno ugoden, saj se je najbolj povečal delež uporabnikov interneta v populaciji srednjih let (35–54 let), izraziteje v starejši populaciji (55–74 let), gledano po izobrazbeni strukturi, pa je bil daleč največji premik pri prebivalcih z nizko izobrazbo. Primerjave z EU za leti 2007 in 2008 so namreč kazale, da je bila možnost za širitev uporabe interneta premalo izkoriščena predvsem pri starejših in manj izobraženih prebivalcih, s premikom v letu 2009 pa so se razlike na teh področjih zmanjšale, najbolj glede deleža slednjih. Tako kakor v EU je tudi v Sloveniji največji delež uporabnikov interneta med mladimi (16–24 let), pri čemer je njihov delež pri nas skozi celotno obdobje višji kakor v povprečju EU, razlika v prid Slovenije pa se z leti še povečuje. Razlika med spoloma pri uporabi interneta je bila v Sloveniji že v preteklih letih razmeroma majhna, v zadnjem letu (2009) pa je tako rekoč izginila (moški 65 %, ženske 64 %).

¹¹⁹ Slovenska oglaševalska zbornica, MOSS.¹²⁰ Oblike širokopasovnih povezav: xDSL, kablanski dostop, UMTS, druga širokopasovna povezava (npr. optično omrežje).¹²¹ Redko poseljena naselja z manj kakor 100 prebivalci na km². Slovenija ima sicer razmeroma nizko gostoto poseljenosti, v povprečju enako mejni vrednosti za redko poseljena naselja, to je 100 prebivalcev na km².¹²² Podatki SURS o uporabi IKT v Sloveniji so na voljo od leta 2004.¹²³ Zajete so osebe, ki so internet uporabljale v zadnjih treh mesecih.

Slika 59: Delež gospodinjestv z dostopom do interneta, EU-27, 2009¹, v %

Vir: SURS, Eurostat portal page – Industry, trade and services – Information society, 2009.
Opomba: ¹ Podatki se nanašajo na prvo četrtletje leta.

5. Družbena kohezija in revščina

Pojem družbene kohezije se nanaša na vse vidike družbenega življenja, predvsem na primarne vezi, solidarnost, skupne vrednote, zavezanosti družbi in zaupanje v družbi. Tako široko pojmovana zasnova združuje koncepta socialne izključenosti in socialnega kapitala. Za analizo socialne izključenosti je pomembno predvsem poznavanje razsežnosti dohodkovne neenakosti, denarne revščine in materialne prikrajšanosti, saj dalj časa trajajoča revščina vodi k socialnemu izključevanju nekaterih družbenih slojev. Brezposelnost in revščina vplivata tudi na zdravje prebivalcev. Pri proučevanju socialnega kapitala je poleg

omrežja socialnih opor pomembna še stopnja zaupanja drugim ljudem. Kazalniki družbene kohezije in revščine (denarne revščine in materialne prikrajšanosti) kažejo za Slovenijo ugodno sliko, v letu 2008 pa se je stopnja tveganja revščine povečala.

5.1 Družbena kohezija

Na Evropskem svetu sprejeti kazalniki družbene kohezije opisujejo socialno izključenost/vključenost in denarno (relativno) revščino (Laekenski kazalniki).

V Sloveniji izračunavamo naslednje kazalnike družbene kohezije: stopnja tveganja revščine (po socialnih transferjih), delež mladih (od 18–24 let), ki so opustili šolanje (zgodnji osipniki), stopnja dolgotrajne brezposelnosti, neenakost porazdelitve dohodka (razmerje kvintilnih razredov 80/20), gospodinjstva brez delovno aktivnih članov (gospodinjstva, v katerih noben član med 18. in 59. letom ne dela) in še delež otrok v takih gospodinjstvih.

Kazalniki družbene kohezije kažejo zelo dobro uvrstitev Slovenije v EU-27. Po zadnjih podatkih smo se pri treh kazalnikih uvrstili na prvo mesto. Imeli smo najnižjo dohodkovno neenakost (razmerje kvintilnih razredov), najnižji delež gospodinjestv z otroki, v katerih nihče ne dela, in najnižji delež mladih, ki so opustili šolanje.

Po stopnji tveganja revščine se uvrščamo na tretje mesto v EU-27 – delimo si ga z Dansko, Madžarsko, Avstrijo in Švedsko, po deležu gospodinjestv brez delovno aktivnih članov pa na šesto mesto. Po stopnji dolgotrajne brezposelnosti se Slovenija uvršča na 12. mesto med državami EU-27.

Dohodkovna neenakost, izmerjena z Ginijevem količnikom¹²⁴, ki sicer ne spada v nabor Laekenskih kazalnikov, uvršča Slovenijo v skupino držav z najmanjšo neenakostjo. Leta 2008 je Ginijev količnik znašal 23 %, kar kaže, da je bil dohodek v Sloveniji porazdeljen dokaj enakomerno. V EU-27 je Ginijev količnik znašal 31 % (glej sliko 60).

Tabela 37: Kazalniki družbene kohezije, Slovenija in EU-27, 2008

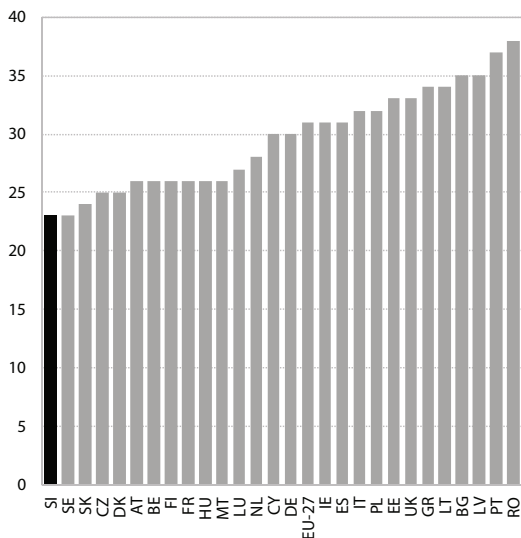
	Slovenija	EU-27
Stopnja tveganja revščine, v %	12,3	17
Delež mladih, ki so opustili šolanje, v % ¹	5,1	14,9
Stopnja dolgotrajne brezposelnosti ²	1,9	2,6
Razmerje kvintilnih razredov (80/20)	3,4	5
Gospodinjstva brez delovno aktivnih članov, v %	6,4	9,2
Gospodinjstva z otroki brez delovno aktivnih članov, v %	2,6	9,2

Vir: Eurostat.

Opomba: ¹ Nezanesejljv podatek. ² Stopnja dolgotrajne brezposelnosti pomeni delež brezposelnih 12 mesecev in več v aktivni populaciji.

¹²⁴ Ginijev količnik je mera koncentracije dohodka. Kolikor višji je, toliko večja je dohodkovna neenakost. Če bi bil enak 0 %, bi bila dohodkovna enakost popolna.

Slika 60: Neenakost v dohodkih, izmerjena z Ginijevim količnikom, EU-27, 2008, v %

Vir: Eurostat.

Družbeno kohezijo odsevajo ter posredno in neposredno vplivajo nanjo tudi nekateri drugi dejavniki. To so: stopnja kriminalitete, število umorov in ubojev, število zapornikov, število pripadnikov policije, število umrlih zaradi prometnih nesreč in število samomorov. Na občutek varnosti vplivajo tudi subjektivno zaznani dejavniki življenjskih razmer, in sicer: občutek ogroženosti prebivalstva v neposrednem življenjskem okolju in osebne izkušnje s kriminaliteto. Za opisovanje socialnega kapitala in kakovosti življenja prebivalstva pa smo uporabili še nekatere druge subjektivne zaznave življenjskih pogojev. To so občutki sreče, zadovoljstvo z življenjem, zaupanje drugim ljudem in zaupanje institucijam.

Pomemben vidik kakovosti življenja je občutek osebne varnosti. Pri tem so subjektivne zaznave ogroženosti za občutek varnosti pomembnejše od objektivno izmerjene kriminalitete (Malnar, Socialni razgledi 2008, str. 65). Po (objektivnih) podatkih Eurostata je število kriminalnih dejanj (kriminaliteta) v EU-27 v obdobju 1998–2007 počasi naraščalo, doseglo vrh leta 2002, v zadnjih petih letih pa stalno upada. V Sloveniji je število kriminalnih dejanj (z manjšima izjemama leta 2003 in 2005) naraščalo vse do leta 2006, ko je doseglo vrh, leta 2007 pa je nekoliko upadlo. Podatki Sveta Evrope o stopnji kriminalitete¹²⁵, ki so na voljo le za leto 2003¹²⁶, kažejo, da je stopnja kriminalitete v Sloveniji podpovprečna (3.810 kriminalnih dejanj na 100.000 prebivalcev), na Švedskem

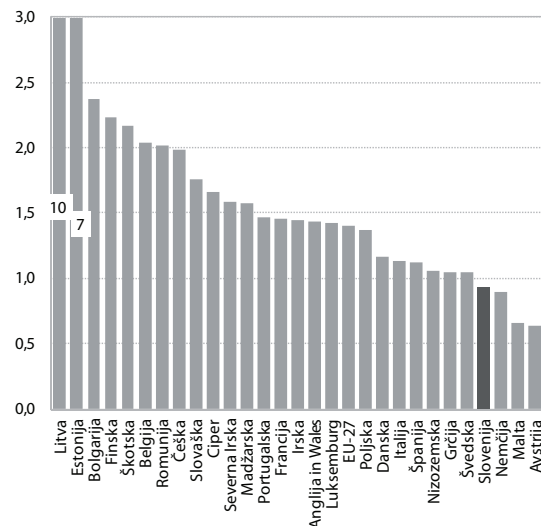
¹²⁵ Stopnja kriminalitete pomeni število resnih prekrškov zoper zakone na 100.000 prebivalcev, ki jih je zaznala policija (kazenske ovadbe), pri čemer so izključeni manjši prekrški, npr. tatvine, kraja avtomobilov itd. Primerjava med državami je zaradi različnih kazenskih zakonodaj otežena.

¹²⁶ Council of Europe: European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2006.

najvišja (13.995/100.000) in na Cipru najnižja. Podobno stopnjo kakor Slovenija so imele v letu 2003 še Poljska, Portugalska, Češka in Estonija.

Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev je v Sloveniji med najnižjimi v državah EU-27. Število umorov in ubojev v EU-27 (razen v letu 2000) upada vse od leta 1998, v Sloveniji pa je bilo gibanje v tem obdobju zelo neznačilno. Leta 2007 je bilo več umorov in ubojev kakor leta 1998, vendar pa je bila letna stopnja v letih 2005 do 2007 le 0,93 umora¹²⁷, medtem ko je bila v EU-27 1,40. Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev v Sloveniji je med najnižjimi v EU-27, saj so dosegle nižje ravni le tri države: Nemčija (0,90), Malta (0,66) in Avstrija (0,64).

Slika 61: Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev, EU-27, obdobje 2005–2007

Vir: EUROSTAT.

Kljub temu da je občutek ogroženosti prebivalstva (subjektivna zaznava kriminalitete) v neposrednem življenjskem okolju v primerjavi z EU-27 v Sloveniji nizek, se je v obdobju 2002–2008 nekoliko povečal. V letu 2008 se je 12 % prebivalcev počutilo ogroženo, če so zvečer hodili po svoji soseski. To pomeni, da so zaradi strahu pred napadom zvečer izključeni iz družbenega dogajanja. Ta občutek je močan kljub temu, da je bilo leta 2008 osebnih izkušenj s kriminaliteto manj kakor leta 2006. V primerjavi z nekaterimi evropskimi državami Slovenija izkazuje zelo nizko stopnjo ogroženosti v življenjskem okolju in tudi neposredne izkušnje s kriminaliteto so pri nas nizke.

Število zapornikov na 100.000 prebivalcev je najnižje med državami EU-27. V obdobju 1998–2007 je v EU-27 po podatkih Eurostata število zapornikov naraščalo približno 1 % na leto. V Sloveniji je bilo število razmeroma

¹²⁷ Po podatkih Eurostata.

Tabela 38: **Subjektivna zaznava kriminalitete; občutki ogroženosti in osebna izkušnja s kriminaliteto, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

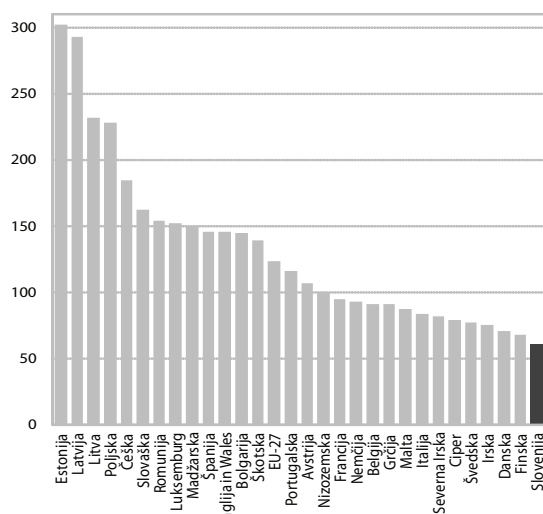
	Občutki ogroženosti ¹				Osebna izkušnja s kriminaliteto ²				
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08		ESS02	ESS04	ESS06	ESS08
zelo varno	29,0	28,3	27,0	26,4	da	11,5	11,8	13,5	11,4
varno	60,5	61,0	61,3	60,9	ne	88,5	87,9	86,2	88,6
ogroženo	8,9	8,5	9,2	10,7					
zelo ogroženo	0,9	1,0	1,0	1,1					

Vir: ESS 2002–2008, FDV – CJMMK.

Opombi: ¹ Kako varno se počutite (bi se počutili), kadar zvečer hodite (ali bi hodili) sami po vaši soseski? (ESS2002–2008) ² Ste bili vi ali kdo od članov vašega gospodinjstva v zadnjih petih letih žrtev vloma ali fizičnega napada? (ESS 2002–2008)

enako, leta 2007 pa je v primerjavi z letom poprej naraslo za 16 %. V obdobju 2005–2007 je bilo v EU-27 povprečno 123 zapornikov na 100.000 prebivalcev, v Sloveniji 60, kar je najnižja vrednost v celotni EU-27. Nizko število zapornikov imajo še na Finskem (68 na 100.000 prebivalcev) in Danskem (71). Največ zapornikov v obdobju 2005–2007 je bilo v Estoniji (302 na 100.000 prebivalcev) in Latviji (293).

Slika 62: Število zapornikov na 100.000 prebivalcev, EU-27, obdobje 2005–2007

Vir: Eurostat; Eurostat newsrelease. EU crime statistics 2005–2007, št. 91/2009.

Opombe: Podatki za Veliko Britanijo so zaradi različne zakonodaje prikazani ločeno za Anglijo in Wales, Škotsko in Severno Irsko; podatki za povprečje let 2005–2007, razen za Irsko, za katero velja povprečje let 2004–2006, in za Grčijo, za katero velja povprečje let 2005–2006.

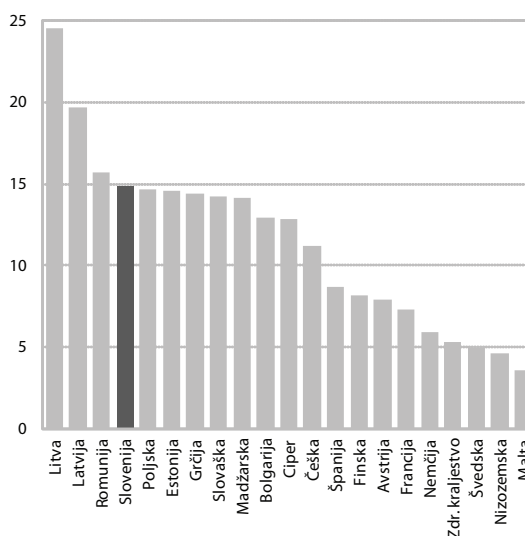
Podatki o številu policijskih uradnikov na 100.000 prebivalcev umeščajo Slovenijo v sredino evropskih držav¹²⁸. V obdobju 2005–2007 se je, po podatkih Sveta Evrope, po številu policijskih uradnikov na 100.000 prebivalcev uvrstila v skupino evropskih držav, ki imajo od 300–399 policijskih uradnikov na 100.000 prebivalcev. To število nas poleg Avstrije, Belgije, Francije, Irske, Litve

¹²⁸ Po podatkih Sveta Evrope tovrstni podatki niso dostopni za vse države EU-27.

in Slovaške uvršča nekako na sredino izbranih evropskih držav. Manj kakor 200 policijskih uradnikov imajo na Danskem, Finskem in Švedskem; 500 in več na 100.000 prebivalcev pa na Cipru.

Slovenija po številu prometnih nesreč s smrtnim izidom močno presega povprečje EU-27. S smrtjo se je leta 2006 končalo kar 13,7 prometnih nesreč na 100.000 prebivalcev (v EU-27 9,1; zadnji podatek za EU-27 skupaj). Število nesreč na 100.000 prebivalcev se je v obdobju 2000–2006 v EU-27 znižalo za 24 %, v Sloveniji za slabih 12 %. Podatki za leto 2007 kažejo, da se pri nas število tovrstnih nesreč celo povečuje; v letu 2008 pa se je (po podatkih SURS¹²⁹) zaradi prizadevanja za večjo prometno varnost znižalo.

Slika 63: Prometne nesreče s smrtnim izidom na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2007

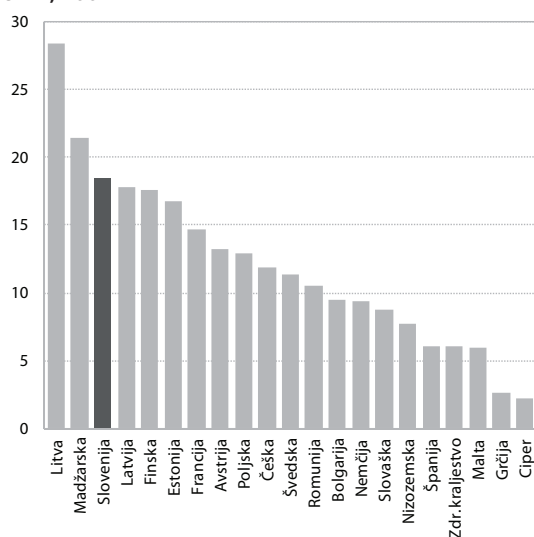
vir: eurostat.

Samomori so najpogostejša nasilna smrt v Sloveniji. Po samomorilnosti se uvrščamo v sam vrh držav EU. V obdobju 2000–2007 se je stopnja samomorilnosti (število

¹²⁹ SURS: Cestnoprometne nesreče, Slovenija, 2008, Prva objava, 10. september, 2009.

samomorov na 100.000 prebivalcev) nekoliko zmanjšala. V letu 2006, za katero so na voljo zadnji podatki o EU-27, je Slovenija po stopnji samomorilnosti (22,8) kar za 2,2-krat preseгла povprečje EU-27 (10,3). Leta 2007 se je stopnja samomorilnosti v Sloveniji nekoliko znižala (18,4), vendar se Slovenija še vedno uvršča zelo visoko; le Litva (28,4 samomora na 100.000 prebivalcev) in Madžarska (21,4) sta imeli večjo samomorilnost. S samomorom se po podatkih SURS življenje umrlega v Sloveniji skrajša v povprečju za 20 let (povprečna starost umrlega je 51 let). V EU in v Sloveniji je samomorilnost med moškimi 4-krat večja kakor med ženskami.

Slika 64: Število samomorov na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2007

Vir: Eurostat.

Slovenija po kazalniku sreče velja za najsrečnejšo med tranzicijskimi državami. Čeprav sta sreča in zadovoljstvo z življenjem izrazito subjektivna, pa dokaj odsevata splošno družbeno klimo. Po podatkih raziskave slovenskega javnega mnenja je v letu 2008 delež prebivalcev, ki izjavljajo, da so srečni, v primerjavi z obdobjem od leta 2000 dosegel najvišjo raven 70,2 %. Nekoliko, vendar ne tako močno, se je povečalo tudi zadovoljstvo z življenjem. Slovenija se po kazalniku sreče in po kazalniku zadovoljstva z življenjem uvršča v sredino evropskih držav in velja za najsrečnejšo med tranzicijskimi državami.

V Sloveniji je zaupanje drugim ljudem še vedno nizko.

Zaupanje drugim ljudem, ki pomeni pričakovanje v zvezi z ravnanjem drugih ljudi, kar je pomemben kazalnik socialnega kapitala in družbene kohezije, kakor jo pojmuje v tem prispevku. Države, ki dosegajo do 60-odstotno raven zaupanja, veljajo za take z visoko stopnjo zaupanja, tiste, v katerih dosegajo do 20-odstotno raven, pa za države z nizko stopnjo zaupanja. Po podatkih za leto 2006 se v prvo skupino uvrščajo predvsem skandinavske države (Danska 69 %, Norveška 66,2 % in Finska 61,3 %), v drugo skupino pa nekatere južno- in vzhodnoevropske države, vključno z Slovenijo (ki je z 21 % nekako na meji). Podatki ESS kažejo, da je zaupanje ljudem v Sloveniji še vedno nizko, saj le okrog 20 % ljudi meni, da večini ljudi lahko zaupa, čeprav se je v letu 2008 nekoliko znižal delež prebivalcev, ki ljudem ne zaupajo in menijo, da je z njimi treba biti previden.

Zaupanje institucijam je v Sloveniji zelo nizko. Od štirih institucij družbenega sistema je bilo leta 2008 najvišje zaupanje policiji (30,1 %), najnižje pa politikom (7,3 %).

Tabela 39: Subjektivni občutki sreče, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ni srečen (0–3)	5,3	5,1	5,7	5,5	4,1	4,1	4,9	4,3	4,2
Sredina (4–6)	36,6	35,6	31,3	35,9	28,2	28,8	34,1	26,9	25,1
Srečen (7–10)	57,2	58,7	62,3	57,6	67,0	66,0	59,7	67,1	70,2

Vir: FDV – CJMMK, SJM 2000–2008.

Opomba: Vprašanje se glasi: Prosim vas, da z uporabo lestvice od 0 do 10 izrazite vašo občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, 10 pa, da ste zelo srečni. Razliko do 100 % pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

Tabela 40: Zadovoljstvo z življenjem, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %

Leto	2002	2004	2006	2008
Ni zadovoljen (0–3)	10,4	6,3	6,8	6,9
Sredina (4–6)	46,7	47,3	44,7	45,3
Zadovoljen (7–10)	41,6	46,2	45,3	46,8

Vir: ESS, FDV– CJMMK.

Opomba: Vprašanje se glasi: V celoti gledano, kako zadovoljni sta zdaj s svojim življenjem, pri čemer 0 pomeni, da ste izredno nezadovoljni, 10 pa, da ste izredno zadovoljni. Razliko do 100 % pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

Tabela 41: **Zaupanje ljudem, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

	2002	2004	2006	2008
Ne zaupa (0–3)	43,3	41,5	42,6	36,8
Sredina (4–6)	38,6	38,2	36,4	41,6
Zaupaj (7–10)	17,6	20,1	20,9	21

Vir: ESS, FDV – CJMMK.

Opomba: Vprašanje se glasi: Če govorimo na splošno, ali bi rekli, da večini ljudi lahko zaupamo, ali menite, da je treba biti z ljudmi previden? Izberite ustrežno vrednost na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da je treba biti z ljudmi previden, 10 pa, da večini ljudi lahko zaupamo. Razliko do 100 % pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

Tabela 42: **Zaupanje institucijam, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

Državnemu zboru					Pravnemu sistemu				
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08		ESS02	ESS04	ESS06	ESS08
Ne zaupa (0–4)	40,3	39,8	35,8	45,2	Ne zaupa (0–4)	38,5	46,0	39,5	48,8
Sredina (5–6)	39,8	39,1	42,5	32,2	Sredina (5–6)	35,3	33,9	36,7	28,8
Zaupaj (7–10)	15,9	17,3	16,8	19,3	Zaupaj (7–10)	21,9	15,6	18,4	19
Policiji					Politikom				
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08		ESS02	ESS04	ESS06	ESS08
Ne zaupa (0–4)	30,9	32,7	29,7	37,8	Ne zaupa (0–4)	57,0	57,4	56,0	62,1
Sredina (5–6)	37,8	38,3	37,9	30,6	Sredina (5–6)	34,3	33,5	32,9	28,5
Zaupaj (7–10)	29,1	26,2	29,8	30,1	Zaupaj (7–10)	6,1	6,2	8,1	7,3

Vir: ESS, FDV – CJMMK.

Opomba: Vprašanje se glasi: Prosim, da z uporabo lestvice od 0 do 10 ocenite, koliko vi osebno zaupate vsaki od naslednjih ustanov. 0 pomeni, da ustanovi sploh ne zaupate, 10 pa, da ji povsem zaupate.

Prav takšno razmerje je veljalo tudi v letu 2002, čeprav se je zaupanje, razen v pravni sistem, drugim trem institucijam nekoliko povečalo. Tudi v nekaterih vzhodnoevropskih državah (na Poljskem, Slovaškem in v Bolgariji) (podatki ESS, 2006) je razmerje deležev zaupanja med štirimi institucijami družbenega sistema podobno (najvišje je zaupanje policiji in najnižje politikom). Zaupanje v institucije je v Sloveniji, v primerjavi z drugimi, predvsem skandinavskimi državami, ki so zajete v evropsko družboslovno raziskavo (ESS), zelo nizko. Zaupanje vsem štirim institucijam je najvišje na Danskem (v državni zbor 55 %, v pravni sistem 74,2 %, policiji zaupa kar 82,1 %, politikom pa 34,8 %).

5.2 Revščina

V podpoglavju prikazujemo kazalnike denarne revščine in nov kazalnik materialne prikrajšanosti prebivalstva, ki celoviteje opiše kakovost življenja v državi. Kombinacija komplementarnih kazalnikov denarne revščine in materialne prikrajšanosti omogoča bolj poglobljeno razumevanje revščine. Kazalniki temeljijo na podatkih Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC). Na revščino poleg dohodka vpliva premoženjsko stanje prebivalstva, o čemer pa nimamo ustreznih podatkov. Prikazujemo tudi vpliv nizkih dohodkov in brezposelnosti na zdravje prebivalstva.

5.2.1 Denarna (relativna) revščina

Tveganje revščine se je leta 2008 nekoliko povečalo. V Sloveniji je leta 2008¹³⁰ 12,3 % ljudi živelo z mesečnimi dohodki, ki so bili nižji od 545 evrov (prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo¹³¹), kar pomeni, da je bila stopnja tveganja revščine 12,3 %; leta 2007 je bila za 0,8 o. t. nižja. Če pri izračunu upoštevamo še dohodke v naravi, se prag ustrezno poviša (na 557 evrov), tveganje revščine pa nekoliko zniža (11,9 %).

Nekatere skupine prebivalstva so zelo izpostavljene tveganju revščine. Čeprav stopnja tveganja revščine, ki je odsev porazdelitve dohodka med prebivalci (dohodkovna revščina), kaže dokaj nizko stopnjo neenakosti znotraj populacije, so nekatere skupine prebivalstva zaradi revščine še vedno močno ogrožene. To so ljudje, ki živijo sami, so samohranilci ali živijo v enočlanskih gospodinjstvih; nekaterim od njih, in sicer brezposelnim in starim, se je ogroženost v letu 2008 še povečala. Najvišje stopnje tveganja revščine imajo gospodinjstva brez delovno aktivnih članov (39,1 %), še posebno tista z vzdrževanimi otroki (57 %), ter enočlanska gospodinjstva (41,9 %) in enostarševske družine (28,8 %); visoko stopnjo tveganja revščine imajo

¹³⁰ Podatki o tveganju revščine v letu 2008 temeljijo na razpoložljivih dohodkih gospodinjstev iz leta 2007.

¹³¹ Prag tveganja revščine za štiričlansko gospodinjstvo dveh odraslih in dveh otrok, mlajših od 14 let, je bil ustrezno višji – 1.144 evrov.

Tabela 43: Nekateri kazalniki tveganja revščine, 2005–2008, Slovenija

	Dohodek brez dohodka v naravi				Dohodek z dohodkom v naravi			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Stopnja tveganja revščine, v %	12,1	11,7	11,5	12,3	11,4	11,1	11,0	11,9
Prag tveganja revščine – mesečno, v evrih	440	466	495	545	460	480	509	557
Prag tveganja revščine za gospodinjstvo dveh odraslih in dveh otrok – mesečno, v evrih	924	978	1.040	1.144	965	1.009	1.069	1.169
Stopnja tveganja revščine pred socialnimi transferji (starostne in družinske pokojnine so vštete med dohodke), v %	25,8	24,2	23,1	23	24,8	23,2	22,8	22,2
Stopnja tveganja revščine pred vsemi socialnimi transferji ¹ , v %	42,2	40,7	39,7	38,6	40,9	39,3	39,2	37,8
Stopnja tveganja revščine moških, v %	10,6	10,3	10,1	11	9,6	9,5	9,4	10,4
Stopnja tveganja revščine žensk, v %	13,6	13	12,9	13,6	13,2	12,6	12,4	13,2
Stopnja tveganja revščine otrok (0–15 let)	11,9	11,8	11,7	11,5	11	11,1	11,0	11,1
Stopnja tveganja revščine mladih (16–24 let)	10,4	9,1	9,2	10,3	10	8,9	8,7	10
Stopnja tveganja revščine aktivnih (16–64 let)	10,4	9,8	9,8	10,5	9,9	9,3	9,3	10,1
Stopnja tveganja revščine starih (60+ let)	18,8	18,4	17,8	19,1	19,2	19	18,5	18,2

Vir: SURS; Raziskava o dohodkih in življenjskih pogojih (EU-SILC).
Opomba: ¹Starostne in družinske pokojnine niso zajete med dohodke.

tudi brezposelni (37,6 %) in najemniki stanovanj (25,2 %) (glej tabelo 43). Vse našteje socioekonomske kategorije so najbolj ogrožene z revščino tudi v EU-27.

Če ne bi bilo socialnih transferjev, bi bila stopnja tveganja revščine bistveno višja. Za ohranjanje in izboljševanje življenjske ravni so v socialni državi vzpostavljeni različni mehanizmi socialnih zavarovanj in prerasdeljevanja dohodkov. Gre za zagotavljanje dostojnega preživetja posameznikom in družinam ter za zmanjševanje revščine. Temu so namenjeni socialni transferji, ki so v Sloveniji zelo učinkoviti, saj bi bila stopnja tveganja revščine brez njih (socialnih in družinskih prejemkov¹³²) skoraj dvakrat višja (23 %). Njihov vpliv na zniževanje revščine je v Sloveniji večji kakor v povprečju držav EU-27 (kjer socialni transferji znižujejo revščino za slabo tretjino), kar je posledica dobre ciljanosti socialnih prejemkov, namenjenih najbolj ogroženim družbenim skupinam.

5.2.2 Materialna prikrajšanost

Mere materialne prikrajšanosti omogočajo bolj celovito in poglobljeno razumeti revščino ter kažejo dalj časa trajajoče posledice slabšega finančnega položaja gospodinjstev. Čeprav so podatki o revščini in neenakosti, ki slonijo na dohodkih, pomembni, ne zadoščajo za popolnejši prikaz različnosti življenjskih razmer prebivalstva v EU-27. Pri ugotavljanju ogroženosti

z revščino iz dohodkov namreč obstaja realna omejitev pri razpoložljivosti podatkov, in sicer za samozaposlene, za področje sive ekonomije, večinoma tudi niso zajeti nedenarni transferji, morebitni dolgovi ali dobički gospodinjstva itd. Mere materialne prikrajšanosti pa lahko dajejo potrebne dodatne informacije o bolj celoviti in dalj časa trajajočem slabem finančnem položaju in njenih posledicah za gospodinjstvo. Ko torej ugotavljamo omejitve finančnega pristopa, ne trdimo, da so mere materialne prikrajšanosti boljše; gre le za kombinacijo različnih, komplementarnih mer, ki poglobljajo razumevanje revščine¹³³. Ta ideja je že nekaj zadnjih let vodila Odbor za socialno zaščito Evropska komisije oziroma njegovo podskupino pri izbiri kazalnikov materialne prikrajšanosti.

Na osnovi podatkov EU-SILC so bili februarja 2009 sprejeti elementi materialne prikrajšanosti, ki prikazujejo omejene vire za življenje. Elementi se bodo dodatno preizkušali v modulu EU-SILC 2009 in bodo osnova za prihodnje proučevanje te tematike. Izbranih je bilo 9 elementov¹³⁴, nanašajo pa se na posedovanje oziroma pomanjkanje trajnih življenjskih dobrin in

¹³³ Vir: Eurostat; What can be learned from deprivation indicators in Europe; Methodologies and working papers, 2009.

¹³⁴ Elementi so naslednji: 1. zmožnost pokritja nepričakovanih stroškov, 2. zmožnost plačati enotedenske počitnice zunaj domačega kraja, 3. zmožnost privoščiti si ustrezno prehrano (z mesom, piščancem, ribo ali ustrezno brezmesno hrano vsak drugi dan), 4. zmožnost rednega odplačevanja posojil, hipotek oz. zamude pri tem, 5. zmožnost zagotoviti si primerno ogrevano stanovanje, 6. imeti pralni stroj, 7. imeti barvno TV, 8. imeti telefon, 9. imeti osebni avto. Pri zadnjih štirih kazalnikih velja omejitev, da si gospodinjstvo te dobrine želi.

¹³² Pokojnine niso vštete. Če jih prebivalstvo ne bi prejelo, bi bila stopnja tveganja revščine 38,6-odstotna.

Tabela 44: Stopnje materialnega prikrajšanja (odstotek ljudi, ki izkazujejo pomanjkanje treh kazalnikov materialne prikrajšanosti) in stopnje tveganja relativne revščine, EU-25, 2008, v %

	Stopnja materialne prikrajšanosti	Stopnja tveganja relativne revščine
Luksemburg	4	13
Norveška	5	11
Švedska	5	12
Nizozemska	5	11
Danska	87	12
Španija	9	20
Finska	9	14
Združeno kraljestvo	11	19
Belgija	12	15
Estonija	12	19
Francija	13	13
Nemčija	13	15
Avstrija	14	12
Irska	14	16
Češka	16	9
Italija	16	19
Slovenija	17	12
Grčija	22	20
Portugalska	23	18
Ciper	23	16
Litva	27	20
Slovaška	28	11
Poljska	32	17
Latvija	35	26
Madžarska	37	12
Romunija	50	23
Bolgarija	51	21

Vir: Eurostat, EU-SILC 2008.

Opombi: Gre za prve izračune Eurostata, zato so še mogoče spremembe. SURS izračunov stopnje materialnega prikrajšanja za Slovenijo še ni izdelal.

na tako imenovani prikaz ekonomskih obremenitev gospodinjstva. Ti kazalniki bodo pomagali osvetliti dva ključna elementa definicij(e) revščine: a) nezmožnost sodelovanja v družbi in b) pomanjkanje virov za življenje. Treba pa je poudariti, da gre pri izboru elementov materialne prikrajšanosti za prikrajšanost, ki je posledica omejenih virov gospodinjstva in ne drugačnih okusov, življenjskih slogov, izbir in življenjskih okoliščin. Slednje je bilo preizkušeno v razširjeni javnomnenjski raziskavi Eurobarometer leta 2007, kjer so bili vsi izbrani elementi iz raziskave EU-SILC v vsaj 50 % potrjeni kot nujni (oz. absolutno nujni) za primeren življenjski standard. Tako je bila torej potrjena ustreznost izbire devetih elementov materialne prikrajšanosti in izključena možnost, da gospodinjstvo (posameznik) nekaterih predmetov nima zato, ker se je samo tako odločilo oziroma izbralo. Ker so raziskovalci presodili, da je vsak element približno enako pomemben za ugotavljanje življenjskega standarda prebivalstva, so se odločili, da gospodinjstvo živi v pomanjkanju, če izkaže pomanjkanje treh elementov materialne prikrajšanosti od izbranih devetih.

V Sloveniji je stopnja materialne prikrajšanosti, ki prikazuje odstotek ljudi z izkazanim pomanjkanjem pri najmanj treh elementih materialne prikrajšanosti, razmeroma nizka. Leta 2008 je znašala 16,9 % in bila za 2,6 o. t. višja kakor leto poprej. Ocenjujemo, da je k poslabšanju razmer precej prispevala visoka inflacija v letih 2007 in 2008. Pri Eurostatu so iz analize podatkov EU-SILC ugotovili, da so najvišje stopnje materialne prikrajšanosti pri novih članicah (tudi tistih, ki imajo nizke stopnje tveganja revščine) in da podatki o materialni prikrajšanosti kažejo mnogo večje razlike med državami EU-27 kakor relativna revščina. Pri materialni prikrajšanosti je razpon med 4 in 51 %, pri relativni revščini pa med 9 in 26 %. Iz tabele 44 je razvidno, da se Slovenija uvršča v prvo tretjino držav z razmeroma nizko stopnjo materialne prikrajšanosti, ob bok Italiji, Češki, Irski in Avstriji, ter da med stopnjama sicer ni velikih razlik (kar je značilno tudi za Belgijo, Nemčijo in Avstrijo).

Tabela 45: Stopnja materialne prikrajšanosti med prebivalstvom, ki živi nad pragom revščine, in med revnim prebivalstvom, EU-27, 2008, v %

	Stopnja materialne prikrajšanosti prebivalstva, ki živi nad pragom revščine ¹	Stopnja materialne prikrajšanosti prebivalstva, ki živi pod pragom revščine
EU-27	13	40
Avstrija	10	41
Belgija	7	39
Bolgarija	40	93
Ciper	19	47
Češka	13	50
Danska ²	5	20
Estonija	7	34
Finska	6	28
Francija	10	37
Grčija	15	47
Irska	11	29
Italija	11	38
Latvija	25	66
Litva	20	53
Luksemburg	1	17
Madžarska	33	67
Malta	10	26
Nemčija	8 ^p	41
Nizozemska	3	21
Poljska	27	59
Portugalska	18	46
Romunija	42	78
Slovaška	24	59
Slovenija	13	43
Španija	6	18
Švedska	3	14
Združeno kraljestvo	7 ^p	25 ^p

Vir: Eurostat, SILC 2008.

Opombe: Za Bolgarijo ni podatkov; p) predhodni podatki. ¹ Delež materialno prikrajšanih med prebivalstvom, ki živi z dohodki, višjimi od praga tveganja revščine. ² Podatek za leto 2007.

Med stopnjo materialnega prikrajšanja in stopnjo tveganja revščine obstaja šibka korelacija. Korelacija znaša 0,42 (na ravni držav), kar pomeni, da se stopnji v večini držav nanašata na različne skupine prebivalstva. Tako je med starimi članicami manj od tretjine prebivalstva, ki je pod mejo relativne revščine tudi materialno prikrajšano; na drugi strani pa je relativna revščina tako rekoč sinonim za materialno prikrajšanost. Tako je v Bolgariji (kar 93 % revnih je tudi materialno prikrajšanih), Romuniji (76 %) in Latviji (76 %). Slovenija je s 43 % revnih, ki so hkrati materialno prikrajšani, uvrščena nekako na sredino.

Materialna prikrajšanost je višja med ženskami in med otroki. Stopnja materialne prikrajšanosti je, razen na Švedskem, v vseh državah EU-27 večja med ženskami kakor med moškimi. V večini držav je ta stopnja med otroki višja od tiste za celotno populacijo. Izjema je Ciper, kjer je nižja za 3 odstotne točke, sledita mu Grčija

in Latvija (z 2 o. t.) in pa skupina z 1 o. t. nižjo stopnjo, v katero spada tudi Slovenija (v tej skupini so še Estonija, Španija in Litva).

5.2.3 Socialnoekonomske posledice brezposelnosti in revščine

Brezposelnost je eden glavnih povzročiteljev revščine in socialnega izključevanja prebivalstva. Zaradi sorazmerne majhnosti naših statističnih regij je njihova uspešnost pogosto odvisna od enega ali dveh podjetij. Če slabo poslujejo ali celo propadejo, se v zelo kratkem času lahko popolnoma spremeni gospodarski položaj celotne regije (primer pomurske regije), kar se najprej pokaže v naraščanju brezposelnosti. To pa izrazito vpliva na socialno izključevanje prebivalstva. Zaradi

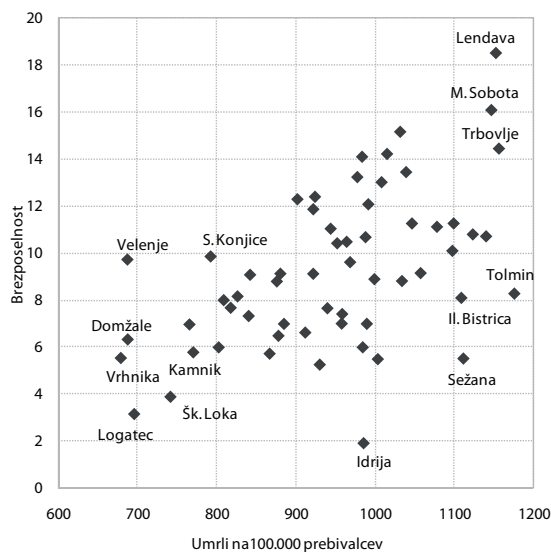
brezposelnosti se zmanjša kakovost življenja, in to ne samo v materialnem, ampak tudi v socialnem in psihološkem pogledu. »... zaposlitev posredno vpliva na naše življenje na pet načinov: (i) določa nam dnevno strukturo časa, (ii) nudi socialne stike izven družine, (iii) povezuje osebne in kolektivne cilje, (iv) je vir statusa in identitete in (v) je vir zakonitosti in kontrole. Deprivacija med nezaposlenimi pa nastaja predvsem zaradi tega, ker so te latentne posledice postale neobhodne potrebe moderne družbe. Zato je potrebno gledati na zmanjševanje nezaposlenosti z vidika preprečevanja ekonomske, socialne in kulturne izključenosti« (Poročilo o človekovem razvoju, 1998).

Vrsta raziskav na različnih področjih je pokazala, da je zdravstveno stanje ljudi tesno povezano z blaginjo. Raziskave (Wilkinson 1996, 2007, WHO 2008 itd.) potrjujejo, da je zdravje – merjeno s pričakovano dolžino življenja ali stopnjo umrljivosti – neke skupine ljudi tesno in statistično pomembno povezano z njihovim socialnim in ekonomskim položajem v družbi. Po podatkih iz raziskav Svetovne zdravstvene organizacije je razlika v pričakovani dolžini življenja med revnimi in bogatimi deli velemest lahko tudi desetletje in več, stopnja obolevnosti ali invalidnosti pa prav tako močno kaže splošno izobrazbeno, ekonomsko in socialno sliko posameznega sloja ali regije.

Podobno je v Sloveniji, kjer so zdravstveni kazalci posamezne regije močno povezani z njenim ekonomskim stanjem ali velikostjo brezposelnosti. Analiza umrljivosti¹³⁵ na ravni slovenskih statističnih regij, pa tudi upravnih enot je pokazala, da obstaja močna povezanost večine vzrokov umrljivosti, posebno samomorov, z nizkimi dohodki, ki jo kažeta nizka osnova za dohodnino na prebivalca in visoka stopnja registrirane brezposelnosti. Statistično pomembna, a nekoliko manjša je tudi povezava izobrazbe z različnimi vzroki umrljivosti. Regije z visoko ekonomsko močjo in nizko stopnjo brezposelnosti imajo tudi višjo stopnjo izobrazbe prebivalstva (osrednjeslovenska, obalno-kraška in goriška). Umrljivost na 100.000 prebivalcev deli Slovenijo na dva dela – večja je v vzhodni Sloveniji, kjer imajo visoko stopnjo brezposelnosti, nižje dohodke in nižjo izobrazbeno strukturo ljudi. Tudi »mehki« kazalniki – mnenje samih prebivalcev o lastnem položaju, ki smo jih analizirali iz podatkov Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (CJMMK) za obdobje 2005–2007 – potrjujejo, da obstajajo statistično značilne razlike med regijami v tem, kako prebivalci ocenjujejo različne vidike počutja, ki so posredno ali neposredno povezani z zdravjem. V regijah, kjer je prebivalstvo z višjo izobrazbo, manjšo brezposelnostjo in višjim dohodkom, je samoocena zdravja boljša. Večinoma svoje stanje najbolje ocenjujejo v osrednjeslovenski, obalno-kraški in goriški regiji, negativni občutki pa so najpogostejši na Koroškem, v jugovzhodni Sloveniji in Zasavju. Stopnja

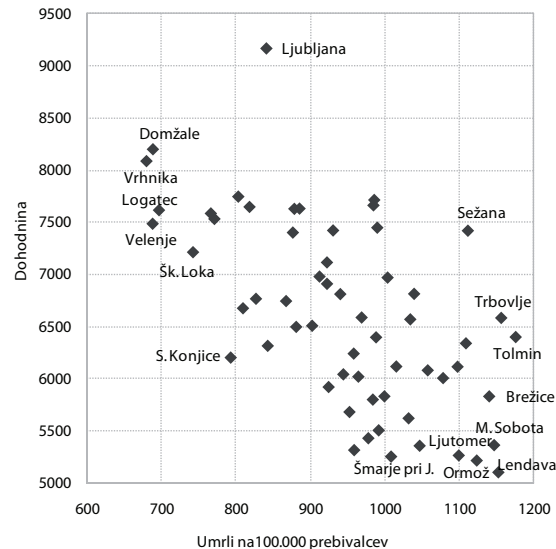
registrirane brezposelnosti je nadpovprečna prav v vzhodnem delu Slovenije, po jeseni 2008 pa raste v vseh regijah in tako posredno slabi ekonomsko moč prebivalstva. Kakor smo že ugotovili, ima to vpliv na slabše zdravstveno stanje in povečano umrljivost, zato lahko pričakujemo, da bo imela sedanja gospodarska kriza v prihodnje velike posledice za zdravje prebivalstva, ki bodo sedanje razmere v vzhodni Sloveniji še poslabšale.

Slika 65: Celotna umrljivost in brezposelnost po upravnih enotah Slovenije, povprečje 2005–2007

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Slika 66: Celotna umrljivost in osnova za dohodnino po upravnih enotah Slovenije, povprečje 2005–2007

Vir: SURS; preračuni UMAR.

¹³⁵ Regionalni razvoj 2. Razvojni izzivi Slovenije, 2009.

6. Javnofinančni izdatki, povezani s socialnim razvojem

Z vzdrževanjem sistema javnofinančnih izdatkov za socialno zaščito in drugih izdatkov, povezanih s socialnim razvojem, država skrbi za ohranjanje in izboljševanje kakovosti življenja prebivalstva. S socialnim razvojem so povezani izdatki za socialno zaščito, nanj pa vplivajo še nekateri izdatki. Definicije javnofinančnih izdatkov, ki pospešujejo socialni razvoj, so še nejasne (glej okvir 5), zato se v prispevku osredotočamo na izdatke za socialno zaščito, zdravstvo, izobraževanje ter za rekreacijo in kulturo kot tiste, ki so s socialnim razvojem najbolj povezani. Država z vzdrževanjem sistema socialne zaščite in drugimi izdatki, povezanimi s socialnim razvojem, skrbi za kakovost življenja prebivalstva in prispeva k družbeni koheziji. Delež javnofinančnih izdatkov v BDP, ki so neposredno in posredno povezani s socialnim razvojem, se v zadnjih letih zmanjšuje, posebno delež izdatkov za socialno zaščito.

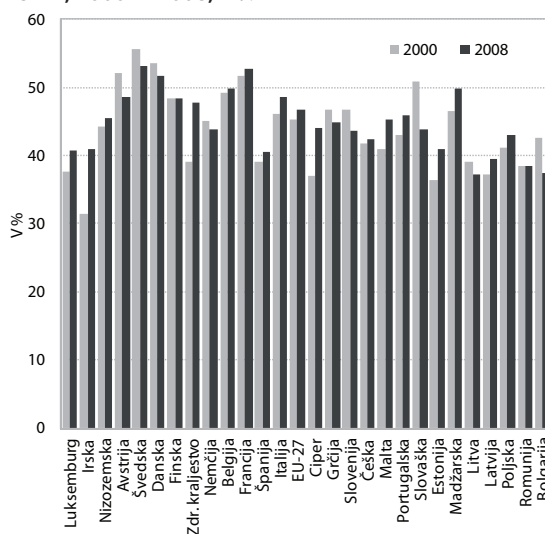
6.1 Javnofinančni izdatki po namenih

Po doseženi stopnji razvitosti (91 % povprečja EU-27 po BDP na prebivalca v standardu kupne moči – SKM) izdatki sektorja država v Sloveniji v letih 2007 in 2008 niso visoki. Po višini izdatkov sektorja država se Slovenija po Eurostatovih podatkih¹³⁶ uvršča med države članice, ki imajo izdatke nižje od povprečja EU-27. Še leta 2000 je bil delež izdatkov v Sloveniji višji od povprečja EU-27, po njihovem hitrem zniževanju (2000–2007 za 4,3 o. t.; 2000–2008 za 3,1 o. t. BDP) in hkrati povečevanju deleža izdatkov v EU-27 (2000–2008 1,6 o. t. BDP) pa se Slovenija v letih 2007 in 2008 uvršča v zadnjo tretjino držav članic EU-27. Med državami z višjim BDP na prebivalca v SKM imajo nižje deleže izdatkov od Slovenije v letu 2008 le Nemčija, Irsko in Španija. Med državami z nižjim BDP na prebivalca v SKM pa imajo višje izdatke od Slovenije tri države (Portugalska, Malta in Madžarska), druge pa nižjega. Države z višjim BDP na prebivalca v SKM imajo torej večinoma tudi višje izdatke sektorja država, države z nižjim BDP na prebivalca v SKM pa večinoma nižje.

Slabi dve tretjini vseh izdatkov sektorja država v letu 2007 predstavljajo izdatki, ki so neposredno in posredno povezani s socialnim razvojem, to je za socialno zaščito, zdravstvo, izobraževanje ter rekreacijo in kulturo. V povprečju držav EU-27 so znašali 30,8 % BDP, v Sloveniji pa so bili za 2,5 o. t. nižji

¹³⁶ 31. 12. 2009 je SURS objavil nove podatke za leto 2008 in spremenil tudi podatke za nazaj (2005–2007), Eurostatovi podatki so za Slovenijo še nespremenjeni.

Slika 67: Izdatki sektorja država, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2008, v %

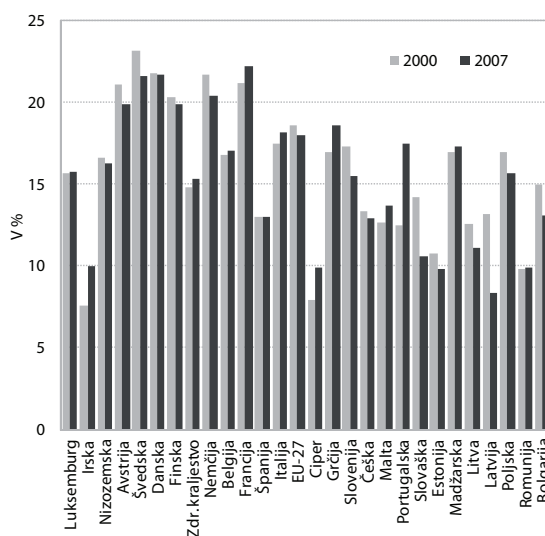
Vir: Eurostat.

Opomba: Države so z leve proti desni razporejene po padajočem vrstnem redu glede na v letu 2008 doseženo višino BDP na prebivalca v SKM.

(28,3 % BDP). Med državami z višjim BDP na prebivalca v SKM od Slovenije je le pet držav z nižjimi izdatki, med državami z nižjim BDP na prebivalca v SKM pa imata višje izdatke od Slovenije le dve državi (Portugalska in Madžarska). Med državami so precejšnje razlike v tem, čemu so izdatki namenjeni.

Slovenija ne sodi med države z visokimi izdatki za socialno zaščito. V letu 2007 so znašali 15,5 % BDP in so bili krepko nižji od povprečja EU-27 (18 % BDP).

Slika 68: Delež izdatkov za socialno zaščito, izraženih v deležu BDP, EU-27, 2000 in 2007, v %

Vir: Eurostat.

Opomba: Za EU-27, Madžarsko, Poljsko in Romunijo ni podatkov za leto 2000, zato so v sliki upoštevani podatki za leto 2005. Države so z leve proti desni razporejene po padajočem vrstnem redu glede na v letu 2008 doseženo višino BDP na prebivalca v SKM.

Okvir 5: Opredelitev javnofinančnih izdatkov, povezanih s socialnim razvojem**V teoriji ni jasne definicije, kateri javnofinančni izdatki so neposredno in posredno povezani s socialnim razvojem.**

Evropska komisija je v okviru razvojnih kazalnikov opredelila razvojno usmerjene javnofinančne izdatke (imenovala jih je produktivne) po treh definicijah (Developing Indicators for Assessing the Quality of Public Finances, 2008). Po širši definiciji so produktivni izdatki tisti, ki so usmerjeni v raziskave in razvoj, promet, izobraževanje, zdravstvo, javni red in mir ter v varstvo okolja. Nesporno je, da so s socialnim razvojem povezani izdatki za zdravstvo in izobraževanje. Podobno bi lahko elemente, ki vplivajo na ta razvoj, našli pri izdatkih za varstvo okolja, saj zdravo okolje zmanjšuje potrebe po zdravstvenih storitvah, ter pri javnem redu in miru, ki vplivata na varnost in zmanjševanje kriminalitete. Izdatki za promet se uvrščajo med izdatke za ekonomske zadeve, ki hkrati vplivajo na socialni razvoj z zagotavljanjem boljše infrastrukture in tako dostopnosti do socialnovarstvenih storitev. Med izdatke za ekonomske zadeve uvrščamo tudi izdatke za zaposlovanje, ki le-to pospešujejo, prav zaposlenost pa je ključni element materialne varnosti in socialne vključenosti. Druge skupine izdatkov so po definiciji Evropske komisije neproduktivne. Nesporno pa je, da so s socialnim razvojem neposredno povezani izdatki za socialno zaščito. Posredno pa lahko s njim povežemo tudi večji del izdatkov za rekreacijo in kulturo.

Vprašanje o javnofinančnih izdatkih, ki so povezani s socialnim razvojem, v teoriji ni rešeno zato, ker se šele zdaj postavljajo ustrezne baze podatkov po namenih posameznih vrst javnofinančnih izdatkov in oblikujejo kazalniki, s katerimi bi izkazovali povezavo med javnofinančnimi izdatki in razvojem. Za zbiranje podatkov o javnofinančnih namenih obstajata dve metodologiji, in sicer metodologija nacionalnih računov (Združeni narodi, Eurostat) in metodologija državne finančne statistike (Mednarodni denarni sklad). V Sloveniji in drugih članicah Evropske unije velja standard nacionalnih računov, za razporejanje izdatkov po namenih pa se uporablja namenska klasifikacija (COFOG). Izdatki sektorja država se po nacionalnih računih in namenski klasifikaciji (COFOG) na prvi ravni delijo v deset skupin: javna uprava, obramba, javni red in mir, ekonomske zadeve, varstvo okolja, stanovanjski in prostorski razvoj, zdravstvo, rekreacija in kultura ter dejavnosti združenj, izobraževanje in socialna zaščita. Doslej so za Slovenijo in države članice Evropske unije podatki zbrani le na prvi ravni, na drugi pa se šele pripravljajo. V Sloveniji so na drugi ravni pripravljene le za zdravstvo, izobraževanje in socialno zaščito. Kazalnike razvijajo različne inštitucije. V Evropski uniji je bil prvi predlog zanje oblikovan šele leta 2008, vendar kazalnikov za socialni razvoj v njem še ni (Developing Indicators for Assessing the Quality of Public Finances, 2008).

Zaradi nejasne definicije, kateri javnofinančni izdatki so povezani s socialnim razvojem, in zaradi nerazvitosti baze podatkov namenske klasifikacije na drugi ravni v poglavju 6.1 kot izdatke, povezane s socialnim razvojem, obravnavamo tiste za socialno zaščito, izobraževanje, zdravstvo, rekreacijo, kulturo in dejavnosti združenj. V poglavju 6.2 podrobneje obravnavamo izdatke za socialno zaščito po metodologiji ESPROS, a se razlikuje od metodologije nacionalnih računov in namenske klasifikacije, zato izkaza med seboj nista primerljiva. Prav tako z metodologijo nacionalnih računov in namensko klasifikacijo niso primerljivi podatki o javnih izdatkih za zdravstvo in za izobraževanje, ki jih podrobneje prikazujemo v podpoglavjih o dostopnosti zdravstvenih storitev ter vzgojno-varstvenih ustanov in izobraževanja.

Med posameznimi državami je imelo samo devet držav EU-27 te izdatke nižje od Slovenije in samo štiri (Irska, Združeno kraljestvo, Španija in Ciper) dosegajo višji BDP na prebivalca v SKM. Od držav, ki dosegajo nižji BDP na prebivalca v SKM od Slovenije, imajo izdatke višje tri države (Portugalska, Madžarska in Poljska). V EU-27 se je podobno kakor v Sloveniji delež izdatkov za socialno zaščito v BDP začel zniževati po letu 2003. V obdobju 2000–2007 so se izdatki v Sloveniji znižali za 1,8 o. t., največ za 1,4 o. t. BDP prav v letu 2007 v primerjavi z letom 2006. Relativno znižanje izdatkov je temeljilo na učinkih pokojninske reforme in v letu 2007 uvedenega enotnega mehanizma usklajevanja socialnih transferjev z inflacijo.

V strukturi izdatkov za socialno zaščito imajo socialni prejemki, razen socialnih transferjev v naravi, 93,6-odstotni delež, ta pa se med letoma 2000 in 2007 ni spremenil. Dobra polovica izdatkov (52,5 %) je bila v

letu 2007 namenjenih za starost, sledijo pa jim izdatki za bolezen in invalidnost (17,8 %), družine in otroke (11,1 %) ter preživele družinske člane (9,8 %). Zaradi razmeroma nizke stopnje brezposelnosti so izdatki za brezposelne v strukturi izdatkov za socialno zaščito znašali le 3,3 %.

V Sloveniji so nizki tudi izdatki za zdravstvo. V letu 2007 so predstavljali 5,9 % BDP in bili za 0,7 o. t. nižji od povprečja EU-27 (6,6 % BDP). Med razvitejšimi državami od Slovenije (po BDP na prebivalca v SKM) ima nižje deleže izdatkov le pet članic, med manj razvitimi pa le države z BDP na prebivalca v SKM pod 70 % povprečja EU-27. V obdobju 2000–2007 so deleže izdatkov za zdravstvo v BDP povečale skoraj vse države EU-27. V Sloveniji so se izdatki za zdravstvo začeli postopno zniževati po letu 2001 (2001: 6,7 % BDP) in dosegli najnižjo višino v letu 2007. Do relativnega znižanja izdatkov je prišlo zaradi počasne nominalne rasti sredstev za zaposlene ter izdatkov za vmesno in končno potrošnjo.

Tabela 46: Skupni izdatki sektorja država, izraženi v deležu BDP, EU-27, 2000–2008, v %

Države, razporejene po doseženem BDP na prebivalca v SKM	BDP/prebivalca v SKM 2008	2000	2005	2006	2007	2008	2000–2008 (razlika v o. t.)
EU-27	100	45,2	46,9	46,3	45,7	46,8	+1,6
Luksemburg	276	37,6	41,6	38,6	37,2	40,7	+3,1
Irska	135	31,5	33,7	34,0	35,7	41,0	+9,5
Nizozemska	134	44,2	44,8	45,6	45,3	45,5	+1,3
Avstrija	123	52,1	49,9	49,4	48,7	48,7	-3,4
Švedska	120	55,6	55,2	54,1	52,5	53,1	-2,5
Danska	120	53,6	52,8	51,6	51,0	51,7	-1,9
Finska	117	48,3	50,3	48,7	47,3	48,4	+0,1
Združeno kraljestvo	116	39,1	44,1	44,2	44,0	47,7	+8,6
Nemčija	116	45,1	46,8	45,3	44,2	43,9	-1,2
Belgija	115	49,2	52,2	48,5	48,3	49,9	+0,7
Francija	108	51,6	53,4	52,7	52,3	52,7	+1,1
Španija	103	39,1	38,4	38,5	38,8	40,5	+1,4
Italija	102	46,2	48,2	48,7	47,9	48,7	+2,5
Ciper	96	37,0	43,6	43,4	42,9	44,0	+7,0
Grčija	94	46,7	43,3	42,2	44,0	44,9	-1,8
Slovenija	91	46,7	45,3	44,6	42,4	43,6	-3,1
Češka	80	41,8	45,0	43,8	42,6	42,4	+0,6
Malta	76	41,0	44,7	43,7	42,6	45,3	+4,3
Portugalska	76	43,1	47,6	46,3	45,8	45,9	+2,8
Slovaška	72	50,9	38,2	36,9	34,4	43,9	-7,0
Estonija	67	36,5	34,0	34,2	35,5	40,9	+4,4
Madžarska	64	46,5	50,1	51,9	49,7	49,8	+3,3
Litva	62	39,1	33,3	33,6	34,9	37,2	-1,9
Latvija	57	37,3	35,6	38,2	35,9	39,5	+2,2
Poljska	56	41,1	43,4	43,8	42,1	43,1	+2,0
Romunija	47	38,5	33,5	35,3	36,6	38,5	0,0
Bolgarija	41	42,6	39,9	36,5	41,5	37,4	-5,2

Vir: Eurostat.

Opombe: Države so razporejene po višini BDP na prebivalca v SKM; oznaka n. p. – ni podatka; SKM – standard kupne moči.

V strukturi izdatkov v letu 2007 s 41,0 % prednjačijo tisti za bolnišnične storitve, sledijo pa jim izdatki za zunajbolnišnične storitve (32,9 %) ter za medicinske proizvode, pripomočke in opremo (18,1 %). Druge skupine izdatkov¹³⁷ predstavljajo le 8 % izdatkov za zdravstvo. V primerjavi z letom 2000 so se do leta 2007 povečali izdatki za bolnišnične storitve (0,6 o. t.) ter za proizvode, pripomočke in opremo (1,3 o. t.), za zunajbolnišnične storitve pa so se zmanjšali za 0,7 o. t. in drugi za 1,2 o. t.

Višji od povprečja EU-27 so v Sloveniji izdatki za izobraževanje – v letu 2007 so predstavljali 5,8 % BDP, v povprečju držav Evropske unije pa so bili 0,7 o. t. nižji (5,1 % BDP). Med posameznimi državami je Slovenija v sredini. Višje izdatke od Slovenije imajo štiri članice, ki so po BDP na prebivalca v SKM bolj razvite od nje, in dve manj razviti članici. Po letu 2005 se ti izdatki v EU-27 rahlo znižujejo (2005–2007 0,2 o. t. BDP). V Sloveniji so bili že višji, vendar so se v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 znižali za 0,5 odstotne točke BDP, predvsem zaradi nominalno počasnejše rasti vmesne potrošnje.

¹³⁷ Druge skupine izdatkov so: javno zdravstvo, raziskave in razvoj na področju zdravstva in druge dejavnosti na področju zdravstva.

Tabela 47: Struktura izdatkov sektorja država v letu 2007, izraženih v deležu BDP, EU-27, 2007, v %

Države, razporejene po doseženem BDP na prebivalca v SKM	BDP/ preb. v SKM 2008	Izdatki sektorja država skupaj	Izdatki za socialno zaščito, zdravstvo, izobraževanje ter rekreacijo in kulturo	Izdatki za socialno zaščito	Izdatki za zdravstvo	Izdatki za izobraževanje	Izdatki za rekreacijo, kulturo in dejavnosti združenj
EU-27	100	45,7	30,8	18,0	6,6	5,1	1,1
Luksemburg	276	37,2	26,7	15,8	4,5	4,5	1,9
Irska	1135	35,7	22,2	10,0	7,0	4,5	0,7
Nizozemska	134	45,3	28,4 (p)	16,3 (p)	5,7 (p)	5,1 (p)	1,3 (p)
Avstrija	123	48,7	33,6	19,9	7,5	5,2	1,0
Švedska	120	52,5	36,4	21,6	6,8	6,9	1,1
Danska	120	51,0	38,0	21,7	7,3	7,4	1,6
Finska	117	47,3	33,4	19,9	6,6	5,8	1,1
Združeno kraljestvo	116	44,0	30,1	15,3	7,5	6,2	1,1
Nemčija	116	44,2	31,3	20,4	6,3	3,9	0,7
Belgija	115	48,3	31,1	17,1	7,0	5,8	1,2
Francija	108	52,3	36,8	22,2	7,2	5,9	1,5
Španija	103	38,8	24,7	13,0 (p)	5,7 (p)	4,4 (p)	1,6 (p)
Italija	102	47,9	30,5	18,2	6,8	4,7	0,8
Ciper	96	42,9	21,5	9,9	2,9	7,4	1,3
Grčija	94	44,0	26,9	18,6	4,9	3,0	0,4
Slovenija	91	42,4	28,3	15,5	5,9	5,8	1,1
Češka	80	42,6	26,0	12,9	7,1	4,7	1,3
Malta	76	42,6	25,5	13,7	5,8	5,4	0,6
Portugalska	76	45,8	31,2	17,5	6,8	5,8	1,1
Slovaška	72	34,4	21,8 (p)	10,6 (p)	6,5 (p)	4,0 (p)	0,7 (p)
Estonija	67	35,5	22,6	9,8	4,5	6,2	2,1
Madžarska	64	49,7	29,0	17,3	4,9	5,3	1,5
Litva	62	34,9	21,9	11,1	4,6	5,2	1,0
Latvija	57	35,9	20,7	8,4	4,6	5,8	1,9
Poljska	56	42,1	27,1	15,7	4,6	5,7	1,1
Romunija	47	36,6	19,4	9,9	4,3	4,2	1,0
Bolgarija	41	41,5	20,9	13,1 (p)	3,1 (p)	3,9 (p)	0,8 (p)

Vir: Eurostat.

Opomba: Države so razporejene po višini BDP na prebivalca v SKM; oznaka (p) – začasni podatek; SKM – standard kupne moči.

V strukturi izdatkov¹³⁸ za izobraževanje v letu 2007 s 41,5 % prednjači sekundarno izobraževanje, sledita pa mu s 36,0 % predprimarno in primarno ter s 16,7 % terciarno izobraževanje. Za vse druge namene¹³⁹ je bilo

porabljenih 5,8 % izdatkov za izobraževanje. V primerjavi z letom 2000 so porasli izdatki za predprimarno in primarno (za 0,7 o. t.), zmanjšal pa se je delež izdatkov za terciarno izobraževanje (za 0,7 o. t.).

¹³⁸ Razdelitev izdatkov za formalno izobraževanje sledi klasifikaciji ISCED 1997, ki v primarno izobraževanje uvršča prvih šest razredov osnovne šole, zadnje tri razrede (od sedmega do devetega razreda) pa že v sekundarno izobraževanje (ISCED, International Standard Classification of Education, 1997).

¹³⁹ Druge skupine izdatkov so: post-sekundarno neterciarno izobraževanje, izobraževanje, ki ni opredeljeno po stopnjah, dopolnilne storitve pri izobraževanju, raziskave in razvoj na področju izobraževanja, druge dejavnosti izobraževanja.

Izdatki za rekreacijo, kulturo in dejavnosti združenj so v Sloveniji enaki kakor v povprečju držav EU-27 (1,1 % BDP). Po višini izdatkov (občutno večji ali manjši) je v ospredju le nekaj držav članic, v povprečju EU-27 pa so deleži izdatkov v BDP nespremenjeni od leta 2002. Tudi v Sloveniji se njihov delež v primerjavi z BDP od leta 2000 ni spremenil.

Tabela 48: Izdatki za posamezna področja socialne zaščite na prebivalca, Slovenija in povprečje EU-25, 2000, 2006 in 2007 (v SKM)

Področja socialne zaščite	Slovenija			EU-25			Slovenija Indeks ravnj		
	2000	2006	2007	2000	2006	2007	EU-25 = 100		
							2000	2006	2007
Izdatki za socialno zaščito skupaj	3685,3	4703,3	4760,5 ^P	5301,9	6604,8 ^P	6805,5 ^P	69	71	70
Bolezen in zdravstveno varstvo	1100,6	1477,8	1487,8 ^P	1394,9	1853,1 ^P	1911,2 ^P	79	80	78
Invalidnost	323,7	375,5	363,4 ^P	420,3	506,7 ^P	527,6 ^P	77	74	69
Starost	1552,3	1746,7	1824,6 ^P	2032,2	2496,4 ^P	2592,0 ^P	76	70	70
Smrt hranitelja družine	71,0	344,3 ¹	344,3 ^P	340,1	428,0 ^P	436,2 ^P	21	80	79
Otrok in družina	330,7	394,1	402,2 ^P	419,9	496,4 ^P	519,7 ^P	79	79	77
Brezposelnost	153,0	139,9	106,2 ^P	308,8	357,1 ^P	332,7 ^P	49	39	30
Nastanitev	np	3,2	3,3 ^P	110,6	144,4 ^P	149,2 ^P	np	2,2	2,2
Druge oblike socialne izključenosti	66,2	112,3	107,6 ^P	59,2	83,2 ^P	87,2 ^P	112	135	123

Vir: EUROSTAT/ESSPROS, preračuni UMAR.

Opomba: SKM – standard kupne moči; np – ni podatka; ¹ sprememba metodologije, ^P predhodni podatek.

6.2 Izdatki za socialno zaščito

Slovenija je leta 2007 za socialno zaščito namenila 7.381 milijonov EUR ali 21,4 % BDP, kar je za 1,3 o. t. manj kakor leto poprej in 4,8 o. t. manj kakor v EU-27.

S sistemom socialne zaščite se prebivalstvu zagotavljajo storitve in prejemi za lajšanje bremen nekaterih tveganj ali za zadovoljevanje nekaterih socialnih potreb. Socialna zaščita se izvaja na osmih področjih¹⁴⁰ skrbi za prebivalstvo. Zmanjšanje sredstev v letu 2007 je posledica hitrejši rasti BDP od rasti sredstev za socialno zaščito. Nominalno so ta sredstva, v primerjavi z letom poprej sicer porasla za slabih 5 %, realno pa za dober odstotek. V letu 2000 je delež v BDP za Slovenijo znašal 24,2 % in od leta 2001 stalno upada. V EU-25¹⁴¹ pa je delež sredstev za socialno zaščito od leta 2000, ko je znašal 26,5 %, rasel nekako do leta 2003, leta 2004 pa je prav tako začel upadati. Sredstva, ki jih Slovenija namenja za socialno zaščito v odstotku od BDP v obdobju 2000–2007, v primerjavi s temi sredstvi v EU-25 kažejo vedno večji zaostanek. Medtem ko je Slovenija za EU-25 leta 2000 zaostajala za 2,3 o. t., je v letu 2007 že za 5 o. t. Slovenija se je po sredstvih, ki jih je namenila za socialno zaščito v letu 2007 uvrstila v sredino EU-27.

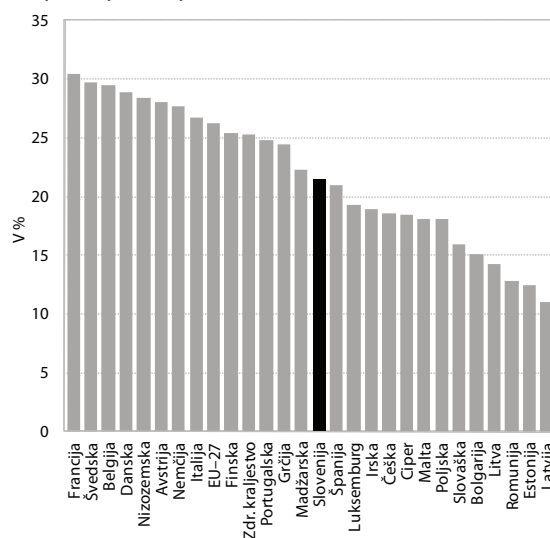
Po kupni moči sredstev za socialno zaščito Slovenija dosega 70 % ravnj sredstev za te namene v EU-25.

Podatki o teh sredstvih, izraženih v standardih kupne moči (SKM) na prebivalca, kažejo verjetno nekoliko realnejšo sliko, in sicer smo leta 2007 dosegli 70 % ravnj izdatkov za te namene v EU-25. V obdobju 2000–2006

¹⁴⁰ Skladno z metodologijo Eurostata ESSPROS so ta področja: bolezen in zdravstveno varstvo, invalidnost, starost, smrt hranitelja družine, družina in otroci, brezposelnost, nastanitev (za katero v Sloveniji do vključno leta 2004 nismo imeli podatkov) in druge oblike socialne izključenosti.

¹⁴¹ Za EU-27 so na voljo le podatki od vključno leta 2005.

Slika 69: Izdatki za socialno zaščito, izraženi v deležu BDP, 2007, EU-27, v %

Vir: EUROSTAT/ESSPROS.

je bil opazen rahel porast izdatkov za socialno zaščito, leta 2007 pa v primerjavi s preteklim letom manjši upad. Zaradi metodoloških sprememb je bil v letu 2006 znaten porast sredstev na področju smrt hranitelja družine in nekoliko zmanjšan obseg sredstev za področje starost¹⁴².

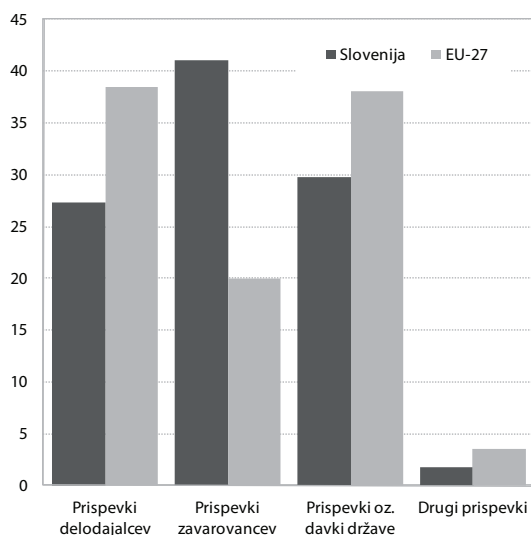
Kakor je razvidno iz tabele 48, se po kupni moči Slovenija najbolj približa EU-25 pri izdatkih za področja: smrt hranitelja družine, bolezen in zdravstveno varstvo, otrok in družina. Na področju drugih oblik socialne izključenosti Slovenija (verjetno tudi zaradi razlik v socialnih programih) precej presega ravnj EU-25.

¹⁴² Gre za prenos izdatkov za družinske pokojnine s področja starost na področje smrt hranitelja družine.

Slovenija, prav tako kakor EU-27, nameni največji del sredstev socialne zaščite skupaj izdatkom za področji starost ter bolezen in zdravstveno varstvo. V strukturi izdatkov za celotno socialno zaščito imajo v Sloveniji največji delež izdatki za starost (39,3 %; v EU-27 39,6 %) ter bolezen in zdravstveno varstvo (32,1 %; v EU-27 39,3 %), sledijo pa področja: otrok in družina (8,7 %; v EU-27 8,0 %), invalidnost (7,8 %; v EU-27 8,1 %), smrt hranitelja družine¹⁴³ (7,4 %; v EU-27 6,6 %), brezposelnost (2,3 %; v EU-27 5,1 %), druge oblike socialne izključenosti (2,3 %; v EU-27 1,3 %) in nastanitve, pri katerih se v primerjavi z EU-27 Slovenija najbolj razlikuje (0,1 %; v EU-27 2,3 %).

V strukturi virov sredstev za socialno zaščito so v Sloveniji na prvem mestu prispevki zavarovancev, v EU-27 pa delodajalcev. V Sloveniji največji vir sredstev za socialno zaščito predstavljajo prispevki zavarovancev (41 %), v EU-27 pa prispevki delodajalcev (38,5 %), (in takoj za njimi davki države 38 %), kar je predvsem posledica različnih sistemov financiranja socialne zaščite. Prispevki zavarovancev so se v Sloveniji v zadnjem letu še povečali, prispevki (oziroma davki) države pa zmanjšali. V primerjavi z Slovenijo je v EU-27 prispevkov zavarovancev dvakrat manj (20 %), prispevkov delodajalcev pa za 11,4 o. t. več (38,5 %). Je pa v Sloveniji opazna večja učinkovitost pri porazdelitvi programov socialne zaščite, saj je administrativnih stroškov za 2,1 % vseh izdatkov za socialno zaščito, v EU-27 pa so za 0,9 o. t. višji (3,0 %).

Slika 70: Viri sredstev za socialno zaščito, Slovenija in EU-27, 2007, v %

Vir: EUROSTAT/ESSPROS.

¹⁴³ To so večinoma izdatki za družinske in vdovske pokojnine.

statistična priloga

Kazalo tabel

Tabela 1:	Število prebivalstva in deleži prebivalstva po izbranih starostnih skupinah prebivalstva, Slovenija, 2000–2009, v %	87
Tabela 2:	Projekcije prebivalstva, Slovenija, 2008–2060	87
Tabela 3:	Število prebivalstva in struktura prebivalstva po starosti, regije, 2000–2009	87
Tabela 4:	Nekateri osnovni podatki o prebivalstvu, EU-27, 2000–2008	88
Tabela 5:	Izbrani kazalniki o rojenih, Slovenija, 2000–2008	88
Tabela 6:	Sklenitve zakonskih zvez ter povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka, Slovenija, 2000–2008	89
Tabela 7:	Izbrani kazalniki o družini in rodnosti, EU-27, 2007 (2008)	89
Tabela 8:	Nekateri osnovni podatki o umrlih, Slovenija, 2000–2008	90
Tabela 9:	Stopnje delovne aktivnosti po stopnjah izobrazbe, skupaj in po spolu, Slovenija, 2000–2008, v %	90
Tabela 10:	Stopnje brezposelnosti po šolski izobrazbi brezposelnih oseb, Slovenija, 2000–2008, v %	91
Tabela 11:	Stopnje delovne aktivnosti in stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili (prebivalstva v starosti 15–64 let), EU-27, 2000–2008, v %	92
Tabela 12:	Delež začasnih zaposlitev po anketi o delovni sili (pri prebivalstvu, starem 15–64 let), EU-27, 2000–2008, v %	93
Tabela 13:	Upravičenci do denarnih socialnih pomoči v regiji, 2001–2009, v %	94
Tabela 14:	Osnova za dohodnino na prebivalca v regiji, indeksi (Slovenija = 100), 2000–2007	94
Tabela 15:	Struktura potrošnje gospodinjstev po metodologiji COICOP, EU-27, 2008	95
Tabela 16:	Izdatki za zdravstvo, EU-27, 2000 in 2007	96
Tabela 17:	Število postelj (akutnih) in število prebivalcev na akutno posteljo, po regijah, 2000–2008	97
Tabela 18:	Zdravniki na primarni ravni, po regijah, 2003–2008	97
Tabela 19:	Število hospitalizacij zaradi bolezni, po glavnih vzrokih hospitalizacije, po starosti in spolu, Slovenija, 2008	98
Tabela 20:	Skupine primerljivih primerov (SPP), število akutnih obravnav na 1000 prebivalcev in povprečna utež po starostnih skupinah, Slovenija, 2005–2008	99
Tabela 21:	Število oskrbovancev v domovih za starejše in struktura po razlogih, zaradi katerih so bili sprejeti vanje (v %), Slovenija, 2000–2008	100
Tabela 22:	Struktura oskrbovancev v domovih za starejše po načinu plačevanja oskrbnine, Slovenija, 2000–2008, v %	100
Tabela 23:	Delež gospodinjstev, ki so lastniki stanovanja - glede na višino razpoložljivih sredstev gospodinjstva, Slovenija, 2000–2007, v %	101
Tabela 24:	Povprečno število sob na ekvivalentnega člana gospodinjstva, glede na stanovanjsko razmerje, Slovenija, 2000–2007	101
Tabela 25:	Delež otrok, vključenih v vrtce, po starosti, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %	102
Tabela 26:	Število in struktura vpisanih v srednješolsko izobraževanje, po vrstah programov, Slovenija, 2000/2001–2008/2009	102
Tabela 27:	Vključenost prebivalstva v terciarno izobraževanje, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %	102
Tabela 28:	Razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalcev, starih 20–29 let ¹ , vključenost mladih, starih 20–24 let ter delež celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, namenjenih za denarne pomoči študentom in transferje ² , EU-27, 2000–2006 (2007), v %	103
Tabela 29:	Vključenost prebivalstva v starosti 25–64 let v vseživljenjsko učenje, Slovenija, 2003–2008, v %	104
Tabela 30:	Vključenost odraslih, starih 25–64 let, v formalno in neformalno izobraževanje, po socio-ekonomskih značilnostih, Slovenija, 2007, v %	104
Tabela 31:	Število in struktura mladih, ki so končali srednjo šolo, Slovenija, 2000/2001–2007/2008	105
Tabela 32:	Število in struktura diplomantov terciarnega izobraževanja, Slovenija, 2000–2008	105
Tabela 33:	Diplomanti terciarnega izobraževanja, EU-27, 2000–2007	106
Tabela 34:	Struktura prebivalstva, starega 15 ali več let, po doseženi stopnji izobrazbe, Slovenija, 2000–2008, v %	107
Tabela 35:	Javni izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje kot delež v BDP ² , po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2000–2007, v %	107
Tabela 36:	Izobrazbena struktura prebivalstva v starosti 25–64 let, 2000 in 2008, EU-27, v %	108
Tabela 37:	Javni izdatki za formalno izobraževanje (vse ravni) kot delež v BDP, skupaj in po posameznih ravneh izobraževanja, EU-27, 2000–2006, v %	109
Tabela 38:	Število razstav in obiskovalcev razstav v muzejih, galerijah oziroma likovnih razstaviščih, Slovenija, 2004–2008	110
Tabela 39:	Število gledaliških predstav in obiskovalci gledaliških predstav v gledališčih, Slovenija, 2004–2008	110

Tabela 40:	Število obiskovalcev filmov v kinematografih in struktura gledalcev glede na izvor filma, Slovenija, 2000–2008	110
Tabela 41:	Naslovi izdanih knjig in brošur, glede na izvor, Slovenija, 2000–2008	110
Tabela 42:	Obisk knjižnic in izposoja knjižničnega gradiva na člana, skupaj in splošne knjižnice, 2000–2007	111
Tabela 43:	Čas, namenjen spremljanju medijev, in čas, namenjen spremljanju aktualnih oziroma političnih dogodkov (na običajni dan v tednu), v urah, 2002 - 2008.....	111
Tabela 44:	Uporabniki interneta, glede na tip poseljenosti, Slovenija, 2004–2009, v %	112
Tabela 45:	Delež gospodinjstev z dostopom do interneta in uporabniki interneta, EU-27, 2004–2009, v %	112
Tabela 46:	Subjektivni občutki sreče, 2000–2008, v %.....	113
Tabela 47:	Zadovoljstvo z življenjem, 2002, 2004, 2006, 2008, v %	113
Tabela 48:	Zaupanje ljudem, 2002, 2004, 2006, 2008, v %	113
Tabela 49:	Zaupanje institucijam, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %	113
Tabela 50:	Subjektivne zaznave kriminalitete v Sloveniji; občutki ogroženosti in osebna izkušnja s kriminaliteto, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %.....	114
Tabela 51:	Samomori na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000-2007	114
Tabela 52:	Prometne nesreče s smrtnim izidom na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000-2007.....	115
Tabela 53:	Število zapornikov, 2000–2007 in število zapornikov na 100.000 prebivalcev v letih 2005 do 2007, EU-27	116
Tabela 54:	Število policijskih uradnikov na 100.000 prebivalcev, izbrane evropske države, 2003	117
Tabela 55:	Število kriminalnih prekrškov na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000–2003	117
Tabela 56:	Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev, EU-27.....	118
Tabela 57:	Stopnje tveganja revščine (dohodki v naravi niso vključeni) po socialnih transferjih in pred njimi, EU-27, 2000–2008, v %.....	119
Tabela 58:	Ginijev količnik (v %), razmerje kvartilnih razredov (80/20), Slovenija, 2000–2008	120
Tabela 59:	Stopnja tveganja revščine glede na spol in starost, Slovenija, 2000–2008, v %	120
Tabela 60:	Prag tveganja revščine (v SIT, EUR), Slovenija, 2000–2008.....	120
Tabela 61:	Stopnja tveganja revščine glede na najpogostejši status aktivnosti, skupaj in po spolu, Slovenija, 2000–2008, v %	121
Tabela 62:	Stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva, Slovenija, 2000–2008, v %.....	121
Tabela 63:	Izdatki za socialno zaščito, v % BDP, EU-25, 2000–2007, v %.....	122
Tabela 64:	Izdatki za socialno zaščito po področjih, odstotni delež od BDP, Slovenija, 2000–2007, v %.....	123
Tabela 65:	Izdatki za socialno zaščito na prebivalca v SKM, Slovenija, 2000–2007	123
Tabela 66:	BDP, Slovenija, 2000–2008.....	124
Tabela 67:	BDP/prebivalca (v evrih, tekoči tečaj), po regijah, 2000–2006	124
Tabela 68:	BDP/prebivalca, indeksi (Slovenija = 100), po regijah, 2000–2006	125
Tabela 69:	BDP na prebivalca po kupni moči v SKM EU-27 = 100, EU-27, 2000–2008	126
Tabela 70:	Indeks razvojne ogroženosti (IRO) regije, 2007–2013	127
Tabela 71:	Indeks človekovega razvoja, EU-27, preračuni 2000–2007	128
Tabela 72:	Indeks človekovega razvoja (HDI) in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007	129
Tabela 73:	Po spolu prirejen indeks človekovega razvoja (GDI) in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007	130
Tabela 74:	Merilo razporejenosti moči po spolu (GEM) in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007	130

PREBIVALSTVO

Tabela 1: Število prebivalstva in deleži prebivalstva po izbranih starostnih skupinah prebivalstva, Slovenija, 2000–2009, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Število prebivalstva (po stanju 30. 6.)	1.990.272	1.992.035	1.995.718	1.996.773	1.997.004	2.001.114	2.008.516	2.019.406	2.022.629	2.042.335
Strukturni deleži (po stanju 30. 6.) (v %):										
0–14 let	15,9	15,6	15,2	14,8	14,5	14,2	14,0	13,9	13,9	14,0
15–64 let	70,1	70,1	70,2	70,4	70,4	70,3	70,2	70,1	69,7	69,5
65 ali več let	14,0	14,3	14,6	14,9	15,2	15,5	15,7	16,0	16,3	16,5
80 ali več let	2,3	2,4	2,6	2,8	2,9	3,1	3,3	3,5	3,7	3,8
Indeks staranja ¹ (po stanju 30. 6.)	87,8	91,9	96,4	100,8	104,9	108,7	112,4	115,1	117,1	118,0

Vir: SURS.

Opomba: ¹Indeks staranja prebivalstva je razmerje med starim (stari 65 ali več let) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let), pomnoženo s 100.Tabela 2: Projekcije prebivalstva¹, Slovenija, 2008–2060

	2008	2009	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Število prebivalstva	2.022.644	2.028.743	2.034.220	2.058.003	2.022.872	1.957.942	1.878.003	1.778.573
Strukturni deleži (v %):								
0–14 let	13,9	13,9	13,8	14,2	12,8	12,1	12,8	12,8
15–64 let	70,0	69,8	69,5	65,4	61,9	58,9	54,7	53,8
65+ let	16,1	16,4	16,6	20,4	25,3	29,1	32,5	33,4
80+ let	3,5	3,7	3,9	5,4	6,7	9,9	12,0	13,9

Vir: SURS, Eurostat (Europop 2008, konvergentni scenarij).

Opomba: ¹Izraz **projekcija prebivalstva** pomeni izračun prihodnjega števila in značilnosti prebivalstva, ki je zasnovan na hipotezah o prihodnjem razvoju rodnosti, umrljivosti in selilnosti. Eurostat je izdelal projekcije prebivalstva Slovenije za obdobje 2008–2060 (poimenoval jo je EUROPOP2008).

Tabela 3: Število prebivalstva in struktura prebivalstva po starosti, regije, 2000–2009

	Število prebivalstva ¹	Starostna struktura prebivalstva ¹ , v %		
		0–14 let	15–64 let	65 ali več let
	2009	2009	2009	2009
Slovenija	2.042.335	14,0	69,5	16,5
Pomurska	119.691	13,2	69,6	17,2
Podravska	323.110	12,9	69,9	17,2
Koroška	72.839	14,2	69,9	15,9
Savinjska	259.741	14,3	69,9	15,8
Zasavska	44.740	12,7	69,5	17,7
Spodnjeposavska	70.091	13,8	69,2	17,1
Jugovzhodna Slovenija	141.935	14,9	69,5	15,6
Osrednjeslovenska	526.636	14,5	69,7	15,8
Gorenjska	202.470	15,0	68,4	16,6
Notranjsko-kraška	52.163	13,8	69,0	17,2
Goriška	119.055	13,5	68,4	18,1
Obalno-kraška	109.864	12,2	70,6	17,2

Vir: SURS.

Opomba: ¹Po stanju 30. 6.

Tabela 4: Nekateri osnovni podatki o prebivalstvu, EU-27, 2000–2008

	Število (1. januar)	Rast števila prebivalstva, v %		Starostna struktura prebivalstva, v %			Indeks staranja prebivalstva ¹
		2007–2008	2000–2008	0–14 let	15–64 let	65 + let	
	2008	2007–2008	2000–2008	2008	2008	2008	2008
Avstrija	8.336.926	0,4	4,1	15,2	67,5	17,2	113,3
Bolgarija	7.623.395	-0,5	-6,7	13,4	69,2	17,4	129,4
Čiper	7.93.072	1,2	14,3	17,3	70,1	12,6	73,0
Češka	10.424.336	0,9	1,5	14,2	71,1	14,7	103,8
Danska	5.493.621	0,6	2,9	18,4	65,9	15,7	85,7
Estonija	1.340.675	-0,1	-2,1	14,9	68,0	17,2	115,2
Finska	5.313.399	0,5	2,7	16,8	66,6	16,6	99,0
Francija	64.166.820	0,6	5,6	18,5	65,1	16,5	89,2
Grčija	11.237.094	0,4	2,9	14,3	67,0	18,7	130,4
Irska	4.425.675	1,6	16,3	20,7	68,3	11,0	52,8
Italija	59.832.179	0,8	5,1	14,0	65,9	20,1	142,9
Latvija	2.266.094	-0,4	-4,5	13,7	69,0	17,2	125,5
Litva	3.358.115	-0,5	-4,0	15,2	68,9	15,9	104,6
Luksemburg	488.650	1,8	12,0	18,1	68,0	14,0	77,4
Madžarska	10.038.188	-0,2	-1,7	14,9	68,8	16,3	108,8
Malta	411.950	0,7	6,8	16,0	70,0	14,0	87,0
Nemčija	82.110.097	-0,2	-0,1	13,7	66,1	20,2	148,3
Nizozemska	16.445.593	0,4	3,3	17,8	67,3	14,9	83,4
Poljska	38.125.759	0,0	-0,9	15,4	71,1	13,5	87,6
Portugalska	10.622.413	0,1	3,9	15,3	67,2	17,5	114,5
Romunija	21.513.622	-0,2	-4,1	15,2	69,9	14,9	97,9
Slovaška	5.406.626	0,2	0,3	15,6	72,4	12,0	77,1
Slovenija	2.021.316	0,5	1,6	14,0	69,7	16,4	117,1
Španija	45.555.716	1,5	13,1	14,7	68,7	16,6	113,2
Švedska	9.219.637	0,8	3,9	16,7	65,6	17,6	105,5

Vir: Eurostat.

Opomba: Za Belgijo in Združeno kraljestvo podatkov ni. ¹Indeks staranja je razmerje med starim (65 let in več) in mladim prebivalstvom (0–14 let), pomnoženo s 100.

Tabela 5: Izbrani kazalniki o rojenih, Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Živorajeni	18.180	17.477	17.501	17.321	17.961	18.157	18.932	19.823	21.817
Živorajeni na 1000 prebivalcev	9,1	8,8	8,8	8,7	9,0	9,1	9,4	9,8	10,8
Celotna stopnja rodnosti ¹	1,26	1,21	1,21	1,20	1,25	1,26	1,31	1,38	1,53
Neto stopnja obnavljanja prebivalstva ²	0,60	0,58	0,58	0,57	0,61	0,60	0,63	0,67	0,74
Živorajeni zunaj zakonske zveze	6.746	6.881	7.037	7.354	8.053	8.475	8.943	10.071	11.531
Delež živorajenih zunaj zakonske zveze (%)	37,1	39,4	40,2	42,5	44,8	46,7	47,2	50,8	52,9

Vir: SURS.

Opombe: ¹Celotna stopnja rodnosti je povprečno število živorajenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let) v koledarskem letu. Izračunamo jo tako, da seštejemo vse vrednosti starostnospecifičnih stopenj splošne rodnosti v koledarskem letu. ²Neto stopnja obnavljanja prebivalstva za koledarsko leto je povprečno število živorajenih deklic, ki bi jih rodila generacija žensk v svoji rodni dobi (15–49 let), če bi bile njihove starostnospecifične stopnje rodnosti in umrljivosti enake kakor v opazovanem letu.

Tabela 6: Sklenitve zakonskih zvez in povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka, Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sklenitve zakonskih zvez na 1000 prebivalcev	3,6	3,5	3,5	3,4	3,3	2,9	3,2	3,2	3,3
Povprečna starost neveste ob sklenitvi prve zakonske zveze (v letih)	26,6	27,0	27,4	27,5	27,8	28,2	28,1	28,3	28,4
Povprečna starost ženina ob sklenitvi prve zakonske zveze (v letih)	29,4	29,6	30,1	30,1	30,3	30,6	30,6	30,9	30,9
Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka (v letih)	26,5	26,7	27,2	27,3	27,5	27,8	28,0	28,2	28,4

Vir: SURS.

Tabela 7: Izbrani kazalniki o družini in rodnosti, EU-27, 2007 (2008)

	Sklenitve zakonskih zvez na 1000 prebivalcev	Razveze na 1000 prebivalcev	Delež zunajzakonskih rojstev, v %	Povprečna starost ženske ob rojstvu otroka	Celotna stopnja rodnosti ¹
	2008	2008	2007	2008	2007
Avstrija	4,2	n. p.	38,3	29,5	1,38
Belgija	4,4	2,8	39,0	n. p.	n. p.
Bolgarija	3,6	1,9	50,2	26,8	1,42
Ciper	n.p.	n.p.	8,7	30,4	1,39
Češka	5,0	3,0	34,5	29,3	1,44
Danska	6,8	2,7	46,1	30,4	1,84
Estonija	4,6	2,6	57,8	28,8	1,63
Finska	5,8	2,5	40,6	30,1	1,83
Francija	4,3	n. p.	51,7	29,9	1,98
Grčija	4,6	n. p.	5,8	30,9	1,41
Irska	n. p.	n. p.	n. p.	31,1	2,01
Italija	4,1	0,9	20,7	31,1	n.p.
Latvija	5,7	2,7	43,0	28,3	1,41
Litva	7,2	3,1	29,2	28,2	1,35
Luksemburg	3,9	2,0	29,2	31,1	1,61
Madžarska	4,0	2,5	37,5	29,3	1,32
Malta	6,0	n.p.	24,9	28,6	1,37
Nemčija	4,6	2,3	30,8	30,3	1,37
Nizozemska	4,6	2,0	39,5	27,7	1,72
Poljska	6,8	1,7	19,5	28,1	1,31
Portugalska	4,1	n.p.	33,6	30,2	1,33
Romunija	7,0	1,7	26,7	27,1	1,30
Slovaška	5,2	2,3	28,8	28,3	1,25
Slovenija	3,3	1,1	50,8	30,1	1,38
Španija	n.p.	n.p.	n.p.	30,8	1,40
Švedska	5,5	2,3	54,8	n.p.	1,88

Vir: Eurostat, SURS.

Opombe: Za Združeno kraljestvo ni podatkov. ¹Celotna stopnja rodnosti je povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let) v koledarskem letu. Prikazani so izračuni nacionalnih statističnih uradov.

Tabela 8: Nekateri osnovni podatki o umrlih, Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Umrli	18.588	18.508	18.701	19.451	18.523	18.825	18.180	18.584	18.308
Umrli na 1000 prebivalcev	9,3	9,3	9,4	9,7	9,3	9,4	9,1	9,2	9,1
Povprečna starost umrlega (v letih), skupaj	71,8	71,7	72,3	72,5	72,5	73,3	73,2	73,6	74,1
Moški	67,2	67,3	67,9	68,2	68,3	68,9	68,5	69,1	69,9
Ženske	75,6	76,6	77,0	77,2	76,9	77,8	78,1	78,2	78,8
Umrli dojenčki na 1000 živorojenih	4,9	4,2	3,8	4	3,7	4,1	3,4	2,8	2,4

Vir: SURS.

TRG DELA IN ZAPOSLOVANJE

Tabela 9: Stopnje delovne aktivnosti¹ po stopnjah izobrazbe, skupaj in po spolu, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skupaj	53,9	54,5	53,8	52,8	55,3	55,4	55,8	56,8	56,9
Brez šolske izobrazbe oz. nepopolna osnovna šola	21,8	22,2	20,3	18,5	19,5	16,4	18,8	18,7	17,5
Osnovna izobrazba	35,2	36,2	34,2	32,9	35,1	34,8	33,9	35,4	34,7
Srednja izobrazba	61,6	61,7	60,6	59,1	61,5	61,7	61,3	61,8	62,2
Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba, specialistična povišješolska izobrazba	72,5	72,1	70,7	69,2	68,7	66,5	66,8	69,2	64,8
Visoka strokovna in univerzitetna izobrazba	79,2	79,7	81,4	81,2	81,6	81,7	82,8	82,7	83,0
Specialistična povisokošolska izobrazba, magisterij, doktorat	80,2	81,9	83,7	88,4	88,7	86,3	85,6	85,5	88,2
Moški	60,2	61,3	60,3	59,4	62,0	62,0	62,5	63,7	63,0
Brez šolske izobrazbe oz. nepopolna osnovna šola	32,1	32,1	31,1	27,9	29,6	26,0	28,0	(25,8)	26,0
Osnovna izobrazba	41,8	44,9	42,0	41,7	44,5	44,2	43,2	46,4	45,2
Srednja izobrazba	66,6	66,7	65,6	64,3	66,6	66,8	67,0	67,7	67,1
Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba, specialistična povišješolska izobrazba	67,6	69,7	68,2	68,2	70,0	67,5	67,9	69,2	65,4
Visoka strokovna in univerzitetna izobrazba	75,9	75,1	77,9	77,0	77,9	77,6	80,0	79,2	78,7
Specialistična povisokošolska izobrazba, magisterij, doktorat	82,4	82,6	79,7	86,1	86,9	(85,2)	(83,7)	85,7	87,1
Ženske	48,0	48,2	47,7	46,5	48,9	49,2	49,4	50,2	51,0
Brez šolske izobrazbe oz. nepopolna osnovna šola	14,8	15,7	13,9	12,7	13,4	10,6	12,7	(14,4)	12,3
Osnovna izobrazba	31,0	30,7	29,0	27,0	29,0	28,6	27,6	28,1	27,5
Srednja izobrazba	55,8	55,7	54,6	53,0	55,4	55,8	54,8	54,8	56,2
Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba, specialistična povišješolska izobrazba	76,1	73,8	72,5	70,1	67,6	65,7	66,0	69,2	64,3
Visoka strokovna in univerzitetna izobrazba	82,6	83,9	84,5	84,8	84,7	85,0	85,2	85,4	86,5
Specialistična povisokošolska izobrazba, magisterij, doktorat	(77,2)	(80,7)	(90,9)	92,0	91,0	(87,8)	(88,4)	(85,4)	89,4

Vir: SURS, Anketa o delovni sili.

Opombe: Manj natančna ocena ($10 \leq CV < 20$). ¹Stopnja delovne aktivnosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu. Delovno aktivno (zaposleno) prebivalstvo so osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenoarno), dobiček ali za družinsko blaginjo. Med delovno aktivno prebivalstvo štejemo tudi vse tiste zaposlene ali samozaposlene, ki jih v zadnjem tednu pred anketiranjem ni bilo na delo. Kot delovno aktivne obravnavamo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki, in sicer do prenehanja delovnega razmerja, osebe na porodniškem dopustu ter pomagajoče družinske člane. Pomagajoči družinski člani so osebe, ki formalno niso zaposlene niti samozaposlene, a so v zadnjem tednu pred anketiranjem delale na družinski kmetiji, v družinski obrti, družinskem podjetju ali v kakih drugih oblikah družinske pridobitne dejavnosti in ki za svoje delo praviloma ne prejema rednega plačila. Delovno sposobno prebivalstvo so vse osebe, stare 15 let in več.

Tabela 10: Stopnje brezposelnosti¹ po šolski izobrazbi brezposelnih oseb², Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skupaj	7,0	6,4	6,4	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4
Brez šolske izobrazbe oz. nepopolna osnovna šola	(10,7)	(14,2)	(9,5)	(11,9)	(9,7)	(9,1)	(9,7)	(10,9)	9,2M
Osnovna izobrazba	10,4	8,7	9,0	9,1	9,0	9,4	7,4	6,2	5,8
Nižja ali srednja poklicna izobrazba	7,5	6,9	7,5	8,2	7,5	7,3	6,6	4,5	4,3
Srednja strokovna izobrazba	6,6	5,9	5,5	5,9	5,7	6,3	6,2	5,2	4,3
Srednja splošna izobrazba	7,5	(7,0)	(7,5)	(6,4)	(7,1)	(8,4)	(8,3)	(6,7)	5,3M
Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba, specialistična izobrazba	(2,3)	(2,2)	(2,3)	(2,7)	(3,6)	(3,1)	(3,6)	(2,5)	2,7M
Visoka strokovna in univerzitetna izobrazba	(2,4)	(2,7)	(3,0)	(3,7)	(2,9)	3,4	3,4	3,9	3,9
Specialistična povisokošolska izobrazba, magisterij, doktorat	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	N

Vir: SURS, Anketa o delovni sili.

Opombe: () manj natančna ocena ($10 \leq CV < 20$) ¹Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivni prebivalci in brezposelne osebe skupaj. ²Brezposelne osebe so osebe, ki v zadnjem tednu pred anketiranjem niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo), vendar aktivno iščejo delo (v zadnjih štirih tednih so se zglasile na zavodu za zaposlovanje, poslale prošnjo za zaposlitev ...) in so pripravljene sprejeti delo. Med brezposelne osebe štejem tudi tiste, ki so delo že našle, vendar ga bodo začele opravljati po anketiranju. ³M - manj natančna ocena - previdna uporaba. ⁴N - za objavo premalo natančna ocena.

Tabela 11: Stopnje delovne aktivnosti in stopnje brezposelnosti po anketi o delovni sili (prebivalstva v starosti 15–64 let), EU-27, 2000–2008, v %

	Stopnje delovne aktivnosti, v %			Stopnje brezposelnosti, v %		
	2000	2007	2008	2000	2007	2008
EU-27	62,2	65,4	65,9	9,4	7,2	7,1
Avstrija	68,5	71,4	72,1	4,7	4,5	3,9
Belgija	60,5	62,0	62,4	6,6	7,5	7,0
Bolgarija	50,4	61,7	64,0	16,4	6,9	5,7
Ciper	65,7	71,0	70,9	5,1	4,0	3,8
Češka	65,0	66,1	66,6	8,8	5,4	4,4
Danska	65,6	69,4	70,7	8,0	8,7	7,6
Estonija	60,4	69,4	69,8	13,4	4,8	5,6
Finska	67,2	70,3	71,1	11,2	6,9	6,4
Francija	62,1	64,6	65,2	10,3	8,0	7,4
Grčija	56,5	61,4	61,9	11,5	8,4	7,8
Irska	65,2	69,1	67,6	4,4	4,6	6,1
Italija	53,7	58,7	58,7	11,0	6,2	6,8
Latvija	57,5	68,3	68,6	14,5	6,1	7,7
Litva	59,1	64,9	64,3	16,3	4,4	5,9
Luksemburg	62,7	64,2	63,4	2,4	4,1	5,1
Madžarska	56,3	57,3	56,7	6,6	7,4	7,9
Malta	54,2	54,6	55,2	6,4	6,5	6,1
Nemčija	76,3	77,1	78,1	4,5	3,8	3,4
Nizozemska	72,9	76,0	77,2	2,7	3,2	2,7
Poljska	55,0	57,0	59,2	16,6	9,7	7,2
Portugalska	68,4	67,8	68,2	4,0	8,5	8,1
Romunija	63,0	58,8	59,0	7,7	6,8	6,1
Slovaška	56,8	60,7	62,3	19,1	11,2	9,5
Slovenija	62,8	67,8	68,6	7,1	5,0	4,5
Španija	56,3	65,6	64,3	13,9	8,3	11,4
Švedska	73,0	74,2	74,3	5,5	6,2	6,3
Zdr. kraljestvo	71,2	71,5	71,5	5,6	5,4	5,7

Vir: Eurostat.

Tabela 12: Delež začasnih zaposlitev po anketi o delovni sili (pri prebivalstvu, starem 15–64 let), EU-27, 2000–2008, v %

	Skupaj			Po spolu	
	2000	2007	2008	Moški	Ženske
				2008	2008
EU-27	12,2	14,5	14,0	13,2	14,9
Avstrija	8,0	8,9	9,0	8,9	9,1
Belgija	9,0	8,6	8,3	6,6	10,2
Bolgarija	n.p.	5,1	4,9	5,5	4,3
Ciper	10,7	13,3	14,0	8,2	20,0
Češka	7,2	7,8	7,2	5,7	9,1
Danska	12,8	14,6	14,7	14,8	14,7
Estonija	2,3	2,2	2,4	3,5	n.p.
Finska	17,7	15,9	14,9	11,1	18,7
Francija	15,4	14,4	14,1	12,9	15,4
Grčija	13,8	10,9	11,5	9,9	13,7
Irska	5,3	7,2	8,4	7,1	9,8
Italija	10,1	13,2	13,3	11,5	15,7
Latvija	6,7	4,2	3,3	4,6	1,9
Litva	3,8	3,5	2,4	2,9	1,9
Luksemburg	3,4	6,8	6,2	5,9	6,6
Madžarska	6,8	7,3	7,8	8,6	7,0
Malta	3,9	5,1	4,2	3,3	5,8
Nemčija	10,2	8,6	8,3	7,5	9,1
Nizozemska	13,8	17,9	17,9	16,2	19,8
Poljska	5,6	28,2	26,9	26,2	27,6
Portugalska	19,8	22,4	22,9	21,7	24,2
Romunija	2,9	1,6	1,3	1,3	1,1
Slovaška	4,0	5,0	4,5	4,4	4,7
Slovenija	12,8	18,4	17,3	15,2	19,6
Španija	32,4	31,7	29,3	27,7	31,4
Švedska	14,3	17,2	15,8	13,2	18,5
Zdr. kraljestvo	6,6	5,7	5,3	4,7	5,9

Vir: Eurostat.

Tabela 13: Upravičenci¹ do denarne socialne pomoči² v regiji, 2001–2009, v %

	Delež prebivalstva, ki je upravičen do denarne socialne pomoči v regiji (%)										Upravičenci na 1000 prebivalcev	
											Indeks, Slo = 100	Indeks rasti
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 (junij)	2009 (junij)	2009 (junij)	2008-2009	
Slovenija	2,1	3,5	4,4	4,7	4,7	4,2	3,2	2,8	3,3	100,0	117,8	
Osrednjeslovenska	1,0	1,6	2,2	2,5	2,6	2,3	1,7	1,5	1,7	51,8	115,4	
Obalno-kraška	1,3	2,1	2,7	3,0	3,0	2,9	2,3	2,0	2,4	72,3	119,0	
Gorenjska	1,3	2,0	2,4	2,6	2,6	2,0	1,5	1,2	1,6	49,8	131,0	
Goriška	0,5	1,1	1,5	1,9	1,9	1,5	1,2	1,0	1,3	39,7	131,0	
Savinjska	3,2	5,2	6,2	6,6	6,5	5,8	4,5	3,8	4,5	136,6	115,8	
Jugovzhodna Slovenija	1,8	3,3	4,0	4,4	4,6	4,3	3,5	3,2	4,0	121,4	124,0	
Pomurska	4,5	8,0	8,8	9,1	8,8	7,8	6,4	5,7	6,2	189,7	107,7	
Notranjsko-kraška	1,3	1,9	2,9	2,8	2,7	2,2	1,8	1,6	2,1	64,4	133,3	
Podravska	3,4	5,7	6,9	7,4	7,6	7,0	5,3	4,5	5,2	160,7	115,4	
Koroška	2,2	3,4	4,4	4,9	4,6	4,2	3,0	2,4	3,5	106,2	142,4	
Spodnjeosavska	2,9	5,3	6,5	6,5	6,1	5,6	4,3	3,5	4,1	124,5	114,5	
Zasavska	3,0	5,5	6,4	6,5	6,5	5,7	4,3	3,5	4,6	139,7	128,3	

Vir: MDDSZ, preračuni UMAR.

Opombe: ¹Prejemniki denarne socialne pomoči so tisti, ki so to pomoč prejeli, ker zase in za družinske člane niso mogli zagotoviti sredstev v višini minimalnega dohodka iz razlogov, na katere niso mogle oziroma ne morejo vplivati. ²Denarna socialna pomoč je denarni prejemek za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje v skladu z Zakonom o socialnem varstvu. V tabeli so za preračun uporabljeni podatki o prejemnikih osnovne denarne socialne pomoči (DSP), izredne DSP in trajne DSP ter prejemniki dodatkov za pomoč in postržbo skupaj.

DOHODKI IN IZDATKI PREBIVALSTVA

Tabela 14: Osnova za dohodnino na prebivalca v regiji, indeksi (Slovenija = 100), 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Slovenija	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Osrednjeslovenska	123,5	122,3	122,3	119,1	121,7	121,9	121,5	122,0
Obalno-kraška	110,9	111,5	111,4	111,3	109,1	107,1	107,2	104,3
Gorenjska	101,5	102,2	101,8	103,2	101,7	102,4	101,8	103,0
Goriška	110,1	110,4	108,8	109,3	108,2	104,4	103,6	101,0
Savinjska	89,6	90,2	86,8	91,2	90,7	90,8	90,8	90,7
Jugovzhodna Slovenija	90,8	94,2	95,0	96,0	95,8	95,6	95,9	95,9
Pomurska	75,2	74,0	80,3	74,6	74,4	74,2	75,5	74,2
Notranjsko-kraška	101,5	99,8	100,6	101,1	99,7	98,1	99,6	97,1
Podravska	84,6	84,5	85,5	86,9	86,4	86,7	86,8	87,9
Koroška	86,1	86,4	85,5	86,9	86,0	89,1	88,8	90,2
Spodnjeosavska	85,8	86,0	85,6	85,9	85,4	85,7	86,6	85,8
Zasavska	94,6	92,7	91,5	91,9	89,2	91,3	90,5	89,3

Vir: DURS; preračuni UMAR.

Tabela 15: Struktura potrošnje gospodinjestev¹ po metodologiji COICOP², EU-27, 2008

	Skupaj	01 ³	02 ⁴	03 ⁵	04 ⁶	05 ⁷	06 ⁸	07 ⁹	08 ¹⁰	09 ¹¹	10 ¹²	11 ¹³	12 ¹⁴
EU-27	100	13	3,4	5,4	22,3	6,0	3,5	13,4	2,7	9,2	1,1	8,7	11,4
Avstrija ¹⁵	100	10,5	3,1	6,1	20,8	6,9	3,3	12,8	2,6	11,6	0,8	11,3	10,1
Belgija	100	12,8	3,5	5,0	23,9	5,7	5,8	12,0	2,6	9,4	0,5	5,8	13,2
Ciper	100	15,9	6,1	5,9	13,1	5,2	3,8	15,9	1,9	7,9	3,0	11,2	10,2
Češka	100	16,3	7,6	4,2	21,8	5,1	2,8	11,5	3,5	10,7	0,7	6,8	9,0
Danska	100	11,2	3,3	4,6	27,4	5,5	2,6	12,8	2,0	11,1	0,7	6,1	12,7
Estonija	100	19,6	7,3	5,2	21,2	4,6	3,2	16,0	2,9	7,8	0,8	6,2	8,5
Finska	100	12,9	4,8	4,9	24,7	5,5	4,4	11,8	2,4	11,6	0,4	6,4	10,0
Francija	100	13,4	2,9	4,4	25,2	5,9	3,6	14,5	2,7	8,9	0,8	6,2	11,5
Grčija	100	16,5	4,3	6,7	16,2	5,5	6,4	10,4	1,1	7,6	3,2	13,2	8,9
Irska	100	9,6	5,1	4,5	22,4	6,0	3,8	12,3	3,2	7,0	1,2	13,1	11,8
Italija	100	14,7	2,6	7,6	21,2	7,5	3,1	12,9	2,6	6,8	0,9	10,0	10,2
Latvija ¹⁵	100	18,1	6,6	8,9	21,7	4,4	4,2	12,5	4,0	8,1	2,0	4,7	4,8
Litva	100	22,9	6,0	5,9	12,3	5,9	4,2	18,7	2,5	8,1	0,9	3,7	8,9
Luksemburg	100	8,5	8,5	3,5	22,4	7,2	1,8	19,2	1,7	8,1	0,5	7,0	11,6
Madžarska	100	17,5	9,9	3,3	19,3	5,5	3,4	15,5	3,9	7,4	1,1	5,1	8,0
Malta	100	18,0	2,9	4,3	11,9	7,9	2,3	12,9	4,8	11,7	1,2	13,1	8,8
Nemčija	100	11,4	3,2	5,3	24,3	6,8	4,7	13,8	2,8	9,4	0,9	5,7	11,7
Nizozemska ¹⁵	100	11,0	2,8	5,6	22,6	6,5	2,5	11,9	4,5	10,6	0,5	5,4	16,2
Romunija ¹⁵	100	27,9	3,6	3,7	22,5	5,5	3,5	16,1	2,1	4,9	1,7	5,1	3,4
Slovaška	100	17,7	4,8	4,4	24,4	6,7	3,6	7,6	3,6	9,6	1,4	6,6	9,7
Slovenija	100	14,4	4,9	5,7	18,5	5,7	3,5	16,2	3,1	9,7	1,3	7,2	9,8
Španija	100	14,0	2,8	5,4	17,7	5,0	3,5	11,5	2,7	8,6	1,3	17,7	9,6
Švedska	100	12,7	3,6	5,1	26,6	5,1	3,2	12,8	3,1	11,1	0,3	6,0	10,3
Združeno kraljestvo	100	8,9	3,4	5,3	21,1	5,2	1,6	15,4	2,1	11,6	1,4	10,7	13,2

Vir: EUROSTAT.

Opomba: ¹ Po metodologiji nacionalnih računov. ² COICOP je klasifikacija individualne (končne) potrošnje (gospodinjestev) po namenu. ³ (01) Hrana in brezalkoholne pijače. ⁴ (02) Alkoholne pijače, tobak in mamila. ⁵ (03) Obleka in obutev. ⁶ (04) Stanovanjska najemina, voda, energija. ⁷ (05) Pohištvo, gospodinjska oprema in vzdrževanje. ⁸ (06) Zdravstvo. ⁹ (07) Transport. ¹⁰ (08) Komunikacije. ¹¹ (09) Rekreacija in kultura. ¹² (10) Izobraževanje. ¹³ (11) Hoteli, kavarne, restavracije. ¹⁴ (12) Raznovrstni proizvodi in storitve. ¹⁵ Podatek iz leta 2007; za Bolgarijo, Poljsko in Portugalsko ni podatkov.

DOSTOPNOST ZDRAVSTVENIH STORITEV

Tabela 16: Izdatki za zdravstvo, EU-27, 2000 in 2007

	Celotni izdatki za zdravstvo, v % BDP ²		Javni izdatki za zdravstvo, v % BDP ²		Zasebni izdatki, delež v celotnih izdatkih, v %		Izdatki za zdravstvo na prebivalca, v USD SKM
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2007
EU-27	7,3	8,2	5,3	5,9	27,5	27,6	2.432
Avstrija	9,9	10,1	7,5	7,7	24,1	23,6	3.606
Belgija	8,6	10,2	6,5	7,3	24	24,0	3.462
Bolgarija ¹	6,2	7,2	3,7	4,1	40,6	43	744
Ciper ¹	5,7	6,2	2,4	2,8	58,4	55,2	2.754
Češka	6,5	6,8	5,9	5,8	9,7	14,8	1.509
Danska	8,3	9,8	6,8	8,2	17,6	15,5	3.362
Estonija ¹	5,3	5,2	4,1	3,8	22,5	26,7	958
Finska	7,0	8,2	5,1	6,1	24,9	25,4	2.668
Francija	10,1	11,0	8,0	8,7	21,7	21,0	3.449
Grčija	7,8	9,6	4,7	5,8	55,8	39,7	2.483
Irska	6,3	7,6	4,6	6,1	27,1	19,3	3.082
Italija	8,1	8,7	5,8	6,7	27,5	23,5	2.614
Latvija ¹	5,9	6,6	3,2	3,9	46,1	40,8	1.018
Litva ¹	6,5	6,2	4,5	4,3	30,3	30,0	981
Luksemburg ¹	5,8	7,3	5,2	6,6	10,7	9,1	4.303
Madžarska	6,9	7,4	4,9	5,2	29,3	29,4	1.504
Malta ¹	7,5	8,4	5,6	6,5	25,8	23,0	4.223
Nemčija	10,3	10,4	8,2	8,0	20,3	23,1	3.371
Nizozemska ¹	8,0	9,8	5,0	5,0	36,9	36,9	n.p.
Poljska	5,5	6,4	3,9	4,6	30	30,0	910
Portugalska ¹	8,8	9,9	6,4	7,1	27,5	29,1	2.120
Romunija ¹	5,1	4,5	3,4	3,5	32,7	23,1	472
Slovaška	5,5	7,7	4,9	5,2	10,6	33,2	1.308
Slovenija ²	8,3	7,8	6,1	5,6	26	28,4	2.056
Španija	7,2	9,1	5,2	7,4	28,4	18,3	3.202
Švedska	8,2	10,8	7,0	6,4	15,1	40,7	4.311
Zdr. kraljestvo	7,2	8,4	5,8	6,9	19,1	18,3	2.760

Vir: OECD Health Data 2009 za vse države, razen za Belgijo (OECD Health Data 2009) ter za Bolgarijo, Ciper, Estonijo, Latvijo, Litvo, Malto in Romunijo (podatki so iz podatkovne zbirke WHOSIS 2009 – Svetovne zdravstvene organizacije); za Slovenijo za leto 2007: *Izdatki za zdravstvo* (SURS), 26. 10. 2009, za leto 2000 pa preračun SURS po metodologiji OECD na podlagi podatkov državnega in občinskih proračunov, ZZS, ZPIZ in SURS; povprečje za EU-27 izračun UMAR, razen povprečja za izdatke v USD SKM. Opombe: ¹ 2006; ² Upoštevana je revizija BDP septembra 2009; n. p. – ni podatka.

Tabela 17: Število postelj (akutnih)¹ in število prebivalcev na akutno posteljo, po regijah, 2000–2008

	Število postelj (akutnih) ¹					Število prebivalcev na akutno posteljo				
	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008
Slovenija	8.868	7.754	7.701	7.608	7.748	224	258	261	265	263
Osrednjeslovenska	3.031	2.687	2.695	2.620	2.605	162	185	186	193	197
Obalno-kraška	632	536	534	534	540	164	196	199	200	202
Gorenjska	614	660	608	584	587	320	301	328	343	345
Goriška	446	459	459	456	456	269	260	261	263	265
Savinjska	986	848	835	842	834	260	304	310	309	316
Jugovzhodna Slovenija	454	336	338	343	342	304	415	415	411	418
Pomurska	480	279	279	279	434	260	439	438	437	281
Notranjsko-kraška	54	54	54	54	54	936	947	952	960	972
Podravska	1.542	1.353	1.356	1.356	1.356	207	236	236	237	237
Koroška	344	308	308	308	308	215	240	239	239	240
Spodnjeposavska	127	127	126	126	126	550	551	556	557	563
Zasavska	158	107	109	106	106	293	425	416	265	263

Vir: Poročilo o delu stacionarnega zavoda (obr. št. 3-21-60), IVZ.

Opomba: ¹Akutna postelja (povzeto po definicijah Svetovne zdravstvene organizacije) je redno vzdrževana in oskrbovana bolniška postelja za namestitev in 24-urno oskrbo ter nego hospitaliziranih oseb in je nameščena na bolniškem oddelku ali v drugem prostoru bolnišnice, kjer je hospitaliziranim zagotovljena nepretrgana medicinska oskrba. Med akutne postelje ne sodijo postelje, ki so namenjene dolgotrajni psihiatrični obravnavi, tuberkuloznim bolnikom, starostnikom in drugim bolnikom, katerih zdravljenje je dolgotrajno zdravljenje. Izključene so tudi: postelje za novorojenčke brez patoloških stanj, dnevne postelje, provizorične in začasne postelje ter postelje za posebne namene, npr. za dializo, posebne postelje v porodništvu in postelje, ki spadajo k posebnim medicinskim napravam.

Tabela 18: Zdravniki na primarni ravni, po regijah, 2003–2008

	Zdravniki v osnovni zdravstveni mreži ¹									
	Število			Število na 1000 prebivalcev			Indeksi Slo = 100			Indeksi rasti
	2003	2007	2008	2003	2007	2008	2003	2007	2008	07–08
Slovenija	1.533	1.532	1.535	0,77	0,76	0,75	100,0	0,76	0,75	0,76
Osrednjeslovenska	464	448	462	0,94	0,88	0,90	122,3	0,88	0,90	0,88
Obalno-kraška	90	92	90	0,86	0,86	0,82	111,6	0,86	0,82	0,86
Gorenjska	146	148	144	0,74	0,74	0,71	96,1	0,74	0,71	0,74
Goriška	105	102	104	0,88	0,85	0,86	114,2	0,85	0,86	0,85
Savinjska	185	184	180	0,72	0,71	0,68	93,6	0,71	0,68	0,71
Jugovzhodna Slovenija	102	100	105	0,73	0,71	0,73	95,7	0,71	0,73	0,71
Pomurska	94	84	85	0,76	0,69	0,70	99,3	0,69	0,70	0,69
Notranjsko-kraška	36	37	35	0,71	0,71	0,67	92,2	0,71	0,67	0,71
Podravska	177	200	196	0,55	0,62	0,61	72,2	0,62	0,61	0,62
Koroška	43	46	44	0,58	0,63	0,60	75,8	0,63	0,60	0,63
Spodnjeposavska	50	53	54	0,71	0,75	0,76	92,7	0,75	0,76	0,75
Zasavska	41	38	36	0,89	0,84	0,79	116,4	0,84	0,79	0,84

Vir: Poročilo o delu stacionarnega zavoda (obr. št. 3-21-60), IVZ, preračuni UMAR.

Opomba: ¹V zdravstvenih domovih in zasebni izvajalci.

Tabela 19: Število hospitalizacij¹ zaradi bolezni, po glavnih vzrokih hospitalizacije, po starosti in spolu, Slovenija, 2008

Obravnave po diagnozah MKB-10 ²	Število hospitalizacij na 1000 oseb			
	Skupaj	Po starosti		
		0–19 let	20–64 let	65+
Skupaj				
Skupaj vse bolezni	135,7	111,5	99,2	309,6
Neoplazme	18,1	2,0	14,5	52,0
Bolezni obtočil	19,9	1,8	11,3	75,8
Bolezni dihal	13,0	25,3	5,4	28,7
Bolezni prebavil	14,5	9,7	11,9	30,6
Bolezni mišično-skeletnega sistema	9,7	3,3	8,3	23,2
Moški				
Skupaj vse bolezni	125,7	114,4	83,9	364,1
Neoplazme	17,9	1,9	12,5	71,7
Bolezni obtočil	21,3	2,0	13,5	92,7
Bolezni dihal	15,1	28,4	6,5	39,0
Bolezni prebavil	15,8	9,9	13,4	37,8
Bolezni mišično-skeletnega sistema	8,5	3,1	8,1	18,7
Ženske				
Skupaj vse bolezni	145,6	108,5	115,7	274,8
Neoplazme	18,4	2,2	16,6	39,4
Bolezni obtočil	18,6	1,5	9,0	65,0
Bolezni dihal	11,0	22,1	4,2	22,1
Bolezni prebavil	13,2	9,5	10,2	26,1
Bolezni mišično-skeletnega sistema	11,0	3,5	8,4	26,1

Vir: IVZ.

Opombe: ¹Hospitalizacija je neprekinjena, več kakor 24 ur (ali vsaj prek noči) trajajoča zdravstvena oskrba v posteljni enoti bolnišnice. Začne se s sprejemom, nadaljuje z eno ali več epizodami in konča z odpustom. ²Mednarodna klasifikacija bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene (10. revizija), - MKB-10, je opredeljena kot sistem kategorij oz. skupin, v katerega uvrščamo bolezenske entitete po sistemu, ki ustreza epidemiološkim ciljem in vrednotenju zdravstvenega varstva. MKB nastaja v Svetovni zdravstveni organizaciji.

Tabela 20: Skupine primerljivih primerov (SPP)¹, število akutnih obravnav² na 1000 prebivalcev in povprečna utež³ po starostnih skupinah, Slovenija, 2005–2008

	Skupaj				Moški				Ženske			
	Skupaj	0–19	20–64	65+	Skupaj	0–19	20–64	65+	Skupaj	0–19	20–64	65+
2005												
Število SPP	340.861	55.719	178.816	106.326	145.192	30.240	68.693	46.259	195.669	25.479	110.123	60.067
Število akutnih obravnav na 1000 prebivalcev	170,14	137,34	139,18	339,84	147,93	145,07	105,12	386,98	191,48	129,17	174,44	310,69
Povprečna utež SPP	1,37	1,06	1,19	1,84	1,56	1,09	1,51	1,93	1,23	1,03	0,99	1,77
2006												
Število SPP	338.149	55.209	171.672	111.268	142.574	29.935	64.102	48.537	195.575	25.274	107.570	62.731
Število akutnih obravnav na 1000 prebivalcev	168,20	137,80	133,07	348,11	144,45	145,25	97,47	393,86	191,10	129,90	170,09	319,41
Povprečna utež SPP	1,37	1,01	1,18	1,84	1,57	1,02	1,54	1,93	1,23	0,99	0,97	1,76
2007												
Število SPP	328.527	50.384	169.138	109.005	139.532	27.245	64.071	48.216	188.985	23.139	105.063	60.783
Število AO na 1000 prebivalcev	162,17	127,35	129,77	333,50	139,44	133,74	95,63	379,90	184,33	120,55	165,88	304,02
Povprečna SPP utež	1,38	0,94	1,19	1,87	1,58	0,94	1,54	1,97	1,24	0,94	0,98	1,79
2008												
Število SPP	351.481	53.712	182.211	115.558	149.250	29.104	68.256	51.890	202.221	24.608	113.949	63.664
Število AO na 1000 prebivalcev	172,94	136,63	139,60	345,95	148,66	143,91	101,72	396,98	196,63	128,91	179,67	313,13
Povprečna SPP utež	1,38	0,94	1,2	1,89	1,57	0,96	1,53	1,97	1,25	0,92	1	1,82

Vir: IVZ.

Opombe: ¹Skupine primerljivih primerov (SPP): akutne bolnišnične obravnave razvrščamo v skupine primerljivih primerov. Razvrščanje temelji na zahtevnosti obravnave, ki vključuje težavnost bolezenskih stanj ter izvedenih diagnostičnih in terapevtskih postopkov. ²Akutna bolnišnična obravnava je skupek dejavnosti (opazovanje, diagnostika in zdravljenje), ki se nanašajo na celotno akutno zdravstveno oskrbo osebe v bolnišnici. Začne se s sprejemom osebe v prvo od zdravstvenih služb bolnišnice, ki izvajajo akutno obravnavo. Konča se z odpustom iz bolnišnice, s premetitvijo osebe v zdravstveno službo iste bolnišnice, ki ne izvaja akutne bolnišnične obravnave, ali s smrtjo osebe. *Akutno obravnavani* so vsi, ki so sprejeti v bolnišnico zaradi na novo (nenadno) nastale bolezni ali poškodbe, zaradi poslabšanja kronične bolezni ali drugega stanja, zaradi načrtovane ali nenačrtovane operacije ali zaradi diagnostike bolezni. ³Utež: vsaka skupina primerljivih primerov ima določeno utež, ki je podlaga za plačevanje opravljenih storitev v bolnišnicah.

DOSTOPNOST SOCIALNOVARSTVENIH STORITEV

Tabela 21: Število oskrbovancev v domovih za starejše¹ in struktura po razlogih, zaradi katerih so bili sprejeti vanje (v %), Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Število oskrbovancev	11.905	12.346	13.051	13.498	13.098	13.641	13.699	13.856	15.235
Struktura oskrbovancev v domovih za starejše po razlogih, zaradi katerih so bili sprejeti vanje (v %):									
Starost	59,0	57,2	58,6	59,5	66,0	64,3	66,8	67,5	70,6
Neurejene stanovanjske razmere	5,2	4,7	4,7	4,5	4,7	4,1	3,7	3,2	2,7
Neurejene družinske razmere	4,6	4,9	4,4	4,4	4,2	3,7	3,2	2,6	2,6
Hujša obolenja	26,3	27,4	26,7	26,6	20,5	22,2	22,0	22,4	21,1
Drugo	4,9	5,8	5,7	4,9	4,6	5,6	4,3	4,3	3,0

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Opombe: ¹Vključeni so le javni domovi za starejše. ²V letih 2004, 2005 in 2006 je SURS poleg oskrbovancev sedmih socialnovarstvenih zavodov popisal še oskrbovance osmih enot za posebne oblike varstva odraslih, ki delujejo kot posebne enote domov za starejše oziroma kot njihove dislocirane enote. Oskrbovance teh osmih enot so do vključno leta 2003 popisovali pri domovih za starejše oziroma kombiniranih socialnovarstvenih zavodih. Zaradi spremembe pri popisu v letu 2004, se je število oskrbovancev v domovih za starejše v primerjavi z letom 2003 zmanjšalo.

Tabela 22: Struktura oskrbovancev v domovih za starejše po načinu plačevanja oskrbnine, Slovenija, 2000–2008, v %

Način plačevanja oskrbnine	2000	2001	2002	2003	2004 ²	2005 ²	2006	2007	2008
Oskrbovanec sam	36,0	36,2	35,2	36,1	36,9	34,3	35,7	35,6	35,0
Svojci v celoti	6,5	6,5	6,7	7,1	9,9	10,9	11,4	10,8	10,4
Oskrbovanec, svojci	24,3	26,3	28,2	29,5	29,8	31,7	31,0	32,7	33,7
Oskrbovanec, občina	22,9	22,8	23,0	21,5	18,3	17,1	16,8	15,9	15,5
Svojci, občina	1,0	0,8	1,0	0,4	0,4	0,7	0,5	0,5	0,7
Oskrbovanec, svojci, občina	2,3	2,1	1,8	2,1	2,4	2,4	2,1	2,4	2,7
Občina v celoti	7,1	5,2	4,0	3,3	2,3	2,9	2,5	2,2	2,1

Vir: SURS; preračuni UMAR.

STANOVANJA

Tabela 23: Delež gospodinjstev, ki so lastniki¹ stanovanja - glede na višino razpoložljivih sredstev² gospodinjstva, Slovenija, 2000–2007, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vsa gospodinjstva	92,7	93,2	93,3	93,4	93,2	93,1	93,2	92,4
Gospodinjstva z dohodkom, manjšim od 60 % mediane srednjega razreda	89,5	90,7	89,3	88,6	88,4	88,9	89,7	87,8
Gospodinjstva z dohodkom med 60 in manjšim od 100% mediane srednjega razreda	91,0	91,1	91,3	92,0	91,7	91,8	91,3	90,7
Gospodinjstva z dohodkom med 100 in 140 % mediane srednjega razreda	94,0	94,7	95,3	95,2	94,9	93,5	94,1	93,2
Gospodinjstva z dohodkom, večjim od 140 % mediane srednjega razreda	96,0	96,3	97,0	97,5	97,4	97,7	97,4	97,2

Vir: SURS, Anketa o porabi gospodinjstev.

Opombe: ¹Gospodinjstva, ki so lastniki ali solastniki stanovanja, v katerem živijo, in gospodinjstva, ki živijo v stanovanju staršev ali drugih sorodnikov (uporabniki). ²Med razpoložljiva sredstva je vključen tudi dohodek v naravi (bonitete in vrednost lastne proizvodnje, porabljene v gospodinjstvu).Tabela 24: Povprečno število sob na ekvivalentnega¹ člana gospodinjstva, glede na stanovanjsko razmerje, Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vsi	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6
Lastniki ²	1,6	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,6
Najemniki	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0

Vir: SURS, Anketa o porabi gospodinjstev.

Opombe: ¹Za izračun ekvivalentnega števila članov gospodinjstva smo uporabili OECD-jevo prilagojeno ekvivalenčno lestvico. Lestvica daje prvemu odraslemu članu utež 1, drugim članom, starim 14 let ali več, utež 0,5, otrokom, mlajšim od 14 let, pa utež 0,3. ²Gospodinjstva, ki so lastniki ali solastniki stanovanja, v katerem živijo, in gospodinjstva, ki živijo v stanovanju staršev ali drugih sorodnikov (uporabniki).

DOSTOPNOST VZGOJNO-VARSTVENIH USTANOV IN IZOBRAŽEVANJA

Tabela 25: Delež otrok, vključenih v vrtce, po starosti, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %

	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Stari 1–2 leti	29,2	29,8	32,7	36,8	37,4	38,5	40,8	43,7	49,2
Stari 3–5 let	67,9	70,3	72,0	76,2	75,5	77,6	79,5	82,1	84,1

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Tabela 26: Število in struktura vpisanih v srednješolsko izobraževanje, po vrstah programov, Slovenija, 2000/2001–2008/2009

	Število mladih v srednjih šolah	Rast števila mladih v srednjih šolah, v %		Struktura mladih v srednjih šolah glede na vrsto izobraževalnega programa, v %		
	2008/2009	2007–2008	2000–2008	2000/2001	2007/2008	2008/2009
Skupaj	87.501	-4,5	-16,5	100,0	100,0	100,0
2-letni nižji poklicni programi	1.124	-14,8	-67,3	3,3	1,4	1,3
3-letni srednji poklicni programi	13.123	-8,7	-48,8	24,4	15,7	15
4-letni in 5-letni tehniški in drugi strokovni programi	30.929	-1,2	-8	32,1	34,2	35,3
Gimnazije	35.126	-3,6	3,6	32,4	39,8	40,1
3+2 in diferencialni programi (+2 in PTI programi)	5.693	-13,3	-26,7	7,4	7,2	6,5
Poklicni tečaj	372	-1,1	291,6	0,1	0,4	0,4
Maturitetni tečaj	1.134	-9,8	200	0,4	1,4	1,3

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Tabela 27: Vključenost prebivalstva v terciarno izobraževanje¹, Slovenija, 2000/2001–2008/2009, v %

	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Redni študenti ² kot delež generacije 19–23 let	39,9	42,6	44,2	46,8	50,8	53,1	56,2	57,3	59,7
Študenti terciarnega izobraževanja kot delež generacije 20–29 let	30,9	33,1	33,8	34,9	37,9	38,9	39,8	39,9	40,0

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Opombe: ¹Terciarno izobraževanje zajema višješolski strokovni študij, visokošolski dodiplomski študij in visokošolski podiplomski študij. ²Vključeni so redni študenti skupaj z absolventi rednega študija in rednimi študentje na podiplomski ravni.

Tabela 28: Razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalcev, starih 20–29 let¹, vključenost mladih, starih 20–24 let ter delež celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, namenjenih za denarne pomoči študentom in transferje², EU-27, 2000–2006 (2007), v %

	Razmerje med številom vpisanih v terciarno izobraževanje in številom prebivalcem, starih 20–29 let ¹ , v %			Vključenost mladih, starih 20–24 let v terciarno izobraževanje, v %			Delež celotnih javnih izdatkov za izobraževanje, namenjenih za denarno pomoč študentom in transferje ² , v %
	2000	2006	2007	2000	2006	2007	2006
EU-27	23,7	28,4	28,6	24,0	28,2	28,4	16,6
Avstrija	25,4	24,1	24,6	20,1	22,3	23,8	17,0
Belgija	26,9	30,1	29,8	29,5	31,2	31,2	13,6
Bolgarija	22,0	22,0	23,7	24,8	27,1	29,1	9,5
Ciper	10,5	16,1	16,9	10,5	16,9	17,3	55,1
Češka	14,8	21,9	23,9	17,5	28,6	30,4	4,0
Danska	26,4	36,8	37,3	23,7	28,2	28,5	29,5
Estonija	28,3	34,2	34,0	27,2	30,7	31,0	8,9
Finska	42,7	46,5	46,7	38,0	40,1	39,9	16,2
Francija	24,8	27,3	26,8	29,2	29,0	28,8	8,0
Grčija	25,1	41,9	39,8	22,4	39,2	37,5	n.p.
Irska	26,5	25,4	25,4	20,9	23,0	23,4	14,4
Italija	22,2	29,4	30,1	24,8	30,2	31,1	16,6
Latvija	28,0	38,5	37,4	23,3	32,5	32,3	7,7
Litva	25,3	40,6	40,1	26,2	38,4	39,6	15,2
Luksemburg	4,3	4,5	n.p.	n.p.	5,7	n.p.	n.p.
Madžarska	19,2	29,8	30,2	20,5	30,6	31,0	15,1
Malta	11,3	15,0	16,4	13,1	18,3	16,2	n.p.
Nemčija	21,3	23,5	23,3	18,4	22,7	22,6	19,5
Nizozemska	23,1	29,6	30,1	27,1	30,7	31,5	29,5
Poljska	26,7	33,5	33,6	29,0	39,5	40,5	1,7
Portugalska	23,5	24,6	25,3	24,9	25,8	25,8	11,6
Romunija	12,9	24,6	27,4	14,5	25,8	27,7	n.p.
Slovaška	15,1	21,6	24,1	16,8	25,3	27,5	14,1
Slovenija	28,3	39,5	40,1	32,2	45,1	46,1	23,3
Španija	27,7	27,3	27,5	30,7	29,2	28,7	7,9
Švedska	31,2	39,1	37,6	26,9	30,1	28,8	26,1
Zdr. kraljestvo	26,8	29,4	29,0	19,3	19,7	19,6	26,4

Vir: Eurostat.

Opombe: ¹Izračun kazalnika: število redno in izredno vpisanih v vse ravni terciarnega izobraževanja / število prebivalcev v starosti 20–29 let*100. ²Celotni javni izdatki za terciarno izobraževanje zajemajo javne izdatke neposredno za izobraževalne ustanove in javne transferje, plačila za gospodinjstva in druge zasebne entitete. Javni transferji za gospodinjstva in druge zasebne entitete zajemajo: denarno pomoč študentom (štipendije, otroške dodatke v tistem delu, za katerega je dodaten pogoj za izplačilo vključenost v izobraževanje, študentska posojila)tertransferje in plačila drugim zasebnim entitetam (subvencije prevoznim podjetjem za prevoz, za učbenike, strokovno literaturo ipd.).

Tabela 29: **Vključenost prebivalstva v starosti 25–64 let v vseživljenjsko učenje¹, Slovenija, 2003–2008, v %**

	2003 ²	2004	2005	2006	2007	2008
Skupaj	13,3	16,2	15,3	15,0	14,8	13,9
Po spolu						
moški	12,0	14,8	13,6	13,8	13,5	12,5
ženske	14,7	17,6	17,2	16,3	16,1	15,4
Po starosti						
25-39	22,7	27,8	24,4	23,9	23,2	22,5
40-54	8,9	13,5	11,1	11,3	11,5	10,1
55-64	3,7	7,2	5,8	5,4	5,3	5,4
65-74	1,6	2,9	3,0	3,5	3,0	3,2

Vir: SURS, Eurostat, ADS.

Opombe: ¹Gre za odstotek prebivalstva, starega 25–64 let, ki je sodeloval v izobraževanju in usposabljanju v štirih tednih pred anketi. ²Leta 2003 se je spremenila metodologija izračunavanja kazalnika.Tabela 30: **Vključenost odraslih, starih 25–64 let, v formalno in neformalno izobraževanje, po socio-ekonomskih značilnostih, Slovenija, 2007, v %**

	Formalno ali neformalno	Formalno	Neformalno
Skupaj	40,6	8,7	36,1
Po spolu			
moški	38,1	7,7	34,5
ženske	43,1	9,7	37,9
Po starosti			
25 - 34 let	52,1	22,3	40
35 - 49 let	45	6,9	42
50 - 64 let	27,1	0,8	26,8
Po izobrazbi			
osnovnošolska ali manj	12,7	2,1	10,9
srednješolska	39	8,9	33,7
višješolska, visokošolska	67,6	13,6	63,3
Po statusu aktivnosti			
zaposleni	47,7	9,1	43,6
brezposelni	27,5	8,7	22,1
neaktivni	21,5	7,2	16,5
Po poklicu			
skupaj	47,5	9	43,4
SKP 1-3	65,6	13	61
SKP 4-5	47,4	10,5	41,2
SKP 6-7	31,9	3,2	30
SKP 8-9	25,6	4,1	23,2
Po stopnji urbanizacije			
gosto poseljena območja (vsaj 500 prebivalcev/km ²)	44,1	10,6	38,2
srednje gosto poseljena območja (med 100 in 499 prebivalcev/km ²)	40	8,5	35,7
redko poseljena območja (manj od 100 prebivalcev/km ²)	39,5	8,1	35,6

Vir: SURS, Eurostat, Anketa o izobraževanju odraslih.

Tabela 31: Število in struktura mladih, ki so končali srednjo šolo, Slovenija, 2000/2001–2007/2008

	Število	Rast števila, v %		Struktura mladih, ki so končali srednjo šolo, glede na vrsto programa, v %		
	2007/2008	2007–2008	2000–2008	2000/2001	2006/2007	2007/2008
Skupaj	21.762	-6,1	-13	100,0	100,0	100,0
2-letni nižji poklicni programi	418	-22,2	-59,6	4,1	2,3	1,9
3-letni srednji poklicni programi	4.173	-7,6	-39,4	27,5	19,5	19,2
3+2 in diferencialni programi (poklicno tehniško izobraževanje)	2.052	-9,4	-27,4	11,3	9,8	9,4
4- in 5-letno tehniško ter drugo strokovno izobraževanje	6.325	-3,9	-20,5	31,8	28,4	29,1
Gimnazije	8.367	-5,3	35,5	24,7	38,1	38,4
Poklicni tečaj	129	-3,7	760	0,1	0,6	0,6
Maturitetni tečaj	298	-5,4	181,1	0,4	1,4	1,4

Vir: SURS; preračuni Umar.

Tabela 32: Število in struktura diplomantov terciarnega izobraževanja, Slovenija, 2000–2008

	Število	Rast števila, v %		Struktura diplomantov, glede na vrsto programa, v %		
	2008	2007–2008	2000–2008	2000	2007	2008
Skupaj	17.221	3,2	149,8	100	100	100
Višješolski	3.435	19,5	181,8	16,4	17,2	19,9
Visokošolski strokovni (bolonjski in stari)	5.416	-3,5	149,6	31,5	33,7	31,4
Univerzitetni dodiplomski (bolonjski in stari)	6.320	0,6	128	42,9	37,6	36,7
Magistrski (bolonjski in stari) in specialistični (stari)	1.645	10	218,2	6,6	9	9,6
Doktorski (bolonjski in stari)	405	-2,4	136,8	2,6	2,5	2,4

Vir: SURS; preračuni Umar.

Tabela 33: **Diplomanti terciarnega izobraževanja¹, EU-27, 2000–2007**

	Število diplomantov terciarnega izobraževanja na 1000 prebivalcev, starih 20–29 let				Število žensk diplomantk na 100 moških diplomantov terciarnega izobraževanja			
	2000	2005	2006	2007	2000	2005	2006	2007
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	130,8	142,5	144,5	144,4
Belgija	51,4	61,4	62,5	79,0	126,6	140,4	142,6	138,8
Bolgarija	38,1	40,9	40,8	44,7	181,2	143,2	150,5	149,6
Češka	22,4	37,0	44,4	50,9	124,7	130,0	132,1	133,0
Danska	54,0	77,9	76,1	82,0	128,9	143,6	138,0	134,6
Nemčija	31,0	35,7	37,0	38,6	101,4	112,7	130,2	130,7
Estonija	34,0	60,0	58,0	62,8	192,5	235,4	249,2	221,5
Irska	70,4	86,9	82,5	79,2	122,6	125,5	127,5	130,3
Grčija	n.p.	37,1	40,8	39,3	n.p.	159,6	n.p.	146,9
Španija	39,5	43,8	43,4	43,0	134,3	138,1	140,0	140,3
Francija	64,3	n.p.	80,3	76,9	126,1	126,9	124,6	122,6
Italija	24,8	55,2	60,8	37,8	126,6	139,9	145,2	141,5
Ciper	28,6	30,9	30,6	34,2	187,0	156,3	159,8	143,6
Latvija	46,7	78,2	78,2	78,0	173,3	239,4	240,5	255,7
Litva	51,8	86,7	89,5	87,3	167,7	197,7	195,2	200,0
Luksemburg	12,1	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Madžarska	37,5	48,1	46,7	46,3	123,6	181,4	188,5	198,3
Malta	36,9	45,3	45,3	45,8	108,4	154,0	138,1	134,5
Nizozemska	36,1	54,4	60,0	49,1	118,1	129,7	126,8	129,8
Avstrija	24,1	31,9	33,3	34,6	90,3	106,8	106,9	110,3
Poljska	58,1	78,7	78,5	83,2	184,7	193,4	190,3	187,2
Portugalska	30,5	45,1	47,5	56,6	190,8	187,5	189,2	159,2
Romunija	18,0	45,8	51,5	60,8	110,5	133,3	145,2	148,4
Slovenija	39,0	53,6	58,6	57,7	133,4	161,5	162,5	161,6
Slovaška	25,4	39,4	43,7	50,9	121,8	133,0	146,9	161,4
Finska	56,3	60,0	60,2	63,8	161,1	164,8	167,3	171,4
Švedska	38,0	53,9	56,7	55,3	140,1	172,7	175,3	175,3
Zdr. kraljestvo	66,4	83,5	82,7	80,9	121,8	138,4	138,6	138,7

Vir: Eurostat.

Opombe: ¹Isced 5,6 po mednarodni klasifikaciji izobraževanja Isced 97.

Tabela 34: **Struktura prebivalstva, starega 15 ali več let, po doseženi stopnji izobrazbe, Slovenija, 2000–2008, v %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skupaj (v 1000)	1.672	1.680	1.690	1.700	1.707	1.714	1.724	1.734	1.751
Struktura prebivalstva, starega 15 ali več let, po doseženi stopnji izobrazbe (v %):									
Brez šolske izobrazbe, nepopolna osnovna izobrazba (1–3 razredi)	1,2	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	1,0	1,0
Nepopolna osnovna izobrazba (4–7 razredov)	4,9	4,7	4,5	4,9	4,7	4,4	3,8	3,4	3,4
Osnovna izobrazba	27,0	26,8	25,8	24,8	23,9	23,7	23,0	22,6	22,1
Nižja ali srednja poklicna izobrazba	25,2	25,5	25,5	25,8	25,4	25,0	24,9	25,1	24,8
Srednja strokovna izobrazba	22,9	23,9	24,6	24,2	24,7	24,8	24,7	24,9	24,9
Srednja splošna izobrazba	6,6	5,9	6,0	6,3	6,0	5,8	6,0	6,0	6,3
Višja strokovna, višješolska izobrazba, specialistična povišješolska	5,6	5,2	5,1	5,0	5,1	5,2	5,5	5,2	5,4
Visoka strokovna izobrazba	1,7	1,7	1,6	1,7	2,1	2,4	2,8	3,0	3,2
Visoka univerzitetna izobrazba	4,3	4,8	5,4	5,9	6,5	6,9	7,1	7,5	7,6
Specialistična povisokošolska izobrazba, magisterij, doktorat	0,7	0,7	0,6	0,8	0,9	1,1	1,2	1,3	1,2

Vir: SURS; preračuni UMAR.

Tabela 35: **Javni izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje¹ kot delež v BDP², po ravneh izobraževanja³, Slovenija, 2000–2007, v %**

	Javni izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje ¹ kot delež v BDP (v %)							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Skupaj	5,78	5,89	5,78	5,82	5,76	5,67	5,67	5,19
Predšolsko izobraževanje	0,46	0,57	0,57	0,54	0,48	0,59	0,62	0,56
Osnovnošolsko izobraževanje	2,51	2,42	2,51	2,57	2,64	2,45	2,39	2,26
Srednješolsko izobraževanje	1,54	1,62	1,42	1,41	1,34	1,38	1,42	1,16
Terciarno izobraževanje	1,27	1,28	1,27	1,30	1,31	1,25	1,23	1,21

Vir: SURS.

Opombe: ¹Javni izdatki za formalno izobraževanje (po metodologiji UOE – Unesco, OECD, Eurostat) zajemajo vse proračunske izdatke za formalno-stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih na ravni države in občin. ²Deleži v BDP so izračunani na podlagi objave BDP oktobra 2009. ³Kriterij razvrstitve po ravneh izobraževanja so izdatki na ravni izobraževalne ustanove. ⁴Med izdatki za predšolsko izobraževanje je prikazan ocenjeni delež izdatkov, povezanih z izvajanjem programa za drugo starostno obdobje otrok, vključenih v vrtce. ⁵Izdatki za osnovnošolsko izobraževanje so do leta 2004 vključevali del izdatkov za predšolsko izobraževanje (oddelki vrtcev v okviru osnovnih šol). Ti izdatki so od leta 2005 prištet k izdatkom za predšolsko izobraževanje. ⁶Izdatki za srednješolsko izobraževanje vključujejo del izdatkov za terciarno izobraževanje (oddelki/enote višjega strokovnega izobraževanja v okviru srednjih šol).

Tabela 36: Izobrazbena struktura prebivalstva v starosti 25–64 let, 2000 in 2008, EU-27, v %

	Izobrazbena struktura prebivalstva v starosti 25–64 let, v %					
	Nižja izobrazba ¹	Srednja izobrazba ²	Terciarna izobrazba ³	Nižja izobrazba	Srednja izobrazba	Terciarna izobrazba
	2000	2000	2000	2008	2008	2008
Avstrija	23,8	61,9	14,2	19,0	63,0	18,1
Belgija	41,7	31,2	27,1	30,4	37,3	32,3
Bolgarija	32,9	48,7	18,4	22,5	54,8	22,8
Ciper	38,5	36,4	25,1	26,9	38,6	34,5
Češka	13,9	74,5	11,5	9,1	76,4	14,5
Danska	19,8	52,8	25,2	21,9	42,2	33,7
Estonija	15,3	55,8	28,9	11,5	54,2	34,3
EU-27	34,6	43,5	18,9	28,4	47,1	24,2
Finska	26,6	40,2	32,3	18,9	44,5	36,6
Francija	37,7	40,6	21,6	30,2	42,4	27,4
Grčija	48,6	34,5	16,9	38,9	38,4	22,6
Irska	41,8	34,9	21,2	29,5	34,3	32,7
Italija	53,3	34,6	9,4	46,7	39,0	14,4
Latvija	16,9	65,1	18,0	14,2	60,6	25,2
Litva	15,8	42,4	41,8	9,4	60,1	30,4
Luksemburg	38,3	41,7	17,9	32,1	40,3	27,7
Madžarska	30,7	55,3	14,0	20,3	60,5	19,2
Malta	81,8	12,8	5,4	72,5	14,4	13,1
Nemčija	17,7	54,2	22,5	14,6	59,8	25,3
Nizozemska	33,8	41,9	24,0	26,5	40,8	31,9
Poljska	20,3	68,3	11,4	12,9	67,6	19,6
Portugalska	80,4	10,6	9,0	71,8	13,9	14,3
Romunija	30,7	60,1	9,2	24,7	62,5	12,8
Slovaška	16,4	73,3	10,2	10,1	75,2	14,8
Slovenija	25,2	59,1	15,7	18,0	59,4	22,6
Španija	61,7	15,8	22,5	49,0	21,7	29,2
Švedska	22,7	47,3	29,5	14,9	52,7	31,8
Zdr. kraljestvo	31,3	31,0	24,4	26,4	41,1	31,8

Vir: Eurostat; preračuni UMAR.

Opombe: ¹Isced 1,2, ²Isced 3,4, ³Isced 5,6 po mednarodni klasifikaciji izobraževanja Isced 97.

Tabela 37: Javni izdatki za formalno izobraževanje (vse ravni) kot delež v BDP, skupaj in po posameznih ravneh izobraževanja, EU-27, 2000–2006, v %

	Javni izdatki za formalno izobraževanje kot % v BDP						
	Skupaj			Po posameznih ravneh izobraževanja			
				Predprimarno ¹ izobraževanje	Primarno ² izobraževanje	Sekundarno ³ izobraževanje	Terciarno ⁴ izobraževanje
	2000	2005	2006	2006	2006	2006	2006
EU-27	4,88	5,04	5,05	0,51	1,18	2,24	1,13
Avstrija	5,74	5,46	5,44	0,4	1,01	2,55	1,48
Belgija	n.p.	5,95	6	0,71	1,41	2,55	1,32
Bolgarija	3,97	4,51	4,24	0,77	0,84	1,9	0,73
Ciper	5,35	6,92	7,02	0,34	1,95	3,08	1,65
Češka	3,97	4,26	4,61	0,54	0,62	2,22	1,23
Danska	8,29	8,3	7,98	0,87	1,89	2,95	2,27
Estonija	6,1	4,92	4,8	0,36	1,19	2,33	0,92
Finska	5,89	6,32	6,14	0,34	1,27	2,59	1,94
Francija	6,03	5,65	5,58	0,63	1,12	2,63	1,19
Grčija	3,39	4	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Irska	4,28	4,75	4,86	0	1,61	2,11	1,14
Italija	4,55	4,43	4,73	0,5	1,19	2,24	0,8
Latvija	5,64	5,06	5,07	0,66	1,29	2,21	0,91
Litva	5,9	4,9	4,84	0,59	0,73	2,52	1
Luksemburg	n.p.	3,78	3,41	n.p.	1,83	1,58	n.p.
Madžarska	4,42	5,46	5,41	1	1,06	2,33	1,04
Malta	4,49	6,76	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Nemčija	4,46	4,53	4,41	0,47	0,65	2,18	1,11
Nizozemska	4,96	5,48	5,46	0,41	1,37	2,18	1,5
Poljska	4,89	5,47	5,25	0,53	1,71	2,05	0,96
Portugalska	5,42	5,39	5,25	0,54	1,58	2,12	1
Romunija	2,86	3,48	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Slovaška	3,93	3,85	3,79	0,47	0,67	1,76	0,9
Slovenija	5,78	5,67	5,67	0,62	2,39	1,42	1,23
Španija	4,28	4,23	4,28	0,55	1,1	1,68	0,95
Švedska	7,21	6,97	6,85	0,6	1,71	2,68	1,84
Zdr. kraljestvo	4,46	5,37	5,48	0,39	1,61	2,37	1,1

Vir: Eurostat.

Opombe: ¹Predprimarno izobraževanje vključuje (glede na slovenski izobraževalni sistem): vzgojo in izobraževanje v vrtcih za otroke 2. starostnega obdobja. ²Primarno izobraževanje vključuje (glede na slovenski izobraževalni sistem) izobraževanje na razredni stopnji (1.–4. razred 8-letne osnovne šole) oziroma 1. in 2. triado 9-letne osnovne šole. Za Slovenijo so k primarnemu izobraževanju vključeni izdatki za osnovnošolsko izobraževanje. ³Sekundarno izobraževanje vključuje (glede na slovenski izobraževalni sistem): izobraževanje na predmetni stopnji (5.–8. razred 8-letne osnovne šole) oziroma 3. triado 9-letne osnovne šole in celotno srednješolsko izobraževanje (nižje, srednje poklicno, strokovno in splošno). Za Slovenijo so v sekundarno izobraževanje vključeni izdatki za srednješolsko izobraževanje. ⁴Terciarno izobraževanje vključuje (glede na slovenski izobraževalni sistem): višješolsko strokovno izobraževanje in visokošolsko izobraževanje.

KULTURA

Tabela 38: Število razstav in obiskovalcev razstav v muzejih, galerijah oziroma likovnih razstaviščih, Slovenija, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Število razstav	2.429	1.809	1.898	1.819	2.119
Število obiskovalcev na razstavo	1.011,5	1.262,8	1.238,0	1.375,0	1.158,5
Število obiskovalcev na 1000 prebivalcev ¹	1.230,3	1.141,5	1.169,8	1.238,6	1.203,7

Vir: SURS, preračuni Umar.

Opomba: ¹Po stanju števila prebivalstva 30.6.

Tabela 39: Število gledaliških predstav in obiskovalci gledaliških predstav v gledališčih, Slovenija, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Vse predstave v matični hiši gledališča	6.124	5.226	4.264	3.864	4.160
Število obiskovalcev na 1000 prebivalcev ¹	360	464,2	419,2	407,1	425,1
Povprečno število obiskovalcev na predstavo	117,5	177,7	197,5	212,8	208,5

Vir: SURS, preračuni Umar.

Opomba: ¹Po stanju števila prebivalstva 30.6.

Tabela 40: Število obiskovalcev filmov v kinematografih in struktura gledalcev glede na izvor filma, Slovenija, 2000–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Število obiskovalcev	2.221.437	3.003.516	2.443.776	2.685.234	2.406.568	2.417.994
Število obiskov kinematografov na 1000 prebivalcev ¹	1.116,1	1.504,0	1.221,2	1.336,9	1.191,7	1.185,6
Struktura gledalcev dolgotrajnih filmov glede na izvor, v %:						
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Slovenski	6,1	3,4	3,0	0,9	5,6	4,3
Tuji	93,9	96,6	97	99,1	94,4	95,7

Vir: Fivia, d. o. o., in Filmski sklad RS; preračuni Umar.

Opomba: ¹Po stanju števila prebivalstva 30.6.

Tabela 41: Naslovi izdanih knjig in brošur, glede na izvor, Slovenija, 2000–2008

	Število naslovov izdanih knjig in brošur	Rast števila naslovov izdanih knjig in brošur, v %		Struktura naslovov izdanih knjig in brošur, v %		
	2008	2007–2008	2000–2008	2000	2007	2008
Skupaj	6.358	24,0	62,3	100,0	100,0	100,0
Izvirna dela	4.481	23,4	50,1	76,2	70,8	70,5
Prevodi	1.877	25,3	101,4	23,8	29,2	29,5

Vir: SURS, IZUM in NUK, preračuni Umar.

Tabela 42: Obisk knjižnic in izposoja knjižničnega gradiva na člana, skupaj in splošne knjižnice, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Knjižnice, skupaj								
Število obiskov na člana	14,3	14,4	15	14,5	15,2	15,3	15,6	17,2
Število izposojenih enot knjižničnega gradiva na člana	28,4	31	27,8	27,3	28,9	28,9	31,6	27,6
Splošnoizobraževalne knjižnice								
Število obiskov na člana	15,1	16,1	16,8	16,8	16,7	17,3	17,1	18,2
Število izposojenih enot knjižničnega gradiva na člana	39,3	45	37,8	37	38,4	40,6	46,2	48,8

Vir: SURS, NUK; preračuni Umar.

Opomba: 1 Zajete so Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), visokošolske oz. univerzitetne knjižnice, specialne knjižnice, splošne in šolske knjižnice. Pri šolskih knjižnicah so za leta 2005, 2006 in 2007 zajeti učenci, strokovni delavci in druge osebe.

MEDIJI

Tabela 43: Čas, namenjen spremljanju medijev, in čas, namenjen spremljanju aktualnih oziroma političnih dogodkov (na običajni dan v tednu), v urah, 2002–2008

Čas, namenjen spremljanju medijev	2002			2004			2006			2008		
	Časopis	TV	Radio	Časopis	TV	Radio	Časopis	TV	Radio	Časopis	TV	Radio
- Sploh nič	18,8	4,6	11,8	15,6	3,7	11,1	19,7	4,8	12,5	19,0	3,4	13,4
- Manj kot 0,5 ure	40,9	11,1	17,0	43,1	10,5	16,4	43,0	11,0	18,1	46,3	9,2	17,5
- 0,5–1 ure	27,5	23,5	20,3	29,3	25,0	17,3	25,6	24,0	17,2	23,8	22,8	16,7
- 1–1,5 ure	6,6	15,4	8,2	6,6	14,9	7,2	6,6	14,8	7,6	6,1	17,3	7,6
- 1,5–2 uri	3,1	17,7	6,3	3,2	17,5	6,3	2,3	15,4	7,0	2,6	17,2	7,8
- 2–2,5 ure	1,7	10,5	6,1	1,0	11,0	6,2	1,6	11,9	5,1	0,6	11,5	5,0
- 2,5–3 ure	0,4	6,8	4,9	0,2	7,8	4,9	0,7	7,9	3,7	0,6	7,9	4,0
- Več kot 3 ure	0,5	10,3	25,5	0,7	9,2	30,4	0,4	9,8	28,7	0,7	10,7	27,8
- Ne vem	0,6	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
- Brez odgovora	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	0,1	0,5	0,1	0,1	n. p.	0,1
Od tega čas, namenjen spremljanju aktualnih oziroma političnih vsebin												
- Sploh nič	32,0	8,5	23,1	29,7	9,0	23,0	32,7	11,7	25,3	22,2	6,6	16,4
- Manj kot 0,5 ure	53,2	36,1	41,7	56,1	37,0	42,0	52,6	35,6	40,3	62,0	34,7	45,8
- 0,5–1 ure	11,1	40,2	21,7	11,1	38,7	21,6	10,5	35,0	20,3	12,9	41,3	23,3
- 1–1,5 ure	2,2	8,8	6,3	2,0	9,6	6,5	1,7	10,5	4,4	1,5	9,7	5,8
- 1,5–2 uri	0,7	3,3	2,7	0,6	3,7	1,9	1,4	3,6	2,9	0,3	3,9	2,9
- 2–2,5 ure	0,3	1,2	1,7	0,3	0,8	2,2	0,1	1,6	1,5	0,1	1,7	1,4
- 2,5–3 ure	0,1	0,9	0,9	0,1	0,6	0,7	0,0	0,6	1,0	0,5	0,8	1,3
- Več kot 3 ure	0,1	0,8	1,9	0,2	0,5	2,1	0,3	1,1	3,3	0,1	1,1	3,0
- Ne vem	0,4	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,5	0,2	0,8	0,3	0,2	0,2
- Brez odgovora	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	0,3	0,1	0,2	0,2	n. p.	n. p.

Vir: FDV– Inštitut za družbene vede, CJMMK: SJM 2006/2 in 2008/2, ESS, 2006 in 2009.

Opomba: V drugem četrtletju 2008 je na trg vstopil brezplačnik z visoko naklado, zato je tiskana naklada močno porasla.

INTERNET

Tabela 44: Uporabniki interneta¹, glede na tip poseljenosti, Slovenija, 2004–2009, v %

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gosto poseljena naselja (več kot 500 preb. / km ²)	52	56	68	60	64	72
Srednje poseljena naselja (100–499 preb. / km ²)	39	46	49	58	56	60
Redko poseljena naselja (manj kot 100 preb. / km ²)	30	44	45	47	53	59

Vir: SURS.

Opomba: ¹Uporabniki interneta so osebe, ki so internet uporabljale v zadnjih treh mesecih.

Tabela 45: Delež gospodinjstev z dostopom do interneta in uporabniki interneta, EU-27, 2004–2009, v %

	Delež gospodinjstev z dostopom do interneta, v %						Uporabniki interneta ¹ , v %					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	40	48	49	54	60	65	45	51	52	57	62	65
Belgija	–	50	54	60	64	67	–	58	62	67	69	75
Bolgarija	10	–	17	19	25	30	16	–	24	31	35	42
Češka	19	19	29	35	46	54	32	32	44	49	58	60
Danska	69	75	79	78	82	83	76	77	83	81	84	86
Nemčija	60	62	67	71	75	79	61	65	69	72	75	77
Estonija	31	39	46	53	58	63	50	59	61	64	66	71
Irska	40	47	50	57	63	67	34	37	51	57	63	65
Grčija	17	22	23	25	31	38	20	22	29	33	38	42
Španija	34	36	39	45	51	54	40	44	48	52	57	60
Francija	34	–	41	49	62	63	–	–	47	64	68	69
Italija	34	39	40	43	47	53	31	34	36	38	42	46
Ciper	53	32	37	39	43	53	32	31	34	38	39	48
Latvija	15	31	42	51	53	58	33	42	50	55	61	64
Litva	12	16	35	44	51	60	29	34	42	49	53	58
Luksemburg	59	65	70	75	80	87	65	69	71	78	81	86
Madžarska	14	22	32	38	48	55	28	37	45	52	59	59
Malta	–	41	53	54	59	64	–	38	38	45	49	58
Nizozemska	–	78	80	83	86	90	69	79	81	84	87	89
Avstrija	45	47	52	60	69	70	52	55	61	67	71	72
Poljska	26	30	36	41	48	59	29	35	40	44	49	56
Portugalska	26	31	35	40	46	48	29	32	36	40	42	46
Romunija	6	–	14	22	30	38	12	–	21	24	29	33
Slovenija	47	48	54	58	59	64	37	47	51	53	56	62
Slovaška	23	23	27	46	58	62	46	50	50	56	66	70
Finska	51	54	65	69	72	78	70	73	77	79	83	82
Švedska	–	73	77	79	84	86	82	81	86	80	88	90
Zdr. kraljestvo	56	60	63	67	71	77	63	66	66	72	76	82

Vir: EUROSTAT.

Opomba: Podatki se nanašajo na prvo četrtletje leta. ¹Uporabniki interneta v zadnjih treh mesecih. Podatki se nanašajo na prvo četrtletje.

DRUŽBENA KOHEZIJA

 Tabela 46: **Subjektivni občutki sreče, 2000–2008, v %**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ni srečen (0-3)	5,3	5,1	5,7	5,5	4,1	4,1	4,9	4,3	4,2
Sredina (4-6)	36,6	35,6	31,3	35,9	28,2	28,8	34,1	26,9	25,1
Srečen (7-10)	57,2	58,7	62,3	57,6	67,0	66,0	59,7	67,1	70,2

Vir: FDV – CJMMK, SJM, 2000-2008.

Opomba: Vprašanje se glasi: Prosim vas, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 izrazite vašo občutja glede osebne sreče nasploh, pri čemer 0 pomeni, da sploh niste srečni, 10 pa, da ste zelo srečni. Razliko do 100% pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

 Tabela 47: **Zadovoljstvo z življenjem, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

	2002	2004	2006	2008
Ni zadovoljen (0-3)	10,4	6,3	6,8	6,9
Sredina (4-6)	46,7	47,3	44,7	45,3
Zadovoljen (7-10)	41,6	46,2	45,3	46,8

Vir: FDV – CJMMK, ESS.

Opomba: Vprašanje se glasi: V celoti gledano, kako zadovoljni sta sedaj s svojim življenjem, pri čemer 0 pomeni, da ste izredno nezadovoljni, 10 pa da ste izredno zadovoljni. Razliko do 100% pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

 Tabela 48: **Zaupanje ljudem, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

	2002	2004	2006	2008
Ne zaupa (0-3)	43,3	41,5	42,6	36,8
Sredina (4-6)	38,6	38,2	36,4	41,6
Zaupa (7-10)	17,6	20,1	20,9	21

Vir: FDV – CJMMK, ESS.

Opomba: Vprašanje se glasi: Če govorimo na splošno, ali bi rekli, da večini ljudi lahko zaupamo, ali menite, da je treba biti z ljudmi previden? Izberite ustrezno vrednost na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da je treba biti z ljudmi previden, 10 pa, da večini ljudi lahko zaupamo. Razliko do 100% pomenijo odgovori »ne vem« ali »brez odgovora«.

 Tabela 49: **Zaupanje institucijam, Slovenija, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

	Državni zbor				Pravni sistem				
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08	
Ne zaupa (0-4)	40,3	39,8	35,8	45,2	Ne zaupa (0-4)	38,5	46,0	39,5	48,8
Sredina (5-6)	39,8	39,1	42,5	32,2	Sredina (5-6)	35,3	33,9	36,7	28,8
Zaupa (7-10)	15,9	17,3	16,8	19,3	Zaupa (7-10)	21,9	15,6	18,4	19
	Policija				Politika				
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08	
Ne zaupa (0-4)	30,9	32,7	29,7	37,8	Ne zaupa (0-4)	57,0	57,4	56,0	62,1
Sredina (5-6)	37,8	38,3	37,9	30,6	Sredina (5-6)	34,3	33,5	32,9	28,5
Zaupa (7-10)	29,1	26,2	29,8	30,1	Zaupa (7-10)	6,1	6,2	8,1	7,3

Vir: FDV – CJMMK, ESS.

Opomba: Prosim, da s pomočjo lestvice od 0 do 10 ocenite, koliko vi osebno zaupate vsaki od naslednjih ustanov. 0 pomeni, da ustanovi sploh ne zaupate, 10 pa, da ji povsem zaupate.

Tabela 50: **Subjektivne zaznave kriminalitete v Sloveniji; občutki ogroženosti in osebna izkušnja s kriminaliteto, 2002, 2004, 2006 in 2008, v %**

	Občutki ogroženosti ¹					Osebne izkušnje s kriminaliteto ²			
	ESS02	ESS04	ESS06	ESS08		ESS02	ESS04	ESS06	ESS08
Zelo varno	29,0	28,3	27,0	26,4	da	11,5	11,8	13,5	11,4
Varno	60,5	61,0	61,3	60,9	ne	88,5	87,9	86,2	88,6
Ogroženo	8,9	8,5	9,2	10,7					
Zelo ogroženo	0,9	1,0	1,0	1,1					

Vir: FDV – CJMMK, ESS 2002-2008.

Opomba: ¹Kako varno se počutite (bi se počutili), kadar zvečer hodite (ali bi hodili) sami po vaši soseski? (ESS2002-2008); ² Ste bili vi ali kdo od članov vašega gospodinjstva v zadnjih petih letih žrtev vloma ali fizičnega napada? (ESS2002-2008)Tabela 51: **Samomori na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000-2007**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	11,8	11,5	12,1	11,4	11,2	10,8	10,3	np.
Avstrija	17,5	16,3	17,0	15,8	15,2	14,7	13,4	13,2
Bolgarija	15,0	13,9	14,3	11,9	11,0	10,7	10,5	9,5
Belgija	np.	np.	np.	np.	17,5	np.	np.	np.
Ciper	np.	np.	np.	np.	0,7	2,5	2,4	2,2
Češka	14,8	14,5	13,7	15,3	14,0	13,8	12,2	11,9
Danska	12,3	12,2	11,5	10,6	11,2	10,2	10,6	np.
Estonija	26,2	28,1	26,0	23,7	22,7	18,7	16,2	16,8
Finska	21,5	22,0	19,9	19,4	19,3	17,6	19,0	17,6
Francija	16,8	16,1	16,4	16,6	16,3	15,9	15,4	14,7
Grčija	3,2	2,7	2,6	3,1	2,8	3,1	3,1	2,6
Irska	12,1	12,6	11,2	11,2	11,3	9,5	9,1	np.
Italija	6,1	5,9	6,0	5,9	np.	np.	5,2	np.
Latvija	30,8	28,6	27,3	24,1	22,3	22,6	19,3	17,8
Litva	45,4	43,7	44,0	41,1	38,9	37,0	28,9	28,4
Luksemburg	13,6	16,0	18,4	10,3	13,2	9,9	13,2	np.
Madžarska	29,5	26,6	25,4	24,8	24,3	23,2	21,8	21,4
Malta	5,8	7,1	4,6	4,7	5,4	4,2	6,0	6,0
Nemčija	11,7	11,7	11,5	11,5	11,0	10,4	9,8	9,4
Nizozemska	8,8	8,6	9,1	8,6	8,7	9,0	8,7	7,7
Poljska	14,8	14,7	14,9	14,7	15,1	15,0	14,3	12,9
Portugalska	4,3	6,3	10,1	9,4	9,6	7,2	6,8	np.
Romunija	12,7	12,1	13,6	12,8	11,6	11,4	11,9	10,5
Slovaška	13,5	12,7	13,0	13,7	12,0	12,0	9,4	8,8
Slovenija	27,1	26,5	24,5	25,0	22,7	22,0	22,8	18,4
Španija	7,2	6,7	7,0	7,1	7,0	6,6	6,2	6,1
Švedska	11,6	12,2	12,2	11,4	11,8	12,4	12,0	11,4
Združeno kraljestvo	6,8	6,7	6,7	6,4	6,7	6,4	6,5	6,1

Vir: Eurostat.

Opomba: n. p. – ni podatka. Preračuni Eurostata so izdelani na osnovi standardiziranih stopenj smrtnosti, ki omogočajo primerjavo v času in med državami.

Tabela 52: Prometne nesreče s smrtnim izidom na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	11,9 ^{p.}	11,6 ^{p.}	11,7 ^{p.}	10,7 ^{p.}	10,1 ^{p.}	9,7 ^{p.}	9,1 ^{p.}	n.p.
Avstrija	11,0	10,9	11,0	10,9	9,8	8,9	8,2	7,9
Bolgarija	11,7	12,3	11,6	11,6	11,8	10,8	13,0	12,9
Belgija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	11,1	n.p.	n.p.	n.p.
Ciper	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	15,9	29,5	10,8	12,8
Češka	14,3	13,5	13,6	13,3	11,9	11,6	9,9	11,2
Danska	9,2	8,4	8,4	8,1	6,9	6,4	5,8	n.p.
Estonija	17,8	17,1	18,0	13,6	14,3	14,6	17,0	14,6
Finska	9,0	9,8	9,5	9,0	8,5	8,5	7,7	8,2
Francija	12,6	12,5	11,9	9,8	8,6	8,5	7,5	7,3
Grčija	19,0	16,8	15,5	14,9	16,4	15,1	14,8	14,4
Irska	10,6	10,1	9,3	7,5	7,7	6,5	6,5	n.p.
Italija	12,1	12,3	11,9	10,9	n.p.	n.p.	9,7	n.p.
Latvija	28,6	26,0	25,2	22,7	21,6	20,0	18,2	19,7
Litva	20,9	24,0	23,1	23,8	24,0	24,8	25,3	24,5
Luksemburg	18,4	17,1	18,5	12,5	11,3	10,3	8,4	n.p.
Madžarska	14,1	14,1	16,1	14,7	14,9	14,3	14,8	14,1
Malta	4,1	4,6	4,0	3,5	3,8	4,5	2,5	3,6
Nemčija	9,3	8,4	8,3	8,0	7,0	6,5	6,1	5,9
Nizozemska	6,9	6,2	6,3	6,5	5,1	4,6	4,5	4,6
Poljska	17,8	15,7	16,1	15,5	15,8	14,5	13,5	14,7
Portugalska	13,0	17,4	19,9	17,5	15,5	12,4	9,6	n.p.
Romunija	16,2	16,3	15,4	14,3	15,6	15,4	15,1	15,7
Slovaška	15,4	15,0	13,9	15,3	13,6	13,6	14,3	14,2
Slovenija	15,5	14,9	13,7	13,2	14,1	13,0	13,7	14,8
Španija	14,8	13,7	13,1	13,0	11,3	10,4	9,5	8,7
Švedska	6,5	6,8	6,0	5,9	5,4	5,1	5,3	5,0
Združeno kraljestvo	5,6	5,8	5,9	6,0	5,7	5,5	5,5	5,3

Vir: Eurostat.

Opombi: p. – začasni podatek, n. p. – ni podatka.

Tabela 53: Število zapornikov 2000–2007 in število zapornikov na 100.000 prebivalcev v letih 2005 do 2007², EU-27, 2000-2007

	Število zapornikov								Zaporniki / 100.000 prebivalcev ²
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2005–2007 ²
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	123
Avstrija	6.896	6.915	7.511	7.816	9.000	8.955	8.780	8.887	107
Bolgarija	9.424	9.283	9.607	10.056	10.935	11.399	11.452	10.792	145
Belgija	8.688	8.544	8.605	9.308	9.249	9.330	9.573	9.950	91
Ciper	287	369	351	355	546	536	599	671	79
Češka	22.418	20.971	16.597	17.180	18.303	19.003	18.904	19.110	185
Danska	3.382	3.236	3.435	3.641	3.767	4.041	3.932	3.646	71
Estonija	4.679	4.803	4.775	4.352	4.575	4.410	4.310	3.486	302
Finska	2.887	3.110	3.469	3.463	3.535	3.883	3.477	3.370	68
Francija	48.835	47.005	53.463	55.407	59.246	59.197	59.522	60.403	95
Grčija	8.038	8.343	8.284	8.555	8.760	9.871	10.280	n.p.	91
Irska	2.887	3.025	3.028	2986	3.138	3.022	3.053	n.p.	75
Italija	54.039	55.751	55.670	54.237	56.068	59.523	39.005	48.693	84
Latvija	8.831	8.673	8.358	8.222	7.666	6.998	6.636	6.548	293
Litva	8.667	10.750	11.345	8.957	7.838	7.951	7.982	7.770	232
Luksemburg	400	341	391	455	577	735	738	666	152
Madžarska	15.539	17.275	17.838	16.507	16.543	15.720	14.740	14.743	149
Malta	246	257	283	278	277	294	376	382	87
Nemčija	70.252	70.203	75.025	79.183	79.329	79.519	77.166	73.319	93
Nizozemska	11.760	12.410	13.060	13.980	16.455	17.600	16.230	14.450	99
Poljska	65.336	80.004	80.990	80.692	79.344	82.656	87.669	90.199	228
Portugalska	12.728	13.210	13.772	13.635	12.956	12.687	12.446	11.587	116
Romunija	48.267	49.840	48.075	42.815	39.031	36.700	34.038	29.390	154
Slovaška	7.136	7.509	7.849	8.829	9.504	9.282	8.657	8.235	162
Slovenija	1.136	1.155	1.120	1.099	1.126	1.132	1.127	1.336	60
Španija	45.309	46.594	50.537	54.497	58.087	60.707	64.215	67.100	146
Švedska	5.678	6.089	6.506	6.755	7.332	7.021	7.153	6.740	77
Anglija in Wales ¹	65.666	67.056	71.324	72.992	75.057	76.896	79.085	79.730	146
Škotska ¹	5.883	61.86	6.475	6.621	6.779	6.857	7.183	7.376	139
Severna Irska ¹	1.011	872	1.029	1.128	1.219	1.325	1.501	1.484	82

Vir: Eurostat; Eurostat Newsrelease: EU Crime Statistics 2005–2007, št 91/2009, 19. junij 2009.

Opombi: n.p. - ni podatka; ¹podatki za Veliko Britanijo so zaradi različne zakonodaje prikazani ločeno za Anglijo in Wales, Škotsko in Severno Irsko. ²Podatki za povprečje let 2005-2007, razen za Irsko za katero velja povprečje let 2004–2006 in za Grčijo za katero velja povprečje let 2005-2006.

Tabela 54: Število policijskih uradnikov na 100.000 prebivalcev, izbrane evropske države, 2003

Manj kot 200	200–299	300–399	400–499	500 in več
Danska	Estonija	Albanija	Hrvaška	Ciper
Finska	Madžarska	Avstrija	Češka	Gruzija
Švedska	Islandija	Belgija	Grčija	Rusija (2000)
	Nizozemska	Francija	Italija	
	Poljska	Irska	Portugalska	
	Romunija	Litva	Severna Irska	
	Švica	Slovaška		
	Anglija in Wales	Slovenija		
	Luksemburg	Škotska		

Vir: Council of Europe: European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, 2006.

Tabela 55: Število kriminalnih prekrškov¹ na 100.000 prebivalcev, EU-27, 2000–2003

	2000	2001	2002	2003
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Avstrija	6.906	6.428	7.260	7.881
Bolgarija	1.773	1.796	1.780	1.729
Belgija	9.747	9.481	9.886	9.784
Ciper	575	592	622	944
Češka	3.812	3.494	3.630	3.490
Danska	9.447	8.837	9.145	9.013
Estonija	4.189	4.270	3.918	3.968
Finska	10.259	9.964	10.017	10.343
Francija	6.352	6.808	6.865	6.605
Grčija	3.496	4.153	4.409	4.158
Irska	1.933	2.259	2.743	2.634
Italija	3.822	3.741	3.852	4.236
Latvija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Litva	2.254	2.174	1.999	2.352
Luksemburg	5.200	5.092	5.778	5.728
Madžarska	4.446	4.607	4.173	4.110
Malta	4.364	4.065	4.326	4.489
Nemčija	7.622	7.734	7.902	7.976
Nizozemska	8.207	8.476	8.825	8.530
Poljska	3.278	3.597	3.635	3.799
Portugalska	3.515	3.583	3.753	3.983
Romunija	1.576	1.518	1.393	1.237
Slovaška	1.645	1.722	1.985	2.067
Slovenija	3.363	3.719	3.839	3.810
Španija	2.307	2.534	2.582	2.377
Švedska	13.615	13.304	13.790	13.995
Anglija in Wales	9.917	10.552	11.220	11.241
Škotska	9.912	9.879	10.032	9.639
Severna Irska	7.125	8.275	8.399	7.515

Vir: Council of Europe: European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, 2006.

Opomba: ¹ Kazenske ovadbe policije. Kriminalna dejanja so resni prekrški zoper zakon. Manjši prekrški so izključeni.

Tabela 56: Število umorov in ubojev na 100.000 prebivalcev, EU-27

	2000	2001	2002	2003	Povprečje 2005-2007
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	1,40
Avstrija	2,3	1,9	2,1	1,8	0,64
Bolgarija	6,5	6,2	5,5	5,3	2,37
Belgija	6,5	7,2	7,7	8,4	2,04
Ciper	1,5	2,0	1,0	3,5	1,66
Češka	2,7	2,3	2,3	2,3	1,99
Danska	4,0	3,7	3,9	4,1	1,17
Estonija	13,7	12,0	11,4	12,4	7,30 ¹
Finska	9,8	10,7	10,2	9,2	2,23
Francija	3,9	4,2	4,3	3,9	1,46
Grčija	2,7	2,6	2,2	2,3	-13
Irska	1,4	1,4	1,4	1,3	1,45 ¹
Italija	3,9	3,8	3,9	3,9	1,13
Latvija	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Litva	10,9	10,4	8,6	10,3	9,69
Luksemburg	13,9	11,2	13,5	12,9	1,42
Madžarska	3,5	4,0	3,6	3,8	1,57
Malta	2,1	3,1	4,3	3,3	0,66
Nemčija	3,8	3,5	3,5	3,4	0,90
Nizozemska	10,9	11,0	11,2	11,4	1,06
Poljska	3,7	3,7	3,4	3,0	1,37
Portugalska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	1,47
Romunija	5,7	6,1	5,4	5,1	2,02
Slovaška	2,6	2,4	2,4	2,7	1,76
Slovenija	4,0	3,2	3,9	2,9	0,93
Španija	3,0	3,1	3,2	3,2	1,12
Švedska	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	1,05
Anglija in Wales	3,0	3,3	3,5	3,3	1,43
Škotska	13,7	15,6	17,8	16,2	2,17
Severna Irska	10,2	12,8	16,5	9	1,59

Vir: Za obdobje 2000-2003 je vir podatkov Council of Europe: European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, 2006. Za obdobje 2005-2007 je vir podatkov Eurostat.
Opomba: ¹Podatek za obdobje 2004-2006.

REVŠČINA

Tabela 57: Stopnje tveganja revščine (dohodki v naravi niso vključeni) po socialnih transferjih in pred njimi, EU-27, 2000–2008, v %

	Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih									Stopnja tveganja revščine pred socialnimi transferji (pokojnine so vključene v dohodek)								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-27	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	16	16	17	17	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	26	26	26	25
EU-25	16	16	n.p.	15	16	16	16	16	16	23	24	n.p.	25	26	26	26	26	25
Avstrija	12	12	n.p.	131	13	12	13	12	12	22	22	n.p.	25 ¹	25	24	25	25	24
Belgija	13	13	n.p.	151	14	15	15	15	15	23	23	n.p.	29 ¹	28	28	27	28	27
Bolgarija	14	16	14	14	15	14	18	221	21	18	19	17	n.p.	18	17	25	261	27
Ciper	n.p.	n.p.	n.p.	15	n.p.	16	16	16	16	n.p.	n.p.	np.	20	n.p.	22	22	21	22
Češka	n.p.	8	n.p.	n.p.	n.p.	101	10	10	9	n.p.	18	n.p.	n.p.	n.p.	211	22	20	20
Danska	n.p.	10	n.p.	121	11	12	12	12	12	n.p.	29	n.p.	32 ¹	30	30	28	27	28
Estonija	18	18	18	18	20 ¹	18	18	19	19	26	25	25	25	26 ¹	24	25	25	25
Finska	11	11 ¹	11	11	11 ¹	12	13	13	14	19	29	28	28	29	28	29	29	28
Francija	16	13 ¹	12	12	131	13	13	13	13	24	26	26	24	26	26	25	26	231
Grčija	20	20	n.p.	21 ¹	20	20	21	20	20	22	23	n.p.	24 ¹	23	23	23	24	23
Irska	20	21	n.p.	20 ¹	21	20	18	18	16	31	30	n.p.	31 ¹	33	32	33	33	34
Italija	18	19	n.p.	n.p.	19 ¹	19	20	20	19	21	22	n.p.	n.p.	24 ¹	23	24	24	23
Latvija	16	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	19 ¹	23	21	26	22	np.	n.p.	n.p.	n.p.	26 ¹	28	27	30
Litva	17	17	n.p.	n.p.	n.p.	21 ¹	20	19	20	23	24	n.p.	n.p.	n.p.	26 ¹	27	26	27
Luksemburg	12	12	n.p.	12	13	14	14	14	13	23	23	np.	23	22	24	24	23	24
Madžarska	11	11	10	12	np.	13 ¹	16	12	12	17	17	15	17	n.p.	29	30	29	30
Malta	15	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	14	14	14	15	19	np.	n.p.	n.p.	n.p.	21	21	22	23
Nemčija	10	11	n.p.	n.p.	n.p.	12 ¹	13	15	15	20	21	n.p.	n.p.	n.p.	23 ³	26	25	24
Nizozemska	11	11	11	12	np.	11 ¹	10	10	11	22	22	22	23	n.p.	22 ¹	21	21	20
Poljska	16	16	n.p.	n.p.	n.p.	21 ¹	19	17	17	30	31	n.p.	n.p.	n.p.	30 ¹	29	27	25
Portugalska	21	20	20	19	20 ¹	19	18	18	18	27	24	26	26	27 ¹	26	25	24	25
Romunija	17	17	18	17	18	18	19	25	23	21	22	23	22	23	24	24	31 ¹	31
Slovaška	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	13 ¹	12	11	11	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	22 ¹	20	18	18
Slovenija	11	11	10	10	np.	12 ¹	12	12	12	18	17	16	16	n.p.	26 ¹	24	23	23
Španija	18	19	19 ¹	19	20 ¹	20	20	20	20	22	23	22	22	25 ¹	24	24	24	24
Švedska	n.p.	9	11 ¹	n.p.	11 ¹	9	12	11	12	np.	17	29	np.	30 ¹	29	29	28	29
Zdr. kraljestvo	19	18	18	18	n.p.	19 ¹	19	19	19	29	28	28	29	n.p.	31 ¹	30	30	29

Viri: EUROSTAT, EU-SILC.

Opombe: ¹ – prekinjena serija, n. p. – ni podatka. Podatki za Slovenijo za leta 2000, 2001, 2002 in 2003 vsebujejo tudi dohodke v naravi. Podatki o dohodkih iz raziskovanja EU-SILC se nanašajo na leto pred njegovo izvedbo. Tako je za večino držav za leto 2004 oziroma 2005 objavljen podatek z opombo »prekinjena serija« oziroma »ni podatka«, podatki pa so premaknjeni za eno leto naprej. To velja tudi za Slovenijo. Od 30. 12. 2008 je SURS način objavljanja podatkov po letih poenotil z EUROSTATOM, kar pomeni, da leto raziskave EU-SILC pomeni tudi isto leto za objavo podatka.

Tabela 58: Ginijev količnik¹ (v %), razmerje kvintilnih razredov (80/20)², Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004(p. s.)	2005	2006	2007	2008
Ginijev količnik (%)	22,3	22,0	21,9	22,1	22,4	23,0	23,0	22,6	22,9
Razmerje kvintilnih razredov (80/20)	3,2	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3	3,2	3,3

Vir: SURS, Anketa o porabi v gospodinjstvih; od leta 2005 so podatki iz raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih (EUSILC), a zaradi metodoloških sprememb s preteklim obdobjem niso povsem primerljivi.

Opombe: p. s. – prekinjena serija. Ginijev količnik in razmerje kvintilnih razredov (80/20) sta izračunana za dohodek, v katerega je vključen tudi **dohodek v naravi**. ¹ **Ginijev količnik** je mera koncentracije dohodka. Kolikor višji je, toliko večja je dohodkovna neenakost. ² **Razmerje kvintilnih razredov (80/20)** je razmerje med povprečnim ekvivalentnim dohodkom gospodinjstev v zgornjem in spodnjem kvintilnem razredu.

Tabela 59: Stopnja tveganja revščine¹ glede na spol in starost, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004(ps)	2005	2006	2007	2008
Skupaj	11,3	10,6	9,9	10,0	10,4	11,4	11,1	11,0	11,9
Moški	10,5	9,6	8,5	8,6	8,9	9,6	9,5	9,4	10,4
Ženske	12,0	11,6	11,2	11,4	11,8	13,2	12,6	12,4	13,2
Otroci (0–15 let)	9,3	8,7	7,4	8,8	7,9	11,0	11,1	11,0	11,1
Mladi (16–24 let)	10,3	10,3	10,0	10,6	10,0	10,0	8,9	8,7	10,0
Moški	10,7	10,4	10,2	9,8	9,6	9,0	8,3	8,0	9,2
Ženske	9,9	10,3	9,9	11,6	10,4	11,0	9,6	9,4	10,8
Stari (16–64 let)	9,8	9,2	8,5	8,5	8,7	9,9	9,3	9,3	10,1
Moški	10,1	9,2	8,7	8,3	8,9	9,5	9,2	9,2	10,4
Ženske	9,5	9,2	8,4	8,7	8,5	10,3	9,3	9,4	9,8
65 + let	21,2	19,5	19,2	18,5	20,5	19,2	19,0	18,5	20,4
Moški	14,0	12,9	10,8	11,1	10,3	9,2	9,7	9,2	10,7
Ženske	25,4	23,5	24,1	22,9	26,6	25,5	24,7	24,4	26,7

Vir: SURS, Anketa o porabi v gospodinjstvih; od 2005 so podatki iz raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih (EU-SILC), ki zaradi metodoloških sprememb s preteklim obdobjem niso povsem primerljivi.

Opombe: p. s. – prekinjena serija; n. p. – ni podatka. ¹ **Stopnja tveganja revščine** je izražena kot odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z neto razpoložljivim ekvivalentnim dohodkom pod pragom tveganja revščine. Ta stopnja je izračunana za dohodek, v katerega je vključen tudi **dohodek v naravi**. Pri **dohodku, v katerega je vključen dohodek v naravi**, je denarnemu dohodku prištet dohodek v naravi, to so lastna proizvodnja in druge nedenarne oblike dohodka. Izračuni temeljijo na letnem dohodku.

Tabela 60: Prag tveganja revščine¹ (v SIT, EUR), Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004(p.s.)	2005	2006	2007	2008
Prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo:									
v SIT/mesec	71.414	79.180	86.291	92.407	98.839	109.909	115.095	n.p.	n.p.
v EUR/mesec	346	363	382	395	413	460	480	509	557
Prag tveganja revščine za štiričlansko gospodinjstvo ² :									
v SIT/mesec	149.969	166.278	181.212	194.056	207.561	230.809	241.700	n.p.	n.p.
v EUR/mesec	726	763	802	830	868	965	1.009	1.069	1.169

Vir: SURS; Anketa o porabi v gospodinjstvih; od leta 2005 so podatki iz raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih (EU-SILC), a zaradi metodoloških sprememb s preteklim obdobjem niso povsem primerljivi.

Opombe: p. s. – prekinjena serija, n. p. – ni podatka. ¹ Prag tveganja revščine je opredeljen za eno odraslo osebo. Izračunan je na podlagi dohodka, pri katerem je vključen tudi **dohodek v naravi**. **Prag tveganja revščine** je opredeljen s 60 % mediane ekvivalentnega neto (APG) oz. razpoložljivega (EU-SILC) dohodka vseh gospodinjstev ob upoštevanju prilagojene ekvivalenčne lestvice OECD. Ekvivalentni neto dohodek gospodinjstva dobimo tako, da dohodek gospodinjstva delimo s številom ekvivalentnih članov. Število ekvivalentnih članov izračunamo na podlagi prilagojene ekvivalenčne lestvice OECD: prva odrasla oseba v gospodinjstvu ima utež 1, vsaka naslednja odrasla oseba 0,5, vsak otrok, mlajši od 14 let, pa utež 0,3. Vsoto uteži za člane izbranega gospodinjstva imenujemo število ekvivalentnih članov. Prilagojeno ekvivalenčno lestvico OECD uporabljata SURS in Eurostat. ² To je prag tveganja revščine za gospodinjstvo dveh odraslih in dveh otrok, mlajših od 14 let.

Tabela 61: Stopnja tveganja revščine glede na najpogostejši status aktivnosti¹, skupaj in po spolu, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004(p.s.)	2005	2006	2007	2008
Delovno aktivni	5,2	4,8	3,7	3,6	3,9	4,4	4,7	4,5	4,8
Moški	5,6	5,4	4,1	3,8	4,1	4,5	5,0	5,0	5,1
Ženske	4,8	4,1	3,3	3,3	3,8	4,2	4,3	3,8	4,5
Brezposelni	42,1	40,8	38,4	38,4	37,3	25,4	33,1	36,2	36,4
Moški	41,6	36,9	39,3	38,8	41,2	23,0	34,9	38,9	37,6
Ženske	42,8	45,8	37,5	38,1	34,0	27,8	31,5	34,0	35,5
Upokojeni	15,0	14,5	15,3	14,4	16,0	16,0	16,0	15,8	17,2
Moški	12,3	11,7	12,1	11,3	11,0	9,3	9,8	9,8	12,0
Ženske	16,9	16,4	17,4	16,4	19,1	20,2	19,9	19,6	20,6

Vir: SURS: Anketa o porabi v gospodinjstvih za leta 2000 do 2004, od 2005 so podatki iz raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih (EU-SILC), a zaradi metodoloških sprememb s preteklim obdobjem niso povsem primerljivi.

Opombe: p. s. – prekinjena serija. Stopnja tveganja revščine je izračunana za dohodek, pri katerem je vključen tudi **dohodek v naravi**. ¹ Stopnja tveganja revščine glede na najpogostejši status aktivnosti je izračunana glede na trenutni status aktivnosti, in sicer za osebe, stare vsaj 16 let.

Tabela 62: Stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva, Slovenija, 2000–2008, v %

	2000	2001	2002	2003	2004(p.s.)	2005	2006	2007	2008
Gospodinjstva brez vzdrževanih otrok ¹	14,8	13,6	13,8	13,1	14,4	14,8	14,2	14,0	15,1
Gospodinjstva z vzdrževanimi otroki	9,2	8,7	7,5	8,1	7,6	9,3	8,7	8,9	9,6
Enostarševsko gospodinjstvo z vsaj enim vzdrževanim otrokom	21,1	19,8	17,2	24,5	21,4	24,8	22,0	28,9	30,3
Enočlansko gospodinjstvo osebe stare 65+ let	42,4	39,8	40,2	39,9	46,0	45,9	46,2	44,6	47,1

Vir: SURS, Anketa o porabi v gospodinjstvih; od 2005 so podatki iz raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih (EU-SILC), ki zaradi metodoloških sprememb s preteklim obdobjem niso povsem primerljivi.

Opombe: p. s. – prekinjena serija. Stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva je izračunana za dohodek, pri katerem je vključen tudi dohodek v naravi. ¹ Med gospodinjstva brez vzdrževanih otrok se štejejo tudi enočlanska gospodinjstva, pri katerih je stopnja tveganja revščine zelo visoka. Zato je stopnja tveganja revščine v gospodinjstvih brez vzdrževanih otrok višja kakor v gospodinjstvih z vzdrževanimi otroki.

IZDATKI ZA SOCIALNO ZAŠČITO

Tabela 63: Izdatki za socialno zaščito, v % BDP, EU-25, 2000–2007, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-25	26,5	26,7	27,0	27,4	27,2	27,3	26,9 p.	26,4 p.
Avstrija	28,4	28,8	29,2	29,6	29,3	28,9	28,5	28,0
Belgija	26,5	27,3	28,0	29,0	29,2	29,6	30,2	29,5
Bolgarija	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	16,0	14,9	15,1
Ciper	14,8	14,9	16,3	18,4	18,1	18,4	18,4	18,5 p.
Češka	19,5	19,4	20,2	20,2	19,3	19,2	18,7	18,6
Danska	28,9	29,2	29,7	30,9	30,7	30,2	29,3	28,9
Estonija	13,9	13,0	12,7	12,5	13,0	12,6	12,3	12,5
Finska	25,1	24,9	25,7	26,6	26,7	26,8	26,2	25,4
Francija	29,5	29,6	30,4	30,9	31,3	31,4	30,7	30,5 p.
Grčija	23,5	24,3	24,0	23,6	23,5	24,6	24,5	24,4
Irska	13,9	14,9	17,5	17,9	18,1	18,2	18,3	18,9
Italija	24,7	24,9	25,3	25,8	26,0	26,4	26,6 p.	26,7 p.
Latvija	15,3	14,3	13,9	13,8	12,9	12,4	12,3	11,0 p.
Litva	15,8	14,7	14,0	13,5	13,3	13,1	13,2	14,3 p.
Luksemburg	19,6	20,9	21,6	22,1	22,3	21,7	20,3	19,3
Madžarska	19,6	19,2	20,3	21,2	20,6	21,9	22,4	22,3
Malta	16,9	17,8	17,8	18,3	18,8	18,6	18,2	18,1
Nemčija	29,3	29,4	30,1	30,4	29,8	29,7	28,7	27,7 p.
Nizozemska	26,4	26,5	27,6	28,3	28,3	27,9	28,8	28,4 p.
Poljska	19,7	21,0	21,1	21,0	20,1	19,7	19,4	18,1
Portugalska	21,7	22,7	23,7	24,1	24,7	25,3	25,4	24,8
Romunija	13,0	12,8	13,6	13,0	12,7 p.	13,2	12,5	12,8
Slovaška	19,4	19,0	19,1	18,2	17,2	16,5	16,3	16,0 p.
Slovenija	24,2	24,5	24,4	23,7	23,4	23,0	22,7	21,4 p.
Španija	20,3	20,0	20,4	20,6	20,7	20,9	20,9 p.	21,0 p.
Švedska	30,1	30,8	31,6	32,6	32,0	31,5	30,7	29,7 p.
Zdr. kraljestvo	26,4	26,8	25,7	25,7	25,9	26,3	26,1	25,3 p.

Vir: Eurostat, ESSPROS.

Opomba: p. – predhoden podatek; n. p. – ni podatka.

Tabela 64: Izdatki za socialno zaščito¹ po področjih, odstotni delež od BDP², Slovenija, 2000–2007, v %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Izdatki za socialno zaščito	24,2	24,5	24,4	23,7	23,4	23,0	22,7	21,4
Izdatki za socialne prejemke ³ po področjih:	23,6	23,9	23,8	23,2	22,8	22,5	22,2	20,9
Bolezen/zdravstveno varstvo	7,2	7,5	7,5	7,5	7,4	7,3	7,1	6,7
Invalidnost	2,1	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,6
Starost	10,2	10,4	10,6	10,0	9,9	9,5	8,4	8,2
Smrt hranitelja družine	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	1,7	1,5
Družina/otroci	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8
Brezposelnost	1,0	0,9	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5
Nastanitev	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	0,0	0,0	0,0
Druge oblike socialne izključenosti	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5

Vir: SURS.

Opombe: ¹Socialna zaščita obsega po metodologiji ESSPROS vse posege javnih in zasebnih institucij, ki gospodinjstvom ali posameznikom olajšajo breme nekaterih tveganj ali potreb, ne da bi jim bilo treba za to sočasno zagotoviti enakovredno nadomestilo ali povračilo in ne da bi jim bilo za to treba skleniti posamičen dogovor. Tveganja ali potrebe oziroma področja opazovanja so: bolezen in zdravstveno varstvo, invalidnost, starost, smrt hranitelja družine, družina in otroci, brezposelnost, nastanitev in druge oblike socialne izključenosti. Podatek o izdatkih za socialno zaščito se minimalno razlikuje od podatka o socialnih prejemkih skupaj, ker so pri prvem podatku upoštevani tudi upravni (administrativni in manipulativni) distribucijski stroški. ²Bruto domači proizvod, temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenost, Slovenija 2000–2007, popravljena izdaja, SURS, 24. september 2008. ³Socialni prejemki so najpomembnejša kategorija izdatkov za programe socialne zaščite. To so transferji v denarju ali storitvah, ki jih v skladu s programi socialne zaščite prejemajo gospodinjstva ali posamezniki, da jim olajšajo breme nekaterih tveganj ali potrebe.

Tabela 65: Izdatki za socialno zaščito na prebivalca v SKM¹, Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Izdatki za socialno zaščito na prebivalca v SKM	3685,8	3861,8	4111,0	4104,0	4367,8	4.526,6	4.703,3	4.760,5

Vir: Eurostat.

Opomba: ¹SKM - standard kupne moči.

MAKROEKONOMSKI KAZALNIKI RAZVOJA

Tabela 66: BDP, Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bruto domači proizvod v mio. EUR (fiksni tečaj 2007), tekoče cene	18.480,7	20.654,3	23.128,5	25.114	27.073,4	28.749,6	31.050,4	34.568,2	37.135,4
Bruto domači proizvod, mio. EUR (fiksni tečaj 2007), stalne cene preteklega leta	17.544,4	19.007,2	21.475	23.784,2	26.190,6	28.289,7	30.419,8	33.160,7	35.775,5
Stopnje rasti (stalne cene preteklega leta), %	4,4	2,8	4	2,8	4,3	4,5	5,8	6,8	3,5
Bruto domači proizvod (stalne cene preteklega leta, referenčno leto 2000)	18.480,7	19.007,2	19.762,5	20.322,8	21.194	22.146,1	23.432,7	25.025,3	25.899,3
Bruto domači proizvod, v mio. EUR (tekoči tečaj)	21.600	22.790	24.500	25.752	27.162	28.750	31.055	34.568	37.135
Bruto domači proizvod na prebivalca EUR (tekoči tečaj)	10.858	11.441	12.281	12.900	13.599	14.369	15.467	17.123	18.367
Bruto domači proizvod na prebivalca USD	9.997	10.236	11.564	14.556	16.885	17.869	19.400	23.467	27.014
BDP na prebivalca po kupni moči (PKM)	15.200	15.800	16.800	17.300	18.700	19.700	20.700	22.300	22.700
BDP na prebivalca po kupni moči (PKM EU)	80	80	82	83	86	88	88	90	91

Vir: SURS, Eurostat.

Tabela 67: BDP/prebivalca (v evrih, tekoči tečaj), po regijah, 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Slovenija	10.858	11.441	12.281	12.900	13.599	14.346	15.446
Zahodna Slovenija	12.867	13.661	14.659	15.577	16.338	17.209	18.567
Obalno-kraška	11.440	11.945	12.884	13.411	14.055	14.575	15.747
Goriška	10.746	11.322	11.952	12.323	13.020	13.802	14.785
Gorenjska	9.512	10.135	10.804	11.182	11.635	12.223	12.980
Osrednjeslovenska	15.038	16.012	17.240	18.586	19.504	20.571	22.286
Vzhodna Slovenija	9.164	9.566	10.267	10.628	11.267	11.900	12.768
Notranjsko-kraška	8.740	9.103	9.849	10.049	10.489	10.918	11.505
Jugovzhodna Slovenija	9.953	10.509	11.138	11.598	12.476	13.298	14.341
Spodnjeposavska	9.228	9.720	10.342	10.281	10.913	11.802	12.505
Zasavska	8.606	8.580	8.915	9.154	9.610	10.127	10.497
Savinjska	9.832	10.147	11.002	11.436	12.085	12.857	13.749
Koroška	8.980	9.409	9.864	10.061	10.534	11.258	11.850
Podravska	9.089	9.526	10.340	10.780	11.471	11.978	13.052
Pomurska	7.559	7.978	8.446	8.775	9.240	9.606	10.223

Vir: SURS.

Tabela 68: BDP/prebivalca, indeksi (Slovenija = 100), po regijah, 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Slovenija	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Zahodna Slovenija	118,5	119,4	119,4	120,7	120,1	120,0	120,2
Obalno-kraška	105,4	104,4	104,9	104,0	103,3	101,6	101,9
Goriška	99,0	99,0	97,3	95,5	95,7	96,2	95,7
Gorenjska	87,6	88,6	88,0	86,7	85,6	85,2	84,0
Osrednjeslovenska	138,5	140,0	140,4	144,1	143,4	143,4	144,3
Vzhodna Slovenija	84,4	83,6	83,6	82,4	82,8	82,9	82,7
Notranjsko-kraška	80,5	79,6	80,2	77,9	77,1	76,1	74,5
Jugovzhodna Slovenija	91,7	91,9	90,7	89,9	91,7	92,7	92,8
Spodnjeposavska	85,0	85,0	84,2	79,7	80,2	82,3	81,0
Zasavska	79,3	75,0	72,6	71,0	70,7	70,6	68,0
Savinjska	90,6	88,7	89,6	88,7	88,9	89,6	89,0
Koroška	82,7	82,2	80,3	78,0	77,5	78,5	76,7
Podravska	83,7	83,3	84,2	83,6	84,3	83,5	84,5
Pomurska	69,6	69,7	68,8	68,0	67,9	67,0	66,2

Vir: SURS.

Tabela 69: BDP na prebivalca po kupni moči v SKM EU-27 = 100, EU-27, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Avstrija	131	125	126	127	127	124	124	124	123
Belgija	126	124	125	123	121	120	118	118	114
Bolgarija	28	29	31	32	34	34	37	37	40
Ciper	89	91	89	89	90	91	90	91	95
Češka	68	70	70	73	75	76	78	80	80
Danska	132	128	128	124	126	124	123	120	118
Estonija	45	46	50	55	57	62	66	70	68
Finska	117	116	115	113	116	114	115	116	115
Francija	115	116	116	112	110	111	109	109	107
Grčija	84	87	90	93	94	92	93	94	94
Irska	131	132	138	141	142	144	147	150	137
Italija	117	118	112	111	107	105	104	102	101
Latvija	37	39	41	43	46	49	53	58	56
Litva	39	41	44	49	50	53	56	60	61
Luksemburg	244	234	240	248	253	255	269	275	271
Madžarska	55	59	62	63	63	63	63	63	63
Malta	84	78	80	78	77	78	77	78	75
Nemčija	118	117	115	117	116	117	116	115	116
Nizozemska	134	134	133	129	129	131	131	131	135
Poljska	48	48	48	49	51	51	52	54	58
Portugalska	78	77	77	77	75	77	76	76	76
Romunija	26	28	29	31	34	35	38	42	46
Slovaška	50	52	54	55	57	60	64	67	72
Slovenija	80	80	82	83	86	88	88	90	91
Španija	97	98	100	101	101	102	104	106	103
Švedska	127	121	121	123	125	120	121	122	122
Zdr. kraljestvo	119	120	121	122	124	122	121	119	117

Vir: Eurostat.

SINTETIČNI KAZALNIKI RAZVOJA

Tabela 70: Indeks razvojne ogroženosti (IRO)¹ regije, 2007–2013

	Indeks	Rang
Osrednjeslovenska	8,7	12
Obalno-kraška	82,4	11
Gorenjska	83,1	10
Goriška	93,8	8
Savinjska	92,3	9
Jugovzhodna Slovenija	101,7	7
Pomurska	159,5	1
Notranjsko-kraška	127,0	2
Podravska	116,8	3
Koroška	103,9	6
Spodnjeposavska	116,8	4
Zasavska	113,9	5

Vir: SURS, DURS, AJPES in MOP, preračuni UMAR.

Opomba: ¹IRO je sintezni kazalnik, izračunan iz 11 kazalnikov (kazalniki razvitosti, razvojne ogroženosti in razvojnih možnosti). Njegov osnovni namen je razvrstitev regij po stopnji razvojne ogroženosti. Je pa tudi eno od meril za regionalne spodbude.

Tabela 71: Indeks človekovega razvoja, EU-27, preračuni 2000–2007¹

	1997	2002	2005	2006	2007	2009
EU-27 ²	0,869 ³	0,892 ³	0,899	0,905	0,910	0,921
Avstrija	0,914	0,933	0,936	0,944	0,948	0,955
Belgija	0,929	0,949	0,945	0,945	0,946	0,953
Bolgarija	0,785	0,800	0,808	0,816	0,824	0,840
Čiper	0,858	0,883	0,891	0,903	0,903	0,914
Češka	0,843	0,857	0,874	0,885	0,891	0,903
Danska	0,913	0,932	0,941	0,943	0,949	0,955
Estonija	0,795	0,833	0,853	0,858	0,860	0,883
Finska	0,914	0,940	0,941	0,947	0,952	0,959
Francija	0,921	0,932	0,938	0,942	0,952	0,961
Grčija	0,876	0,895	0,912	0,921	0,926	0,942
Irska	0,894	0,929	0,946	0,956	0,959	0,965
Italija	0,907	0,921	0,934	0,940	0,941	0,951
Latvija	0,765	0,812	0,836	0,845	0,855	0,866
Litva	0,787	0,828	0,852	0,857	0,862	0,870
Luksemburg	0,911	0,929	0,949	0,945	0,944	0,960
Madžarska	0,812	0,843	0,862	0,869	0,874	0,879
Malta	0,852	0,874	0,867	0,875	0,878	0,902
Nemčija	0,913	0,927	0,930	0,932	0,935	0,947
Nizozemska	0,928	0,939	0,943	0,947	0,953	0,964
Poljska	0,816	0,845	0,858	0,862	0,870	0,880
Portugalska	0,878	0,898	0,904	0,904	0,897	0,909
Romunija	0,772	0,780	0,792	0,805	0,813	0,837
Slovaška	n.p.	n.p.	0,849	0,856	0,863	0,880
Slovenija	0,853	0,884	0,904	0,910	0,917	0,929
Španija	0,904	0,918	0,928	0,938	0,949	0,955
Švedska	0,929	0,958	0,949	0,951	0,956	0,963
Zdr. kraljestvo	0,921	0,948	0,939	0,940	0,946	0,947

Vir: (2001–2009) *Human Development Report*. Oxford, New York: Oxford University Press, UNDP. Opombe: n. p. – ni podatka. ¹Razvojni program Združenih narodov izračunava HDI vsako leto, zaradi dostopnosti podatkov pa za nj uporabljajo podatke izpred dveh let. V tabeli predstavljamo vrednosti indeksa po letih izračuna; podatki za izračun HDI 2009 se tako nanašajo na leto 2007, za 2007 na vrednosti leta 2005 itd. Indeks zavzema vrednosti v razponu med 0 in 1. ²Netehtano povprečje. ³Vrednost brez podatka za Slovaško.

Preračun HDI

HDI (se preračuna kot povprečje seštevka vseh treh podindeksov) = $1/3$ (indeks pričakovane dolžine življenja) + $1/3$ (indeks izobrazbe) + $1/3$ (indeks BDP)

Tabela 72: Indeks človekovega razvoja (HDI) in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007
HDI	0,879	0,881	0,895	0,904	0,910	0,917	0,929
Uvrstitev (število vključenih držav)	29. (173)	29. (175)	27. (177)	26. (177)	27. (177)	27. (177)	29. (182)
Pričakovano trajanje življenja (leta)	75,5	75,9	76,2	76,4	76,6	77,4	78,2
Indeks pričakovanega trajanja življenja	0,84	0,85	0,85	0,86	0,86	0,87	0,886
Bruto vpisni količnik ¹ , v %	83,0	83,0	90,0	95,0	95,0	94,3	92,8
Indeks izobrazbe	0,94	0,94	0,96	0,98	0,98	0,97	0,969
BDP (na prebivalca po kupni moči, v USD)	17.367	17.130	18.540	19.150	20.939	22.273	26.753
Indeks BDP	0,86	0,86	0,87	0,88	0,89	0,90	0,933

Vir: Human Development Reports (2001-2009).

Opombe: ¹Vsi vpisani na primarno, sekundarno in terciarno raven izobraževanja glede na populacijo v teoretični starosti za vključenost.

Tabela 73: Po spolu prirejen indeks človekovega razvoja (GDI) in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007
GDI ¹	0,877	0,879	0,892	0,901	0,908	0,914	0,927
Uvrstitev (število vključenih držav)	27. (146)	29. (144)	26. (144)	25. (140)	24. (136)	25. (157)	24. (155)
Pričakovano trajanje življenja (leta)							
Moški	71,7	72,2	72,5	72,7	72,9	73,6	74,4
Ženske	79,1	79,5	79,7	80,0	80,2	81,1	81,7
Bruto vpisni količnik ² , v %							
Moški	80	80	86	92	91	90	87,7
Ženske	85	85	94	99	100	99	98,1
BDP na prebivalca (PPP, v USD)	17.367	17.130	18.540	19.150	20.939	22.273	26.753
Ocenjeni dohodek (PPP, v USD) ³							
Moški	21.642	21.338	22.832	23.779	26.129	27.779	33.398
Ženske	13.327	13.152	14.082	14.751	15.992	17.022	20.427
Razlika med GDI in HDI ⁴	-0,002	-0,002	-0,003	-0,003	-0,002	-0,003	-0,002

Vir: Human Development Report (2001–2009).

Opombe: ¹GDI sestavljajo enaki kazalniki kakor HDI, a so prirejeni po spolu (vključno s sestavnimi kazalniki, ki predstavljajo tri razvojna področja). Vrednosti GDI in njegovih kazalnikov kažejo (ne)enakomernost porazdelitve za (kakovostno) življenje potrebnih dobrin – zdravja, dohodka in izobrazbe – po spolu. Osnovno sporočilo GDI je: bližje ko je vrednost GDI vrednosti HDI, manjše so razlike med spoloma v uživanju osnovnih človeških virov. Večje so razlike med spoloma v sestavnih kazalnikih, nižja je vrednost GDI (v razponu [0,1]). Ker neenakost (možnosti) obstaja v vseh državah, je vrednost GDI praviloma nižja od vrednosti HDI, kar pa ne pomeni nujno tudi nižje uvrstitve. Pri izračunu GDI se vsaka od strukturnih po spolu disagregiranih vrednosti združi v enotne indekse, ki predstavljajo harmonično sredino. Seštevek indeksov tvori GDI, pri čemer ima vsak indeks utež 1/3. Metodologija »kaznuje« neenakost možnosti med spoloma. ²Vsi vpisani na primarno, sekundarno in terciarno raven izobraževanja glede na populacijo v teoretični starosti za vključenost. ³UNDP-metodologija upošteva delež populacije po spolu, stopnjo delovne aktivnosti moških in žensk, razmerje med žensko in moško plačo v nekmetijskih dejavnostih in BDP na prebivalca po kupni moči. ⁴Negativne vrednosti pomenijo nižje vrednosti GDI glede na HDI.

Tabela 74: Merilo razporejenosti moči po spolu (GEM)¹ in strukturni kazalniki, Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007
GEM	0,585	0,582	0,584	0,603	0,603	0,611	0,641
Uvrstitev (št. vključenih držav)	25. (66)	27. (70)	31. (78)	30. (80)	32. (75)	41. (93)	34. (109)
Parlamentarke (% vseh)	12,2	12,2	12,2	12,2	10,8	10,8	10
Visoke uradnice in menedžerke (% vseh)	31,0	31,0	29,0	33,0	34,0	33,0	34
Tehnične in strokovne sodelavke (% vseh)	51,0	54,0	55,0	56,0	57,0	57,0	56
Ocenjeno razmerje dohodka (vseh) žensk glede na dohodek (vseh) moških	0,62	0,62	0,62	0,62	0,61	0,61	0,61
Razlika med GEM in HDI	-0,294	-0,299	-0,311	-0,301	-0,307	-0,306	-0,288

Vir: Human Development Report (2001–2009).

Opomba: ¹GEM kaže stopnjo sodelovanja žensk v javnem življenju. Ne/enakost možnosti zajema na treh področjih: zastopanost in sodelovanje žensk v politiki (merjeno z deležem v parlamentu); delovna aktivnost in moč odločanja (merjeno z deležem žensk na vodstvenih in vodilnih položajih ter deležem žensk na tehničnih in strokovnih položajih); in razpolaganje z ekonomskimi viri (ocenjeno razmerje dohodka). GEM zavzema vrednosti v intervalu [0,1], njegova vrednost pa kaže razlike v razporejenosti moči med ženskami in moškimi. Vrednost 1 pomeni, da je razporeditev moči med ženskami in moškimi enaka, delež žensk/moških pa enak pri vseh dejavnostih, zajetih v kazalnike.

Literatura

1. Adamson, P. (2008). *The child care transition. A league table of early childhood education and care in economically advanced countries*. Firenze: Unicef Innocenti Research Centre.
2. Albrecht, T. et al. (2009). *Health System in Transition – Slovenia, Health system review*. European Observatory on Health Systems and Policies.
3. *Analiza prijave in vpisa. Študijsko leto 2006/2007*. (2007). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
4. *Analiza prijave in vpisa. Študijsko leto 2007/2008*. (2008). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
5. *Analiza prijave in vpisa. Študijsko leto 2008/2009*. (2009). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
6. Anketa o življenjskih pogojih. Slovenija 2008. Začasni podatki, e-objava 9. november 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
7. *Around 600 000 prisoners in the EU27. EU crime statistics 2005-2007. 91/2009, 19. june 2009*. Luxembourg: Eurostat.
8. *Arts and cultural heritage in Australia*. Key issues for an information development plan. Discussion paper (2006). Canberra: Australian bureau of statistics. Pridobljeno na: [http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/DBA5E5136ABABC44CA25713000705F51/\\$File/4915055001.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/DBA5E5136ABABC44CA25713000705F51/$File/4915055001.pdf)
9. Ceglar, J., Marušič, D., Yazbeck, AM. (2007). *SPP - orodje za povečanje dostopnosti do zdravstvenih storitev in stroškovne učinkovitosti izvajalcev*. Ljubljana: Konferenca Od podatkov do informacij v zdravstvu, november 2007.
10. *Closing the gap in a generation. Health equity through action on the social determinants of health*. (2008). Geneva: World Health Organization.
11. Communication from the Commission to the European parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions on a European agenda for culture in globalizing world. (2007). Brussels: European Commission. Pridobljeno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0242:FIN:EN:PDF>
12. Crime and Criminal Justice. (2009) Statistics in focus 36/2009. Luxembourg: Eurostat.
13. Demografska prihodnost Evrope, kako spremeniti izziv v priložnost. (2006). /* KOM/2006/0571 končno */ , Bussels: European Commission. Pridobljeno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0571:FIN:SL:HTML>
14. *Education at a Glance 2009*. (2009). Paris: OECD.
15. *Ekonomski izzivi 2009*. (2009). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
16. Ellis, S. (2006). The global view of culture. Muette: Workshop on the international measurement of culture. 4.-5. 12. 2006. Pridobljeno na: http://www.oecd.org/document/41/0,3343,en_2649_34245_37151785_1_1_1_1,00.html
17. European Social Survey (ESS) – Evropska družboslovna raziskava 2002-2008. (2009). Ljubljana: FDV – CJMMK.
18. *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2006*. (2006). Den Haag: Ministry of Justice, Research and Documentation Centre (WODC).
19. Ferk, B. (2007). *Zadolževanje in prezdolženost prebivalstva*. Delovni zvezek št. 1, vol. XVI. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. Dosegljivo na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2007/dz01-07.pdf
20. Gaber, S., Marjanovič Umek, L. (2009). *Študije (primerjalne) neenakosti*. Znanstvena poročila Pedagoškega inštituta 21/09. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno na: [http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/21_09_studije\(primerjalne\)neenakosti.pdf](http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/21_09_studije(primerjalne)neenakosti.pdf)
21. Human Development Report (letniki 2001-2009). New York: UNDP, Oxford: Oxford University Press.
22. Interna analiza o tujih zdravnikih v Sloveniji po registru ZZS in tabelah članstva ZZS. (2009). Ljubljana: Zdravniška zbornica Slovenije.
23. *Izvajanje pomoči na domu. Analiza stanja za obdobje januar-junij 2008*. (december 2008). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
24. Japelj Pavešič, B., Svetlik, K., Rožman, M., Kozina, A. (2008). *Matematični dosežki Slovenije v raziskavi Timms 2007*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
25. Japelj Pavešič, B., Svetlik, K., Rožman, M., Kozina, A. (2008). *Naravoslovni dosežki Slovenije v raziskavi Timms 2007*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
26. Kempson, E.: Defining and measuring over-indebtedness: lessons from the European experience. Dosegljivo na: www.finmark.org.za/documents/R_Ekempson.pdf
27. Kraigher, T. (2005). Srednjeročna in dolgoročna projekcija demografskega razvoja Slovenije in njegovih socialno-ekonomskih komponent. Delovni zvezki št.10/ 2005. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
28. *Letno poročilo o izvedbi nacionalnega preverjanja znanja v šolskem letu 2007/2008*. (2008). Ljubljana: Državni izpitni center. Pridobljeno na: [http://www.ric.si/mma_bin.php/\\$file/2008121012223548/\\$fileN/Letno%20porocilo2008.pdf](http://www.ric.si/mma_bin.php/$file/2008121012223548/$fileN/Letno%20porocilo2008.pdf)
29. Letno poročilo 2008. (2009). Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
30. Lohmann, H., Peter, F. H., Rostgaard, T., Spiess, C. K. (2009). *Towards a framework for Assessing Family Policies in the EU*. OECD Social, Employment and Migration working papers No. 88. Paris: OECD, Directorate for employment, Labour and Social Affairs, Employment, Labour and Social Affairs Committee. Pridobljeno na: [http://www.ois.oecd.org/olis/2009doc.nsf/LinkTo/NT00002E8A/\\$FILE/JT03265891.PDF](http://www.ois.oecd.org/olis/2009doc.nsf/LinkTo/NT00002E8A/$FILE/JT03265891.PDF)
31. Malnar, B. (2008). Subjektivne zaznave življenjskih pogojev. V (ur. Hanžek in drugi) *Socialni razgledi 2008*, str.62-69.
32. Marušič, D., Ceglar, J. (2009). Izziv slovenskega zdravstvenega sistema : kako od zahtev zdravstvenega sistema do realnih potreb? V: *Zdravstvo v času gospodarske krize - smo pripravljeni na spremembe?* (str. 71-79). Ljubljana: Društvo ekonomistov v zdravstvu, 2009.

33. Merjenje obiskanosti spletnih strani. MOSS. Ljubljana: Slovenska oglaševalska zbornica. Pridobljeno na: http://www.moss-soz.si/si/rezultati_moss/obdobje/default.html
34. Objave sklepov in pisanih izdanih v postopkih zaradi insolventnosti. Ljubljana: AJPES. Dosegljivo na <http://www.ajpes.si/eobjave/default.asp?s=51>.
35. Pečar, J. (2009). Zaposlenost in brezposelnost po regijah. *Ekonomsko ogledalo*, št. 9, str. 25. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
36. PISA 2006 (2005 - 2007). Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (Programme for International Student Assessment). Pridobljeno na <http://193.2.222.157/Sifranti/InternationalProject.aspx?id=2#predstavitev>.
37. PISA 2006. Science competencies for tomorrow world . Volume 1: analysis. Paris: OECD. Pridobljeno na: <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/9807011E.PDF>
38. Plevnik, T., Turnšek, N., Batistič-Zorec, M. (2009). *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Brussels: EACEA P9 Eurydice. Pridobljeno na : http://www.eurydice.si/images/stories/publikacije/001_188_LR_popr.pdf
39. Pogoji za pridobitev licence. Ljubljana: Zdravniška zbornica Slovenije. Pridobljeno novembra 2009 na: <http://www.zdravniskazbornica.si/>
40. Policy coherence in the application of ICT for development. (2009). OECD Workshop, 10.-11.9.2009. Paris: Organisation for economic co-operation and development.
41. *Poročilo o človekovem razvoju – Slovenija 1998*. (1998). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, UNDP.
42. *Poročilo o človekovem razvoju 2000-2001*. (2001). Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
43. *Poročilo o slovenskem nepremičninskem trgu za leto 2008*. (2009). Ljubljana: Geodetska uprava RS.
44. Poslovno poročilo za leto 2008. (2009). Ljubljana: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.
45. Potrošniško kreditiranje. UVP. Dosegljivo na http://www.uvp.gov.si/si/delovno_podrocje/potrosnisko_kreditiranje/
46. Pravilnik o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem, Uradni list RS, št. 14/2004.
47. Prejemniki pokojnin in drugih denarnih dajatev, leto 2008. (2009). Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
48. Redna letna raziskava stanja medijskega pluralizma v RS v letu 2008 na področju slovenskih tiskanih, radijskih in televizijskih medijev ter elektronskih publikacij. (2009). Ljubljana: Mediana, Ministrstvo za kulturo. Pridobljeno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/Redna_letna_raziskava_o_stanju_medijskega_pluralizma_v_RS-2008.pdf.
49. *Regionalni razvoj 2. Razvojni izzivi Slovenije*. (2009). Ljubljana: Založba ZRC.
50. Registrirana brezposelnost. InterSPO. Informacijski sistem za podporo odločanju. Pridobljeno na: <http://ispo.sigov.si>.
51. *Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010*. Uradni list RS, št. 39/2006.
52. Schwartz, S. H. (2007). Universalism Values and the Inclusiveness of our Moral Universe. V *Journal of Cross-Cultural Psychology*, vol. 38, št. 6, str. 711 – 728.
53. Skledar, Š. (2009). Možni ukrepi v obdobju finančne in gospodarske krize - nadomestila za brezposelnost. *Ekonomsko ogledalo*, št. 4, str. 27-28. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
54. Slovensko javno mnenje 2008/2. (2009). Evropska družboslovna raziskava. Ljubljana: Inštitut za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
55. *Slovenija: 2006. Article IV Consultation Preliminary Conclusions of the IMF Mission*. IMF. Dosegljivo na <http://www.imf.org/external/np/ms/2006/032806.htm>.
56. *Socialni razgledi 2008*. (2009). Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
57. *Social report 2008. New Zealand*. Wellington: Ministry of social development. Pridobljeno na: <http://www.socialreport.msd.govt.nz/tools/downloads.html>
58. Stiglitz, J., Sen., A.; Fitoussi, J. P. (2009). *Report of the Commission on the measurement of economic performance and social progress*. Brussels: European Commission. Pridobljeno na: http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf
59. *Strateški razvojni program Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije za obdobje 2008 do 2013*. (2008). Ljubljana: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.
60. *The economy of culture in Europe*. (2006). Brussels: European Commission. Global alliance member KEA european affairs. Pridobljeno na: http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc873_en.htm
61. The Social Situation in the European Union 2007(2008). Social Cohesion through Equal Opportunities. Brussels: European Commission.
62. *What can be learned from deprivation indicators in Europe*. (2009). Methodologies and working papers. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-RA-09-007
63. Wilkinson, R. G. (1996). *Unhealthy Society*. London, New York: Routledge.
64. Wilkinson, R., Pickett, K. (2007). *The spirit level*. London: Penguin group.

Viri

1. Bruto domači proizvod, temeljni agregati nacionalnih računov in zaposlenost, 1995 - 2008. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na: http://www.stat.si/tema_ekonomsko_nacionalni_bdp1.asp
2. BS Finančni računi. Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?Mapald=922>
3. Cestnoprometne nesreče, Slovenija, 2008. (2009). Prva objava 10. september 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
4. Dejavnost radia in televizije Slovenija, 2008. Prva objava, 23. september 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
5. *Developing Indicators for Assessing the Quality of Public Finances. Annexes.* Brussels: European Commission.
6. **Eurostat Portal, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>**
7. Employment and unemployment. Labour market.
8. Population and social condition. Statistics in focus, 3/2010.
9. Population and social conditions. Population. (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
10. Population and social condition. Education and training. (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
11. Population and social condition. Living Conditions and welfare. (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
12. Population and social condition. Labour market (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
13. Statistics - Information Society. (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
14. EU-SILC (2008). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
15. Financial accounts (2008). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
16. 79 million EU citizens were at-risk-of-poverty in 2007, of whom 32 million were materially deprived. (2009). Statistics in focus, 46/2009.
17. Government expenditure by function (COFOG). Pridobljeno na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
18. Total general government Expenditure. General government. Pridobljeno na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
19. Eurostat newsrelease: EU crime statistics 2005-2007, št 91/2009, 19. junij 2009
20. Gradnja stanovanj in stanovanjski sklad, 2008. (2009). Prva objava, 6. julij 2009. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
21. Health at a glance. OECD Indicators 2009. (2009). Paris: OECD. http://www.oecd.org/document/11/0,3343,en_2649_33929_16502667_1_1_1_37407,00.html
22. *Indeks cen stanovanj in družinskih hiš, Slovenija, 2. četrletje 2009.* Popravek. Prva objava 2.9.2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>
23. Interni podatki o vpisu študentov po letih. Maribor: Medicinska fakulteta. Pridobljeno na: mf@uni-mb.si
24. Izbrani zdravstveni kazalniki SZO za Slovenijo in EU. (2008). Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja. Pridobljeno 15. 11. 2009 na <http://www.ivz.si/index.php?akcija=podkategorija&p=56>
25. Izdatki za formalno izobraževanje. (2006). Prva objava 4. 4. 2006. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
26. Izdatki za formalno izobraževanje. (2007). Prva objava 7. 12. 2007. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
27. Izdatki za formalno izobraževanje. (2009). Prva objava 30. 3. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
28. Izdatki za formalno stopenjsko izobraževanje, 2004. (2007). Prva objava 31. 1. 2007. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
29. Izdatki in viri financiranja zdravstva 2003-2007. (Objava 26.10.2009). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2720
30. Izdatki sektorja države po namenih in vrsti. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
31. Javni socialno varstveni zavodi. (2009). Prva objava 24. 9. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na <http://www.stat.si>.
32. *Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2008 – začasni podatki.* Prva objava 15. oktober 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
33. *Kazalniki dohodka in revščine (SILC), podrobni podatki, Slovenija 2008 – začasni podatki.* E objava 18. december 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
34. Labour market. Employment and unemployment. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno novembra 2009 na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/data/database
35. Mesečni statistični pregled. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Pridobljeno na: Mesečni statistični pregled.

36. Mesečni podatki o posojilih gospodinjstvom in NPISG. Statistika/Podatkovne serije/ Izbrane terjatve drugih monetarnih finančnih institucij po sektorjih (Gospodinjstva in neprofitne institucije, ki opravljajo storitve za gospodinjstva S.14, S.15). Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno na: http://www.bsi.si/pxweb/Dialog/Database/slo/serije/01_denar_banke/01_denar_banke.asp
37. Nacionalna raziskava branosti. (julij 2009). Pridobljeno na <http://www.nrb.info/podatki/index.html>
38. Nacionalna raziskava branosti. (oktober 2009). Pridobljeno na <http://www.nrb.info/opis/metode.html>
39. OECD Health Data 2009 (podatkovna baza). Pridobljeno novembra 2009 na <http://www.ecosante.org/index2.php?base=OCDE&langh=ENG&lang=ENG>
40. Pariteta kupne moči (PKM) in bruto domači proizvod (BDP) v standardih kupne moči (SKM), 2006–2008. (2009). Prva objava 15. 12. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
41. Podatki Centra za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (CJMMK). (2005 – 2007). Ljubljana: CJMMK.
42. Podatki MDDSZ o denarnih socialnih pomočeh. Pridobljeno na <http://www.mddsz.gov.si/si/statistika>
43. Podatki Zavoda RS za zaposlovanje o denarnih nadomestilih za primer brezposelnosti 2008 – 2009. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje.
44. Population and social conditions. Demography (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno na: <http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/>
45. Population and social condition. Health. (2009). Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno 15. 11. 2009 na: <http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/>.
46. Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija. Šolsko leto 2008/09. (2009). Prva objava 7. 5. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
47. Revidiranje prodanih naklad. (oktober 2009). Ljubljana: Slovenska oglaševalska zbornica. Pridobljeno na: http://www.soz.si/projekti_soz/preglednica_revidiranih_prodanih_naklad.
48. Splošen pregled podatkov o izdatkih za formalno izobraževanje, Slovenija, 2005-2007. (2009). Prva objava 27. 8. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
49. Srednješolsko izobraževanje mladine in odraslih, Slovenija, konec šolskega leta 2007/2008 in začetek šolskega leta 2008/2009. (2009). Prva objava 29. 4. 2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
50. Srednješolsko izobraževanje mladine in odraslih, Slovenija, konec šolskega leta 2006/2007 in začetek šolskega leta 2007/2008. (2008). Prva objava 24. 4. 2008. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
51. Statistične informacije:Gledališka in glasbena dejavnost. (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
52. Statistične informacije:Gledališka in glasbena dejavnost. (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
53. Statistične informacije:Gledališka in glasbena dejavnost. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
54. Statistične informacije:Izdatki za formalnostopenjsko izobraževanje. (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
55. Statistične informacije:Izdatki za formalno izobraževanje. (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
56. Statistične informacije:Izdatki za formalno izobraževanje. (2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
57. Statistične informacije:Kinematografija. (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
58. Statistične informacije:Kinematografija. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
59. Statistične informacije:Kulturni domovi. (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
60. Statistične informacije:Kulturni domovi. (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
61. Statistične informacije:Kulturni domovi. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
62. Statistične informacije:Muzeji in muzejske zbirke. (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
63. Statistične informacije:Muzeji in muzejske zbirke. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
64. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2002). Ljubljana: Statistični urad RS.
65. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
66. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2004). Ljubljana: Statistični urad RS.
67. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
68. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
69. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih. (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
70. Statistične informacije: Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih (2008). Ljubljana: Statistični urad RS.
71. Statistične informacije:Razstavna dejavnost galerij oziroma likovnih razstavišč. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
72. Statistične informacije: Splošen pregled podatkov s področja kulture. (2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
73. Statistične informacije: Srednje izobraževanje. (2001). Ljubljana: Statistični urad RS.
74. Statistične informacije: Srednje izobraževanje. (2002). Ljubljana: Statistični urad RS.
75. Statistične informacije: Srednješolsko izobraževanje. (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
76. Statistične informacije: Srednješolsko izobraževanje. (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
77. Statistične informacije: Vpis študentov na dodiplomski študij v študijskem letu 2001/2002 in na podiplomski študij v študijskih letih 2000/2001 in 2001/2002. (2002). Ljubljana: Statistični urad RS.

78. *Statistične informacije: Vpis študentov na dodiplomski študij v študijskem letu 2000/2001 in na podiplomski magistrski in specialistični študij v študijskem letu 1999/2000.* (2001). Ljubljana: Statistični urad RS.
79. *Statistične informacije: Vpis študentov na višje strokovne šole, univerze in samostojne visokošolske zavode, – začasni podatki.* (2000). Ljubljana: Statistični urad RS.
80. *Statistične informacije: Vpis študentov na višje strokovne šole, univerze in samostojne visokošolske zavode – začasni podatki.* (2001). Ljubljana: Statistični urad RS.
81. *Statistične informacije: Vpis študentov v terciarno izobraževanje.* (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
82. *Statistične informacije: Vpis študentov v terciarno izobraževanje.* (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
83. *Statistične informacije: Založništvo.* (2004). Ljubljana: Statistični urad RS.
84. *Statistične informacije: Založništvo.* (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
85. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2008.* (2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
86. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2007.* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS.
87. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2006.* (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
88. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2005.* (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
89. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2004.* (2005). Ljubljana: Statistični urad RS.
90. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2003.* (2004). Ljubljana: Statistični urad RS.
91. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2002.* (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
92. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2001.* (2002). Ljubljana: Statistični urad RS.
93. *Statistične informacije: Zaposlene osebe po velikosti bruto plače, 2000.* (2001). Ljubljana: Statistični urad RS.
94. *Statistične informacije: Javni socialno varstveni zavodi.* (2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
95. Statistične informacije. Ljubljana: Zavod RS za zaposlovanje. Pridobljeno na: <http://www.ess.gov.si>
96. *Statistični letopis RS 2003.* (2003). Ljubljana: Statistični urad RS.
97. *Statistični letopis RS 2004.* (2004). Ljubljana: Statistični urad RS.
98. *Statistični letopis RS 2006.* (2006). Ljubljana: Statistični urad RS.
99. *Statistični letopis RS 2007.* (2007). Ljubljana: Statistični urad RS.
100. *Statistični letopis RS 2008.* (2008). Ljubljana: Statistični urad RS.
101. *Statistični letopis RS 2009.* (2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
- 102. SI-STATISTIČNI PODATKOVNI PORTAL, Ljubljana: Statistični urad RS, <http://www.stat.si>**
103. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Izobraževanje. (2009).
104. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Delovno aktivno prebivalstvo po SRDAP.
105. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Trg dela. (2009).
106. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Kultura in šport. (2009).
107. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. (2009).
108. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Socialna zaščita. (2009).
109. SI- Statistični podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Življenska raven. (2009).
110. SI- Statistični podatkovni portal. Ekonomsko področje. Informacijska družba. (2009).
111. Statistični register delovno aktivnega prebivalstva. Ljubljana: Statistični urad RS.
112. Svetovni dan boja proti samomoru. (2008). Posebna objava 5. september. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
113. Svetovni dan preprečevanja samomora 2009. (2009). Posebna objava 8. september. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: <http://www.stat.si>.
114. Tiskana in prodana naklada. Ljubljana: Slovenska oglaševalska zbornica. Pridobljeno na: http://www.soz.si/projekti_soz/rpn_revidiranje_prodanih_naklad.
115. Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih, Slovenija. (2009). Prva objava. (2005-2009). Ljubljana: Statistični urad RS.
116. WHO Data and Statistics. Pridobljeno 20. 11. 2009 na: <http://www.who.int/research/en/>
117. WHO Health-For-All Database. Pridobljeno 25.11. na <http://www.euro.who.int/hfadbz>
118. *Zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev. Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008-2013.* (2008). Gradivo v javni razpravi. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje.
119. *Zdravstveni statistični letopis (2001-2008).* Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja. Pridobljeno na: <http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=834>
120. Objava minimalne plače. Uradni list RS, 2000-2009.
121. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. Uradni list RS, št. 126/2007.
122. Zakon o s delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, Uradni list RS, št. 5/2009.

123. Zakon o delnem povračilu nadomestila plače, Uradni list RS, št. 42/2009.
124. Zakon o posebnem dodatku za socialno ogrožene, Uradni list RS, št. 57/2009.
125. Zakon o socialnem varstvu, Uradni list RS, št. 3/2007.
126. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vrtcih, Uradni list RS, št. 25/2008.
127. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list RS, št. 107/2006.
128. Založništvo. Slovenija. 2008. (2009). Prva objava 15. 9.2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Seznam okrajšav/kratic

ADS-Anketa o delovni sili
 AJPES- Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
 APG- Anketa o porabi v gospodinjstvih/ Household budget survey
 APZ –aktivna politika zaposlovanja
 BDP- Bruto domači proizvod
 CJMMK- Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
 COFOG- klasifikacija javnih funkcij
 COICOP- klasifikacija individualne (končne) potrošnje (gospodinjstev) po namenu
 DDV –davek na dodano vrednost
 DO- Dolgotrajna oskrba
 DURS- Davčna uprava Republike Slovenije
 EACEA - Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
 ESS- Evropska družboslovna raziskava /European Social Survey
 ESSPROS- Evropski sistem statistike socialne zaščite /The European System of Social Protection Statistics
 EU- Evropska unija/European Union
 EUROPOP- Eurostatove projekcije prebivalstva /Eurostat's Population Projections for Slovenia
 EUROSTAT - Statistični urad Evropskih skupnosti/ The Statistical Office of the European Communities
 EUROPOP- Eurostatove projekcije prebivalstva /Eurostat's Population Projections for Slovenia
 EU-SILC- Statistika Evropske Unije o dohodku in življenjskih pogojih/The European Union Statistics on Income and Living Conditions
 FDV-Fakulteta za družbene vede
 GURS- Geodetska uprava Republike Slovenije
 HBS- Anketa uporabi v gospodinjstvih/ Household budget survey
 IKT - informacijsko-komunikacijske tehnologije
 IMF – Mednarodni denarni sklad/ International monetary fund
 IRSSV-Inštitut RS za socialno varstvo
 ISCED- Mednarodna klasifikacija izobraževanja /International Standard Classification of Education/
 IZUM-Inštitut informacijskih znanosti Maribor
 IVZ- Inštitut RS za varovanje zdravja
 MDDSZ- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
 MF- Ministrstvo za finance Republike Slovenije
 MMC- Multimedijski center
 MNZ- Ministrstvo za notranje zadeve
 MOL- Mestna občina Ljubljana
 MOSS-Merjenje obiskanosti spletnih strani
 NPISG- Neprofitne institucije za storitve gospodinjstvom
 NRB – Nacionalna raziskava branosti,
 NSVS- nacionalna stanovanjska varčevalna shema
 NUK-Narodna in univerzitetna knjižnica
 o.t.- odstotna točka
 OECD- Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj/Organisation for Economic Co-operation and Development
 PISA - Mednarodna primerjava dosežkov učencev / Programme for International Student Assessment Programme for International Student Assessment
 PKM (PPP)- Pariteta kupne moči/ Purchasing power parity
 PTI- Poklicno-tehniško izobraževanje
 RS-Republika Slovenija
 SJM- Slovensko javno mnenje
 SKD-Standardna klasifikacija dejavnosti
 SKM (PPS)- standard kupne moči/ Purchasing power standard
 SKP-standardna klasifikacija poklicev
 SNA- sistem nacionalnih računov
 SRDAP-Statistični register delovno aktivnega prebivalstva
 SURS- Statistični urad Republike Slovenije
 Timms - Trends in International Mathematics and Science Study / Mednarodna raziskava trendov v znanju matematike in naravoslovja
 UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj
 ZDPU-Zbirka denarnih prejemkov Umar
 ZPIZ- Zavod Republike Slovenije za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

ZRSZ- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZZZS- Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije
WHO- Svetovna zdravstvena organizacija/World Health Organization

Kratice držav

AT- Avstrija	MT- Malta
BE- Belgija	NL- Nizozemska
BG- Bolgarija	PL- Poljska
CZ- Češka	PT- Portugalska
CY- Ciper	RO- Romunija
DE- Nemčija	SE- Švedska
DK- Danska	SI- Slovenija
EE- Estonija	SK- Slovaška
ES- Španija	UK- Združeno kraljestvo
FI- Finska	NO- Norveška
FR- Francija	ZDA- Združene države Amerike
GR- Grčija	CA- Kanada
HU- Madžarska	BiH- Bosna in Hercegovina
IE- Irska	ČG- Črna Gora
IT- Italija	YU- Jugoslavija
LU- Luksemburg	SFRJ- Socialistična federativna Republika Jugoslavija
LT- Litva	EGS-Evropska gospodarska skupnost
LV- Latvija	
EU – Evropska unija	